

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

LUDOVICO ARIOSTO

ÇILGIN ORLANDO -II-

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN: NECDET ADABAĞ

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Genel Yayın: 6171

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşünce- nin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LUDOVICO ARIOSTO
ÇILGIN ORLANDO - II -

ÖZGÜN ADI
ORLANDO FURIOSO

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN
NECDET ADABAĞ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2013
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
DEFNE ASAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

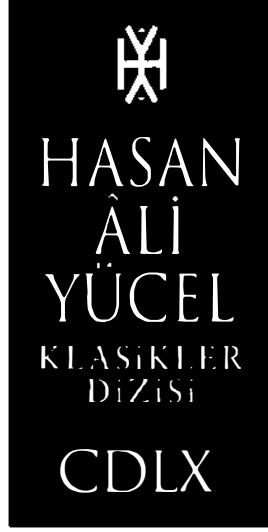
I. BASIM, EKİM 2024, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-888-2 (CİLTİ)
ISBN 978-625-429-887-5 (KARTON KAPAKLI)

BASKI-CİLT
DERYA MÜCELLİT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
YAKUPLU MAHALLESİ GÖÇMEN SOKAK NO:1 / 151 BEYLİKDÜZÜ / İSTANBUL
TEL. (0212) 501 02 72
Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek
metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz,
yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

LUDOVICO ARIOSTO

ÇILGIN ORLANDO - II-

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
NİCDE E. ADABAĞI

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

18. Kanto.....	1
19. Kanto.....	57
20. Kanto.....	89
21. Kanto.....	131
22. Kanto.....	153
23. Kanto.....	183
24. Kanto.....	223
25. Kanto.....	257
26. Kanto.....	287
27. Kanto.....	327
28. Kanto.....	369
29. Kanto.....	399
30. Kanto.....	421
31. Kanto.....	449
32. Kanto.....	481
33. Kanto.....	513
34. Kanto.....	551
35. Kanto.....	579
 Kişi ve Yer Adları.....	 603

18. Kanto

1

Yüce Efendimiz,¹ her davranışınızı
mantığımle övdüm sürekli ve öveceğim de
kaba, sert biçimimle ve yanlış
yaparak alıp götürmüş olsam da ününüzden
büyük ölçüde. Ne ki bir erdeminiz beni diğerlerinden
daha çok çekti, kalbimle ve dilimle yücelttiğim:
seve seve herkesi dinliyorsunuz fırsat tanıyıp,
ama her söze de kolay kolay kulak asmıyorsunuz.

2

Eleştirilen birini savunurken bir ya da birden fazla
gerekçe öne sürdüğünüzü duyuyorum: kişi
gelip kendi gerekçelerini sıralamadığı sürece
bir kulağınızı tıkıyorsunuz söylenenlere; insanları
yargılamadan önce gelirsiniz hep yüz yüze ve haklı
nedenlerini dinlemek istersiniz birinin
aleyhine karar vermeden önce günler, aylar, dahası
yıllarca –tanık oldum buna– hükmünüzü vermezsiniz.

3

Norandino sizin gibi biri olsaydı eğer
Grifone'ye yaptığını yapmazdı: sağduyunuz
her koşulda sizi değerli ve onurlu kıldı;
Norandino ise iyi ününe bir kara çaldı ki

1 Kardinal Ippolito, Ferrara kentinin dükü.

ziftten beter. Onun yüzünden insanlar öldü,
öfke ve hiddetten deliye dönen Grifone, kılıcının
hem ucuyla hem de keskin tarafıyla on kez indirdi
ve serdi yere yük arabasının yanı başındaki otuz kişiyi.

4

Sağ kalanlar korkudan oradan oraya, meydanlara
sokaklara kaçtılar; kente girmeye
çalışınlarsa daha kapının ardına geçmeden
birbirlerinin üzerine yığılıp kaldılar. Grifone
konuşmuyor, tehdit savurmuyordu, ne ki
merhametten yoksun yüreğiyle, kılıcını uyuşuk
halk arasında sağa sola sallıyor ve karşı karşıya kaldığı
aşağılanmanın acısını en ağır biçimde çıkarıyordu.

5

Tabana kuvvet kaçanlardan kimileri,
ki arkadaşlarına bakmayıp kendi canının
derdine düşmüş olanlardı; kapıya
ilk ulaşan kişiler olarak asma köprüyü
kaldırmışlardı. Kimileriye kentin dört bir yanında
bağırış çağırışlarla gürültü patırtı çıkartarak,
korkudan ağlaya sızlaya, yüzleri sapsarı,
bir daha arkalarına bakmadan kaçıp gitmişlerdi.

6

Gözüpek Grifone köprü yükseldiği anda
yakaladı onlardan ikisini, köprüyü kaldırmak
neden olmuştu ölümlerine; birinin beynini dağıttı,
bir değirmen taşına vurarak kafasını; diğerini
göğsünden tutar tutmaz fırlattı bir mızrak gibi,
duvarların ötesindeki kentin ortasına: Şam halkı,
bir adamın havadan uçarak geldiğini görünce,
ölümün soğukluğunu duyumsadı iliklerinde.

7

Çoğu, bu mağrur şövalyenin büyük bir hamleyle duvarların üzerinden atlayarak kente gireceğinden korkuyordu; Şam'a bir sultan saldırıydı, bu kadar karışıklık yaşanmazdı: bir silah alışverişi ki bitmiyordu, insanlar kaçıyor, minarelerden ezan sesleri yükseliyordu; trompet ve davulların birbirine karışan sesleri dünyayı sağır ediyor, gökyüzünde yankılanıyordu.

8

Ama orada neler olup bittiğine dair öykümü bir başka kantoya bırakmak istiyorum. İmparator Carlo'yu izlemekte yarar var, Rodomonte ile karşı karşıya gelmek için koşturarak geldi. Halkını öldürüyordu o hain adam. Daha önce de söylemiştim o büyük Danimarkalı ve Namo, Oliviero, Avino, Avolio, Ottone ve Berlinghiero eşlik etmekteydi imparatora.

9

Acımasız Morisko'nun göğsünü kuşatan ejderha derisi, pullu zırhı korudu onu, bu güçlü sekiz savaşçının aynı anda var güçleriyle fırlattıkları sekiz mızrak darbesinden. Kaptanın teknesini rotasına sokması gibi: hani kuzeybatı rüzgârının arttığını görür de yelkenleri indirmek için halatları gevşetir ya; Rodomonte de öyle, bir dağı yıkacak darbeler almasına karşın öylesine çevik ve atak fırladı ki yerinden, kaldı ayakta, yıkılmadı.

10

Guido, Raniero, Ricardo, Salamone, hain Galeone, sadık Turpino, Angioliero, Angiolino, Ughetto, Ivone, San Michele yaylasından gelen Marco ve Matteo

ve ilk başta sözünü ettiğim sekiz kişi,
tıpkı İngiliz Arimano ve Odoardo gibi,
girmişlerdi kente önceden,
sarmışlardı acımasız Moriskoların etrafını.

11

Kuzey rüzgârı ve Lodos'un öfkesi karşısında
öyle titrememiştir dişbudak ve köknar ağaçları
köklerinden söküldüğünde; sarp Alplerin
yamacında sapasağlam duran yüksek kayalık
duvar bile, kibirden ve öfkeden deliye dönmüş,
kana susamış Rodomonte'nin titrediği kadar titremedi.
Gök nasıl gülerse ve şimşek nasıl çakarsa,
içindeki öfke ve öç alma duygusuyla öyle patladı.

12

En yakınında duran zavallı Dordonalı Ughetto'yu
başından vurdu, sapasağlam miğferine karşın
dişlerine kadar yarılmış başıyla devirdi onu yere.
Aynı anda tüm bedenine gelen birçok darbeden
payına düşeni almıştı Rodomonte; ne ki örs
üzerine inen çekiç değil, iğne darbesine benziyordu
bunlar bedeninin üstünde; giydiği pullu ejderha derisi
zırhı sapasağlam duruyordu sırtında.

13

Terk edilen kentin çevresi tümünden barınaklarla
doldurulmuştu çok; Carlo insanları
kentin meydanına çağırmıştı; orada o insanlara
çok büyük bir gereksinim vardı.
Kaçmak yarar sağlamayacaktı kimseye,
kalabalık dört bir yandan o bölgeye akın etmişti.
Kral bizzat yürekleri öyle bir alevlendirmişti ki, herkes,
silahlarını kuşanmış ve uyandırmıştı içindeki cesareti.

14

Ormanlarda savaşmaya alışmış yaşlı dişi
bir aslanla kapatmış olsunlar azgın bir boğayı
aynı kafese, insanlar eğlensin diye.
Yavru aslanlar izlemektedir bu sahneyi:
kumsalda böğürerek dolaşan mağrur boğa,
şimdi kullanmaz boynuzlarını kafeste
durur bir köşede sadece,
ürkek ve afallamış olarak:

15

ama yırtıcı anne, hayvanın üzerine çullanarak, keskin
dişleriyle onu kulağından ısırma kalkacak olursa eğer,
aslan yavruları da hayvanın yüzünü kan çanağına
çevirmek için, cesurca koşarlar yardımına analarının;
biri boğanın sırtına, diğeri karnına geçirir dişlerini:
aynısını yapar insanlar Rodomonte'ye karşı. Çatılardan,
pencerelerden ve daha da yakın mesafelerden,
yağdırırlar adamın üzerine yoğun bir mızrak yağmuru.

16

Süvari ve piyadelerden yoğun bir kalabalık vardı,
ancak sığıyordu bu kalabalık meydana.
Dört bir yandan oraya başka kalabalıklar akın etti,
tıpkı bir arı sürüsü gibi, doldurdu dopdolu meydanı.
Silahsız olsalardı daha kolay olurdu kuşkusuz, doğrardı
lahana ya da turp gibi, ayırırdı parçalara bu kalabalığı,
oysa şimdi Rodomonte haklayamazdı bu insanları
yirmi günde; öyle sıkı sıkı kenetlenmişlerdi birbirine!

17

İşin içinden nasıl çıkacağını kestiremiyordu Rodomonte,
bu savaş sıkıcı olmaya başlamıştı onun için.
Yüzlerce, hatta binlerce kişinin kanıyla kan gölüne
dönmüştü toprak; hiç azalmıyordu düşmanları.

Soluğu çıkmaz oluyordu yavaş yavaş,
ve sonunda anladı ki şimdi çıkamazsa bu arbededen,
henüz yerindeyken gücü kuvveti ve sağlamken
tüm bedeni, çıkmak istediğinde çıkamayacaktı.

18

Şeytanca gözlerini çevirdi ve etrafının
kuşatıldığını fark etti, çıkacak yolu yoktu:
ama bir anda uçsuz bucaksız insan kalabalığını
alt ederek, yolu açacak ve boşaltacaktı kendisi için.
O hain Rodomonte öfkesinin etkisiyle sallayarak
keskin kılıcını geliyordu çılgınlığı üstünde,
Odoardo ve Arimonte'nin önderliğinde kente giren
bu yeni İngiliz ordusuna karşı saldırıya geçmişti.

19

Bütün gün kışkırtılan, eziyet edilen, meydanda
oradan oraya kovalanan ve etrafında uçsuz
bucaksız kalabalığın dalgalandığı vahşi boğanın
çiti kırdığını gören insanlar, nasıl korkuyla
kaçışır ve hayvan nasıl takarak boynuzlarına
bir onu, bir bunu fırlatır ya havaya; acımasız Afrikalı da
öyle saldırıyordu, tıpkı bir boğa gibi,
ondan daha da ürkütücü bir kılığa bürünmüştü.

20

Yaklaşık on beş yirmi kişiyi kılıçtan geçirdi,
tıpkı söğüt ağacı ya da asma budar gibi,
ya düzden ya da tersten tek bir darbeyle
bazılarının kellesini uçurdu. Her yer kan gölüne
dönmüştü ve Rodomonte ardında kesik başlar,
omuzlar, kopmuş kollar, bacaklar, etrafa
saçılmış organlar bırakmıştı adımını attığı
her yerde; sonunda kalabalığın içinden çıkmıştı.

21

Meydandan öyle bir ayrıldı ki yoktu
hiçbir korku belirtisi, yine de en güvenilir
çıkış yolunu bulmayı kuruyordu kafasında. Sonunda
bir ada parçasına ulaşır, altında Senna nehri
akmaktadır, çıkar surların dışına. Silahlı adamlar
ve cesaretini toplayan halk takılır peşine,
sıkıştırmaya çalışır ve istemezler izin vermek
elini kolunu sallayarak kaçıp gitmesine.

22

Nasıl ki Numidia ve Massilia ormanlarında
kovalanmakta olan yabanıl bir hayvan, kaçarken
bile cesurca davranıp tehditkâr ve yavaş
adımlarla gizlenirse ormanın derinliklerine; hiçbir
şeyden korkusu olmayan Rodomonte de öyle; korkaklık
belirtisi göstermeden etrafını saran tehlikeden ötürü,
üzerine atılan mızrak, kılıç ve oklara karşın
uzun ve yavaş adımlarla yollandı nehre doğru.

23

Çoktan şehrin dışına çıkmış olmasına karşın,
öfkesi onu üç kez, hatta daha fazla dönmeye zorladı,
yüzden fazla Hristiyanı hakkın rahmetine kavuşturdu,
kılıcını yeniden kana bulayarak. Ama sonunda mantığı
öfkesinden üstün geldi ve elleriyle öldürdüğü
cesetlerin pis kokusu gücüne gitmesin diye Tanrı'nın,
ulaşıp yukarılara; akıllıca bir karar aldı:
attı kendisini suya ve uzaklaştı o büyük tehlikeden.

24

Etrafı şamandıralarla çevrilmişçesine, üzerindeki
tüm silahlarla daldı suyun içine.
Ey Afrika, hiçbir evladın o adamlar bir tutulamaz,
Anteo ve Annibale ile övünsen de.

Karşı kıyıya vardıktan sonra kaçtığı kente baktı
şöyle bir dönüp, enine boyuna yollarını arşınladığı,
ama tümüyle yakıp yıkmadan bırakıp kaçtığı için,
hiç de hoşuna gitmedi seyretmek karşıdan.

25

Kibir ve öfkesi kemirdiğinden içini, dönüp dönüp baktı
bir kez daha dönmek için ve iç geçirip inledi
ta yüreğinin derinliklerinden; o kenti yerle bir etmeden,
çekip gitmek: sindiremedi içine. Ne ki nehrin ötesinde
böylesine kızgınken, o anda nefretini söndürecek
ve öfkesini öteleyen birinin yaklaşmakta olduğunu gördü.
Kim olduğunu duyacaksınız benden,
ama öncesinde size söyleyecek başka bir sözüm var.

26

Size insanları birbirine düşüren kibirli tanrıça
Discordia'dan söz etmek istiyorum, melek Michele,
ona görev vermişti Agramante'nin
adamlarından güçlü olanları birbirlerine
düşürsün diye. Aynı akşam çıktı manastırdan,
görevini bir başkasına devretmişti, yerine
Fraude'yi bırakmıştı dönünceye kadar, savaşı
sürdürsün ve çatışmaların ateşini söndürmesin diye.

27

Eğer yanında Superbia'yı da götürürse
daha büyük bir iktidarla gitmiş olacaktı; hepsi
aynı manastırda kaldıklarından onu aramak için
başka yerlere gitmeye gerek yoktu zaten.
Superbia, ayrıldı oradan onunla birlikte,
ama yerine vekilini bırakmadan çıkmadı
manastırdan: orada olamayacağını düşündüğü
birkaç gün için yerine Ipocrisia'yı bırakmıştı.

28

Kabına sığmayan Discordia, Superbia ile birlikte koyuldu yola,
aynı yol üzerinde Sarazen topraklarına gitmekte olan Gelosia da vardı, üzüntülü ve umutsuzdu; onunla birlikte güzel Doralice, küçük bir cüceyi haberci olarak göndermişti Sarazen kralı Rodomonte'ye haberler götürmesi için kendisiyle ilgili.

29

Doralice, Mandricardo'nun eline düştüğünde, (size anlatmıştım nasıl ve nerede)² gizlice emretmişti, kral Rodomonte'ye haber vermesini, cüceye. Doralice, bekliyordu ki haber boşuna gitmemiş olsun ve öyle bir kapışsın ki onunla, dünya görülmemiş bir kavgaya tanık olsun; yeniden kendisine dönmesini sağlamak için kurtarsın o hırsızın elinden zorbalıkla aldığı nişanlısını.

30

Gelosia, cüceye yolda rastlamıştı, onunla yoldaşlık ederse eğer, yolculuk nedenini öğreneceğini düşündü ve bu olayda kendisine de iş düşeceğini varsaydı. Discordia'nın hoşuna gitmişti Gelosia ile karşılaşmak, ne ki daha çok niçin geldiğini öğrenince mutlu oldu, çünkü yapmak istediği işle ilgili daha çok işine yarayacaktı.

31

Rodomonte ve kral Agrican'ın oğlunu³ birbirine düşürecek gerekli malzemeye sahip olduğunu düşündü. Diğerlerini birbirine düşürmek için başka bir gerekçe

2 Bkz. 14;38 vd.

3 Mandricardo.

bulacaktı, ama bu ikisi için en mükemmeli buydu. Cüceyle birlikte kibirli Rodomonte'nin olduğu yere geldiler, yabanıl bir hayvan örneği pençeleriyle saldırdığı Paris'e; zalim Sarazen yüzerek geldiği nehirden çıkmak üzereydi, onlar da Senna nehrinin kıyısına ulaşmışlardı o anda.

32

Rodomonte, Doralice'nin habercisi olan cüceyi tanır tanımaz bütün öfkesi yatıştı, yüz hatları dinginleşti ve kalbi göğsünden fırlayacakmış gibi atmaya başladı. Doralice'nin başına gelmiş olabilecek bir kötülüğü duymak dışında, her şeyi işitmeye razıydı. Cüceye doğru ilerledi ve şunu sordu neşeyle: "Senin hanımefendin, benim kalbimin kraliçesi, Doralice nasıl? Seni niçin gönderdi ki ta buralara?"

33

Cüce yanıtladı: "O artık ne benim efendim, ne de sizin kraliçenizdir, çünkü o şimdi bir başkasının emrinde. Dün yolda bir şövalye ile tersleştik, onu kaçırdı ve götürdü beraberinde." Bu haber üzerine, soğuk ve sinsi bir yılan gibi Gelosia girdi devreye, ve Rodomonte'nin ruhunu sardı. Cüce sözlerini sürdürdü, tek bir kişinin Doralice'yi nasıl kaçırdığını ve ona eşlik eden muhafızlarını nasıl öldürdüğünü anlattı.

34

İşte o zaman Discordia çakmağı bir iki çakıp, fitili ateşledi, Superbia ise yangına körükle gitti; öyle bir anda körükledi ki ateşi Sarazen'in ruhu yanıp tutuştu, huzuru kaçtı, keyfi kalmadı artık, tüm dünyayı tehdit etmek istercesine o korkunç yüzüyle bir iç geçirdi, öyle bir iç geçirdi ki gökleri ve tüm dünyayı tehditlerine boğdu.

35

Tıpkı bir kaplana benziyordu, ıssız kovuğuna girer de,
boşuna etrafı kolaçan eder, sonunda algılar ya
yavrularının çalınıp götürüldüğü gerçeğini;
o anda yabanıl hayvan hiddet ve öfkeden
yanıp tutuşmuştur; ne dağları, ne akan suyu,
ne de gecenin karanlığını görür gözü;
yolun ne uzunluğu, ne kar, ne kış korkutur gözünü,
avcının izini sürmeye yetecek kadar büyüktür nefreti:

36

Öfkeyle yanan Rodomonte çılgına dönmüştür,
cüceye döndü ve dedi ki: “Beni olayın
olduğu yere götür.” Ne bir at, ne bir arabanın
gelmesini bekledi, tek bir söz bile etmedi yanındakine.
Bir kertenkelenin bile gidemeyeceği bir hızla yürüdü,
göğün ateş saçtığı bir anda yolu geçerken; atı yoktu ama
yolda rastlayacağı ilk atı alacaktı, kafasındaki buydu,
kimin olursa olsun, karşısına çıkacak ilk kişinin.

37

Bu fikri işiten Discordia gülümseyerek Superbia’ya baktı,
ve gidip bir at bulması gerektiğini söyledi ona,
öyle bir at olmalıydı ki başka kavga ve çekişmelere
neden olabilsin; Discordia, kendi düşündüğünün
dışında başka bir atla karşılaşmasın diye
Rodomonte, bütün yolu boşaltmak istiyordu:
atı nereden bulacağını önceden düşünmüştü.
Ama şimdi onu bırakıp Carlo’dan söz etmeye gidelim.

38

Rodomonte gözden kaybolduktan sonra
Carlo’nun etrafındaki ateş çemberi kırılmıştı,
Carlo askerlerini düzene soktu.
Onların bir bölümünü zayıf noktalara bıraktı,

geri kalanını düşmanı mars etmek ve savaşı
kazanmak için Sarazenlerin üzerine saldı.
San Germano'dan San Vittore'ye kadar kentin
her bir çıkış kapısını tutmalarını söyledi askerlerine.

39

Geniş bir düzlüğe açılan San Marcello
kapısında birinin ötekini beklemesini,
ve tek bir kumanda
altında toplanılmasını emretti tüm birliklere.
Ardından anısı sonsuza dek kalacak
bir katliam yapmaya yüreklendirdi
her bir askeri, birlik flamalarını tek tek
yerlerine yolladı ve savaş emri verdi.

40

Hristiyanların inadına kral Agramante
bu arada toparlanmış ve atına binmişti;
ve Issabella'nın âşığıyla⁴ karşı karşıya gelmişti
acımasız ve tehlikeli bir savaşa girmişti: kral Sobrin,
Lurcanio ile kıran kırana bir dövüşe girer,
Rinaldo'nun karşısında ise koca bir ordu vardı;
yiğitliğiyle ve yazgının yardımıyla
ordunun hakkından gelir ve onu dağıtmayı başarır.

41

Savaş böyle sürerken Carlo arkadan saldırdı,
saldırdığı yerde Marsilio vardı, İspanya'nın en gözde
askerlerini kendi birliği altında toplamıştı.
Çok sayıda piyade ortada, yanlarda süvariler
düzen almıştı savaşa girmek için; tambur ve trompet
sesleri yeri göğü çınlatıyordu; İmparator sürmüştü
gözünü budaktan esirgemeyen insanlarını savaş hattına,
öyle ki tüm dünya anımsar oldu bu saldırıyı.

42

Sarazen birlikleri öyle bir bozguna uğramış,
öyle bir mağlubiyet almışlardı ki hepsi
kaçmaya, dağılmaya, kırılıp dökülmeye başlamışlardı;
bir daha bir araya toplanmalarına olanak yoktu asla;
ne ki kral Grandonio ve Falsiron ortaya çıkmışlardı,
en büyük tehlikelerin üstesinden gelmiş kişilerdi,
arkasından Balugante ve saldırgan Serpentin çıktı,
ve Ferraù ki yüksek sesle bağıırıyordu oradakilere.

43

“Ey yoldaşlar, değerli insanlar,” diyordu,
“kardeşlerim, yerinizde kalın, herkes yerinde kalsın!
Düşmanlar boşuna uğraşacaklar, tıpkı örümcekler gibi,
görevimizin başında kalırsak eğer.
Utkuya ulaştığımızda Fortuna’nın bize sunacağı
bol kazanımları ve yüce onuru düşünün. Bir de,
tersine, yenilecek olursak, sonsuza dek yaşayacağımız
utanç duygusu ve uğrayacağımız zarara bakın.”

44

Sözlerini bitirir bitirmez, büyük bir mızrak
kaptı ve Largaliffa’yı sıkıştırmış olan
Berlinghiero’ya fırlattı,
başındaki miğferini yardı ve onu yere indirdi;
o keskin kılıcıyla yaklaşık sekiz kişiyi de
onun yanına devirdi.
İndirdiği hiçbir darbe boşa gitmedi,
en azından her biriyle bir şövalyeyi devirdi.

45

Öte yanda Rinaldo sayısını bilemeyeceğim kadar
çok pagan öldürmüştü. Onun karşısında artık
savaşacak kimse kalmamıştı; etrafı tamamen
boşalmıştı. Zerbino ve Lurcanio da Rinaldo’dan

geri kalmamışlardı: kendilerinden ebediyen söz ettirecek kadar iyi savaşıyorlardı. Zerbino kılıcının ucunu kullanıp Balastro'yu öldürmüştü; Lurcanio ise Finaduro'nun miğferini ikiye ayırmıştı.

46

İlki, önceleri Tardocco'nun önderlik ettiği küçük bir ada olan Alzerbe ordusuna komuta ediyordu; ikincisi, Fas, Zamor ve Saffi hükümdarlıklarının ordularına. Belki bana “Afrikalıların arasında ustaca kılıç ve mızrak kullanan hiç mi yiğit yoktu?” diye soracaksınız. Adım adım göreceksiniz ki övgüye değer hiçbir yiğitliği atlamayacağım.

47

Almonte'nin oğlu, Zumara kralı soylu Dardinello, unutulacak gibi değil; mızrağıyla Uberto da Mirforda, Claudio dal Bosco; Elio ve Monteli Dulfin; kılıcıyla da Stanfordlu Anselmo'yu, Londralı Raimondo ve Pinamonte'yi (son derece güçlü olmalarına karşın) yere serdi: ikisi kendinden geçmiş, biri yaralı, baygın yatarken, dördü de ölmüştü...

48

Gösterdiği onca çabasına karşın genç şövalye⁵ ordusunu düzen içinde tutmayı başaramadı; sayıca az ama yiğitlik bakımından üstün olan Hristiyan ordusunu durdurmak için bekliyordu. Hristiyan ordusu yaptığı her savaşta kılıcı ve mızrağı kullanmakta ustalık göstermişti. Zumara'dan, Ceuta'dan, Fas'tan ve Kanarya adalarından gelen Afrikalılar tabanı yağlamışlardı.

5 Dardinello.

49

Hepsinden çok soylu genç Dardinello'nun engellemeye çalıştığı Alzerbe'nin adamları kaçtılar. Kah yalvar yakar, kah sert sözlerle onlara cesaret aşılamaaya çalışmıştı oysa. Ve diyordu ki: “Görelim, bakalım Almonte'nin anısını içinizde taşımayı hak ediyor musunuz, böyle bir tehlikenin ortasında oğlunu yalnız bırakıp kaçarak.

50

Durunuz! İçinde umutlar beslediğiniz gençlik yıllarının adına size yalvarıyorum. Koymayın başınızı önlerine kılıçlarının ve izin vermeyin, soyumuzun Afrika'ya dönmesine engel olmalarına. Eğer birlik olup düşmana karşı güçlü bir şekilde durmazsak tüm kurtuluş kapıları kapanacaktır yüzümüze: Dönüşümüzde dağlar bir duvar örecektir önümüze⁶ aşılması güç, ve bir çukur oluşacaktır önümüzde⁷ geniş ve derin.

51

Burada ölmek çok daha iyidir, bu köpeklerin işkence ve zorbalıklarına teslim olmaktansa. Sadık dostlarım, ayağınızı yere sağlam basınız, çünkü yok başka bir çare; ötekiler boş mu boş. Düşmanların da bir tane yaşamları var, ruhları da bir tane, iki tane elleri.” Böyle söyledi ve gönderdi ölüme cesur ve genç adamı, Otonlei kontunu.

52

Almonte'nin anısı Afrika ordusuna güç verdi, oysa kaçıp gitmek istiyorlardı daha önce;

6 Pireneler.

7 Cebelitarık Boğazı.

ve elleri, kollarını kendilerini savunmak için kullanmaları daha iyi olacaktı, sırtlarını dönüp kaçmaktansa. Guglielmo da Burnich İngilizlerin en iyisiydi, ama Dardinello kesti kafasını; ve diğerleriyle aynı sonu sundu kendisine, ayrıca Cornovaglialı Aramon'nun da kellesini aldı.

53

Aramone cansız bedeniyle yere yığılıp kaldı; kardeşi koştu yardımına ayırımına vararak: ama Dardinello onun da gövdesini ikiye ayırdı, omuzlarından karnının sonuna kadar. Ardından Vargelleli Bogio'nun karnını deşti, kurtarmıştı onu yükümlülükten, karısına vermiş olduğu sözden ötürü, yaşarsa eğer, altı ay içinde döneceğine dair.

54

Dardinello yakın bir yerden güçlü Lurcanio'nun gelmekte olduğunu gördü: Dorchino'nun boğazını kesip onu yere fırlatmıştı; Gardo'nun ise kafasını yarmıştı dişlerine kadar; canı kadar sevdiği Alteo kaçmaya yelteniyordu, ne ki o kaçmakta geç kalmıştı, onu gördü ve indirdi yere zalim Lurcanio, ensesine vurduğu darbeye onu yollamıştı ölüme.

55

O anda Dardinello mızrağını kapmış, öç almak için gidiyordu, Lurcanio'yu öldürmeyi kafasına koymuştu; sözü vardı çünkü peygamberine (eğer onu duyuyorsa) boşta kalan silahlarını camiye bağışlayacaktı. Yıldırım hızıyla meydana geçti, var gücüyle düşmanın üzerine saldırdı ve ona öyle bir vurdu ki bir böğründen girdi ötekenden çıktı mızrağının ucu, adamlarına, üstündeki silahlarını çıkartmalarını emretti.

56

Bana sormayın, Ariodante'nin,
kardeşinin ölümüne üzülüp üzülmediğini,
ve kendi elleriyle canını cehenneme yollamak
istedi Dardinello'nun ne kadar çok: ancak
ne Müslümanlar ne de Hristiyanlar geçit verdiler
ona, engel koyarak önüne. Yine de
öç almak sevdasıyla yanıp tutuşuyor, kılıcıyla
etrafını yerle bir ederek oradan oraya koşuyordu.

57

Her kim engellemeye ya da karşı çıkmaya kalkarsa,
vuruyor, kovalıyor, yere atıyor, yaralıyor ve kılıçtan
geçiriyordu. Ariodante'nin, kendisine ulaşmaya
çalıştığını anlayan Dardinello, ona istediğini vermekte
duraksamadı ama kalabalık ona da engel oluyordu,
ve boşa çıkarıyordu onun da tasarımını. Bir taraf,
Moriskoları öldürürken, diğer taraf İskoçları,
İngilizleri ve Fransızları öldürmekten geri kalmıyordu.

58

Fortuna her aşamada yollarına öyle engeller çıkardı ki
gün boyunca göğüs göğüse gelemediler savaşırken.
Yazgı Dardinello'yu, daha büyük bir şövalyeye
saklamıştı; biliyorsunuz, insan yazısından kaçamaz,
onunla karşılaşınca pek enderdir uzak durması.
İşte, Rinaldo'yu bu sokağa soktu, birileri için kurtuluş
olmasın diye; çıkardı Fortuna karşısına
Dardinello'yu, onu haklayıp öbür dünyaya yollasın diye.

59

Şimdilik yeterli olsun derim, Batıdaki
şanlı olaylardan söz etmek, Grifone'ye
dönmek zamanı geldi bıraktığımız yerden;
öfke ve hiddetten yanıp, şaşkına dönmüştü halk,

daha önce hiç görülmemiştir böylesi,
paniğe kapılmıştı Grifone'nin saldırılarından ötürü;
Bu karmaşa üzerine kral Norandino, binden fazla
silahlı askerden oluşan bir birlikle çıkagelmişti.

60

Tüm insanların kaçtığını gördüğü için,
kral Norandino askerleriyle ulaştığında
kalabalığın içine,
savaş düzeni aldırıp ve açtırdı kapıyı gelir gelmez.
Grifone, afallamış ve cesaretini yitirmiş kalabalığı
uzaklaştırmıştı kendinden, ama bu arada
giymişti yeniden Martano'nun, (neyse ne,) o küçümsediği zırhını kendisini savunmak için;

61

derin bir hendekle çevrili, duvarları kalın
ve sağlam, bir tapınağın yakınındaki bir köprünün
bir ucunu tuttu ve kendini sağlama aldı,
engelledi geçmesini birilerinin köprüden.
Bağırışlarla ve korkunç tehditlerle kapıdan dışarı
koca bir savaş ordusu çıktı.
Ne ki cesur Grifone yerinden kımıldamadı bile,
az korkuyor gibi görünmeye çalıştı.

62

Ardından bayrak açmış kendisine geldiklerini
görünce, kendisi gitti onun üzerine ve indi yola;
önüne geleni devirdi, ortalık kan gölüne döndü,
(kılıcı iki eliyle tutuyordu);
yeniden köprünün o dar boğazına döndü,
biraz kaldı, bir süreliğine onlardan uzak tuttu kendini;
ardından yine döndü ve düşmanlarının içinde
kayda değer çok sayıda ceset bıraktı.

63

Kimilerini göğsünden, kimilerini sırtından vuruyor,
bazen piyade, bazen süvarileri yere indiriyordu.
Halk ona karşı daha çok birleşmiş, karşı durmuştu,
savaş giderek daha çok kızışmaya başlamıştı.
Boğulup kalmaktan korktu Grifone;
deniz giderek kabarıyor, etrafını sarıyordu çünkü;
hem omzundan hem de sol kalçasından yara almıştı,
soluk almakta güçlük çekmeye başlamıştı.

64

Ne ki erdem kendisine bağlı olanların yardımına
koşar sürekli; Norandino'nun, onu bağışlamasını
sağladığı gibi. Kral, gürültüye kuşkuyla koşarken,
ölü sayısının daha şimdiden çok yüksek olduğunu
gördü; vardı yaralıların ayırımına, sanki Ettore'nin
elinden çıkmışa benziyorlardı. Bundan daha iyi
bir kanıt olamazdı elinde: böylesine yetkin
bir şövalyeye hak etmediği bir haksızlık yapmıştı.

65

Daha da yakınına geldiğinde, karşısında, kalabalık
insan kitlesini ölüme yollayan kişiyi ve önündeki
dağ gibi ceset yığını gördü; hendek kan gölüne
dönmüştü içindeki suyla; köprünün üzerinde Orazio'yu
gördü sanki tek başına tüm Toscana'ya karşı.⁸
Onurunu kurtarmak ve mutlak yenilgiden kaçınmak için,
ayrıca böylesine yaman bir savaşçıya ayıp ettiği için;
geri çekti savaşmaktan askerlerini zorlanmadan.

66

Barış ve ateşkes anlamında eski bir işareti yapmak için
silahsız boşa duran elini havaya kaldırdı ve Grifone'ye

8 Orazio Coclite, Porsennalı Etrüsklere karşı tek başına savaşmıştır.

şunları söyledi: “Haksız ve üzgün olduğumu söylemek, senin için bir anlam taşır mı bilmiyorum: benim akılsız kafam ve başkalarının dolduruşuna gelmiş olmam, çok büyük bir yanlış yapmama neden olmuştur: dünyanın en aşağılık adamına karşı koyduğumu sanırken en erdemli kişisine karşı savaşıyormuşum meğer.

67

Burada sergilediğiniz erdem, cehaletimizden ötürü, size yapılan hakaret ve haksızlığa denktir, dahası, onu silip atmıştır ya da (daha da doğrusu), onu geçmiş ve üste çıkmıştır; bunun bir karşılığı olacaktır elbette, elimden geldiği kadar, yeter ki bileyim bunun karşılığının ne olacağını; sizi altınla donatmak gibi, ya da size kaleler ve kentler sunmak gibi.

68

Benden bu hükümdarlığımın yarısını iste, hemen bugün seni sahibi yapmaya hazırım; ne ki senin yüksek erdemin için bir tek bunu yapmak yeterli değildir, biliyorum, bir de sana kalbimi bağışlıyorum: sen de bana, bağlılığın ve kalıcı bir sevginin işareti olarak, elini ver.” Böyle dedi, atından indi ve sağ elini Grifon’a uzattı.

69

Grifone, kralın boynuna sarılmak için kibarca ona doğru geldiğini gördü, tüm düşmanlık duygularını bir yana bıraktı, kılıcını indirdi; sadakat göstergesi olarak kralın önünde, alçak gönüllükle diz çöküp bacaklarını kucakladı. Kral onun kanayan iki yarasını gördü, tedavisini yapacak birilerini getirtti, kraliyet sarayında dinlenip, kendisini toparlaması için büyük bir özenle taşıttı onu kente.

70

Yeniden zırhını kuşanmadan önce Grifone,
yaraları iyileşinceye kadar orada kaldı.
Ama şimdi onu bırakıp,
Filistin topraklarına dönüyorum:
Grifone kutsal toprakları terk ettiğinden beri
kardeşi Aquilante ve Astolfo,
Kudüs'ün kutsal dört bir yanında ve kentin uzak
mahallerinde karış karış onu aramışlardı.

71

İkisi de büyük falcı olmadıklarından bilmiyorlardı
Grifone'nin nerede olabileceğini,
ne ki Yunan bir gezginle karşılaştılar
oradan buradan konuşurlarken gelişigüzel,
adam bir ipucu verdi onlara: Orrigille, Soria
topraklarındaki Antakya'ya gidiyordu,
yanında yeni bir sevgilisi vardı, adam oralıydı;
kadın bir ateşin içine düşmüştü ki sormayın,

72

Aquilante ona, kendisine anlattığı gibi bu haberi
Grifone'ye verip vermediğini sordu ve olumlu
yanıt alınca, neler olduğunu canlandırdı kafasında.
Şimdi kardeşinin nereye ve neden gitmiş olduğunu
az çok kestirebiliyordu. Orrigille'nin peşine düşmüş
ve Antakya'nın yolunu tutmuştu kesinlikle;
rakibinin elinden kadını kurtarıp,
unutamayacağı bir ders vererek öcünü almak için.

73

Aquilante kardeşinin yalnız başına ve kendisi
olmadan böyle bir işe kalkışmasına dayanamazdı,
silahlarını kuşandı ve Antakya'ya doğru yola çıktı:
ama gitmeden önce dük Astolfo'ya kendisi geri

gelmediği sürece Fransa'ya, baba ocağına dönmemesini rica etti. Zaffo'ya indi ve demir aldı. Suriye topraklarına ulaşmakta en kısa ve en güvenli deniz yolu olarak bildiği bir yoldu.

74

Denizde güney ve güney batıdan öyle güçlü ve yolculuğuna öyle elverişli rüzgârlar esiyordu ki ertesi gün Surro ve hemen sonra Saffetto görüldü. Barutti ve Zibelletto'yu aştı: ve algıladı Kıbrıs adasının sol tarafında ve uzakta kaldığını. Tripoli'den Tortosa'ya ve oradan Lizza'ya geçti, ve ardından Laiazzo körfezine doğru rotasını çevirdi.

75

Oradan, kaptan ustaca ve hızlı bir manevrayla gemisinin başını doğuya çevirdi ve Asi nehrinin kıyısına demir attı. Gelgit olayı kolaylaştıracaktı geminin girişini nehrin ağzına, yakalarsa eğer uygun anı; Aquilante iskeleyi anında karaya indirdi, ve zırhı üstünde, safkan atının üzerinde indi gemiden; kıyıyı takip ederek nehrin akış yönüne karşı sürdürdü atını Antakya'ya ulaşınca kadar.

76

Burada Martano'nun haberini aldı, ve işitti ki o Şam'a gitmiş, kralın çağrısı üzerine, Orrigille ile birlikte, büyük ve görkemli bir turnuvaya katılmak üzere. İçinde büyük bir arzu doğdu arkasından gitmek için; kardeşinin de onun peşine gittiğinden emindi, ve aynı gün Antakya'dan yola çıktı, ne ki bu kez deniz yoluyla gitmek istemedi.

77

Varsıl ve kalabalık bir kent olan Halep'i yukarıda bırakarak, Lidya ve Larissa kentlerine yöneldi. Yüce Tanrı yeryüzünde de erdemi ödüllendirdiğini, kötülüğü cezalandırdığını göstermek istemişti; Mamuga kentine yakın bir kasabada, Martano'yu Aquilante ile karşılaştırdı. Bu alçak Martano gösteriş olsun diye, turnuvanın ödülü olan silahlarını taşıyordu.

78

İlk bakışta Aquilante, Martano'yu kardeşi sandı, çünkü o alçak adam, kardeşi Grifone'nin zırhını giymiş ve kar beyaz giysisini henüz çıkarmamıştı üstünden. Sevdği insanı görmüş olmanın sevinciyle bir oh çekti, ama yarıda kaldı, çünkü hemen yanılmış olduğunu gördü, yüzünün ifadesi ve ses tonu değişti, ve yaklaşınca kardeşi olmadığını kesinlikle anladı.

79

Bu hain kadınla birlikte olan Martano'nun, oyuna getirip kardeşi Grifone'yi öldürmüş olabileceğinden kuşkulandı ve ona bağırdı: "Hırsızın ve alçağın tekisin sen, yüzünden belli, söyle bana, bu silahları nereden buldun? Kardeşimin değerli atının üstünde işin ne senin? Bana çabuk söyle, ölü mü yoksa diri mi kardeşim; nasıl yoksun bırakabildin onu atından, silahlarından!"

80

Orrigille, Aquilante'nin öfkeyle dolu sesini işittiğinde, kaçmak için atını geri çevirdi; ama Aquilante ondan daha hızlı davrandı, o istese de istemese de onu durdurmayı başardı. Beklenmedik biçimde

ortaya çıkan bu şövalyenin ağır tehditleriyle karşı karşıya kalan Martano, beti benzi atmış, rüzgârda sallanan yapraklar gibi titremeye başlamıştı; ne yapacağını ve ne yanıt vereceğini bilememişti.

81

Aquilante bağırmayı sürdürdü ve öfkesini sergilemekten geri kalmadı, kılıcını doğrudan doğruya onun boğazına dayadı; yemin ederek tehditler savurdu: olanlara dair bir açıklama getirmezlerse, kafalarını koparacaktı. Sert kayaya çarpan Martano, korkudan sürekli yutkunurken, bu ağır suçunu nasıl hafifleteceğini düşünüyordu; sonunda konuşmaya başladı:

82

“Beyefendi, biliniz ki bu hanım benim kardeşimdir, erdemli ve saygın bir aileden gelmedir, ne ki Grifone onu haksız yere onursuz bir kadın olarak göstermiş ve leke çalmıştır: ve böylesine bir davranış kardeşime karşın, benim onurumu kırmıştır; kendimi yeterince güçlü hissetmiyordum, onu çekip almak için böylesi yiğit bir şövalyenin elinden, hileye ve oyuna başvurdum.

83

Daha onurlu bir yaşama dönmeyi arzuladığını gördüm, anlaştım onunla, terk edecekti kardeşini; Grifone uykuya daldığında sessizce oradan uzaklaşacaktı. Böyle de yaptı kardeşim, arkamıza düşmesin ve bizi izlemesin, kurduğumuz planı bozar korkusuyla, bıraktık onu silahsız ve yaya, ve böylece gördüğün gibi ta buralara kadar geldik.”

84

Martano övünebilirdi kurnazlığıyla, oyuna getirmekle ötekini, o kadar ki Aquilante ona inanabilirdi de ve Grifone'ye ait olan silahları, atı ve diğer her şeyi geri almak dışında, dokunmazdı ona. Ne ki Martano öyle bir süsledi ki yalan dolanını kuşku uyandırdı doğru söylediğine dair; belki her şey doğrudu ama kızın kardeşi olduğu koca bir yalandı.

85

Antakya'da iken Aquilante pek çok insandan Orrigille'nin, Martano'nun dostu olduğunu işitmişti. Öfkeden deliye dönmüştü, bağırdı: "Yalancı hırsız, yalan söylüyorsun!" Var gücüyle öyle bir yumruk attı ki Martano'nun iki dişini boğazına tıktı: ardından hiç tartışmadan, hiçbir şey demeden, tuttu kollarını çevirdi arkasına ve bağladı birbirlerine.

86

Orrigille'ye de aynısını yaptı, her ne kadar bahaneler üretip kendini haklı çıkarmaya çalışsa da, onları kasaba kasaba evlerin arasından hiç bırakmadan asla, Damasco'ya kadar sürükledi. Belki bin mil ve bin kez onlara acı çektirecekti; kardeşini bulup, bu ikisini ona teslim edinceye kadar, hoşuna gidecek ne varsa onlara yapabilmesi için.

87

Tıpkı bir seyis gibi tüm yüklerini onlara taşıttı, ve döndü Damasco'ya; başkente vardıklarında kentin tüm insanların ağzında, Grifone'nin adının dolaştığını duydu; yediden yetmişe herkes

onun nasıl biri olduğunu biliyordu;
ve bu turnuvada öyle bir hüner sergilemişti ki,
ama arkadaşı hile ve alçaklıkla Grifone'nin giysilerini
giymiş ve turnuvanın birincilik ödülünü ondan çalmıştı.

88

Tüm halk bu alçak Martano'ya düşman gibi baktı,
ve biri diğerine onu parmağıyla gösteriyordu:
“Başkasının zaferiyle övünen alçak bu değil mi?”
diyordu: “Saf ve masum birinden
uykudayken çaldığı erdemini, kendi yüz karası
ve utancıyla lekeleyen bu adam, o adam, değil mi?
Ve bu kadın o nankör kadın değil mi yoksa,
kötülerin yanında yer aldı, iyilere dirsek çevirdi?”

89

“Birbirlerine ne kadar da yaklaşıyorlar!” diyordu
diğerleri: “ikisi de alçak, ikisi de karaktersiz!”
Kimileri küfürler savuruyor, kimileri öfkeden titriyordu;
kimileri de bağırıyordu arkalarından: “Asın,
kazığa oturtun, gebertin bu densizleri!” Kalabalık
bu ikisini görmek için birbirini itiyor, eziyor, meydana
akın ediyor, yollara dökülüyordu. Haber kralla ulaştı;
ona başka bir krallık verseler bu kadar sevinemezdi.

90

Önüne ve arkasına çok da koruma almaksızın,
ne bulduysa giydi üstüne ve apar topar çıktı yola
ve sevgili kardeşi Grifone'nin öcünü almış olan
Aquilante'yi karşılamaya gitti.
Onu gururla ve büyük bir nezaketle karşıladı,
yanına aldı ve davet etti sarayına,
ve sordu rızası olup olmadığını, bu iki mahkûmu
kulelerin birinde zindana kapattırmak için.

91

Yanına gittiler birlikte; Grifone kımıldamamıştı henüz yatağından, yaralandığı günden beri; kıpkırmızı kesildi yüzü görünce kardeşini yanında; şimdi de olayı tüm çıplaklığıyla bildiğini düşünüyordu. Aquilante kardeşinin başına gelen talihsizlikten ötürü işi şakaya vurarak ona biraz takıldı, ama biraz da kızdı; ellerine düşmüşlerdi bir kere, Martano ve kadın, hakça ve yerinde bir ceza vermeye karar verdiler onlara.

92

Aquilante ve krala kalsa onları binlerce işkenceye sokmak isteyeceklerdi, ne ki Grifone (çünkü bir tek Orrigille'yi istediğini söylemeye cesareti yoktu) ikisinin de bağışlanmasını istedi.

Çok şey söyledi ve çok da güzel söyledi, her şey onun arzu ettiği gibi oldu; sonuç olarak Martano celladın ellerine teslim edildi: kırbaçlanacak ama öldürülmeyecekti.

93

Martano'yu zincire vurdular, çiçekler ve çimenler arasında değildi yeri; ertesi sabah kırbaçladılar tüm bedenini. Orrigille, Norandino'nun güzel karısı Lucina dönünceye dek, zindanda esir kalacaktı; onun bilge görüşüne göre Orrigille'ye ceza kesilecekti: hafif mi olacaktı, ağır mı, karar vereceklerdi. Aquilante burada kalıp keyfine baktı, kardeşi Grifone sağlığına kavuşup, silahlarını kuşanıncaya dek.

94

Onca yanıltan sonra akılcı ve bilge bir insana dönüşmüştü kral Norandino, yaşam boyu pişmanlık ve acı dolu yüreğiyle yaşayamazdı sürekli, çünkü

onur ve ödüle değer birine kötü davranmış
ve zarar vermişti daha önce.

Gece gündüz düşünüp durdu, neler yapıp da,
onu memnun bıraktıracaktı kendisinden.

95

Bir genelge yayınladı tüm kentte, Grifon'a
yapılan haksız suçlamayı gidermek adına;
o ödül kendisine iade edilecekti;
bir kralın görkemli bir şövalyeye verebileceği,
en büyük ödül olarak ortaya koymuştu bu ödülü,
ancak hain Martano hile yapıp elinden almıştı;
bir ay içinde başka bir turnuva düzenlenecekti,
tüm ülkeye duyuru çıkarttı bu nedenle.

96

Öyle bir gösteriş vardı ki turnuvanın hazırlanışında,
bir kralın görkemine yaraşır biçimde,
Fama hızlı hızlı çırpı kanatlarını,
yaydı haberi tüm Soria'ya;
Fenicia'ya, Palestin'e ve Astolfo'ya kadar ulaştı haber;
Astolfo ve kral vekili Sansonetto
yapılamayacağına karar verdiler,
böyle görkemli bir turnuvanın kendileri olmadan.

97

Bilinen odur ki Sansonetto değerli bir savaşçı
ve büyük bir isim olmakla övünmektedir.
Orlando onu vaftiz etti ve Carlo (size anlattığım gibi)
Kutsal Toprakları ona emanet etmişti yönetmesi için.
Astolfo onunla birlikte hazırlığını yaptı,
Fama'nın sesinin her kulağa çalındığı yere,
buluşma yerine gidiyorlardı, Damasco'ya doğru,
turnuva hazırlıklarının yapıldığı yerdi burası.

98

Sık sık mola vererek, ağır ve dingin adımlarla sürüyorlardı atlarını, geçerek köy ve kasabalardan; yoktu aceleleri, ulaşmak istiyorlardı yorulmadan, turnuva gününde Damasco kentine; karşılaştılar bir dört yol kavşağında biriyle, üstündeki erkek giysileri ve davranışlarıyla benziyordu erkeğe, oysa kadındı ve harikalar yaratıyordu savaşlarda.

99

Bu kadın bakire Marfisa'ydı; yiğitliğiyle ve elindeki kılıcıyla binlerce kez, Brava ve Montalbano⁹ beylerine kök söktürtmüştü her seferinde karşı karşıya geldiklerinde. Gece gündüz elinde silahı oradan oraya koşar, ölümsüz bir zafer kazanmak için, dağlarda ve ovalarda yüzleşebileceği gezgin şövalyeler arardı.

100

Astolfo ve Sansonetto'yu görür görmez silahlarıyla birlikte ona doğru gelmekte olan; gelişlerinden, tam da dişine göre, yiğit, büyük ve güçlü, kuvvetli savaşçılar olduklarını düşündü: Onlarla kapışmak hoşuna giderdi, meydan okuyarak kendilerine, atını çoktan mahmuzlamıştı bile, onları daha da yakından gördüğünde, şövalye dükü tanıdı.

101

Güzel ve keyifli anıları vardı şövalyeyle ilgili, Catai'da birlikte olmuşlardı onunla,

9 Brava Beyi Orlando. Montalbano Beyi Rinaldo.

onu adıyla, sanıyla çağırdı, eldivenini çıkardı,
ve yüzündeki siperi kaldırdı; yaklaştı onu
kucaklamak için büyük bir coşkuyla;
bir başkasının olamayacağı kadar çok kendini
beğenmiş olmasına karşın; Astolfo geri kalmadı
ondan saygıda, bu harika kadının karşısında.

102

İkisi de birbirlerine sordular nereye gittiklerini:
ilk yanıt veren Astolfo'ydu:
Damasco'ya, dedi.
Soria kralı, hünerlerini sergilemek
isteyen yiğit şövalyeleri oraya davet etmişti.
Böyle bir fırsat yakalamak için yanıp tutuşan
Marfisa: “Ben de geliyorum sizinle,” dedi,
“ben de varım bu turnuvada.”

103

Onun gibi bir silah arkadaşına sahip olmak,
hem Astolfo hem de Sansonetto'yu mutlu etmişti.
Turnuvadan bir gün önce varmışlardı Damasco'ya,
ve kentin biraz dışında konaklayacak
bir yer bulmuşlardı; ta ki Aurora, zamanında
âşık olduğu yaşlı kocasını uyandırıncaya kadar
uykusundan, dinlenmişlerdi keyiflerince burada,
sanki kral sarayında yatıp uyumuşlar gibi.

104

Aydınlık ve berrak güneşin parlayan ışınları
her yere yayılmaya başlar başlamaz,
güzel kadın ve iki savaşçı kuşandılar silahlarını
ve gönderdiler ulaklarını kente ve giydiler zırhlarını.
Ulaklar döndüğünde bilgi verdiler: dışbudak
ve kayın ağacından mızraklar uçuşuyordu havada,
kral Norandino gelmişti bile görmek için
hazırlıkları ve turnuvanın yapılacağı yeri.

105

Daha fazla gecikmeden oradan ayrılıp, yollanırlar kente, ana yoldan meydana;
 hepsi de yetenekli oradaki şövalyelerin, bir bölüğü bir tarafta, bir bölüğü öteki tarafta toplanmış, beklemektedirler kralın işaretini, düelloya başlamak için. Günün kazananına ödülleri verilecekti, değerli bir şövalyeye yaraşır: ince, keskin ve sivri uçlu bir kılıç ile zengin süslemelerle bezenmiş bir asa ve bir at.

106

Kral Norandino kararlıydı: önceki gibi bu turnuvada da kazanan Beyaz Grifone olacaktı. Grifone her iki turnuvanın en yüce onurunu elde edecekti. Bu kıymetli adamın hak ettiği her şeyi alması için elinden geleni yapıyordu. Önceki turnuvanın ödülü olan silahların yanı sıra, ince, keskin, sivri uçlu, kısa bir kılıç, bir asa ve safkan bir atı da ödül olarak koymuştu ortaya.

107

Önceki turnuvanın tüm ödülleri Grifon'un olmalıydı, çünkü turnuvanın tek galibiydi, ne ki hain Martano çalıp götürdüğü silahlara el koymuştu, Grifon'un kılığına girerek; kral göz önünde bir yere astırmıştı önceki zırhı ve kemerine de bir kılıç taktırmıştı epey süslü, ve atın eyerinin üstüne de bir gürz koydurtmuştu, alsın istiyordu Grifone, hem birinci, hem de ikinci turnuvanın galibi olarak tüm bu ödülleri.

108

Ancak engellendi onun bu isteğinin gerçekleşmesi; o yüce kadın savaşçı Marfisa olmuştu engelleyen, Astolfo ve yiğit Sansonetto ile birlikte henüz varmıştı meydana. Kadın savaşçı, size

sözünü ettiğim zırhı görünce, bildi hemen
o zırhın kime ait olduğunu, çünkü o zırh
bir zamanlar kendisinin; insanın, eşine az rastlanır
en kıymetli eşyasına bakar gibi bakmıştı ona;

109

bir keresinde Marfisa dinlenmekteyken
Brunello onun kılıcını çalmıştı. Marfisa onu yakalayıp
cezalandırmak için peşine düşmüş ve
ona ağırlık yapıp engellemesin diye zırhını
üzerinden çıkarıp yolun ortasına bırakmıştı.
Olayı bir kez daha farklı şekilde anlatmak gereğini
duymuyor ve geçiyorum. Marfisa silahlarına,
burada ne biçimde yeniden kavuştu, onu bilmeniz yeter.

110

Tahmin edersiniz değil mi, orada asılı duran
silahların, kendi silahları olduğunu apaçık
gördüğünde ve tanıdığında, karşılığı ne olursa olsun,
bir gün bile, kuşanmadan duramayacağını;
Marfisa onları nasıl yeniden elde edebileceği
üstünde düşünmedi bile, düşünmezdi zaten:
bir anda silahlara yaklaştı, elini uzattı
ve kimseye aldırmadan çekip aldı oldukları yerden:

111

acele ettiği için kimilerini aldı kolaylıkla, kimilerini
düşürdü yere silahların. Bu davranışından ötürü
Marfisa'nın, oldukça aşağılanmış gördü kral kendisini,
tek bir bakışıyla gösterdi ona,
savaş açtığını, intikam duygusuyla; insanlar da
bu küçümsenme karşısında, kaptılar mızraklarını
ve kılıçlarını; unutmışlardı, oysa, birkaç gün önce
gezgin şövalyelere verdikleri sıkıntıdan zararlı çıktıklarını.

112

Geçmemiştir kendinden bu denli hiçbir çocuk,
ilkbaharda, kırmızı, mavi, sarı çiçekler arasında;
ne de güzel, süslü bir kadın kalmıştır bu kadar
gönüllü, danslar ve müzikler curcunasında,
Marfisa kadar: inanılmazın dışında, savaş alanında,
kan gövdeyi götürürken, mızraklar ve oklar
uçuşurken havada, silah sesleri ve at kışnemeleri
yankılanırken göklerde, ölüm yanı başındayken;

113

Atını mahmuzladı ve öne sürdü mızrağını,
saldırdı şaşkın kalabalığa;
kimini boğazından, kimini göğsünden vurdu,
şiddetli darbeleriyle birini ve diğerini indirdi yere.
Ardından, yaraladı kılıcıyla önüne geleni,
kiminin ayırdı başını gövdesinden, kiminin böldü
kafasını ikiye, kiminin göğsünü delip geçti,
kimini sağ ya da sol kolundan yoksun bıraktı.

114

Marfisa'yla gelen cesur Astolfo ve yiğit Sansonetto,
ki onunla birlikte girmişlerdi savaş kılığına,
beklemiyorlardı o an savaşıacaklarını;
ne ki görünce savaşın kızıştığını
ve saldırıları, indirdiler miğferlerinin siperlerini,
ve oklarını bu ayak takımının üstüne. Ardından,
aldılar ellerine keskin kılıçlarını,
ve saldırdılar sağa sola dörtmala koştururken atlarını.

115

Orada turnuva için toplanan
Farklı uluslardan şövalyeler,
görünce silahların bu tür bir çılgınlığa yol açtığını,
ve yapılması beklenen turnuva oyunlarının

bir katliama dönüştüğünü, (halkın öfkesinin
nedenini ve krala yapılan ağır hakareti
çoğu bilmiyordu) şaşkın
bakakalmışlardı kuşkulu gözlerle olan bitene.

116

Bu çılgın kalabalığın yardımına koşan herkes
bu tavrından ötürü pişman olmakta çok gecikmedi;
yerlilerden çok yabancıları önemseyen kimileri de
ayırmaya çalıştı iki tarafı birbirinden; bir başkaları
akıllıca davranıp bırakmadılar atlarının dizginlerini,
bakıyorlardı, nereye varacak diye bu işin sonu.
Şövalyelere karşı olan iki kişi daha vardı: biri Grifone,
öteki Aquilante'ydi, silahları kapmak için öne çıkmışlardı.

117

Onlar gördüler bakınca krala, sarhoş gözü gibi
kaydığını kralın gözlerinin ve kıpkırmızı kesildiğini
kızgınlıktan; çünkü çok kimse haber vermişti krala,
neler olup bittiği ve kapışmanın nedenlerine dair
meydanda; yapılan hakaret kral Norandino kadar
kendisine de yapılmış sayılırdı. Bu nedenle Grifon
ve kardeşi anında kaptılar mızraklarını ve aşağılanmanın
öcünü almak için atıldılar ileriye yıldırım hızıyla.

118

Astolfo atı Rabicano'yu mahmuzluyordu,
herkesin önünde, elinde büyülü altın kılıcıyla¹⁰
girmişti o kanlı çatışmaya, deviriyordu
önüne geleni; önce Grifone'yi yaraladı
ve onu serdi yere, ardından Aquilante'yi;
dokunmuştu sadece kalkanının ucuna bir parça
ve ters yüz etmiş,
yere indirmişti arenanın ortasında.

¹⁰ Bkz. 8;42, 5-8.

119

Büyükliğini ve yiğitliğini kanıtlamış şövalyeler bile boş bırakmışlardı Sansonetto'nun karşısında eyerlerini. Kral görmüştü insanların meydandan kaçmaya çalıştığını ve öfkeden küplere binmişti. Marfisa görünce herkesin kaçmak için kılıçlarını kınına soktuğunu, üstünde yitirip yeniden bulduğu zırhı ve miğferiyle, savaşı kazanan savaşçı olarak, karar verdi dönecekti konakladığı hana.

120

Astolfo ve Sansonetto geç kalmadılar onu izlemekte ve herhangi bir engele takılmadan Marfisa ile birlikte yöneldiler kentin girişine (çünkü tüm insanlar onlara yol açıyordu). Demir parmaklığın önünde durdular. Aquilante ve Grifone meydana iner inmez daha ilk kapışmada yenilmiş oldukları için acı içindeydiler; utançlarından başları önlerine düşmüştü, kralın karşısına çıkacak cesaretleri kalmamıştı artık.

121

Bindiler atlarına ve sürdüler dörtnala üç kişinin peşine düşmek için; ölmeye ya da intikam almaya hazır kralın tımarcılarını kralın arkasındaydı; aptal kalabalık “Haydi Bastır!” diye bağırıp kışkırtıyordu, ne ki kral uzakta duruyor ve gelecek yeni haberleri bekliyordu. Grifone bu üçlünün olduğu yere vardı; onlar asma köprüyü ele geçirmiş ve yüzlerini düşmana çevirmişlerdi bile.

122

Bakar bakmaz Grifone, Astolfo'yu tanıdı; tılsımlı Orrilo'yu öldürdüğü günkü gibi¹¹

¹¹ Bkz.15, 79.

aynı zırhı taşıyordu sırtında,
aynı silahları kuşanmış ve aynı ata binmişti.
Turnuva için meydanda boy gösterdiğinde
onu ne fark etmiş ne de ona dikkat etmişti:
burada onu tanıdı oysa,
onu selamladı ve dostlarını sordu ona bir bir,

123

ve niçin o silahları duvardan indirdiklerini,
sordu, krala büyük bir saygısızlık
yapmışlardı çünkü; dostlarıyla ilgili İngiltere
dükü yanlış bilgiler vermedi Grifone'ye;
o silahlar niçin savaşın başlamasını
körüklemişti bilmiyordu;
Marfisa ile olmasının nedenini de, ona yardım etmek
istemelerine bağladı, Sansonetto ile birlikte.

124

Şövalye orada Grifone'yle konuşurken, Aquilante
geldi ve kardeşiyle konuşmasını
işittiği için yakından, o da tanıdı Astolfo'yu hemen;
o anda öç alma arzusu sönuvermişti artık.
Norandino'nun adamları geliyordu bu arada
çok sayıda; ancak cesaret edemiyorlardı yaklaşmaya,
dahası, gördükçe şövalyelerin konuştuklarını,
sessizce kaldılar, onları dinlemek istiyorlardı bir köşede.

125

İçlerinden biri Marfisa'nın orada olduğunu işitmişti,
biliyordu ki tüm dünyada gücüyle tanınan biriydi.
Hemen mahmuzladı atını ve krala haber verdi.
Önlem almalıydı kral eğer bugün sarayını ve halkını
kaybetmek istemiyorsa; yok olmadan önce tümünden,
çekip almalıydı halkını ellerinden Tesifone
ve Morte'nin; çünkü bugün meydanı darmadağın eden,
silahları söküp götüren Marfisa'nın ta kendisiydi.

126

Norandino, onun adını duyduğu anda, ki tüm Doğu bu ismi bilir ve korkardı ondan, çoğunun tüyleri diken diken olurdu korkudan, daha söylendiğini duyduğunda o anda bu adı; kendilerinden epey uzak dursa da; derhal gereği yapılmazsa, başlarına gelecekleri kestirdi kral, ulağın söylediklerinden; dönüşmüştü öfkeleri çoktan korkuya; toplamıştı adamlarını bir araya ve çekmişti geriye.

127

Öte yandan Oliviero'nun oğulları¹² Sansonetto ve Otone'nin oğlu¹³ birlikte, acımasız savaşa bir son vermesi için yalvardılar Marfisa'ya; o kadar çok üstelediler ki sonunda bitirdi savaşı. Bu gözüpek savaşçı mağrur bir yüzle çıktı kralın huzuruna ve dedi ki: "Efendim, size ait olmayan bu zırhı turnuvanın ödülü olarak, hangi nedenle vermek istediğinizi bilmiyorum.

128

Bu zırh benimdir, bir gün Armenia'dan gelirken yolun ortasında bırakmışım silahlarımla birlikte; çünkü beni fazlasıyla küçük düşüren bir hırsız kovalamak zorunda kalmışım yaya olarak: Biliyor musunuz, bilmem, burada gördüğünüz armam, bu söylediklerimin kanıtıdır." Ve ona zırhının üstündeki armasını gösterdi: üç parçaya ayrılmış bir taçtı bu arma.

129

"Bu zırhın bana verildiği doğrudur," diye yanıtladı kral, "birkaç gün önce,

12 Grifone ve Aquilante.

13 Astolfo

bir Ermeni tüccar getirdi;
eğer benden isteseydiniz, sizin olsun ya da olmasın,
onları size verirdim, zırhı önceden
Grifone'ye armağan etmiş olmama karşın;
ona güvenirim, size iade edeceğimi söyleseydim,
Grifone onları bana seve seve geri getirirdi.

130

Zırhın sizin olduğunu bana kanıtlamak için
armanızı göstermenize gerek yok;
bana söylemeniz yeterliydi, çünkü göstereceğiniz
herhangi bir kanıttansa, size daha çok inanırım.
Daha büyük bir ödülü hak eden değeriniz karşısında
bu silahların sizin olduğunu kabul ediyorum.
Onları alınız, daha fazla tatsızlık çıksın istemem:
Grifone en büyük ödülü alacaktır benden.”

131

Artık bu zırhı çok da istemeyen ama, özellikle
kralın mutlu olmasını arzulayan Grifone
ona dedi ki: “Benim için en büyük ödül
sizi memnun ettiğimi bilmektir.”
Marfisa içinden şunu dedi: “Bana öyle geliyor ki
onurum tümünden korundu.” yumuşak bir yüzle
nezaket göstererek vermek istedi zırhı Grifone'ye,
ve o da sonunda silahları kabul etti armağan olarak.

132

Kente döndüler, barış ve içleri sevgiyle dolu;
kutlamalar artırılmıştı kentte. Daha sonra
turnuva başladı, utkuyu kazanan Sansonetto oldu,
ödülü alan da; sıkı bir dostluk örneği olarak,
iki kardeş, Astolfo ve onların içinde
en iyisi olan Marfisa oyuna katılmak istemediler,
arkadaş ve dostlarla birlikte;
Sansonetto birinci olsun istiyorlardı.

133

Norandino ile birlikte hepsi bayram havasında,
sekiz ya da on gün keyifle geçirdiler,
ne ki içlerinden atamadıkları Fransa aşkı onlara
işkence eder oldu, artık onlarsız olmayacaktı,
doğru değildi kalmak, uzun zaman uzak.
Yola revan olmak için izin istediler kraldan;
oradan ayrılmak isteyen Marfisa, yoldaşlık etti onlara,
uzun zamandır şövalyelerle boy ölçüşmek istiyordu.

134

Bu büyük ünü gerçekten hak edip etmediklerini
kendi gözleriyle görmek istiyordu.
Sansonetto, Gerusalemme krallığını yönetmesi için
kendi yerine başkasını bırakmıştı.
Güç ve kudret bakımından dünyada eşi benzeri
görülmemiş bu beşli, kral Norandino ile
vedalaştılar ve yakınlarında buldukları denizden
Tripoli'ye doğru yola koyuldular.

135

Batıya götürülecek malları yüklemekte olan
büyük bir yük gemisi buldular.
Kendilerini ve atlarını taşıması için Lunalı olan
geminin yaşlı kaptanı ile anlaştılar.
Parlak gökyüzü ve çevrenin aydınlığı
günlerce şanslarının yaver gideceğini gösteriyordu.
Dingin bir havayla ve elverişli rüzgârların
doldurduğu yelkenlerle, kıyıda demir aldılar.

136

Aşk tanrıçasının kutsal adasına¹⁴ ulaşmışlardı,
ilk limanlarıydı yol üstündeki, ama öyle nemli

14 Kıbrıs.

bir havası vardı ki, bırakın insanları, çürütürdü demiri bile, ömrü kısaydı insanların burada. Nedeni bir bataklıktı, Costanza'dan sert ve sağlığa zararlı kokular yayılıyordu. Doğa kötü bir oyun oynamıştı Famagosta'ya, buralarda bir yerde kurulmasını isterken, adanın geri kalanında çok daha güzel yerler varken.

137

Bataklıktan öyle ağır bir koku yayılıyordu ki gemi orada daha fazla duramazdı. Kuzeybatı rüzgârı doğrultusunda yelkenler çözüldü, gemi Cipro adasının etrafında sağ taraftan dönerek Pafo kıyısına yanaştı ve merdivenleri indirdi. Denizcilerden kimi bir şeyler satın almak için kimi de bu aşk ve şevk dolu toprakları görmek için indiler bu güzel kıyılara.

138

Denizden azar azar altı ya da yedi mil kadar uzaklaştılar ve tırmandılar o rüyalar tepesine. Burası mersin, sedir, portakal, defne ağaçlarıyla ve binlerce kokulu çiçeklerle süslü bir yerdi. Topraktan kekik, mercanköşkü, gül, zambak ve safranın o tatlı kokuları öyle bir yayılıyordu ki etrafa, dağdan her gelen rüzgâr yansıtıyordu o kokuları kıyıya kadar.

139

Berrak mı berrak bir kaynaktan doğan dere, alan boyunca suladığı toprağı besleyerek akıyordu. Bu keyif verici ve iç açıcı yer gerçekten de güzel Venere'nin meskeni olmalıydı, çünkü dünyadaki başka yerlere kıyasla buradaki her bir kadın, istisnasız, daha alımlı, her bir kız çocuğı daha sevimliydi: bu tanrıça, gençleri ve yaşlıları yaşamlarının son demlerine kadar aşk ateşiyle yakıp tutuşturmuştu.

140

Daha önce Soria'da işitmiş oldukları
 Lucina ve Orco'nun maceralarına dair öyküyü
 burada da duydular ve kocasına dönmek üzere
 Nicosia'da nasıl hazırlık yaptığı anlatılıyordu.
 Kaptan eline çabuk biri olarak
 (ve rotasına uygun estiğini görünce rüzgârın)
 çabucak bitirdi işini, çıpayı çekti,
 yelkenleri çözerek geminin başını batıya çevirdi.

141

Gemi, yönünü, kuzeybatıdan gelen karayelin
 estiği yöne çevirdi ve açık denizlere
 doğru yol almaya başladı. Başlangıçta dingin esen
 batı-güneybatı rüzgârı, güneş tepede durdukça korudu
 bu özelliğini; akşama doğru gitgide artırdı şiddetini,
 zalimce bir saldırıyla dalgaları kabarttı gemiye karşı;
 gök gürültüsü ve şimşeklerle sanki gök delinmiş,
 yer yarılmıştı ve her yer sanki alev alev yanıyordu.

142

Bulutlar kapkara bir tül sermişti sanki gökyüzüne;
 ne güneş ne de yıldızlar görünüyordu.
 Aşağıda deniz, yukarıda gök gürlüyordu,
 dört bir yandan rüzgâr uğulduyordu; fırtına
 ve yağmur doluyla karışık iniyordu tepelerine,
 kamçılıyordu denizcileri bu hava koşulları:
 yayılıyordu gecenin karanlığı gitgide,
 korkunç ve kızgın dalgalar üzerinden.

143

Denizciler ustalara yaraşır meslek becerilerini
 ve yeteneklerini uygulamaya koymuşlardı:
 kimi düdük çalarak yönetiyordu diğerlerini
 kimi yedekteki çıpaları hazırlıyor,

kimi yelkenleri indiriyor, kimisi de
halatları çekip bırakıyordu; kimi dümeni ayarlamakla,
kimi ana direği sımsıkı tutmakla,
kimide güverteyi boşaltmakla uğraşıyordu.

144

Cehennemden de karanlık ve puslu bir gece boyunca
artırdı acımasız fırtına tüm şiddetini. Kaptan
dümenin başına geçti ve açık denizlere doğru
yol aldı; daha dingin, daha az dalgalı bir deniz
bulurum beklentisiyle; zaman zaman
çevirdi geminin başını denizin darbelerine ve korkunç
fırtınaya karşı; umudu vardı, çünkü gün doğar doğmaz
fırtına dinecek ve geri gelecekti dinginlik.

145

Ne ki fırtına ne durmak bildi, ne de dinmek,
gündüz olmasına karşın; ne biçim bir günse,
ancak saate bakınca anlaşılıyordu,
yoksa ortalık aydınlanmış olduğu için değil;
tükenmiş umuduyla ve artan korkusuyla
yorgun kaptan, rüzgârın emrine bıraktı teknesini,
çevirdi geminin kıçını dalgalara; dalgaların
akışına uydu, açarak geminin küçük yelkenlerini.

146

Fortuna denizde bunlarla uğraşırken, karadakileri de
rahat bırakmadı, karada Sarazenlerle
İngiliz halkı birbirlerini kırıyor, kılıçtan geçiriyordu
Fransa topraklarında.

Burada Rinaldo saldırıya geçti,
düşman ordularını yardı ve bozguna uğrattı,
sancakları yere indirdi. Ondan söz etmiştim
atı Baiardo'yu güçlü Dardinello'nun üstüne sürmüştü.

147

Rinaldo gördü kalkanın üzerindeki armayı, belli, ondan gurur duyuyordu Almonte'nin oğlu,¹⁵ iyi bir savaşçı, yürekli, cesur sayıyordu onu; kontla¹⁶ arma yarışına girdiği için. Ona yaklaştıkça hakkında verdiği hükmün ne kadar doğru olduğunu anladı, çünkü etrafında öldürdüğü bir sürü insan vardı. O anda bağırdı: “Bu kötü mikrobu daha fazla büyümeden, önünü kessem ve kökünü kazısam iyi olacak!”

148

Şövalye kafasını çevirdiği her yerde, herkes ayak altından çekilip ona yol veriyordu. Hem Hristiyanlar hem de Sarazenler, onun o ünlü kılıcı Fusberta'ya saygı gösteriyorlardı. Rinaldo'nun gözü talihsiz Dardinello dışında hiç kimseyi görmüyor ve onu izliyordu gözleriyle. Bağırdı: “Hey, çocuk, kim sana bu kalkanı miras bırakmışsa, senin başını büyük bir belaya sokmuştur.

149

Eğer beni beklersen, görmek isterim kırmızı-beyaz armanı nasıl savunduğunu; eğer bana karşı onu savunamazsan Orlando'ya karşı hiç savunamayacaksın.” Dardinello yanıtladı: “Şunu açıkça bil ki, eğer onu taşıyorsam, korumasını da bilirim; babamın bu karbeyazı ve kırmızı arması bana sıkıntı vermez, onur getirir bana ancak.

150

Genç yaşma karşın onu size teslim edeceğimi, ya da bırakıp kaçacağımı sanma; silahlarımı

15 Dardinello.

16 Orlando ile.

almanız için benden canımı almanız gerekecek önce:
ama Tanrı'dan diliyorum ki tam tersi olacaktır,
Ne olursa olsun, kim beni ne kadar küçük
görürse görsün, kalmayacağım geride soyumun
ruhundan ve onur duygusundan.” Böyle söyleyerek
elinde kılıç saldırdı Montalbano şövalyesine.

151

Dondurdu soğuk bir korku dalgası,
Afrikalıların yüreğinin çevresindeki kanı,
görür görmez Rinaldo'nun saldırdığını o çocuk
yaştaki şövalyeye büyük bir öfkeyle, tıpkı
henüz aşkı tatmamış toy bir boğayı çayırarda
görüp saldıran bir aslan hiddetiyle.
İlk vuran Sarazen oldu, ama ıskaladı Rinaldo'yu,
başındaki Mambrino'nun miğferinin ucundan.

152

Rinaldo alaylı alaylı güldü ve dedi ki: “Bak
bakalım kim daha iyi damar buluyor, sen mi,
yoksa ben mi.” Aynı anda atını mahmuzladı
ve dizginleri serbest bıraktı. Düşmanına öyle güçlü
bir darbe indirdi ki çıktı sırtından Dardinello'nun
göğsüne sapladığı kılıcı ve onu geri çektiğinde,
çekti aldı ruhunu da kanlar içinde; kaskatı kesilmiş,
bitmiş tükenmiş yere yuvarlanmıştı atının sırtından.

153

Sabanın biçtiği erguvan renkli çiçek
nasıl ki canlılığını yitirip solar,
ya da bahçedeki nem yüklü
haşhaş başağı başını eğerse;
Dardinello da öyle, yüzünün rengi
öylece sapsarı kesildi, sararıp soldu ve
bu yaşamdan göçüp gitti: cesaretini
ve bütün erdemini de götürdü beraberinde.

154

Düzenegin hapsettiği sular, set yıkıldığında,
 çağlayanlar gibi nasıl ki yukarıdan aşağıya
 büyük bir gürültüyle iner ve dağılırlarsa etrafa;
 Dardinello erdem duygusu aşıladığı sürece
 yüreklilik gösterip savaşılan Afrikalılar,
 görünce şimdi komutanlarının ölüsünün
 atın üzerinden yuvarlanıp düştüğünü yere,
 çil yavrusu gibi oradan oraya dağılmaya başladılar.

155

Rinaldo kaçmak isteyene engel olmadı ve kim
 kaçmamakta direnirse onu kovalamak için bekledi
 tetikte. Ariodante o gün en az Rinaldo kadar yiğitlik
 sergiledi: adım attığı her yerde binlercesi yere
 kapaklanıyordu. Kendini kanıtlamak için büyük
 bir arzu duyan Lionetto ve Zerbino, düşmanların
 çoğunu öldürdüler. Carlo görevini yerine getirmişti,
 Oliviero, Turpino, Guido, Salamone ve Uggiero da.

156

O gün Moriskolar büyük bir tehlike yaşamışlardı;
 içlerinden bir baş bile ülkesine dönememişti; ama
 İspanya'nın bilge kralı geriye kalanları
 bir araya topladı, geri çekildi ve onlarla birlikte
 çekip gitti. Uğradığı zararlar kalmak, tüm varını yoğunu,
 dahası, sırtındaki gömleği kaybetmekten daha iyiydi:
 Marsilio akıllıca davranmıştı, bütün ordusunu
 kurban etmektense, kalanları kurtarmayı yeğledi.

157

Sancakları set ya da hendekle çevrili karargâhına
 geri gönderdi ve askerleri,
 Granata kralı Stordilano'ya, Andalusia hükümdarı
 Madarasso'ya ve Lizbon prensi Tesira'ya taburlar

oluşturarak emanet etti. Barbaria kralına¹⁷
ulak gönderdi, çekilebildiği kadar geri çekilmesi için
ricada bulunacaktı; eğer o gün onurunu ve ordusunu
kurtarabilirse az şey yapmış olmayacaktı.

158

Sarazenlerin en büyük lideri Agramante umudunu
yitirmişti tümünden artık ve inanmıyordu
Biserta krallığını bir daha görebileceğine.
Fortuna'nın böylesine korkunç bir yüzüne
hiç rastlamamıştı şimdiye kadar. Marsilio'nun,
ordunun bir bölümünü güvenli bir yere
taşımış olmasından ötürü mutluydu. O da geri
çekilmeye başladı ve toplanma emri verdi borazanlarla.

159

Ne ki bozguna uğramış adamlarının büyük bir kısmı
ne borazan sesini ne davulları ne de uyarıları dinledi:
korkaklıkları ve korkuları o kadar çoktu ki Senna
nehrinde çoğunun gördüler boğulduklarını. Kral
Agramante dağılan birliklerini bir araya toplamaya
karar verdi. Sorbino ile birlikte sağa sola koşturup
durdular. Ordunun geri kalanı karargâha dönsün diye,
komutanların her biri onlarla birlikte çabaladı.

160

Yalvarmalarına, tehditlerine, zor kullanmalarına karşın,
ne kral ne Sobrino ne de diğer komutanlar,
üçte birini bile askerlerin engelleyemediler kaçmaktan;
gitmiyorlardı bayraklarının arkasından.
Bu işin sonunda iki kişi öldü ya da kaçtıysa,
biri kaldı, o da zararlı çıktı:
kimi göğsünden, kimi sırtından vuruldu;
ancak tümü yıkılmış, perişan olmuştu.

17 Agramante.

161

Büyük bir korku içinde, korunaklı karargâhların içlerine kadar kovalandılar: tüm önlemlerin alınmasına karşın bu barınaklar yine de yeterince güvenli olmayacak, işe yaramayacaktı; eğer (Carlo, yazgı yüzüne güldüğünde, onu saçlarından yakalamasını bilen biriydi): inmeseydi gece karanlığı, çatışmayı durdurup ve sokmasaydı her şeyi gecenin sessizliğine;

162

belki de yarattığı herkese karşı merhametli olmasını bilen Tanrı, hızlandırmıştı karanlığın çökmesini. Meydan kan gölüne dönmüştü, koca bir ırmak gibi aktı ve sel örneği, yolları bastı. O gün seksen bin kişi kılıçtan geçirildi. Gece köylüler ve kurtlar çıktılar mağaralarından, birileri cesetleri soyup soğana çevirmek, ötekiler parçalayıp yemek için.

163

Carlo, Paris'in içine kadar gitmedi, ancak kentin dışında düşmanlara karşı pusu kurdu, ve ateşe verdi, kuşattı çadırlarını. Öte yandan Agramante önlem aldı, hendek ve barınak yapmak için siperler kazdırdı; birlikleri, korunma yerlerini denetledi, bütün gece muhafızları uyanık tuttu, ve bıraktırmadı ellerinden silahları.

164

Gece boyunca güvenliği olmayan sığınaklarda, baskı altındaki ve kuşatılmış Sarazenler, gözyaşı döktüler, inlediler, sızlandılar olduğunca sessiz ve yavaş, içlerine akıttırcasına acılarını.

Kimileri ölmüş arkadaşları ve akrabaları için,
kimileri kendileri için, yara almış
ve canları yandığı için, ancak hepsinden öte,
gelecekte görecekları zarardan ötürü.

165

Orada, diğerlerinin arasında, Tolomitta'da doğmuş,
kimlerden oldukları belli olmayan iki Morisko vardı.
Gerçek dostluğun az rastlanır bir örneği olarak
onlara dair anlatılanlar söylenmeye değer:
Adları Cloridano ve Medoro'dur;
iyi günde olsun, kötü günde olsun
sevmişlerdi Dardinello'yu her zaman, onunla birlikte
denizleri aşmış ve gelmişlerdi ta Fransa'lara kadar.

166

Yaşamı boyunca avcılıkla uğraşmıştı Cloridano,
zıpkın gibi bir bedene sahipti, güçlü ve kuvvetli.
Medoro'nun renkli bir yüzü vardı, al-ak karışımı,
henüz körpe denebilecek yaşıydı. Oraya
savaşmak için gelen askerler içinde, ondan daha
sevimsisi ve güzeli yoktu aralarında: kara gözlü
ve kıvrıkcık sarı saçlı, buğday tenliydi ve tıpkı
Tanrı'ya en yakın meleklerinden birine benziyordu.

167

Cloridano ve Medoro siperde, birçoklarıyla birlikte,
Notte yolunun yarısındayken, nöbet tutuyor
ve uykulu gözlerle gökyüzünü izliyorlardı.
Medoro ağzını açtığı her defasında,
efendisi Almonteli Dardinello'yu
anımsamadan edemiyordu, cesedi gömülmeden
meydanda ortalık yerde kaldığı için
üzülüyor epey ve gözyaşı döküyordu ardından.

168

Arkadaşına döndü ve dedi ki: “Ah Cloridano, efendimizin bedeninin meydanda uluorta kalakalması, kurtlar ve kuşlara sunulan çok fazla değerli bir yem olacaktır; bunu ben, bir türlü içime sindiremiyorum. Ne yazık, değil mi! Bana ne kadar da iyi davranırdı; düşünüyorum da ününü onurlandırmak adına, uğrunda canımı bile versem, ne hakkını ödemiş ne de vicdanımı rahatlatmış olurum.

169

Ben gitmek istiyorum, gömülmeden kalsın istemiyorum meydanın ortasında, bulmak istiyorum cesedini. Tanrı bana yardımcı olacaktır, girebilirim gizlice Carlo’nun karargâhına, el ayak çekilen bir yerden. Sen kal burada, çünkü Tanrı katında, orada, ölmem buyurulursa, sen bunları anlattırırın; Fortuna bu yüce görevi yerine getirmemi engellerse eğer, duyulsun isterim en azından iyi niyetim.”

170

Bir gencin böylesine yürekli, sevgi dolu ve sadık olması hayrete düşürmüştü Cloridano’yu; ona duyduğu sonsuz sevgiden ötürü fikrini değiştirmek, onu bu amacından vazgeçirmeyi düşüncesi, ama başaramadı; çünkü Medoro’nun acısı öyle büyüktü ki ne bir avuntunun yararı vardı ne de birileri onu oyalayabilirdi artık. Medoro kararlıydı, ya ölecekti ya da efendisini gömecekti mezara.

171

Onu kararından vazgeçiremedi ve sözünü dinletemedi. Cloridano bağırdı arkasından: “Ben de seninle geliyorum: ben de kayda değer böyle bir olayda yer almak istiyorum, ben de ün getirecek bir ölümü

seviyorum; Medoro'm benim, sensiz kalırsam, ne anlamı kalır benim için yaşamın? Seninle ve ellerimde silahlarım ölmek çok daha iyidir kendimi acıyla yiyip bitirmekten, seni benden çekip alırsa eğer ölüm!”

172

Sonunda karar verip, sıradaki nöbetçilere devrettiler görevlerini ve koyuldular yola. Çukur ve hendekleri aşp, az sonra, savunmasız bir bölgeden girerek Hristiyanların arasında buldular kendilerini. Düşman ordusu uyuyordu ve yaktıkları ateş sönmüştü; Sarazenlerin korkusu da azalmıştı üstlerinde. Silahların ve arabalarının arasında hepsi yüzüstü düşmüş, şarabın verdiği sarhoşlukla derin bir uykuya dalmışlardı.

173

O anda Cloridano durdu ve dedi ki:
“Fırsatı kaçırmamak gerek. Medoro, Efendimizi öldürenleri öldürmemizin tam zamanı, bunu şimdi yapmazsak ne zaman yaparız ki? Sen Medoro, kimse üstümüze gelmesin, yakalanmayalım diye gözünü ve kulağını dört aç. Ben sana söz veriyorum kılıcımınla düşmanlar arasına girip ortalığı silip süpüreceğim, buna hazırım zaten.”

174

Böyle söyledi ve sözlerini bitirir bitirmez, bilge Alfeo'nun uyuduğu çadıra girdi: doktor, büyücü ve astroloji uzmanı olan Alfeo, yeteneği sayesinde önceki yıl girmişti saraya, Kral Carlo'nun çıkmıştı huzuruna. Ne ki bu kez bilgeliği onun pek işine yaramamıştı, dahası söyledikleri tümüyle asılsız çıkmıştı, çünkü demişti ki kral çok yaşayacak ve karısının kolları arasında ölümü bulacak:

175

kurnaz Sarazen kılıcının ucunu dayamıştı
boğazına falcının. Falcıdan sonra,
bir kelime etmelerine zaman bırakmadan
yanındaki diğer dört kişiyi de öldürdü.
Ne yazık ki Turpino bu isimlerden söz etmez,
zaman silip atmıştır bu isimleri;
onlardan sonra Moncalierili Palidone'yi öldürdü,
iki atın arasında dünyadan habersiz uyuyordu.

176

Ardından başını fıçıya dayamış, uzanmış yatan
zavallı Grillo'nun yanına gitti, huzur içinde sessiz
ve sakin bir uykunun tadını çıkaracağım diye,
fıçıdaki tüm şarabı indirmişti midesine.
Ama gözüpek Sarazen onun başını kesti: fıçının
boğazından çıkar gibi şarap fışkırdı, bir fıçı dolusu,
kan ile birlikte bedeninden; belki de düşünde
daha şarap içiyordu; Cloridano onu da halletmişti.

177

Grillo'nun yanibaşındaki Yunan Andropono ve
Alman Corrado'yu tek darbeye öldürdü.
Gecenin serinliğinde zamanlarının büyük bir kısmını
kâh içerek, kâh zar atıp eğlenerek geçirmişlerdi:
Uyuyup kalmak yerine oynayıp içmeyi sürdürselerdi
güneş geçinceye kadar Indo'yu sığ yerinden,
boylamazlardı öbür dünyayı. Ne ki herkes geleceğini
kestirebilse önceden, ne işine yarardı yazgı insanların?

178

Uzun zamandır açlıktan bir deri bir kemik kalmış aslanı
koyarsan sürünün kapatıldığı ahıra,
bırakarak her şeyi onun insafına,
nasıl ki öldürür hepsini, katleder, yiyip bitirir,

parçalara ayırırsa; bu acımasız Sarazen de
Hristiyan halkını uykusunda öyle katledip öldürdü.
Medoro'nun kılıcı da boş durmadı ama Cloridano gibi
adı sanı bilinmeyi öldürmeyi de kendine yediremedi.

179

Bu genç adam, Labretto dükünün bir kadına
sarılıp uyuduğu yere gelmişti; birbirlerine öyle sıkı
sarılmışlardı ki aralarından hava bile sızılmıyordu.
Medoro ikisinin de kafasını kesti kökünden.
Ne mutlu bir ölüm ama! Ne tatlı bir kader!
İnanıyorum ki bu iki beden birbirine nasıl sıkı sıkıya
sarılmış yatıyorlarsa burada, ruhları da gökyüzünde,
kalacakları yere, birbirlerine öyle sarılı yükselmişlerdir.

180

Fiandra kontunun oğulları Malindo ve kardeşi
Ardalico'yu da öldürdü; aynı gün kral Carlo,
onları düşman kanıyla kızıla boyanmış mızrak
ve kılıçlarıyla döndüklerini görünce savaştan,
yiğitliklerinden ötürü armalarına Fransa'nın altın zambak
kraliyet armasını da eklemiş ve onları şövalye
ilan etmiş ve onlara Frisia'da toprak sözü vermişti,
verecekti de ama Medoro bunu boğazlarına tıktı.

181

Sinsi kılıçlar, Carlo'nun büyük çadırının etrafında
bekçilik yapan şövalyelerin kurmuş oldukları
çadırların yakınına gelmişlerdi.
İki arkadaş, acımasız katliama son vermek istemiş,
tehlike saçan kılıçlarını kınlarına sokmuş,
ve dönmeye karar vermişlerdi.
Bu kalabalığın ortasında uyumayan birilerinin
olmaması onlara olanaksız gibi geliyordu.

182

Ganimetlerle yüklü çekip gidebilirlerdi, ama iki arkadaş daha çok paçayı kurtarmak derdindeydi: çünkü bu onlar için çok daha büyük bir kazanç olacaktı. Cloridano güvenli bir şekilde geçebileceği bir yerden gitti, ve Medoro onu izledi. Kan gölündeki kılıçların, yayların, kalkanların ve mızrakların arasında uzanan yoksul ve zengin, kral ve kölelerin, insan ve atların birbirine karıştığı yer olan savaş alanına vardılar.

183

Burada büyük bir alanı kaplayan cesetler, karmakarışık, birbirinin üstüne yığılmış kalmıştı; bu iki kafadar, sadakat bağı gereği, zorunlu görevlerini yerine getiremeyeceklerdi gün doğuncaya kadar, bu belliydi, eğer Medoro'nun duası olmasaydı; çünkü Luna karanlık bulutların arasından hilalleşmiş başını uzatmıştı duanın ardından. Medoro içten bir bağlılıkla gözlerini göklere çevirmiş ve Luna'ya şöyle seslenmişti:

184

“Ey kutsal tanrıça, atalarımız senin üç ayrı adla var olduğunu söylerler evrende; sen ki göz alıcı güzelliğinle gökyüzünde, yeryüzünde, ve cehennemde çıkarsın karşımıza; ormanlarda vahşi hayvanların ve canavarların izlerini sürer, peşlerine düşersin; göster bana ne olur nerede yattığını, yaşarken senin kutsal mesleğine özenip avcılık yapan kralımın, bu kadar insan arasında.”

185

İşte o anda Luna bulutları yardı, yakarışların ardından (belki bir rastlantıydı ya da dayanamadı Medoro'nun yakarışına) ve ortaya çıktı; tıpkı Endimione'nin kollarına atıldığı günkü gibi güzel ve çıplak.

Bu ışıkla birlikte Paris ve bir karargâhtan öbürüne
dört bir taraf aydınlandı;
dağlar ve ovalar gün ışığına çıktı; uzaklardan iki tepe,
sağda Martire, solda Leri tepeleri göründü.

186

Ay ışığı tüm parıltısıyla Almonte'nin oğlu
Dardinello'nun yattığı yeri aydınlattı. Medoro
ağlayarak biricik efendisinin yanına yaklaştı;
onu beyaz ve parlak kırmızı armasından tanıdı;
yüzünün tamamı acılı gözyaşlarıyla ıslandı,
her kirpiğinin altından bir ırmak akıyordu sanki,
tavı ve yakınmaları öyle dokunaklıydı ki, neredeyse
rüzgârlar bile kulak kesilip onun ağıtlarını dinleyecekti.

187

Sesinin duyulması umrunda değildi,
çünkü kendi hayatından endişe duymuyordu asla,
duyulur duyulmaz bir sesle inliyordu aslında
(gerçekte yaşamdan nefret ediyor ve çekip
gitmek istiyordu). Ne ki oraya kadar kutsal
bir nedenle gelmişti, korkuyordu, bu eylemi
engellenebilirdi. İkisi birden, ağırlığını dengeleyerek
kralın cesedini yüklenmişlerdi omuzlarına.

188

Hızlı yürümeye çalışıyorlardı elden geldiğince,
canları kadar sevdikleri ağırlığa karşı omuzlarındaki.
Işığın mutlak efendisi güneş, gökyüzünden yıldızları,
yeryüzünden karanlığı koparmak istercesine
doğmak üzereydi artık; Zerbino atardı üstünden uyku
gereksinimini, atmak istediğinde, o yüce erdemi sayesinde,
bütün gece boyunca kovalamıştı Moriskoları,
ve şafağın ilk ışıklarıyla birlikte dönmüştü ordugâha.

189

Zerbino'nun yanında şövalyeler de vardı,
ve bunlar iki arkadaşı uzaktan gördüler.
Av ve ganimet bulmak umuduyla her biri
onlara doğru koşuyordu. Cloridano o anda
dedi ki: "Kardeşim, yükümüzden
kurtulmalıyız ve yağlamalıyız tabanları,
çünkü bir ölüyü kurtarmak için
iki canı yitirmek pek de akılcı gelmiyor bana."

190

Medoro da aynı şeyi yapar diye düşündü
ve cesedi omuzundan yere bıraktı. Ne ki
efendisini daha fazla seven o zavallı Medoro,
tek başına yüklenmek zorunda kaldı cesedi.
Cloridano arkadaşının yanında ya da arkasında
olacağını düşünüyordu, hızlı hızlı koşuyordu;
onu yazgısına terk etmiş olduğunu bilseydi eğer
onunla birlikte bir değil, bin ölüyü beklerdi.

191

Onları yakalamaya ya da öldürmeye kararlı olan
Hristiyan şövalyeler bir o yana,
bir bu yana dağıldılar ve geçebilecekleri
bütün yolları tuttular. Yakınlarında
duran komutan Zerbino elini diğerlerinden
çabuk tuttu peşlerine düşmek için,
iki arkadaşın korkuyla kaçtıklarını gördüğünde,
düşman ordusundan olduklarını anlamıştı çünkü.

192

O zamanlar bu bölgede gür bitki topluluğu
ve çalılardan oluşan, girilince içinden çıkılmaz,
eski bir orman vardı; dar patika yollarıyla yalnızca
vahşi hayvanların barınağı olmuştu. Bu iki kafadar

yanına sığınabilecekleri iyi bir dost bulduklarını
umuyorlardı, dal budak salmış ağaçlarından ötürü.
Bu öykümden keyif almış herkesi bekliyorum yanıma,
gelip dinlesin diye geri kalan bölümünü.

19. Kanto

1

Hiç kimse kendisini gerçekten seveni bilemez;
mutluyken feleğin çarkının tepesinde;
çünkü gerçek ve sahte dostlarıyla çevrilidir etrafı,
herkes ona aynı bağlılığı gösterir. Bu neşeli yazgı
dönüşürse acı bir yazgıya sonra bir gün, yağ çeken
bu insan sürüsü sırtını dönüverir hemen; oysa
tüm kalbiyle seven kişi yanında sapasağlam durur,
ve ölümünden sonra da sever efendisini.

2

Keşke insan yüzünü gösterdiği gibi gösterse kalbini de:
biri sarayda, diyelim, üst mevkidedir ve eziyordur
diğerlerini; biri de efendisinin sevmediğidir,
kalıyordur ayak altında; ama günün birinde değişecek
olursa yazgılar; biri çıkar, öteki iner alt kademeye
ve düşer düşüklerin içine. Biz şimdi Medoro'ya
dönelim, sadık ve müteşekkirdir; yaşamında sevdiği gibi,
ölümünden sonra da sevmiştir efendisini.

3

En dolambaçlı yollardan kurtulmaya
çabalarken genç ve mutsuz adam,
omzundaki ağır yükten ötürü
boşa çıkıyordu tüm denemeleri.
O yerleri bilmez ve yolunu şaşırmıştır artık,

böğürtlen çalılıklarına sarmıştır yolu. Öteki ondan uzakta, güvende duyumsar kendini, omzunda taşıdığı ağırlık daha hafiftir çünkü.

4

Cloridan öyle bir yere sığınmıştı ki onu izleyen duyamazdı gürültü patırtısını; ama görünce Medoro'nun artık yanında olmadığını, kalbini geride bırakmış gibi gelir ona. Söylenir kendi kendine: “Ah, ah... vay başıma gelenler, ben ne yaptım; ah... ah... aklım neredeydi benim, ta buralara kadar gelmişim sensiz sevgili Medoro, seni ne zaman ve nerede bıraktığımı bilemiyorum!”

5

Böyle söylene söylene, o dolambaçlı ormanın gizemli yollarına girer; tekrar geldiği noktaya doğru yola çıkar ve onun ölümüne götüren ayak izlerine döner. Sürekli atların gürültüsü, şövalyelerin çığlıkları ve tehditler savuran düşmanları duyar: sonunda sevgili Medoro'nun sesini işitir ve görür onu at üzerindeki birçok kişinin arasında tek başına ayakta durduğunu.

6

Yüz atlı vardı etrafını çevirmiş: Zerbino bağırıp çağırıyordu onu yakalamaları için. Mutsuz adam, çömlekçi çarkı gibi dönüp duruyordu; kimi zaman bir meşe, bir karaağaç, kimi zaman bir kayın ya da bir çiçekli dişbudak arkasında gizleniyordu; omzunda taşıdığı değerli yükten asla ayrılmadan. Sonunda gücü kalmaz artık, ağırlığı daha fazla taşıyamaz; bırakır onu yeniden otların üzerine ve dönüp durur etrafında:

7

Tıpkı avcının saldırdığı bir dişi ayıya benziyordu
taştan ininde; yüreği pır pır, çocuklarının üzerine
kapanmıştı ayı; bir yandan sevgiyle, öte yandan
kızgınlıkla sarsılmıştır içi-dışı;
öfkesi diz boyu ve çılgınca
biler tırnaklarını, kana bular dudaklarını
hırsından; ne ki geri çekilir,
sevgi onu düğümlemiştir çünkü öfkesinin ortasında.

8

Medoro'ya nasıl yardım edebileceğini
bilemez Cloridano ve onunla birlikte
ölmek ister, ne ki yeterince düşman
canı almadan ölmek olmaz.
Takar sivri oklarından birini yayına
ve saklandığı yerden iyice, görünmeden asla
kimseye, vurur bir İskoçyalıyı beyninden
ve indirir eyerinden yere cansız.

9

Herkes öldürücü okun geldiği yöne doğru çevirir
bakışlarını, Sarazen bu arada yollar bir başkasını,
indirmek için atından bir diğer düşmanını,
ilkinin ölü olarak düştüğü yere; ve telaşla
bir ona, bir buna sorarken bu ikinci adam,
kimdir o ölümcül oku gönderen diye
ve bağırırken cıyak cıyak,
ok gelir saplanır boğazına ve böler sözünü yarıda.

10

Komutanları Zerbino o anda daha fazla
sabır gösteremedi, kızgınlık ve öfke ile
geldi Medoro'ya ve şöyle seslendi:
“Ödeyeceksin bunun bedelini.”

Uzattı elini yakalayarak altın sarısı saçlarını
ve çekti onu şiddetle kendisine:
ama gözleri takılır takılmaz o güzel yüze,
acıdı ona ve öldürmedi.

11

Genç delikanlı yalvarmaya başladı ve şöyle dedi:
“Şövalye, Tanrı aşkına, kralımın cesedini
gömmek için izin ver bana, bu kadar zalim olma!
Bir tek bu nedenden ötürü acımanı isterim bana;
ve çok arzulu olduğumu sanma ne olur,
yaşamak konusunda: yaşamak istiyorsam eğer
özen gösterip yaşamak fikrine, bir tek efendimi
gömmek konusundaki duyarlılığımdır, bunu bil!

12

İçindeki öfke, Tebeli Creonte’ninkine denkse
ve doyurmak istiyorsan yabanıl hayvanlarla kuşları,
sun o zaman benim organlarımı,
ve ziyafet çek bununla onlara, yeter ki bırak gömeyim
Almonte’nin oğlunun cesedini.” Böyle dedi Medoro,
uygun sözler ve ağırbaşlı tavırlarla, dağı bile ters-yüz
edecek kadar; Zerbino öylesine duygulanmıştı ki
yanıp tutuşuyordu içi sevgi ve acıma duygusundan ötürü.

13

Ne ki görgüsüz bir şövalye, bu arada, saygısızlık
gösterdi efendisine ve kaldırdı elini omzunun
üstünden, indirdi mızrağı yukarıdan aşağıya,
yalvaran sözleri yansıtan adamın o narin bedenine;
Zerbino hiç hoşlanmadı bundan, böylesine zalim
ve barbarca bir davranıştan; aldığı darbeye, gördü
yere yığıldığını genç adamın, yüzü sapsarı kesilmiş
kendinden geçmişti; ölmüştür diye geçirdi içinden.

14

O denli öfkelendi ve o denli üzüldü ki şöyle dedi:
“Şimdi bu eylemin karşılıksız kalmayacaktır
senin!” Ve ardından döndü o saygısız askere,
öfke ve aşağılayıcı bir tavırla;
ama o daha erken davrandı
ve kaçıp gitti önünden bir anda.
Cloridano gördü Medoro’yu yere yığılırken ve çıktı
ormandan kıran kırana bir kavgaya girmek için.

15

Yayını gerip bıraktı içi öfkeyle dolu,
salladı düşmanlarının içinde sağa sola demiri;
daha çok, ölmek için yaptı bunu, yoksa öfkesine
denk gelecek bir intikam için değildi onunki.
Birçok kılıç arasında görür kumların nasıl da kendi
kanıyla kırmızıya boyandığını ve sona ulaştığını;
duyumsayınca tükendiğini tüm gücü, kuvvetinin,
koyverip bırakır kendisini Medoro’nun yanına.

16

İskoçlar izlerler komutanlarını ormanın
derinliklerinde, komutan soylu bir öfke içindedir
yürürken, bıraktılar diye iki Sarazen’i savaş
alanında, biri ölü, öteki ölmek üzereyken nerdeyse.
Medoro uzun süre yerde kaldı,
her tarafından kan fışkırıyordu, damarları
boşalmıştı sanki, gitti gidecekti sonunda mutlaka,
gelmeseydi eğer, ona elini uzatacak olan kişi.

17

Rastlantı bu ya, bir genç kız gelir Medoro’nun üstüne,
çoban kılığında, gösterişten uzak bir giysi vardır sırtında,
kraliçelere özgü bir çalım içindedir oysa,
ve güzel yüzlü, soylu bir duruşu, erdemli.

Ayrılmındayım uzun uzun söz etmediğimin size ondan, zar zor tanıyacaksınızdır bu nedenle onu, biliyorum: bu kadın Angelica'dır adını bilmiyorsanız eğer, Catai büyük emirinin¹ kızıdır, yanına kimseyi yakıştırmayan.

18

Angelica yeniden takmıştı yüzüğünü parmağına, Brunello çalmıştı bir zamanlar bu yüzüğü² ondan; kibiri ve gururu öylesine büyüdü ki şimdi, tüm dünyayı kendisi yaratmıştı sanki. Tek başına dolaşır olmuştu, istemiyordu kimseyi yanında, değer bulmuyordu çünkü yoldaşlığını kimsenin, olsa bile dünyanın en ünlüsü; sevgilisi olmuşlardı, Orlando ya da Sacripante; tiksindir olmuştu adlarını anmaktan bu insanların şimdi.

19

Her yanlışı bir yana, Rinaldo'yu bu kadar çok sevmiş olmak çok daha gocunduruyordu onu; eğmiş olmaktan ötürü başını o kadar çok, çıkmıştı kendisi kendisi olmaktan sanki. Amore duyumsamış olmaktan ötürü epey kibir ve gururun dolaştığını etrafında; dayanmak istemedi daha uzun bir süre artık; ve çevirdi yayını, Medoro'un yattığı yere, koydu üstüne okunu ve bekledi gelmesini kadının.

20

Angelica görür kan kaybettiğini yaralı gencin, dahası, ölümcül olduğunu nerdeyse ve mezarsız yatan kralını; kendi derdinden çok, yanar yerde yatan yaralının derdine; beklenmedik bir acıma duygusu girmiştir yüreğine kadının, hiç açılmadık kapılardan bugüne dek; çevirdi o taş gibi yüreğini pamuk tarlasına,

1 Galafrone.

2 Bkz. 10, 107-108, Ruggiero Angelica'ya yüzüğünü geri getirmişti.

yumuşak yumuşak: çok daha fazla arttı
acıma duygusu, anlatınca başına gelenleri kadına.

21

Anımsadı hemen cerrahi sanatını, zamanında
öğrenmişti Hindistan'da bu gibi durumlarda
başvurduğu; biliyordu ne yapacağını,
(bu sanat o yörelerde soylu bir sanat olarak bilinir
ve takdir edilirmiş her zaman; çok karıştırmadan
kitapları, babadan oğula kalan bir miras gibi)
ot suyuyla müdahaleye kalkar yaralarına adamın,
daha uzun bir yaşam sağlayacaktır ona kesinlikle.

22

O anda anımsadı, yeşil bir bayırda ilerlerken
bir ot gördüğünü; belki yabanıl mercan otuydu
ya da her derde deva otu, ya da başka bir şey;
ne ki öyle etkili bir şey ki durduruyordu hemen
akan kanı ve çekip alıyordu içinden kötü yaraların,
her türlü ağrıyı ve olası tehlikeli acıyı.
Çok uzaklara gitmedi bulmak için adını verdiği ilacı,
topladı yerden ve döndü Medoro'yu bıraktığı yere.

23

Dönüşte atının üstünde ormana doğru giden
bir çobana rastladı, çoban iki günden beri
sürüden ayrı, başıboş, korumasız kalan bir tosununu
arıyordu ortalıkta; çekip götürdü yanında çobanı
gideceği yere kadar; gücünü yitiriyordu, gördü,
Medoro artık, göğsünden sürekli gelen kandan ötürü;
toprak o kadar kana bulanmıştı ki gördü,
birazdan yaşamdan çekip gideceği kesindi artık.

24

Angelica indi atından yere ve beraberinde
çobanı da indirdi. Topladığı otları ezdi taşlarla;

ve kar gibi beyaz ellerinin arasına aldı otları
ve suyunu çıkardı;
sürdü yaranın üstüne ve yaydı elleriyle,
göğsüne ve karnına, dahası, kalçasına;
öyle etkili oldu ki bu su,
kanı durdurdu ve canlılık geldi yüzüne adamın;

25

yeniden kazandığı güçle binebildi atına çobanın,
çoban çekiyordu atı yularından.
Ne ki ayrılmak istemedi Medoro o topraklardan,
efendisi Dardinello'yu gömmeden önce,
gömdüler kralı toprağa, Cloridan'ı da yanına;
ve koyuldular yola kadının istediği yere gitmek için.
Kaldı o kibar insan, çobanın fakirhanesinde,
içindeki acıma duygusuna boyun eğerek kadın.

26

Medoro'yu sağlığına kavuşturmadan ayrılmak
istemiyordu oradan, onu o kadar çok beğenmişti ki
yumuşamıştı yüreği, duyduğu acıma
duygusundan ötürü, içinde doğan, görür görmez yerde
yatarken onu. Gözlemledi iyi davranışlarını,
kibar ve alımlı ve gördü güzelliğini, duyumsadı yüreğinin
törpülendiğini gizliden gizliye; ve yavaş yavaş
sardığını bedenini aşk ateşinin başından ayaklarına kadar.

27

Çoban iki dağın arasındaki bir ormanda gizli,
oldukça iyi ve güzel bir evde oturuyordu,
kendi hanımı ve çocuklarıyla;
evini kısa süre önce yeniden yapmış, yeni bir evdi.
Orada genç kızın becerileriyle sarıp iyileştirdiler
Medoro'nun yaralarını kısa bir süre içinde: ne ki
daha da kısa bir süre içinde, kızcağız, kendi kalbinde
daha da büyük bir yaranın açıldığını duyumsadı.

28

Çok daha geniş ve çok daha derin bir yaraydı kalbinde duyumsadığı, kimsenin görmediği bir ok açmıştı o yarayı, kanatlı Okçu'nun yayından çıkan, Medoro'nun güzel gözleri ve sarı saçlarından ötürü. Yandığını duyumsar içinin ve artar içindeki ateş gitgide; kendi acısından çok Medoro'nun yarası yakar canını: ilgilenmez kendisiyle, yoktur bir başka düşüncesi kafasında, onu yaralayan ve acı çektiren kişiyi sapasağlam görmekten başka.

29

Kendi yarası açılır ve gitgide daha da ağırlaşırken, ötekinin yarası o kadar sıkılaşır ve bir o kadar da kapanır. Genç delikanlı iyileşir: kadın yeni bir ateşin altındadır, kimi zaman buz keser, kimi zaman sıcak basar bedenini ve giderek güzelliğini kaybeder kızcağız. Günden güne oğlan daha çok güzellik kazanır teninde, oysa kızcağız eriyip tükenmek üzeredir, tıpkı mevsim dışı, açık bir yerde, güneş altında kalmış bir kar tanesi gibi.

30

Hasretten ölmek istemiyorsa, daha fazla gecikmeden, kendi kendisine yardım etmesi gerekiyordu kızcağızın: içini kemiren bu duygudan kurtulması için, başkalarının çağrısını beklemeye zaman kalmamıştı artık. Kaldırdı utanç duvarlarını ortadan, kalmadı dili, cesur gözlerinden geri, karşılığını görmek istedi aldığı bu acı yaranın, belki bilmeden açmıştı kızcağızın yüreğindeki.

31

Ah kont Orlando, ah Circassia kralı,³ söyleyiniz bana, neye yarıyor sizin ününüz, şanınız?

3 Sacripante.

Yüce onurunuz hangi ölçüde değer görüyor
ya da aşk köleliğiniz hangi övgüye değer bulundu,
söyler misiniz bana? Gösterin bana, bir tek nezaket örneği,
Angelica'nın size karşı yapmış olduğu yeni ya da eski;
verilmiş ya da verilmesi gereken bir karşılık olarak,
o kadının neden olduğu, çektiğiniz acılardan ötürü.

32

Ah, Kral Agricane dönebilmiş olsaydın eğer yaşama,
ne kadar acı çekerdin kim bilir!
Senden köşe bucak kaçarken, zalim ve insanlık dışı
davranıp geri çevirmişti seni hep. Ey Ferraù,
ya da adını yazmak istemediğim binlerce insan;
kim bilir kaç kez denediniz elde etmeyi bu nankör kadını,
ki boşa çıktı hepsi, görünce nasıl da kahrolacaksınız
hepiniz ama o kadın, o adamın kollarında şimdi!

33

Angelica Medoro'ya izin verdi ilk gülü koparması için
kendi bahçesinden,
hiç el değmemişti önceden:
ne de şanslı biri çıkmıştı o güne dek
o bahçeye ağaç dikebilecek kadar.
Üstünü örtmek için, yasallık kazandırmak için olanlara,
kutsal evlilikle taçlandırıdılar bu aşk çılgınlığını;
oğlanın tanığı Amore oldu, kızın tanığı çobanın karısı.

34

Düğün çobanın alçakgönüllü evinin çatısı altında
kutlandı, olabileceklerin en gösterişlilerinden
biri oldu; ve bir aydan fazla bir süre
eğlenip keyif çattılar iki dingin sevgili.
Kadının gözü başka bir şey görmüyordu oğlanın
dışında ve ona ne kendisi doyuyordu hiç,
ne de duygularını doyurabiliyordu; asılı kalsa da
hep boynunda, ayrılmasa da yanından asla.

35

Gölgelik yerde olsun ya da çıkacak olsa evden dışarı,
gece gündüz ayırmıyordu yanından yakışıklı
delikanlısını: sabah akşam ya bir ırmak kıyısı ya da
yeşil bir çayır arayıp duruyorlardı; öğlen sıcağında
bir mağaraya giriyorlardı, geri kalmazdı belki de Enea
ve Didone'nin sığındığı mağaradan,⁴ rahat ve kucaklayıcı
olması bakımından, fırtına ve yağmurdan sakınmak için;
güvenilir bir sırdaşları olmuştu o mağara onlar için.

36

Birçok zevkin arasında, nerede görse gövdesi pütürsüz
bir ağacın gölgesi ya da bir kaynak,
ya da berrak akan bir ırmak kıyısında, kazıyordu oraya
elindeki bıçak ya da çuvaldızla; ya da bir taş üzerine,
sert olmayan, bildiğimiz taşlardan; evde de aynı şeyi
yapıyordu duvarların üstüne ve dışarıda bin yerde,
Angelica ve Medoro isimlerini görüyordunuz, bağlanmış
birbirine değişik biçimlerde, sayısız düğümle geçmiş içiçe.

37

Kalmışlardı buralarda yeterinden fazla,
tasarladı Angelica kafasında artık dönmeyi,
Catai'ya Hindistan'daki,
yapmak istiyordu çünkü Medoro'yu krallığının kralı.
Kolunda kont Orlando'nun armağanı,
değerli taşlarla süslü bir altın bilezik taşıyordu;
kontun ona karşı duyduğu aşkın kanıtı ve simgesi,
onu taşımıştı uzun süre çıkarmadan kolundan hiç.

38

O altın bileziği Morgana, Ziliante'ye armağan etmişti,
gölün dibinde saklı bir yerde onu mahkûm ettiği

sıralarda ve Ziliante kavuşunca babası Monodante'ye,
Orlando'nun becerisi ve yeteneği sayesinde,
Orlando'ya vermişti bileziği:
Orlando katlandı kadınsı bileziği koluna geçirmeye,
çünkü sevdiği kadının koluna takmak istemişti,
gönlünün kraliçesi kadın ki sözünü ediyoruz onun şimdi.

39

Şövalyeye duyduğu aşktan değil de, daha çok,
değerli bir mücevher olduğu için, kadın,
karşılaştırılamayacak kadar değerli buldu onu
başka bir nesneyle. Gözyaşı adasındayken
onu yanında tuttu: bilmem ne diyeceğimi, yazgının
kadına tanıdığı hangi ayrıcalıktan ötürü olacak ki
adanın kaba saba ve konuk sevmeyen halkı,
sundu kadını çırılçıplak bedeniyle bir canavara.

40

Bulamadı burada başka bir armağan
çobana ve karısına verebileceği; çok iyi
hizmet etmişlerdi büyük bir bağlılıkla,
evlerinde konuk oldukları ilk günden bu yana;
çıkardı kolundan bileziği ve taktı kadının
koluna ve ona olan sevgisinden ötürü takmasını
istedi ondan. Yola koyulup başladılar
çıkmaya o dağı,⁵ Fransa'yı İspanya'dan ayıran.

41

Valencia ya da Barcelona'da konaklamayı
düşündüler birkaç gün,
iyi bir gemi buluncaya kadar
Doğu'ya gitmek için yelken açmak üzere;
Girona'nın güneyinde denizi gördüler,

başladılar inmeye dağın sırtından;
kıyıda soldan gittiler,
ve ulaştılar Barcelona'ya toprak yoldan.

42

Ulaşamadan gittikleri yere, rastladılar delinin
tekine, uzanmış yatmıştı kumsalın ta uç yerinde,
tıpkı domuz gibi bulanmıştı çamura, suya, her tarafı
kirliydi suratı, göğsü, sırtı. Adam saldırdı onlara
azgın bir köpeğin saldırması gibi yabancıya;
sıkıntı vermeye başlamıştı onlara,
zarar vermek için bulunuyordu sanki orada.
Ne ki ben Marfisa'ya dönüyorum şimdi.

43

Marfisa, Astolfo, Aquilante, Grifone'den
ve size diğerlerinden söz etmek istiyorum,
cendere altındaydılar denizde; karşılarında
ölüm duruyordu; zar zor direniyorlardı;
giderek daha da kibirli ve övüngendi deniz;
fırtına, kızgınlık, tehditler birbiri arkasına;
üç gün sürdü bu karşılıklı aşağılama;
yoktu hiçbir işaret durulacağına dair denizin.

44

Saldırgan dalgalar ve giderek şiddetlenen rüzgâr
paramparça etmişti güvertesini ve kulesini geminin:
rüzgârdan sağlam kalan bir yeri varsa eğer, kaptan
kestirip attırıyordu denize; birileri pusula sandığının
üzerine eğilmiş rotayı saptamaya çalışırken
harita üzerinde, küçük bir fanus ışığı altında;
kimileri sintineye inmiştir, bakmak için çatlak
var mı diye onarılacak gövdede, elinde bir meşale.

45

Kimileri kış altında, bir başkası geminin
baş tarafında, kum saatinin önünde,
döner bakarlar her yarım saatte bir, ne kadar
yol aldıklarına ve nereye gittiklerine dair:
her biri elinde bir harita,
geminin orta yerinde aktarırlar görüşlerini,
toplar oraya geminin kaptanı herkesi
rapor vermeye ellerindeki verilere göre.

46

Kimileri Limisso kıyılarına geldiklerini söyler,
ellerindeki bilgilere göre;
kimileri Tripoli kayalıklarına,
deniz paramparça eder orada gemileri;
kimileri Satalia açıklarında kaybolduklarını, birçok
kaptanın korkulu rüyası. Her biri yorum yapar,
değerlendirir içinde bulundukları durumu, ne ki
hepsi ürkmüş ve korkmuştur başlarına gelenlerden.

47

Üçüncü gün daha büyük olur meydan okuması
rüzgârın ve daha şiddetli saldırır deniz;
kırar rüzgâr geminin ön direğini ve alıp götürür;
dümeni sürükler beraberinde deniz;
götüren de rüzgâr olur arkasından dümenciyi.
Mermerden göğsü, çelikten daha sert olmalı bedeni,
korkmayacak olanın. Marfisa ki kendine güveni sonsuz,
yadsımadı o gün büyük bir korkuya kapıldığını.

48

Sina Dağı'nda hacı olacaklardı, söz verdiler, ant içtiler,
tüm kutsal yerlere gideceklerdi mutlaka, Galicia, Kıbrıs,
Roma'ya, sonra San Sepolcro'ya

ve Ettino Bakiresi'ne ve öteki kutsal yerlere mutlaka.
Tekne artık nerdeyse darmadağın olmuştu;
dalgalar vurdukça yükseliyor göğe degecek gibi,
sonra yeniden dimdik gömülüyordu denize; kestirmişti
kaptan ana yelken direğini fazla savrulmamak için.

49

Attılar geminin kışından, başından, iskeleden
içi mal dolu sandıkları, kargoları ve ağırlık oluşturan
her şeyi; boşalttılar kamaraları ve ambarları;
verdiler değerli malları açgözlü denize. Kimileri
pompaların başında bekler oldu, gemiye dolan
suları boşaltmak için, denizi denize boşalttılar; kimileri
sintineye koştu, çatlak, patlak var mı diye, azgın
dalgalardan ötürü geminin kaburgasında açılan.

50

Bu sorun, bu acı ile onlar dört gün cebelleşti,
siperleri de kalmamıştı artık;
eğer öfkesi kısa bir süre daha sürseydi,
deniz tam bir zafer kazanacaktı.
Ne ki Aziz Ermo'nun beklenen ışığı
dingin bir hava beklentisine sokuyordu onları,
açtılar geminin baş tarafındaki yedek yelkeni;
ne direkler ne de serenler kalmıştı ayakta artık.

51

Işığın yandığını görünce ıslıl ıslıl,
diz çöktü tüm gemiciler, açtılar ellerini,
durgun ve dingin bir deniz dilediler,
gözleri yaşlı, sesleri titrek.
Acımasız fırtına, ısrarcıyken o ana kadar,
üstelemedi artık: gelmedi üstlerine
kuzeybatı yeli ve karayel,
bir tek lodos vardı denizde kalan.

52

Bu kez lodos ele geçirmişti denizi, geliyordu üstlerine
kara ağızdan⁶ ve etkili bir akıntı başlamıştı
bu kez onunla birlikte,
dalgalı devinimini giderek yitiren bir denizin ardından;
sürüklüyordu tekneyi çok hızlı, göçmen şahinden
daha hızlı, güçlü kanatlarına karşın; dümenci korkuyordu,
götürecek diye tekneyi cehennemın eşiğine,
ya da paramparça edecek ya da sokacaktı denizin dibine.

53

Usta dümenci bulur buna bir çare, atmalarını
emreder kıçtan denize bakır levha ve çubukları,
indirmelerini ardından çıpa şamandırasını,
yavaşlatmak için hızını geminin, üçte iki
oranında. Böyle bir uygulama ve ışığı yaktıranın
adına yapılan adak yaramıştı işe ve kurtarmıştı
tekneyi batmaktan, yoksa boylayacaktı denizin dibini:
oysa yoluna devam etti tekne açık denizlerde.

54

Laiazzo körfezinde Soria'ya doğru,
büyük bir kentin yakınında buldu kendini,
öyle yakındı ki kıyıya, görüyordu iki kaleyi de
limana yukarıdan bekçilik eden.
Kaptan ayrımına varınca gelmiş olduğu yolun,
rengi sapsarı oldu, döndü yüzü ölü yüzüne,
giremedi limana buradan,
ne açıkta kalabildi ne de kaçabilirdi.

55

Ne açıkta durabilirdi, ne de kaçabilirdi, yitirmişti
artık geminin direklerini ve serenleri;
kaburganın tahtaları ve kafes direkleri yoğun

6 Muhtemelen rüzgâr Afrika'dan estiği için böyle tanımlanıyor.

su altında kaldıkları için kaybetmişlerdi
dirençlerini. Limana girmek ölmek demekti,
ya da sonsuza kadar köle olarak kalmak; her biri
ya ölecek ya da köle olarak kalacaktı, ya yanlış
rotaları ya da kötü yazgıları getirmişti onları buralara.

56

Kuşkuyla yaşamak çok tehlikeliydi, silahlı
teknelerle saldırabilirlerdi insanlar karadan,
ve gemilerine el koyabilirlerdi,
denizde kalmak da iyi bir şey değildi zaten,
tıpkı savaşmak kadar. Kaptan tüm bu varsayımları
kafasında evirip çevirirken ve karar veremezken,
İngiliz şövalye yanaşır yanına ve sorar niçin
kararsız kaldığını ve limana girmek istemediğini.

57

Kaptan bu kıyının katil kadınların egemenliği altında
olduğunu anlattı ona ve yasalarına koymuşlardı
kendilerince: adaya giden sağ çıkamayacaktı,
ya da yaşam boyu mahkûm olacaktı köleliğe; böyle bir
yazgıya boyun eğmek zorunda kalmayacak tek kişi,
gündüz savaş alanında on erkeği arka arkaya
öbür dünyaya gönderecek ve akşam da on kadınla yatıp
tadlarına bakan, şehvetle keyif çıkaran kişi olacaktır.

58

Ve bir şövalye ilk kapışmasında başarılı olur,
ikincisinde olamazsa,
öldürülür ve onunla olan kişi de,
ya çapacı olur ya da öküz çobanı.
Birinde ve ikisinde başarılı olan kimse de
arkadaşlarının özgürlüğünü sağlar,
kendisinin değil; kendisi iştahına göre seçeceği
on kadının kocası olarak kalır yaşam boyu adada.

59

Astolfo duyunca bu komşu toprakların bu tuhaf kuralını, kendini tutamadı ve katıla katıla güldü. Ardından Sansonetto geldi konuşmanın üzerine, arkasından Marfisa, daha sonra Aquilante ve onunla birlikte kardeşi. Kaptan onlara da neden limandan uzak durduğunu anlattıktan sonra: “Ben duyumsamak istemiyorum asla,” diyordu, “boynumda kölelik boyunduruğunun ağırlığını, deniz beni boğmadan önce.”

60

Denizciler ve gemide olan herkes paylaştılar kaptanın görüşünü; ama Marfisa ve arkadaşları onlara karşı çıktılar, çünkü sulardan çok, sahil daha güvenli kalıyordu onların yanında. Açık denizlerde, kızgın dalgalarla boğuşmak, yüz bin kılıçla cebelleşmekten çok daha zor geliyordu. Bu kıyı ve silah kullanabildikleri her yer, daha az korku salan yerler gibiydi onun gözünde.

61

Savaşçılar kıyıya çıkmak için yanıp tutuşuyorlardı; en yiğitleri de içlerinde İngiliz düküydü, biliyordu ki borazandan çıkan sesle birlikte ülkede kimse kalamazdı ortalıkta, nerede çalacak olursa olsun İnsanların bir bölümü limana girmeyi salık verirken, ötekisi karşı çıkıyordu bu öneriye; tartışma başladı aralarında, ne ki şövalyeler takımı öyle bir sıkıştırdılar ki kaptanı, adam gemiyi limana doğru, istemese de sürdü.

62

Daha çıkmadan ortaya varlıkları kırık dökük bir gemide, o insafsız kentin halkının önüne; görmüşlerdi bir kadirganın geldiğini kendilerine doğru, tayfalar ve usta gemicilerle dolu; geliyordu buluşmak için

dosdoğru; oysa onlar henüz bitmemişti tartışmaları;
kadırga taktı arkasına bağlayarak başından
bizimkilerin teknesini, çekip götürdü kıyıya,
kurtarmıştı bizimkileri o hain denizin acımasızlığından.

63

Limana girdiler kadırganın arkasından,
yelkenlerden çok küreklerin gücüyle, çünkü
hain fırtına direklerden ve yelkenlerden yoksun
bırakmıştı tekneyi, zorlanıyordu yanaşmakta
kıyıya. Giyindiler şövalyeler giysilerini, zırhlarını,
kuşandılar ellerinden bırakmadıkları silahlarını,
avutmayı ihmal etmediler kaptanı ve korkan herkesi,
umut vermeyi her birine.

64

Liman bir hilal şeklindeydi;
çevresi dört milden fazlaydı,
altı yüz ayaktı ağzının genişliği,
ve hilalin her iki ucunda birer kale vardı.
Korkusu yoktur hiçbir tür fırtınanın saldırısından,
bir tek güneyden gelecek olanın dışında. Kentin
konumu bir tiyatroyu andırıyordu,
yarım yuvarlaktı ve tepeye doğru yükseliyordu.

65

Kolay olmadı burada geminin hemen kıyıya
yanaşması (tüm kente duyuru çıkarılmıştı),
altı bin kadın vardı limanda,
ellerinde yayları ve savaş giysileri içinde,
her türlü kaçmak fikrini ve umudunu silmek için;
iki kale arasını zincirle ya da gemilerle kapatmak
alışkanlığı vardı, her zaman bu olasılıklardan ötürü,
hazır tutuyorlardı ellerinde malzemelerini.

66

Yıllardır kendisini Apollo'nun Cumea'sına
ve Hektor'un annesine denk tutabilmiş biri,
kaptanı çağırttı ve ona sordu: iki seçenekten
hangisini yeğliyorlardı: ölmek mi, yoksa
yaşam boyu boyunduruk taşımak mı,
çünkü gelenekleri bunu emrediyordu onlara.
Birini seçmek zorundaydılar:
ya hepsi ölecekti ya da hepsi zindana atılacaktı.

67

Şunu demeye getiriyordu: "Aranızda varsa biri
öylesine kuvvetli ve yürekli,
bizim on erkeğimizle savaştacak,
ve onları haklayacak cesareti gösterecek kadar;
ardından on kadınımla yatarak bir gece içinde
kocalık görevini yapacak, çıksın ortaya
ve göstereceğini; işte, o adam prensimiz olacak,
sizler de yolunuza gideceksiniz!

68

Kalmak isterseniz kalabilirsiniz, size bağlı, ya tümünüz
ya da bir bölüğünüz; kalacak olan
özgür olacaktır, ne ki on kadınla yatağa girip
kocalık görevini yapacaktır. Savaşçınız baş
edemezse eğer bizim on adamla ki aynı anda
karşısına alacaktır düşman olarak, ya da
götüremezse sonuca ardından gelecek olan
denemeyi, o ölecek, sizler de kölemiz olarak kalacaksınız."

69

Yaşlı kadın şövalyelerde korku yerine yiğitlik gördü;
her biri kendine o kadar güveniyordu ki
birinci olsun, ikinci olsun, umut ediyordu
kapışmayı kazanacağını; Marfisa korkak değildi,

cesareti yerindeydi, ancak ikinci aşamada, gece yapılması gerekeni nasıl yapacaktı! Yoktu o yönde herhangi bir yeteneği; ne ki doğanın destek olmadığı yerde, kılıcıyla gidereceğinden emindi eksik kalanı.

70

Ortak bir toplantıdan sonra kaptan görevlendirildi kararın bildirilmesi için: aralarında iki aşamaya da girebilecek şövalyeleri vardı ve hem meydanda hem de yatakta, tehlikeyi göze alacakların bulunduğu söylendi; kentliler silahlarını bıraktılar ve kaptan yanaştı kıyıya attı palamarı ve bağlandı babaya; indirdi köprüyü, indi süvariler, hepsi silahlı, ve çekip indirdiler arkalarından atlarını.

71

Girdiler kente, gezindiler yollarda, sokak aralarında, gördüler genç kızların kendini beğenmişliklerini kısa etek içinde at üstünde dolaşırken mahallelerde ve meydanlarda; silahlı kadınlar tıpkı savaşçı askerler gibi. Atını mahmuzlayan, kılıç kuşanan, ne de savaş gereçleriyle dolaşan erkek bulursunuz sokaklarda, dövüşecek o on kişinin dışında, demiştim ya az önce, gelen yabancıyla, her zaman yaptıkları gibi.

72

Geride kalan erkeklerin hepsi kadın işlerinde çalışıyorlardı, dikiş-nakış yapıyorlar, halı-kilim dokuyorlar, yün tarıyor, çile sarıyorlardı ve topuklarına ulaşan uzun giysiler giymişler, daha alımlı ve kadınsı olmuşlardı. Kimileri de zincire vurulmuştu köle gibi, toprağı işliyorlardı, ya da çobanlık yapıyorlardı hayvanlara. Erkek azdı, bin kadın varsa, yüz erkek vardı köyde, kentte.

73

Şövalyeleri kura çekerek saptamak istiyorlardı, kim çarpışacaktı herkesin iyiliği için, birinci aşamada on erkeği sıraya dizecek ve öldürecekti, ve arkasından, bir başka meydanda on kadına kocalık yapacaktı; Marfisa'nın adı geçmiyordu, biliyorlardı kesinlikle engelle karşılaşacağını ikinci aşamada, akşam saatinde zafer kazanacak kadar becerikli olamayacaktı.

74

Marfisa diğerleriyle birlikte kuraya katılmak ister: o çıkar kurada. Şöyle der: “Siz özgürlüğünüze kavuşasınız diye ben yaşamımı tehlikeye atmaktan kaçınmam, ama bu kılıcım var ya,” –kılıcını gösteriyordu belinden aşağıya sarkan– “size bırakıyorum, emin ellerde kalsın istiyorum, tüm düğümleri çözeceğim, tıpkı Gordion'un düğümünü çözen Alessandro gibi.

75

Dünya döndüğü sürece dışarıdan gelenlerin bu topraklarda sorunları olsun istemiyorum asla.” Böyle dedi ve arkadaşları engel olamadılar yazgısının yazdığı yazıya. Ya o kaybedecek ve yaşamını yitirecekti, ya da hepsi sonunda özgürlüklerine kavuşacaktı, ona bağlıydı her şey artık. Genç kadın üstündeki çelik kazak ve zırhla savaş meydanına indi.

76

Kentin yukarısında bir meydan vardı, çevresi basamaklarla çevrili, yalnızca savaş oyunlarına, turnuva ya da benzer kapişmalara sahne olan bir yerdir, başka bir şey olmazdı burada. Dört

kapısı vardı, dördü de bronzdandı,
bu kapıların ardındadır bu geniş alan. Önce
kadın savaşçıların karışık kalabalığı alındı içeri
ve sonra Marfisa'ya girmesi söylendi.

77

Baklakırı renginde, üzeri lekeli, kimileri yuvarlak,
kimileri şekilsiz, bir kır at üstünde girdi içeri Marfisa,
küçük bir kafası ve çok canlı bir bakışı vardı atın,
gururlu bir yürüyüşü ve hatları da düzgündü.
Çoğundan daha sevimli, daha cesur
bin tane at arasından, yularlı ve eyerli bekliyordu,
Damasco'da seçmişti bunu ve süslemişti kral atı gibi;
ve kral Norandino armağan etmişti onu Marfisa'ya.

78

Öğle vakti, güney kapısından girdi içeri Marfisa,
çok beklememişti ki işitti yaklaştığını,
ve yankılandığını kapalı meydanda
keskin ve tiz trompet seslerinin;
ardından gördü girdiğini, soğuğa bakan kuzey
kapısından meydana on rakibinin. En öndeki
şövalye diğerlerinin tümünü birden
cebinden çıkarabilecek bir yiğitti.

79

Görkemli bir atın üstünde meydana girdi;
atın rengi, kargadan daha kara ve siyahtı,
alınının ve arka sol ayağının dışında;
ayağında ve başında birkaç beyaz tüy vardı.
Şövalye atının renginde bir giysi giymişti
üzerine; şunu der gibiydi:
aksız bir siyahlık var üstümde, yoktur
ruhumda mutluluk, acılı gözyaşlarıma karşılık.

80

Başlama işareti verilir verilmez, dokuz şövalye kaldırdı mızraklarını aynı anda: ne ki kara giysili olan karşı durdu haksızlığa; bire on gibi orantısız bir güç üstünlüğü vardı ortada, yediremedi kendine. Yeğledi karşı çıkmayı ülkenin yasalarına, karşı geleceğine şövalyelik kurallarına; çekildi bir kenara ve izledi olacakları, ne yapacaktı tek bir mızrak dokuz mızrağa karşı, görecekti.

81

Marfisa'nın atı küçük ve sık adımlarla ilerliyordu, ne ki acelesi vardı sahibesini çatışmaya sokmak için. Genç kadın sürerken atını, hazırlıyordu mızrağını; dört erkek bir araya gelse, ancak kaldırabilirdi mızrağı. Gemiden inerken sağlam olanlar arasından seçmişti elindekini. O halini görenin çehresi bembeyaz kesilir kireç gibi ve kalbi yerinden fırlardı sanki.

82

Karşısına çıkan ilk adama indirdi mızrağını, öyle bir delik açtı ki göğsünde, çıplak olsaydı eğer çok daha büyük olacaktı yara; zırhı ve göğüslüğü geçmişti mızrak ama daha önce demir gibi sağlam kalın kalkanını; görür insanlar arkasından, mızrağın tamtamına bir kol kadar dışarı uzandığını; öyle ağırdır darbe. Bırakır mızrağı adamın göğsünde ve sürer atını diğerlerinin üstüne.

83

Arkasından gelene indirdi bu kez ağır bir darbe, üçüncünün kırdı omzunu, gönderdi öbür dünyaya birini ve çiviledi yere ötekini atıyla aynı anda: çarpışma öyle şiddetli,

öyle ağır geçiyordu ve karşı taraf öyle
sıkışık geliyordu ki birbirine yaslanarak...
Marfisa üstüne gelen bu sürüde öyle bir gedik açtı ki
ancak topçular açardı mermileriyle düşman üstünde.

84

Üzerinde çok mızrak kırıldı, ne ki onu etkiledi mi
desem etkilemedi mi, bilmiyorum;
duvar-top oyununda, duvar ne kadar etkilenirse
top darbelerinden o kadardır ancak.
Üzerindeki zırh o kadar sertti ki
darbelerden etkilenmezdi,
çeliği cehennemin büyüğü ocağında dövülmüş,
Averno'nun sularında tavlansmıştı.

85

Meydanın sonunda atını durdurdu ve geri çevirdi,
bir süre öyle durdu ve hızlıca sürdü karşısında
duranların üstüne ve dağıttı onları, sarstı darbelerle
atlarının üzerinde, boyadı kanlarıyla kılıcını
sapına kadar. Birinin başını, ötekinin kolunu ayırdı
bedeninden ve bir başkasını kılıçla öyle bir biçti ki ikiye
yarısı yere indi başı ve kollarıyla birlikte;
yarısı eyerin üstünde kaldı karnı ve ayaklarıyla.

86

Adamı tamtamına ikiye bölmüştü sınırdan,
kaburgalarıyla kalçası arasındaki; bir büst
çıkarmıştı adamın bedeninden, kutsal resimlerin
önüne koyarlar ya onun gibilerden;
gümüştten ya da daha çok balmumundan yapılmıştır,
insanlar uzaktan ya da yakından gelip
dilekleri yerine geldiği için şükranlarını sunmak isterler,
adak yaptıkları aziz kişilere bu armağanlarla.

87

Kaçanı yakaladı, meydanın yarısına bile gelmeden
yetişti ona ve başıyla boynunu
öyle bir şekilde koparttı ki
doktor bile artık birleştiremezdi.
Kısacası hepsini öldürdü art arda
ya da öyle bir yaraladı ki aldı ruhunu zaten canından;
ve emindi artık hiçbiri kalkamazdı yerinden
ona bir kez daha savaş açabilmek için.

88

Meydana on kişilik bir grubu süren şövalye
hep bir kenarda durdu; çok kişiyle tek bir kişinin
üzerine gitmek haksız ve çirkin bir eylemdi
onun gözünde. Ve şimdi bir tek kişinin eliyle
ortadan kaldırıldığını görünce tüm yandaşlarının,
bir köşede durup beklerken, korktuğu için değil,
göstermek istemişti kibarlığını yalnızca,
ardından çıktı ortaya.

89

Başka bir şey yapmadan,
bir şey söylemek istediğini işaret etti eliyle,
ve düşünemezdi böylesine erkeksi bir tavır içinde
bir eldeğmemiş kadının saklanabilmiş olacağını,
ve ona şöyle dedi:
“Şövalye, bu kadar adamı öldürmüş olmaktan
ötürü yorgun olmalısın; istesem kabalık edip,
seni daha da çok yorarım.

90

Yarına kadar dinlen, yarın dön meydana,
sana izin veriyorum. Bugün seninle dövüşmem
beni onurlandırmaz, çok bezgin ve yorgun olduğunu
düşünüyorum.” “Silahlarla çarpışarak dövüşmek

benim için yeni bir şey değil, ayrıca böylesine küçük bir işten ötürü yorgunluğa ödün vermem.” dedi Marfisa ve şunu da ekledi: “Bunu en kısa sürede başına gelenlerden anlayacaksın, umarım.

91

Nazik önerin için sana teşekkür ederim, daha fazla dinlenmek gerekmiyor bana; ve önümüzde gün boyu yaşanacak zaman var, onu tembel tembel geçirmek bir utançtır benim için.” Şövalye şöyle yanıtladı: “Keşke doyum sağlayabilsem, yüreğimin yanıp tutuşup arzuladığı bir başka şeyle ilgili, senin bu arzunu yerine getirmek kadar ama bak dostum, istediğinden çok zaman var önünde, Tanrı’nın günü bu kadar kısa değil.”

92

Böyle dedi ve aceleyle iki büyük mızrak, dahası iki ağır sırık getirtti; ve Marfisa’ya seç dedi, geriye kalanı da kendisi aldı. Tam zamanıydı, beklenecek bir şey yoktu, tiz sesli bir trompet sesinden başka, kavgayı başlatacak. Yer, gök ve deniz yankılanıyordu trompet sesiyle, ilk adımı attırmak için kapışacak olanlara.

93

Herkes soluğunu tutmuştu, ağzını bile açıp kapamıyor, ya da gözünü bile kırpmıyordu, zafer tacı kimin başına konacak, ona bakıyordu bir tek, iki şampiyondan hangisine, bunun için inmişlerdi meydana. Marfisa, kendisi düşmeden, kara şövalyeyi eyerden atmak için doğrulttu mızrağını; kara şövalye ondan geri kalmadı ve inceden inceye hesaphıyordu nasıl öldürürüm diye Marfisa’yı.

94

İki mızrak da kuru ve ince, salkım söğüdü ağacından
yapılmıştı sanki,
kalın taze meşe ağacından değil.
Paramparça oldular saplarına kadar.
İki şövalye arasındaki çarpışma öyle şiddetli oldu ki
sanki bir orak biçmişti tüm sinirlerini baştan aşağıya.
İkisi de düştüler atlarından, ama hemen kalktılar ayağa,
kurtulmuşlardı çabucak eyerlerinden.

95

Marfisa bin şövalyeyi, yaşamında, daha karşı
karşıya gelir gelmez devirmişti eyerinden,
ne ki o bir kez bile düşmemişti aşağıya,
oysa şimdi, duyduğunuz gibi, düştü.
Bu tuhaf durumdan ötürü şaşırarak ne ki,
aptallaşmıştı nerdeyse.
Kara şövalye de ondan geri kalmazdı, o da
öyle kolay kolay düşecek birine benzemiyordu.

96

Ayakları yere değer değmez kendilerini toparladılar,
ve yeniden saldırıya geçtiler; kılıcın ucuyla
ya da keskin yanıyla, vurdukça vurdular karşılıklı;
savundular kendilerini kalkanlarıyla, kılıçlarıyla
ya da çekilerek geriye. Boşa da, doluya da gitse darbe,
ses getirdi, yine de yankılandı havada.
Zırhlar, miğferler ve kalkanlar,
gösterdiler örsten daha dayanıklı olduklarını.

97

Eğer o hırçın kadının eli ağırsa, düşman
şövalyeninki kalmazdı ondan geri.
Aynı ölçüde ağırdı eli, biri ötekine denk,
biri ne kadar vuruyorsa karşılığını da

alıyordu hemen. Kimse beklemesin bu iki yiğit,
gözüpek, cesur adamlardan başkasını,
ustalık ve beceri konusunda, bunların dışında;
olması gereken vardı zaten ya birinde, ya ötekinde.

98

Kadınlar uzun bir süre bitirici darbelerin sarstığını
görünce peşpeşe biri ve ötekini karşılıklı,
ve göremeyince cengâverlerde en küçük bir yorgunluk
ve sıkıntı belirtisi, ikisini de en iyi iki şövalye
olarak değerlendirip, ayrımına varmışlardı, benzerleri
yoktu denizin kucakladığı bu toprak parçasının üzerinde.
Ve olmasalardı eğer en güçlülerin güçlüleri,
hiçbir şeyden değil, ölürlardı artık yorgunluktan.

99

Marfisa kendi kendine şöyle diyordu: “İyi ki bu adam
ötekilerle birlikte girmede dövüşse, benim için
tehlikeli olabilir, yaşamım son bulabilirdi; ötekilerin
önünde gelip, arkadaşlarıyla birlikte dövüşmüş
olsaydı, bilmem ne yapardım, tek başına geldiğinde
bile ona karşı koymakta zorlanıyorsam eğer.”
Böyle diyordu Marfisa, ne ki geri kalmıyordu kılıcını
sağa sola savurmaktan.

100

Öteki de şöyle diyordu: “İyi ki dinlenmedi
bu adam, bırakmadım dinlensin.
Şimdi zorlukla kendimi savunuyorum,
ya bir de ilk kavgadan yorgun çıkmasaydı
ne yapardım acaba? Yarına kadar dinlenip
gücünü toptasaydı ne olurdu halim?
Olabildiğince talihliyim,
iyi ki yaptığım öneriyi kabul etmedi; işime yaradı.”

101

Dövüş akşama kadar sürdü,
kimin daha iyi olduğu anlaşılamadı;
ne biri ne de öteki, gün ışığı olmadan,
karanlıkta, saldırıları nasıl savuşturacağını
bilebilirdi. Gece oldu ve ilk sözü
kibar şövalye söyledi ünlü kadın savaşçıya:
“Ne yapacağız şimdi, ikimiz için de
büyük talihsizlik, karanlık zamansız bastırdı?”

102

Bence iyi oldu, daha fazla yaşayacaksın,
en azından gün ağarıncaya dek.
Elimde değil, sana kısa bir geceden başka
bir süre tanımak fırsatım olmayacak,
yaşamına ek olsun diye. Ve daha uzun bir süre
yaşama şansın yoksa eğer günah benim değil:
Günah bu acımasız yasanındır,
kadın cinsinin koyduğu, burada yürürlükte olan.

103

Senden ve arkadaşlarından ötürü üzülüyor
muyum, yoksa üzülüyor muyum,
bunu ancak her şeyi gören bilir. Arkadaşlarınla
birlikte benimle kalabilirsiniz aynı evde,
başkalarıyla kalırsan eğer güvende olamazsın
kaldığın yerde; çünkü bugün kocalarını öldürdüğün
kadınlar güruhu sana karşı birleşmişlerdir.
Ve öldürdüğün her adamın on karısı vardır.

104

Bugün senin onlara verdiği zararın
intikamını almak için doksan kadın var bekleyen;
eğer benimle konaklamazsan,
bu gece sana saldırmalarını bekle.”

Marfisa şöyle dedi:

“Seninle birlikte güvende olmayı kabul ediyorum
yeter ki bedensel değer ve cesaretin kadar
kalbinde sadakat ve iyilik duyguları da yer etmiş olsun.

105

Kendi ölümünden duyduğun kaygıyı, duymalısın
benim ölümünden de. Buraya kadar
beni hafife almak gibi bir düşüncen olmamıştır
umarım, senden geri kalır yanımda yoktur
bileği bükülmez bir rakip olarak. İster sürdürelim
kavgayı, ister keselim, ister bu ışık altında,
ister öteki ışık: her işaretinde ben hazır olacağım,
ve her istediğin zaman, bunu bil.”

106

Böylece savaşçılar ayrıldı; ta ki
Ganj'da şafak sökene kadar.
Ayrıca iki savaşçıdan hangisinin
daha iyi olduğu sorusu yanıtsız kaldı.
Gönlü varsıl olan beyefendi,
Aquilante, Grifone ve diğerlerine de
uğradı ve ertesi güne dek onunla
sabahlamaları için onlara ricada bulundu.

107

Çağrıyı kabul ettiler hiçbir şeyden kuşku
duymadan: yanan iki beyaz alevli meşalenin
ışığıyla yola çıktılar bir krallık sarayına doğru,
çok sayıda süslü odalarıyla farklılık
yaratıyordu saray. Miğferlerini çıkarınca
birbirlerine bakıp ikisi de şaşırıp kaldılar;
şövalye dışarıda nasıl gözükürse gözüksün
henüz onsekiz yaşını aşmamıştı.

108

Genç kadın şaşırdı, böyle bir genç adam
nasıl iyi bir savaşçı olabiliyordu;
Öteki de başka bir nedenden ötürü şaşırmıştı;
saçlarından belliydi kiminle savaştığı:
birbirlerine adlarını sordular,
ve karşılıklı yanıt aldılar hemen.
Genç adamın adı neydi söylemeyeceğim şimdi,
öğrenmek isteyen bir dahaki kantoyu beklemeli.

20. Kanto

1

Antik kadınlar övgüye değer işler yaptılar
gerek savaş sanatında, gerekse şiirde;
bu güzel ve görkemli yapıtlarından
tüm dünyaya kıvılcımlar saçtılar. Arpalice
ve Camilla ünlüdürler, çünkü savaş
sanatında deneyim ve beceri gösterdiler;
Sappho ve Korinna, bilge kadınlardı, yıldızlar gibi
parladılar ve gece nedir bilmediler asla.

2

Kadınlar ilgi duydukları her alanda, seçildiler
başarılarıyla ve biraz tarihle ilgilenen herkes,
duyar bugün de yitip gitmeyen ünlerini.
Dünya uzun süre onlardan yoksun kalmış
olabilir, ne ki kalamazdı zaten adları
sürekli çok zaman saklı; kulak ardı edilmişti
çünkü bu kadınların hak ettikleri onur,
yazarların kıskançlığı ya da cahilliğinden ötürü.

3

Ben görür gibi oluyorum, çağımızda çıkacaktır
güzel kadınlar içinden epey erdem,
ki konu olacaktır kâğıt, kaleme,

gelecek yıllara yayılsın da uzansın diye adları;
ve siz dilleri nefret saçanlar, o ebedi rezilliğinizle
birlikte kötü sözleriniz yerin dibine batsın!
O güzel kadınlara öyle övgüler dizilecektir ki,
epey aşacaktır Marfisa'ya yapılanları mutlaka.

4

Dönecek olursak şimdi o kadına, ona karşı
çok kibar olan o şövalyeye,
kim olduğunu göstermekten çekinmez
şövalye, ona kendisini tanıtmak isteyince.¹
Kadın soruya aceleyle cevap verir
çünkü onun ismini öğrenmeyi arzular.
“Benim adım Marfisa,” dedi; bu bile yeterliydi,
gerisi zaten bilinirdi tüm dünyaca.

5

Diğeri, konuşma sırasını alınca daha uzun
bir girişle kendisinden söz etmeye başladı,
ve şöyle dedi: “İnanıyorum ki her biriniz
tanırsınız benim soyumu, çünkü yalnızca Fransa,
İspanya ve oraya yakın ülkeler değil, ayrıca
Hindistan, Etiyopya ve soğuk diyar Ponto’da,
Chiaramonte denince bilir herkes kimler olduğunu,
o aileden çıkmadır Almonte’yi öldüren şövalye;

6

ayrıca Chiariello ve kral Mambrino’yu ölüme
götüren ve krallıklarını ortadan kaldıran kişi de²
odur. O aileden gelir. Istro nehrinin sekiz ya da
on koldan Eusino’ya döküldüğü yerde, o sıralarda,
o bölgede bulunan gezgin Amone Dükü’nün³

1 Bkz. 19,108, 63.

2 Rinaldo.

3 Rinaldo’nun babası.

âşık olduğu annem, beni dünyaya getirdi.
Onu acılar içinde bırakalı bir yıl oldu, kendi
halkımı bulmak amacıyla Fransa'ya gitmek için.

7

Ama yolculuğumu bitiremedim, çünkü burada
bir fırtınalı Noto beni yolumdan alıkoydu.
On aydır, belki daha fazla, bu yerde takılıp kaldım;
biliyorum, çünkü geçen günlerin, dahası, saatlerin
hesabını tutuyorum. Benim adım Guidone Selvaggio,
henüz çok tanınmış değilim ve daha hünerimi
sergileyecek bir fırsat bulamadım. Burada, Melibealı
Argilone ve beraberindeki on kişiyi hakladım.

8

Kadınlarla ilgili sınavı da geçtim zaten,
ardından, şimdi tensel zevklerim için yanımda
on kadın var; bu ülkedeki en soylu
ve en güzellerini seçtim. Onların, diğerlerinin,
hepsinin kraliyim, çünkü onlar bana
kraliyet asası ve bu yerin yönetimini verdiler.
Her kim on düşmanını öldürecek kadar şanslıysa,
ona da aynısını yapacaklardır.”

9

Şövalyeler Guidone'ye, nasıl olup da
bu topraklarda bu kadar az erkek olduğunu,
başka yerlerde genelde kadınlar kocalarına
boyun eğerken burada erkeklerin kadınlarına
boyun eğdiğini sordular. Guidone yanıtladı:
“Burada bulunduğumdan beri birçok kez
bunun nedenini duydum. Bilmek isterseniz,
bana nasıl söylendiye, size de öyle aktaracağım.

10

Yunanlar yirmi yıl sonra Troia'dan
döndüklerinde, (on yıl kuşatma sürmüştü
ve bir on yıl da ters rüzgârların kabarttığı
denizlerde, kaygı dolu geçmişti) görmüşler ki
kadınları, böylesine uzun bir yokluğun
neden olduğu işkenceye çare bulmuşlar:
hepsi yataklarında tek başlarına üşümek için
kendilerine genç âşıklar seçmişler.

11

Yunanlar kendi evlerinde kendilerinden olmayan,
başkalarından olma bir yığın çocukla karşılaştılar;
ortak bir karar alarak bağışladılar karılarını,
çünkü çok iyi biliyorlardı ki
uzun süre aşktan yoksun yaşanamazdı. Ne ki
bu kişilerden doğan çocukları kapı dışarı ettiler
başka yerlerde şanslarını arasınlar diye,
kendi sırtlarından onları beslemeye yoktu niyetleri.

12

Kimisi başboş bırakıldı, kimisi alıkonuldu, korudu
onları anneleri ve hayatta kaldı. Büyümüş olanlar
dağıldılar sağa sola. Bunlardan bazıları askerlik
yapıyor, bazıları okuyor ya da zanaatla
uğraşıyorlardı; toprağı işleyenlerin de sayısı az
değildi, bazıları sarayda hizmet ediyor,
bazıları çobanlık yapıyordu; dünyayı yöneten⁴
hangi yola sokmuşsa onları, o işte uğraş veriyorlardı.

13

Gidenlerin içinde, zulmeden kraliçe
Clitemnestra'nın oğlu da vardı,

on sekiz yaşında, bir zambak gibi taze,
dalından koparılmış bir gül gibi capcanlıydı.
Bir teknesini silahlarla doldurdu, yüz akrasıyla
birlikte, seçkin ailelerin çocukları yanında,
ve korsanlık yapmaya koyuldu,
ve yağmaladı tüm Yunanistan kıyılarını.

14

O yıllarda zalim hükümdar Idomeno'yu
kovmuşlardı Cretesi'ler,
ve yeni devleti güvenli kılmak için
silah ve adam topluyorlardı ülkelerine,
iyi bir maaş ile Falanto'yu
(Climnestra'nın oğlunun ismi böyleydi)
ve beraberindekileri de aldılar askere,
ve görevlendirdiler Dictea'yı savunmak için.

15

Creta'nın birçok şanlı kentleri arasında,
bu kent en varlıklı ve en güzeliydi. Aşka hazır
güzel kadınlarla doluydu ve sabahtan
akşama süren oyunlar oynanırdı: yabancıları
iyi ağırlamaya alışık olan halk aynı şeyi
onlara da yapıyordu, o bölgenin insanıymış gibi
düşünüyor ve öyle davranıyordu, gelenlerin
hepsi nerdeyse kısa zamanda kentin sahibi oldular.

16

Üstelik yeni gelenlerin hepsi çok yakışıklıydı,
(çünkü Falanto Yunan gençliğinin en iyilerini
seçmişti); gelir gelmez o yörenin kadınlarının
kalplerini çaldılar. Yalnızca çekiciliklerinden
ötürü değil, yatakta da aynı zamanda,
bir o kadar güçlü ve yetenekli oldukları için;
kısa sürede kadınlar o kadar beğendiler ki
bu gençleri, onları her şeyden çok sevdiler.

17

Ama Falanto ve yoldaşlarının katıldığı savaş
bir anlaşmayla sonlandı; askerlikten
aldıkları maaşları kesildi ve gençler gördüler ki
orada artık para kazanma olanağı kalmamıştı,
o diyarı terk etmek istediler;
Creta kadınlarını yasa, mateme boğdular,
ve o kadar çok gözyaşı döktü ki kadınlar,
o kadar ağlamazlardı babalarının cesetleri üstünde.

18

Her bir kadın yalvardı yakardı
sevgilisinin kalması için,
ama onlar kulak asmadı bu yakarışlara:
o zaman kadınlar ailelerini, çocuklarını,
kardeşlerini terk ederek karar verdiler
onlarla birlikte gitmeye; soyup soğana çevirdiler
yakınlarını, çalabildikleri kadar çalmışlardı
altın ve mücevher ve gizlice kaçmışlardı.

19

Falanto yakalamıştı elverişli bir rüzgâr ve uygun
bir zaman kaçmak için; artık binlerce mil
uzaktaydılar, halkın geride kalanı fark ettiğinde
kaçtıklarını ve uğradıkları zararları.
Ardından, fırtına yüzünden rotadan çıkan kaçaklar,
ıssız bir bölgenin sahilinde buldular kendilerini.
Burada beraberlerinde götürdükleri ganimetlerin
en iyilerinin tadını çıkardılar güven içinde.

20

On gün orada kaldılar ve bu süreyi dolu dolu
aşk tanrıçasının uğruna harcadılar.
O yaşlarda sık sık olduğu gibi;
aşırı bolluk gençlere sıkıntı verdiği için

hepsi kadınsız kalmak ve bu sıkıntıdan
kurtulmak konusunda anlaştılar;
çünkü sıkıntı vermeye başladığında, bir kadını
taşımaktan daha ağır bir yük yoktur, kanımca.

21

Üstelik para kazanmaya ve yağma yapmaya aç
bu gençler, harcamaya gelince cimri kesildiler;
bu kadar çok sevgiliyi beslemek için
ok ve mızraktan farklı şeylere gereksinim
olduğunun ayırımına vardılar.
Bıraktılar o zavallıları tek başlarına,
tüm zenginlikleriyle çekip gittiler; Taranto
kentini kurmuşlar Puglia'da deniz kıyısında.

22

Âşıklarına hak ettiklerinden fazla güvenen
kadınlar, uğramışlardı sevgililerinin ihanetine;
birkaç gün boyunca denizin kıyısında öylesine
şaşkın ve afallamış kalmışlardı, taş kesmişlerdi
tıpkı birer heykel gibi.
Anlamışlardı sızlanmaların, gözyaşlarının
işe yaramadığını ve koyulmuşlardı düşünmeye,
bakacaklardı, nasıl destek olacaklardı birbirlerine.

23

Her biri kendi düşüncesini ortaya koyuyordu:
kimileri, ölmek yerine o ıssız kıyılarda ve
vahşi yerlerde açlıktan ve çaresizlikten;
teslim olmak istiyorlardı kalbi kırık
kocalarının ve sert bakışlı babalarının kararlarına,
ve Creta'ya dönmek zorunda olduklarını söylüyorlardı;
diğerleri bunu yapmak yerine, tek yol olarak, kendilerini
denize atmaktı niyetleri, onurlarını kurtarmak adına;

24

onlar için denizde boğulmak ya da fahişe olmak, dilenci ya da köle olarak dünyayı dolaşmak daha şerefli bir davranış olacaktı, ihanetlerinin karşılığı olarak hak ettikleri cezayı kabul etmek yerine. O bedbahtların önerdiği, bu ve buna benzer çözümler, eşit derecede ağır ve çetindi. Sonunda, Orontea isimli bir kadın kalktı ayağa, kral Minosse'nin soyundan geliyordu;

25

diğerlerinden daha genç, daha güzel ve daha akli başındaydı; ötekilere göre günahı azdı: babasını terk etmişti sevdiği adamdan ötürü; Falanto'yu sevmiştir, ama kocası yoktu, kendini ona verdiğinde bakireydi henüz. Yüzünde ve ses tonunda o yüce kalbinin ne kadar öfkeli olduğu belliydi; tüm söylenenlere karşı çıktı, kendi görüşünü söyledi ve yaptırttı.

26

Bu toprakları bırakmak çok da mantıklı değildi ona göre, sağlıklı ve temiz bir havası, berrak akan sularıyla beslenen bir toprağı vardı. Ayrıca her yer ovaydı çoğunlukla, gölgeli ormanlarıyla süslü; kötü talihin Afrika'dan ya da Mısır'dan sürükleyip getirdiği yabancılar için bir sığınak olmuştu limanları; gelenlerin elinde farklı ve gerekli yiyecekler vardı ayrıca, sofraya konulacak.

27

Burada kalacaklardı, en iyisi buydu ona göre, öç alacaklardı erkek cinsinden, onları böylesine inciten erkeklerden; rüzgârların oraya sürüklediği her gemiye saldırarak,

talan edecek ve sonunda yakacaklardı;
ve bağışlanmayacaktı hiçbir erkeğin hayatı.
Böyle söyledi Orontea ve bu yönde alındı karar:
bir yasa çıkarıldı ve derhal uygulamaya konuldu.

28

Bir fırtınanın yaklaştığını hissettiklerinde,
koşuyorlardı kıyıya ellerinde silahları;
kararlı Orontea'nın emrinde –ki bir yasa
çıkartıp kendini kraliçe ilan etmişti,–
yağmalıyorlardı gemileri fırtınanın kıyıya
sürüklediği, ateşe veriyorlardı; kaçıp
orada yaşananları anlatmasınlar diye de,
tek bir insanı bırakmıyorlardı hayatta.

29

Giritli kadınlar birkaç yıl boyunca erkek cinsiyetine
düşman kalarak yalnız başlarına yaşadılar.
Ne ki değiştirmezlerse yaşam biçimlerini,
ancak kendilerine büyük bir zarar vereceklerini
anladılar: soyları devam etmezse, kısa bir süre
sonra o zalim yasa değersiz ve işe yaramaz
olacaktı en azından; ve ebedi olmasını istedikleri
verimsiz krallıklarıyla birlikte yok olup gidecekti.

30

Kurallarını yumuşatarak biraz, tam dört
yıl boyunca, buraya gelenler arasından
on tane yakışıklı, yiğit şövalye seçtiler,
özellikle aşk oyunlarında yüz kadınla
baş edebilecekleri aradılar.
Kadınlar yüz kişiydi, yasaya göre
her erkeğe on kadın düşüyordu,
onlara kocalık edecekleri seçiyorlardı.

31

Bu dört yılda, o seçilen on erkeğin dışında, birçoğunun kafası uçuruldu, çünkü bu sınavı geçecek nitelikte değillerdi. Doğru olanları bulduklarında, kadınlar, hem yatakta hem de yönetimde onları eşleri olarak kabul ettiler ve yemin ettirdiler; eğer başka erkekler yakalanacak olursa bu limanlara gelenler arasında, acımadan hepsinin kafasını vuracaklardı.

32

Aylar geçti, kadınlar hamile kaldılar ve doğurdular. Yeni doğanların arasında çok erkek olur diye korkmaya başladılar, çünkü kendilerini korumaları zorlaşırdı: güçlerini kaybedebilirlerdi; onlara çok pahalıya mal olan iktidar, erkeklerin eline geçebilirdi. Çocuklar çok büyüyüp, isyan etmeden önce aceleyle bir başka yasa çıkartırlar, bir önceki kadar korkunçtur bu da:

33

Erkekler egemen olmasın diye adada, her anne kendisine sadece bir erkek çocuk saklayabilecekti; diğerleri ya boğdurulacak ya krallığın dışındaki kız çocuklarıyla değiştirilecek ya da satılabilecekti. Bu nedenle birçoğunu uzak, farklı diyarlara göndermişlerdi; onlara eşlik edecek olan kadınlar da, aynı sayıda kız çocuğu, ya da satıştan elde edilecek para ya da mallarla döneceklerdi geriye.

34

Aslında bir tane bile büyötmek istemiyorlardı, eğer ellerinde olsaydı soylarını sürdürebilmek; bu acımasız yasanın tanıdığı bir tek hoşgörü ve esneklik buydu, o da o topraklarda doğanlar içindi,

dışarıdan gelenler için değil; ayrım yapılmadan yine ölüme mahkûm ediliyordu. Bu acımasız yasa öncekine göre yumuşatılmıştı: istemiyordu artık yabancı erkekler eskisi gibi rastgele öldürülsün.

35

Aynı zamanda on ya da yirmi erkek ya da daha fazlası geldiğinde zindanı boyluyorlardı: daha fazla olmamak koşuluyla günde yalnızca biri kellesini önünde görüyordu, kura ile seçilmiş olarak; Vendetta tanrıçasına adanan sunakta; Orontea'nın inşa ettirdiği korkunç tapındaki cellat bu on kişi arasından yine kura ile seçiliyordu, bu insanlık dışı işlem için.

36

Çok yıllar sonra bu katil kıyılara genç bir adam geldi, Alcides'in⁵ soyundandı, iyi bir silahşördü ve adı Elbanio idi. Hemen yakalandı ayrımına varılır varılmaz, oysa hiçbir şeyden kuşku duymamıştı gelirken, etrafında nöbetçiler, tıktılar onu da deliğe, diğerleriyle birlikte o da girecekti sıraya, başına geleceklerin acımasızlığı içinde, töre gereği.

37

Yakışıklı, iyi görünümlü, kibar ve iyi alışkanlıklara sahip bu genç o kadar tatlı ve hoş dilliydi ki yılanı bile deliğinden çıkarabilirdi: omzundaki yılların ağırlığına karşın Orontea daha hayattaydı, kızı Alessandra'ya haberi verildi hemen, eşi benzeri olmayan bir kişi olarak, bu gencin.

5 Herakles'e verilen bir başka ad.

38

Orontea daha yaşıyordu: burada önceleri yaşayan kadınların tümü ölmüştü; on, belki daha fazla kuşak gelmiş geçmişti üzerlerinden, ve kadınlar sağlıklı, güçlü, büyümüşler, sayıları arttıkça artmıştı; ne ki on ocak vardı, ocağa odun atan da tek kişiydi; bu nedenle kapakları kapalı kalmıştır çok kez; ayrıca, on şövalye oraya gelenlere ölümün acı sürprizini tattırmaya hazırды.

39

Bu kadar çok övülen genç adamı mutlaka görmek ister Alessandra, annesinden öyle özel bir izin alır ki Elbanio'yu görür ve işitir, ayrılmak zamanı geldiğinde kalbi orada kalır, onu yaralayan, ve tüketen kişinin olduğu yerde: bağlı hisseder kendisini, karşı koyamaz bu duyguya, sonunda bırakır benliğini onun tutsaklığına.

40

“Kadın,” dedi Elbanio “eğer bu gezgin güneşin parladığı ve renklendirdiği herhangi bir yerde olduğu gibi, burada da merhametin ne demek olduğu biliniyor olsaydı eğer, sizden beni bağışlamanızı dilerdim; her soylu kişiyi kendisine aşık eden bu ruh güzelliğiniz adına isterdim bunu; ondan sonra da sizin için feda etmekten çekinmezdim canımı.

41

Burada kalpler akıl almaz bir biçimde ve duyarsız, insanlıktan yoksun kalmıştır, bu nedenle, sizden hayatımı bağışlamanızı istemeyeceğim, çünkü yakarışlarımın ne kadar boşa gideceğini çok

iyi biliyorum. Ama en azından, her ne isem, iyi ya da kötü, bir şövalye olarak elimde silahım ölmek isterim; mahkeme tarafından hüküm giymiş biri gibi değil, ya da sunakta kurban edilen bir hayvan gibi.”

42

Duygulanan ve bu gence duyduğu acıma duygusundan ötürü gözleri dolan Alessandra ona yanıt verdi: “Bu yer daha acımasız ve zalim bir yer olmasına karşın ötekilere oranla, buradaki hiçbir kadın senin söylediğin gibi Medea’ya benzemez. Diğer kadınlar böyle acımasız olsalar da, dışında kalmak isterim ben saydıklarımın.

43

Eskiden buradaki birçok kadın gibi zalim ve kötü olduğum doğrudur, ne ki bir başka doğru da, bu günden önce acıma duygumu devindiren hiçbir kimseye rastlamadım. Fakat güzelliğin, değerinin, kibarlığın beni etkilememiş ve kalbime değmemiş olsaydı, vahşi bir kaplandan daha acımasız ve elmadan daha sert bir kalbim olabilirdi sana karşı.

44

Eğer yabancılara karşı yürürlükte olan yasa, istencimin üstünde bir güç olmasaydı, senin benimkinden daha değerli olan soylu varlığını kurtarmak için duraksamazdım, yaşamım pahasına da olsa; ne yazık ki bu topraklarda, sana özgür iradesiyle yardım edebilecek güçte bir kimse yok; ayrıca, istediğin şey küçük bir şey olmasına karşın yerine getirmek bu yerde çok zor.

45

Yine de ben, ölmeden önce bu mutluluğu tadasın diye uğraşacağım; ama bunun acını büyüteceğinden korkuyorum ölümünü ertelemiş olmaktan ötürü.” Elbanio karşılık verdi: “Ben diyorum ki kalbim bana böyle söylüyor, on kişi de gelse üstüme, tam teçhizatlı silahlı, yine de kendimi kurtarır, onları gönderirim ölüme; bu umudu taşıyorum yüreğimde.”

46

Bu sözlere Alessandra bir şey demedi, derin bir iç geçirmeyle yanıt verdi ve ayrıldı oradan; binlerce aşk yarası açmıştı kalbinde, hiçbir zaman derman bulamayacaktı. Annesine geldi ve onu ikna etti: ölüme göndermeyecekti, göndermemek için elinden geleni yapacaktı tek başına, on rakibini ölüme gönderecek kadar güçlü bir genç şövalyeyi.

47

Kraliçe Orontea konseyini topladı ve şöyle dedi: “Elimizin altındaki en iyiyi görevlendirmek işimize yarar topraklarımızı ve limanlarımızı sürekli gözetim altında tutmak için. Kimi ortadan kaldırıp kimi hayatta bırakacağımızı bilmek için, yeri geldikçe, her zaman yarar vardır sınav yapmakta; alçağın hükmetmesine, yiğidin ölümüne üzülmemek için.

48

Ben böyle düşünüyorum, siz de aynı fikirdeyseniz bence böyle bir karar almak uygun düşer: gelecekte, bir fırtınanın bizim kıyılarımıza sürüklediği her bir şövalye, tapınakta kurban

edilmeden önce, eğer isterse, on kişiye karşı dövülecektir. Eğer becerebilirse bütün rakiplerini öldürmeyi, limanda gözcülük edecek olanları ve diğer adamları emri altında tutabilecektir.

49

Bunu söylüyorum çünkü benzer bir düelloyla yüzleşmeye istekli bir tutsağımız var. Eğer gerçekten düşünüldüğü kadar değerse, çok hak ediyor, demektir; biz de Tanrı aşkına, dileğini yerine getiririz. Yok, tam tersi ise, boşu boşuna ayağa kalkmış bir maceracı ve küstahsa o zaman gereken cezayı alır.” Orontea konuşmasına son verdiği anda en yaşlılardan biri karşılık verdi:

50

“Erkeklerle olan ilişkilerimizde bizi önlemler almaya iten esas neden, onların yardımına herhangi bir gereksinim duyduğumuz için değildir, krallığımızı savunmak adınadır; bunu yapmak için biz yeteriz, cesaretimiz, yeteneğimiz, olağandan fazla gücümüz var; keşke soyumuzu sürdürebilmek için de onlardan vazgeçebilsek!

51

Ne ki onlarsız olmuyor bu iş, bu nedenle, çok olmamak kaydıyla aldık bize eşlik etsinler diye; olmadı ama, on kadına birden fazla düşmedi; öyle ki yaptık her birini başımızın tacı. Çocuk sahibi olmak için yapmıştık bunu, bizi savunsunlar diye değil. Kahramanlıkları salt bu yüzden gerekli, geri kalanlarda için işe yaramaz oldukları zaten belli.

52

Aramızda çok güçlü bir erkek tutmak,
yasamızın özüne tümünden aykırıdır. Eğer
tek başına bir adam on kişiyi öldürebiliyorsa,
kim bilir kaç kadına boyunduruk takar?
Eğer şimdi yanımızda olan bu on kişi
benzer türden olsalardı, daha ilk günden iktidarı
çekip alırlardı elimizden. Bizden güçlü olanın eline
silah verirsen eğer iktidarı tutamazsın elinde.

53

Başka bir olasılık daha var, bunu da göz önünde
bulundurmanda yarar var kraliçem! Eğer Fortuna
yardım eder de senin şampiyonuna,
tüm rakiplerini öldürürse, kocasız kalan yüz kadının
çıgıllıklarını dinlemek zorunda kalacaksın. Kurtulmak
isterse farklı öneriler götürün, bence, örneğin, on adam
öldürmek yerine yüz kadınla yatsın; becerir de
bizim on adamın yaptığını yaparsa, hayatı kurtulsun.”

54

Bu acımasız kadın Artemia'nın (konuşan
yaşlının adı buydu) belirttiği görüş buydu.
Eğer ona kalsaydı, Elbanio amansız tanrıların
karşısında tapınakta boğazı kesilsin diye elinden
geleni yapardı. Ama Orontea, kızının hoşuna
gidecek bir şey yapmak istediğinden,
ona bin dereden bin su getirerek karşı çıktı,
ve senatoda kendi önerisinin öne çıkmasını sağladı.

55

Güzelliğiyle öne çıkan Elbanio tüm şövalyeleri
geride bıraktığı için dünyadaki,
bu senatonun gençlerinin kalbinde
öylesine bir ağırlık kazandı,

öylesine bir ateş yaktı ki, yaşlı kadınların önerisi bir köşeye itildi; Artemia ile birlikte eski kuralların işletilmesini istemişlerdi; oysa Elbanio neredeyse özgürlüğüne kavuşacaktı.

56

Sonunda karar şöyle çıktı: bağışlanacaktı ama, ilk olarak on şövalyeyi yenmek zorundaydı, ardından yüz kadını değil ama on kadını becerecekti aşk oyununda; açıldı hapishanenin kapıları bir gün sonra, çıkarıldı dışarıya mahkûm ve verildi eline silahları, ve beğendiği bir at; on savaşçıya karşı tek başına kaldı: arka arkaya onunu da serdi yere meydanda.

57

Ertesi akşam, on kadına karşı çıplak ve yalnız, tek başına, göz hapsinde tutuldu, ve yaşam gücü öylesine başarılıydı ki hepsinin tadına baktı. Öylesine benliğini okşamıştı ki bu olay Orontea'nın, o andan başlayarak, kraliçe onu oğlu olarak gördü, Alessandra'yı karısı yaptı, deneme gecesindeki diğer dokuz kadını da yanına kattı.

58

Onu güzel Alessandra ile baş başa bıraktı, ki daha sonra bu güzel topraklar o kadından adını aldı,⁶ ve yerine Elbanio'yu koydu bir tek koşulla, var olan yasaya dokunmayacaktı, kendisinden sonra gelenler de uyacaklardı bu kurala: ve yazgının sillesini yiyen her kim olursa olsun adım atarsa bu topraklara, seçimini yapacaktı: ya kurban edilecek ya da çarpışacaktı on savaşçıyla.

6 Kentin adı Alessandretta'dır.

59

Diyelim ki gündüz adamları hakladı, geceyi de kadınlarla birlikte geçirmek zorunda kalacaktı; eğer bu denemenin de üstesinden gelecek olursa, yazgı ona güler de baş ederse kadın ve erkeklerle; kadınların hem prensi hem de rehberi olacaktı, ve yanına istediği on kişiyi alarak ülkeyi yönetecekti, ta ki gelene kadar ondan daha güçlü, ve onu hayatından yoksun bırakacak biri.

60

İki bin yıldır yaklaşık bu sapkınlık daha sürüp gider, ve bugün bile geçerliğini korumaktadır; talihsiz bir yabancıнын kurban edilmediği gün yoktur nerdeyse tapınakta. Birisi Elbanio'ya öykünerek silahlanmak isterse eğer, (az da olsa olmuştur) genelde ilk saldırıda yaşamını yitirmiştir: binde biri bile ilk denemeyi geçmeyi başaramamış ve ulaşamamıştır ikinci aşamaya.

61

Geçenler oldu bu topraklardan, ama az sayıda, iki elin parmaklarını geçmeyecek kadar az. Bunlardan biri Argilon idi, ama on kadınıyla uzun süre barınamadı; ters rüzgârlar atınca beni bu kıyıya, gömdüm onları on kişi olarak toprağın derinliğine; kapadım gözlerini sonsuz uykularına. Ah! Utanç içinde köle gibi yaşamaktansa, o gün ben de onlarla birlikte ölseydim keşke!

62

Aşkın zevklerini, kahkahaları, oyunları, gösterişli giysileri, değerli taşları, önemli konumları, her şeyi, benim yaşımdakiler genelde severler;

öyle gelmiş, öyle gider, ne ki özgürlükten
yoksun kalan insana çok şey ifade etmez
bunlar: dayanılmaz bir kölelik gibidir
bana ağır gelen, buradan çekip gidemediğim için.

63

Böylesine sinir bozucu ve alçakça bir biçimde,
en iyi yıllarımın güzelliğini yiyip bitirdiğimi
görmek, yüreğime sıkıntı ve huzursuzluk
veriyor ve beni her türlü zevkten yoksun
bırakıyor. Soyumun şanı kanat açar da, tüm
dünyada, ulaşırsa gökyüzüne, eğer kardeşlerimle
birlikte olabilirsem, belki bana da bu ünden
iyi bir pay düşer, diye umuyorum.

64

Böylesine aşağılayıcı işlerde beni kullanmakla,
haksızlık etmiştir bana yazgım bana göre;
tıpkı artık savaşta, görkemli törenlerde, avda,
işe yaramaz safkan atı, kör gözünden, ya da topal
ayağından ya da bir başka kusurundan ötürü
sürüye geri gönderen bir seyis gibi davrandı bana:
benim hiçbir umudum yok artık ölümden başka, böylesine
aşağılayıcı bir görevden kurtulmak için ölmek istiyorum.”

65

Guidone uzun konuşmasını sonlandırmıştı,
o güne lanet etti kızgınlıkla,
o krallığı ele geçirdiği için
kadınlara ve savaşçılara karşı zafer kazanarak.
Astolfo dinledi konuşmayı araya girmeden,
vermedi kendini ele emin oluncaya kadar,
bir değil birkaç ipucu ile, dediği gibi:
bu Guidone, amcası Amone'nin oğluydu.

66

Emin olduğunda şöyle dedi: “Ben İngiliz dükü Astolfo, senin kuzenim.” Ve ona sarıldı, sevgi ve sevecenlikle, gözyaşı dökmeden edemedi. “Canım kuzenim benim,” diyerek ekledi, “annen bundan daha belirgin bir iz koyamazdı boynuna; bizden biri olduğuna inandırmak adına kendini, kılıçla ortaya koyduğün değer yeter de artar bile.”

67

Guidone, başka bir zaman bayram ederdi böylesine yakın bir akrabasıyla karşılaşmış olmaktan ötürü; onu üzgün karşıladı, çünkü onu orada görmekten hiç mutlu olmamıştı. Zaman işliyordu, her şey, çok değil bir gün sonra belli olacaktı; eğer hayatta kalırsa, biliyordu ki Astolfo köle olacak; ama eğer Astolfo özgürlüğüne kavuşursa, bu kez kendisi ölecekti: kısacası birinin iyiliği, ötekinin kötülüğüydü.

68

Düelloyu kazanması öteki şövalyelerin sürekli tutsak kalmasına neden olacaktı ki rahatsız oluyordu bundan; karşılaşmada ölecek olursa, Astolfo ve arkadaşlarına kölelikten kurtulmak yolunda bir yararı yine olmayacaktı: bir bataklıktan kurtulmak, bir sonrakinden kurtulmak anlamına gelmezdi; Marfisa’yı da boşuna yenmiş olacaktı; kadın ölecek, arkadaşları kölelikten kurtulmayacaktı.

69

Öte yandan, genç adamın gençliği, değeri, nezaketi Marfisa’nın ve diğerlerinin kalbini o kadar çok sevgi ve acıma duygusuyla doldurmuştu ki nerdeyse sıkıntı yaşayacaklarını

düşünüyorlardı, onun ölümüyle sağlayacakları özgürlüklerinden ötürü; ve eğer Marfisa onu öldürmekten başka bir yol bulamazsa, özgürlüklerine kavuşmak için kendisi de ölmeyi yeğlerdi onunla.

70

O zaman Hindistan kraliçesi şöyle dedi:
“Bizimle gel, gidiyoruz, hepimiz capcanlı çıkarız buradan.” “Ah!” diye yanıt verdi Guidone,
“Kazansan da, kaybet sen de buradan çıkmayı bekleme artık.” Kadın karşılık verdi: “Kalbimin, başladığı işi bitiremeyecek diye bir korkusu olmamıştır hiç ve bilemem daha güvenli bir yol var mıdır acaba, kılıcımın beni götüreceği yoldan başka.

71

Bugün ne kadar değerli olduğunu gösterdin meydanda, eğer olursam seninle birlikte, her türlü girişime varım. Kadınlar meydanı çevreleyen merdivenlere çıktıklarında yarın arenada, kaçmak isteseler de, savunmak isteseler de kendilerini, onları öldüreceğiz: atacağız bedenlerini akbabalara ve kurtlara, ve kenti ateşe vereceğiz baştan sona.”

72

“Seni izlemeye hazırım,” dedi hemen Guidone, “yanı başında ölmeye; tek bir canlı bırakmayalım: elimizden geldiğince intikam almalıyız. Meydanda on bin kadın var ve bir o kadar da limanda, kalede ve surların üstünde nöbet tutmakta; güvenli bir çıkış da bilemiyorum ben.”

73

Yanıtladı Marfisa: “Serse’nin ucu bucağı belirsiz ordusundan daha mı kalabalık bu kadınlar, yoksa isyan ettikleri için göklerden kovulan, baş kaldıran meleklerden de mi, ki utançlarıyla kaldılar, daha fazlaydı sayıları; eğer sen benimle olur da, en azından onlarla olmazsan, tüm kadınları bir gün içinde haklarım.” Guidone ekledi: “Ben bir tek yol bilirim, işe yarayacak olan.

74

İşler yolunda giderse, bizi, bir kadın var, o kurtarabilir, size sözünü edeceğim, aklıma geldi şimdi. Kadınlar dışında, hiç kimse, surlardan çıkıp denizin tuzlu kıyısına atamaz adım, buna izin verilmez: bu nedenle benim kadınlardan birinin bağlılığına bel bağlamak gerek; o kadın ki mutlak aşkından hiçbir zaman kuşku duymadım, geçmişteki deneyimlerimden bilirim, şimdikinden çok daha büyük ve önemli.

75

En az benim kadardır, beni kölelikten kurtarma isteği, ancak bir tek arzusu var: benimle gelmek, rakipsiz kalmak ve beni tek başına sahiplenmek ister. Kadın gece karanlığında limana bir tekne getirmeleri için gerekeni yapacaktır; o bir korsan gemisi de olabilir, tek direkli hafif bir gemi de; senin denizciler limana indiklerinde, gemi harekete hazır, onları bekliyor olacak, ve biner binmez de herkes, gemi ayrılacaktır limandan.

76

Nezaket gösterdiniz, sizler, şövalyeler, tüccarlar ve denizciler, benim konukseverliğimi kabul ettiniz, bu çatı altında kalmak için toplandınız; sizler, benim arkamdan gruplar halinde,

eğer sokaklar tutulmuşsa, karşı koyarak
açmak için hazır olmamız gerekiyor. Umarım,
böylece kılıçların yardımıyla, bu vahşi kentten
dışarı, sizi benimle birlikte çıkarabilirim.”

77

“Düşündüğün gibi yap,” diyerek kısa kesti
Marfisa, “ben buradan kendi başıma çıkmasını
bilirim. Surların içerisindeki halkı kılıçtan geçirirken
beni görmek daha kolay olacaktır; beni kaçarken
görmenden ya da bir başkasının, bir başka biçimde,
benim korktuğumu görmesinden.
Gündüz gözüyle ve kılıç zoruyla çıkmam gerek,
başka türlü benim için utanç kaynağıdır.

78

Eğer bu kentte kadın olarak ortaya çıksaydım,
onurlandırılır ve büyük saygı görürdüm
kadınlar tarafından; gönüllü kalabilirdim onlarla,
belki de ilklerinden olurdu topluluğun:
ama buraya arkadaşlarımla birlikte geldim,
ve onlardan daha ayrıcalıklı olmak istemiyorum.
Burada kalmam ya da diğerlerini köleliğe bırakarak
özgürlüğe kavuşmam çok büyük bir yanlış olur benim için.”

79

Marfisa bu sözleri ve diğerleriyle, arkadaşlarını
tehlikeye atmamak konusunda ne kadar duyarlı
olduğunu gösteriyordu (çünkü cesareti onlara
zarar verebilirdi), bir tek bu duyarlılığıydı,
o inanılmaz ve unutulmayacak cesaretiyle kadın
güruhunun üstüne gitmesini engelleyen:
ve bunun içindir ki güvenli olduğuna inandığı yolu
kullanması için Guidone’yi serbest bıraktı.

80

Aynı gece Aleria ile konuştu (adı buydu en güvendiği karısının), isteğini yerine getirmesi için yalvarmasına gerek yoktu zaten. Kadın bir gemiyi silahlandırdı ve şafak vaktinde arkadaşlarıyla birlikte akınlar düzenlemeye ve korsanlık yapmaya istekli gibi görünerek en görkemli kıyafetlerini giydi.

81

İlk olarak, silahsız olan tüccarlar ve denizciler için kılıçlar ve mızraklar, getirtti saraya, kalkanlar buldu kadın, silahlansınlar diye. Silahlarını üzerlerinden indirmeden, dönüşümlü olarak kimileri uyudu, kimileri nöbet tuttu ve şafağın sökmesini beklediler dört gözle.

82

Güneş henüz çekip almamıştı karanlık ve kara peçeyi katı toprağın üstünden; Lykaon'un kızı henüz saklamıştı, sabanını göklerin oyuğuna; düellonun nasıl biteceğini görmek için sabırsızlanan kadınlar, bahar vakti göç eden arıların kovana üşüşmesi gibi, doldurmaya başlamışlardı meydanın merdivenlerini.

83

İnsanlar yeri ve göğü borazan, boru ve davul, boynuz sesleriyle inletiyorlardı ve yüksek sesle efendilerine adıyla seslenip haykırıyorlardı, önceki gün başlayan düelloyu bitir diye.

Onun için gelmişlerdi. O arada Aquilante ve Grifone silahlarını kuşanmışlar ve İngiliz dükü, kuzeni Marfisa, Guidone, Sansonetto ve diğerleri, kimisi atlı kimisi piyade hazır bekliyorlardı.

84

Saraydan denize ve limana inmek için, meydanı geçmek gerekiyordu, ne kısa, ne uzun başka yol yoktu: böyle dedi Guidone arkadaşlarına. Arkadaşlarını doğru yönlendirmiş ve cesaret vermiş olduğuna inandığı için, yüreği rahat, sessizce girdi yola; ardından, yüzden fazla kişiden oluşan bir bölükle göründü meydanda.

85

Arkadaşlarını acele ettiren Guidone çıkmak için, karşıdaki kapıya yöneldi: ama etraftaki bu silahlı ve her an saldırıya hazır büyük kalabalık görmüştü kendisiyle birlikte tüm adamlarını götürdüğünü; kaçmak niyetinde olduğunu düşündüler. O an hepsi birden yaylarını kaptılar, ve kendi alanlarında çıkış yolunu kapatmak için engellediler kaçakların geçişlerini.

86

Guidone ve diğer gözüpek şövalyeler ve hepsinden öte gözünü budaktan esirgemeyen Marfisa gecikmedi ellerini kullanmakta; ve kapıları zorlamak, bir yol açmak için başvurdular her yola: ne ki tepelerinden, çevrelerinden o kadar çok sayıda ok yağıyordu ki üzerlerine, neden olmuştu çok kişinin ölümüne ve yaralanmasına; sonuçta, bir şey elde edemeyecekleri korkusunu yaşadılar, zarar ve utançların dışında.

87

Şans eseri her bir savaşçının zırhı kusursuzdu, öyle olmasaydı korkmaları için ciddi sebepleri olabilirdi. O an kaybettikleri birkaçının atıydı: Sansonetto'nun atı ölmüştü ve Marfisa'nın atı da okların kurbanı olmuştu. Bu noktada, Astolfo içinden “Neden bekliyorum? Ne zaman işime yarayacak, büyülü borum? Kılıç pek işe yaramadı, tek başına borum açabilecek mi bu yolu, onu görmek istiyorum.” dedi.

88

En tehlikeli zamanlarda, her defasında, el uzattığı için dükkân, bu kez de boruyu ağzına götürdü. Dehşet verici bir ses yayıldı ortalığa, yer, gök titrer gibi oldu. Öyle ki delicesine bir korku sardı kalplerini, salt kaçmayı düşündüler tüm kadınlar, kapıda nöbetçilik edenler dahil; şaşkın ve rengi atmış, bıraktılar korumasız kentin girişlerini, kaçtılar tiyatrodan denize doğru.

89

Olur da kimi zaman uykunun ağırlığı altında, gözlerini açamayan bir aile, neye uğradığını anlamadığı için kendini ya pencereden ya da damdan atar ya aşağı, bile bile ölümü göze alarak, yavaş yavaş büyüyen bir yangının etrafı sardığını gördüğünde; tıpkı onun gibi, ölümü göze alarak, kaçarlar kadınlar şaşkınlık içinde o korkunç sesin önünden rastgele.

90

Sağdan soldan, aşağıdan yukarıdan, ayağa kalkarlar akılları yerinden çıkmış kadınlar ve pergelleri açarak kaçmaya çalışırlar. Binin üzerinde kişi aynı anda her bir çıkışın önünde:

dağ gibi yıkılıp kaldılar, biri diğerrinin üstünde.
Bu keşmekeşte kimileri yaşamlarını yitirdi, diğerrleri yere
çakıldılar tribünlerden, pencerelerden: kollarını
kafalarını kıranlar ve ölenler ya da sakat kalanlar oldu.

91

O kargaşada sürüklenen ve ses getiren nesnelerin
gürültüsüyle birlikte, insan sesleri arasında
yakarışlar ve ağlamalar ta gökyüzüne ulaşıyordu.
Boru sesinin ulaştığı her yerde
korkan insan yığınları kaçmak için acele ediyordu.
Avamın cesaretten yoksun ve korkak bir yüreğe
sahip olduğunu duyarsanız eğer şaşırmayınız,
biliniz ki korkmak tavşanın doğasında vardır.

92

Peki ya Marfisa ve Guidone Selvaggio'nun
bir zamanların o herkese meydan okuyan
yüreklerrine ne demeli? Ve Oliviero'nun iki oğlu,
soylarını birçok kez onurlandırmışlardı hani?
Onlara göre, geçmişte, yüz bin kişi sıfırdı gözlerinde,
şimdi tabana kuvvet kaçıyorlar onlar da, tıpkı
tabansızlar gibi; tıpkı yakınlarında bir şey patladığında
kaçıp saklanan tavşanlar ya da güvercinler örneği.

93

Dostlara olduğu kadar düşmanlara da zarar
veriyordu borudaki sihirli güç. Sansonetto,
Guidone ve iki kardeş, yüreği hoplamış
Marfisa'nın arkasından kaçarlardı; ne ki
kulaklarında patlayan bu korkunç sesi, ne kadar
kaçarlarsa kaçsınlar, kulakların dibindeymiş gibi
duyuyorlardı. Astolfo, sihirli boruyu üfledikçe üflüyor,
ve gitmedik köşe bucak bırakmıyordu kentte sesin.

94

Kimileri tüm gücüyle denize doğru koştu; kimileri inanılmaz bir hızla dağlara tırmandı; kimisi ormanın derinliklerinde gizlenmeye gitti. Kadınlardan bazıları on gün boyunca kaçtı arkalarına bakmadan: kimileri köprüden bir çıktı ki, bir daha yaşamları boyunca cesaret edip dönemedi geri. Meydanları, tapınakları ve evleri öyle bir boşalttılar ki kent neredeyse terkedilmiş olarak kaldı.

95

Marfisa, Guidone, iki kardeş, Sansonetto sapsarı olmuş benizleriyle titreye titreye, koşuyorlardı denize doğru ve onların arkasından denizciler, tüccarlar; Aleria'yı buldular iki hisar arasında, limanın girişinde, hazırlamıştı bir tekne onlar için. Hızlıca toplanmışlar, suya indirdikleri küreklere asılmışlardı, ardından yelkenleri açmış ve açılmışlardı denize.

96

Bu arada düğ içeriden dışarıdan, tepelerden limana kadar tüm kenti geçti, sokakları boşalttı, boş kaldı sokaklar; herkes ondan kaçtı, herkes ondan saklandı. Düşünün ki çoğu kadın korktukları için pis ve karanlık lağımlara kaçınmadılar girmekten; birçoğu nereye gittiğini bilmeden açıldı denize, yüzmeye çabaladılar ama boğulup gittiler sonunda.

97

Düğ Alfonso rıhtımda arkadaşlarını bulur düşüncesiyle, limana doğru iner. Etrafına bakınır ve ıssız sahilde bir kişi bile göremez, ama aranır. Gözlerini

uzaklara diker ve çok ilerilerde pupa yelken,
neredeyse uçaraktan gittiklerini görür:
gemi ayrılmıştır limandan, kendisine
bir başka yol çizmek zorunda kalır artık.

98

Bırakalım da gitsin (aman kaygılanmayın,
dinsizler, imansızların memleketinde dünya
kadar yol tepecek tek başına diye. Attığı
her adımda tehlike onu bekleyecek,
ne ki elindeki borazanla yoktur kurtulamayacağı
tehlike, gördük bunun somut örneğini);
biz arkadaşlarına dönelim bu arada: arkalarına
bakmadan korkudan titreyerek kaçıyorlardı daha.

99

Pupa yelken uzaklara çok uzaklara açıldılar,
bu acımasız ve kanlı kumsaldan uzaklaştılar,
olabildiğince hızlı bir şekilde: O korkunç
ve kulakları sağır eden sestten duyamayacakları kadar
uzaklaştıklarında, içlerinde, yüzlerini ateş gibi yakan
bir utanç duyumsadılar. O kadar ki biri diğerine
bakma cesareti gösteremedi, indirdiler gözlerini yere,
konuşmadan kaldılar, üzgündüler hepsi besbelli.

100

Gideceği yola kendini kaptıran kaptan,
Kıbrıs ve Rodos'u geçip ulaşır Ege'nin dalgalarına:
görür, gelip geçtiğini yüz adanın gözünün önünden
ve tehlikeli Malea Burnu'nun varır ayrımına.
Dingin ve değişken olmayan bir rüzgâr eser,
görür, görünüp kaybolduğunu Mora yarımadasının;
yüzünü çevirir Sicilia'ya doğru, girer Tirreno denizine,
İtalya'nın sevimli kıyılarında yol alır kıyıdan kıyıdan.

101

Sonunda görür vardığını Luni'ye, orada bırakmıştı sevdiklerini yola çıkarken. Çok zarar görmeden bu uzun deniz yolcuğunu bitirmiş olduğu için şükreder Tanrı'sına, çıkar sahile. Şövalyelerimiz hemen Fransa'ya gitmek için demir almak üzere olan bir gemi bulup aynı gün gemiye binerler ve ulaşırlar Marsilya'ya kısa zamanda.

102

Orada, o sıralarda Bradamante yoktu, kentin yöneticisi olarak bilinirdi; eğer olsaydı, onları konuk etmek için güzel sözlerle akıllarını çelerdi. Gecikmeden kıyıya çıktılar, aynı saatte Marfisa dört arkadaşı ve Selvaggio'nun karısıyla vedalaştı; ve rastgele bir yol tutturdu kendisine.

103

Birçok şövalyenin hep birlikte yola devam etmesinin yakışık almayacağını söyledi: sığırcıklar ve güvercinler her zaman grup halindedir, geyikler ceylanlar da ve diğer korkak her hayvan; ama yürekli şahin, gururlu kartal, başkalarına umut bağlamayanlar yardım konusunda; ayılar, kaplanlar, aslanlar yalnız başlarına dolaşırlar; çünkü yoktur korkuları kendilerinden daha güçlü olanlardan.

104

Diğerlerinden hiçbiri onun görüşüne katılmıyordu, bu nedenle gruptan ayrılan tek kişiydi. Tek başına az işlek bir patikadan ormana doğru yol aldı.

Beyaz Griffon ve siyah Aquilante,
Guidone ve Sansonetto ile birlikte girdiler
daha işlek bir yola ve ertesi gün büyük bir
nezaketle karşılandıkları bir kaleye vardılar.

105

Büyük bir nezaketle dedim, sözün gelişi
demiştim, gerçekte yalnızca görünüşte:
ardından her şey tersine döndü: Bu şatonun
beyi onları cömertçe onurlandırdı;
ama gece sakince uyurlarken yataklarında
güven içinde, sezdirmeden tutuklattı,
ve can sıkıcı bir yasa üstüne
yemin ettirmeden salıvermedi.

106

Şimdi Efendim, ayrıntılı anlatmadan önce bu olayı,
Marfisa'yla sürdürmek istiyorum konuşmamı.
Savaşçı kadın, Druenza, Rodano ve Sonna'yı
geçti; yürüyerek ışıklı, aydınlık bir dağa vardı.
Burada dere kıyısında siyah etek giymiş,
yaşlı bir kadının gelmekte olduğunu gördü,
yorgun ve bitkindi uzun yolculuktan ötürü,
ama daha çok melankoli vurgunuydu besbelli.

107

Kimdi bu yaşlı kadın? Anımsarsanız, o dağdaki
mağarada serserilere hizmet eden kadındı.⁷
İlahi adalet, kont Orlando'yu oraya göndermişti,
hepsinin canına okusun ve onları toprağa
gömsün diye. Ölmekten korkan yaşlı kadın, daha
sonra söyleyeceğim nedenlerden ötürü, günlerdir
onu tanıyabilecek birisiyle karşılaşmamak için
karanlık ve gizli yollara dalıp ta buralara gelmişti.

7 Bkz. 13, 42.

108

Marfisa'yla karşılaştığında giyinişinden ve silahlarından, onun yabancı bir şövalye olduğu izlenimi veriyordu. Bu nedenle, yörenin insanlarından kaçır gibi kaçmadı. Dahası, neredeyse cesur ve kendinden emin bir tavırla ırmağın sığ yerinde durdu, ve bekledi uzaktan: Marfisa onu orada buldu, gelir gelmez gitti onun yanına ve selamladı.

109

Ardından, sırtında onu karşı kıyıya geçirmesi için rica etti. Marfisa, doğduğu günden beri, her zaman kibar davranırdı insanlara; onu taşıdı nehrin öteki yakasına; dahası, gönülden, daha ötelere de, doğru dürüst bir yola ulaşınca kadar; bataklıkları aşmış düze çıkmışken karşıdan gelen bir şövalye gördüler.

110

Şövalye iyi süslenmiş bir eyer üzerinde, pırıl pırıl parlayan silahlarıyla, üstündeki kaliteli giysisiyle ırmağa doğru geliyordu. Yanında genç bir kadın ve bir tek seyisi vardı. Yanındaki kadın oldukça güzeldi, ne ki kibirli suratı sevimsizdi, küçümseme ve küstahlık içeren bir duruşu vardı, tam da yanında bulunduğu şövalyeye denkti.

111

Kadının yanındaki adam Maganza kontlarından biri, Pinabello idi, birkaç ay önce Bradamante'yi dağların derinliklerindeki bir mağaraya

kapatmıştı.⁸ Tüm o iç çekişler, yanık yanık sızlanmalar, o gözyaşları, nerdeyse gözlerini kör edecek kadar, hepsi o kadın içindi, şimdi yanında bulunduğu, büyücü Atlante alıkoymuş, alıp götürmüştü birlikte, özgür bırakmamıştı o zamanlar.

112

Yaşlı Atlante'nin büyülu şatosu ortadan kaldırılınca tepedeki, her biri bir yola koyuldu, özgürce gitmek istediği yöne doğru, Bradamante'nin kahramanca girişimlerinden sonra; arzulara açık ve yumuşak başlı o kadın da, gecikmemiştir hiç yerine getirmekte Pinabello'nun beklentisini, ona dönmüştü ve birlikte bir şatodan ötekine gitmek için yol almaktaydılar şimdi.

113

Kaba ve şımarık bir kadın olduğu için Marfisa'nın yanındaki yaşlı kadını görünce, tutamadı kendini ve laf atmaya, dalga geçmeye başladı kadınla, alaycı sözlerle ve kahkahalarla gülerек ardından. Gururlu ve onurlu Marfisa'nın önünde, hiç kimse alay edemezdi yanındakiyle, hiçbir şekilde; yanıtladı öfke dolu sözlerle kadını ve söyledi yaşlı kadının ondan daha güzel olduğunu;

114

şövalyesine bunu silah marifetiyle gösterebilirdi, ne ki arkasından bırakacaktı kadını çırlıçıplak ve alacaktı atını elinden, eğer atarsa aşağıya atından şövalyeyi, kadını sahiplenmiş olan. Pinabello büyük bir korkaklık göstermiş olacaktı, vermeseydi eğer karşılık teke tek bir silahlı kapişmaya,

8 Bkz. 2, 69-76.

aldı hemen eline silahını ve kalkanını, çevirdi
atının başını, yaklaştı Marfisa'ya öfke ve hiddetle.

115

Marfisa da diğer tarafta, büyük bir mızrak alır eline
ve doğrultur düşmanının miğferinin siperine:
onu yere serer, öylesine sersemlemiştir ki
yerden başını kaldırması bir saat sürer.
Marfisa kazanan taraf olarak, çıkarttırdı genç kadına
üstündeki giysiyi ve çekip aldı diğer bütün
süs eşyalarını üstünden; giydirtti yaşlı kadına,
genç kadının giysilerini ve verdi ona tüm takılarını:

116

istedi ki o genç kadının giysisini giysin
ve takılarını takıp süslensin baştan aşağı;
alsın kadının atını da altından,
genç kadını buraya kadar taşıyan.
Ardından başladı yürümeye kadınla birlikte,
süslendikçe çirkinleşmişti kadın nedense.
Üç gün boyunca gittiler birlikte uzun uzun
ama anlatmamı gerektirecek bir şey yapmadan.

117

Dördüncü günde, tek başına dörtlü gelen
bir şövalye ile karşılaştılar.
Belki kim olduğunu merak ediyorsunuzdur,
hemen söylüyorum: İskoçya Kralı'nın oğlu
Zerbino, erdemin ve güzelliğin ender örneği,
acı ve öfkeden kendi kendini yiyordu,
cezalandıramadığı için o askeri; yerine getirmesi
gereken yüce bir görevi engellediği için.

118

Zerbino boşuna koşup durmuştu ormanın içinde,
arkasından o askerin, asker onurunu kırmıştı onun;

soysuz, kaçmıştı zamanında, bildi yararlanmasını,
kullandı zamanı kendi lehine;
aniden bastırıp sabah güneşini gölgeleyen sisten,
ve dalların sıklığından, kaybolmuştu gözden,
kurtulmuştu Zerbino'nun elinden,
öfke ve kini yüreğinden çıkıp gidinceye kadar.

119

Zerbino bu kadını gördüğünde gülmeden edemedi,
siniri bozulmuştu, kızgın olmasına karşın, çünkü
o çirkin ve yıpranmış yüzü, giysisi, o genç işi takılarla
çok değişmişti; kadının yanında gelen Marfisa'ya
şöyle seslendi: “Savaşçı, böyle bir hanımefendiye
eşlik ve rehberlik etmeyi seçtiğin için gerçekten
işini bilen biri olmalısın; seni kıskanacak biriyle
karşılaşacaksın diye korkmana gerek yok sanırım.”

120

Kadının yaşı –eğer buruşuk yüzü bir göstergeyse–
Sibilla'dan daha büyüktü ve bu takılarla
bir maymuna benziyordu; güldürmek
için insanları ona bir giysi giydirmişlerdi sanki,
şimdi daha çirkin görünüyordu kızgınlığı
dışa vurunca, gözlerinden kin ve nefret aktıkça:
daha büyük bir saygısızlık olamaz bir kadına
çirkin ya da yaşlı olduğunu söylemek kadar.

121

Soylu Marfisa kızmış gibi yaptı, ama yalnızca
eğlenmek istiyordu ve eğlendi nitekim ve yanıtladı
Zerbino'yu: “Bu hanımefendi güzel bir kadındır,
Tanrı aşkına, senin soyluluğunu aşan bir güzelliği var
hem de; biliyorum, söylediklerinin hepsi palavra,
içinden geldiğine inanmıyorum. Onun güzelliğini
görmemiş gibi yapıyorsun, çünkü örtemezsin
o ölçüsüz korkaklığını bir başka türlü.

122

Kimdir o şövalye ki böylesine genç
ve güzel bir kadını görür de bir tek
eşlikçisiyle ormanda ve ona sahip
olmak için yollar aramaz?”

“Tam sana göre biri,” diye yanıtladı İskoç
prensi, “elinden almaya kalkarlarsa yazık olur;
ve ben öyle görgüsüz biri değilim ki senden
çalmaya kalkayım: gönlün rahat olsun!

123

Ama benim ne olduğumu görmek istersen eğer,
değerimi ortaya koyup anlamam açısından,
ben varım; ne ki o kadın için seninle
kavgaya tutuşacak kadar aptal değilim.
İster çirkin, ister güzel, senin olsun,
bozmak istemem dostluğunuzu.
Mükemmel bir çiftsiniz. Senin yiğit biri olduğuna,
onun da çekici bir kadın olduğuna yemin edebilirim.”

124

Marfisa karşılık verir: “İstemesen de, elimden
almak için o kadını, denemende yarar var.
Üzülürüm sonra senin adına, gördü de bu güzelliği,
sahip olmak için girişimde bulunmadı diye.”
Zerbino karşılık verir: “Ne akla hizmet eder bilmem,
insan kendini tehlikeye atar ve işkence yaşar
bir utku peşinden, öyle bir utku ki yitiren
kaybetmiş olmaz, kazanansa başına bela alır.”

125

“Sana uygun bir öneri olarak gelmiyorsa
eğer,” dedi Marfisa Zerbino’ya, “bir başka
öneride bulunacağım ve bunu reddetmemelisin:
yenilirsem, o kadın benimle kalacak; ama ben

yenersem, istesen de istemesen de senin olacak.
Bakalım, ikimizden, kim onu yitirecek:
unutma, eğer kaybedersen, nereye gitmek isterse,
ona eşlik etmek zorunda kalacaksın.”

126

“Tamam, dediğin gibi olsun,” dedi Zerbino;
ve hemen hızını alabilmesi için gereken uzaklığa
gitmek için atını çevirdi. Üzengileri çekti yukarıya,
eyerin üstünde dikkatini topladı iyice; boşa sallamamış
olmak için kalkanının ortasına indirdi darbeyi,
demirden bir dağa vurmuş gibi oldu; kadın da
geri kalmadı ve adamın başındaki miğferi nişan aldı,
ve indirdi yere, akli başından gitmiş olarak.

127

Canı sıkılmıştı Zerbino’nun,
attan düşürülmesine, hiç başına gelmemişti
böyle bir şey, oysa binlercesini yıkmıştı yere;
yaşam boyu taşıyacaktı bu utanç verici duyguyu.
Boylu boyunca yere serildi, ağzını açamadı,
verdiği sözü anımsayınca
daha da üzüldü: yaşlı kadına
bundan sonra eşlik etmesi gerekiyordu artık.

128

Kazanan kadın, atını ona çevirdi ve gülerek
şunu söyledi: “Sana armağanım olsun;
ne kadar sevimli ve güzel görüyorsam o kadını,
o kadar da mutlu oluyorum sana onu vermekten.
Şimdi benim yerime sen onun koruyucusu olacaksın;
umarım verdiğin sözü tutar ve kaybolmazsın ortadan,
ve nereye gitmek isterse canı, ona yoldaş
ve rehberi olursun (böyle söz vermiştin çünkü.)”

129

Yanıt beklemeden mahmuzladı atını ve sürdü
ormanın derinliklerine, kayboldu gözden. Zerbino
onun bir şövalye olduğunu düşünerek, yaşlı kadından
bu savaşçının kim olduğunu söylemesini ister.
Onun öfke ve zehir kusacağını bile bile
gerçeği ondan saklamadı kadın:

“Seni eyerinden yere indiren, darbeyi atan sana,
bir erkek değil, bir genç kızdı, dedi ve sürdürdü:

130

“Becerikli kadın, haklı olarak elinden
alır erkeklerin hem kalkanını hem de mızrağını,
doğudan geldi bu kadın, batıdaki silahşorların
boyunun ölçüsünü almak için.”
Zerbino öyle bir utanç duygusuna kapılır ki
bundan ötürü, yalnız yanakları değil, onunla birlikte,
az kalsın elindeki silahların her parçası,
üstünde taşıdığı zırh, kırmızıya boyanmış olur.

131

Atına biner ve sıkı tutunmadığı için eyerinin üstünde
kendini suçlar. Yaşlı kadın gülümser içinden,
ne ki henüz tam tatmin olmamıştır: ona işkence
etmeyi sürdürür ve daha çok ıstırap vermek ister.
Anımsatır ona kendisiyle birlikte gitmesi gerektiğine
dair sözü ve Zerbino bilir onu kabullenmek
zorunda olduğunu; kulakları düşmüştür, ağzından yuları,
böğründen üzengileri, yorgun ve yenik düşmüş bir at gibi.

132

“Ah!” diye iç geçirdi zavallı, “Kara talihim,
alay mı ediyorsun yoksa benimle,
neydi bu başıma gelenler?
O ki güzeller güzeli bir kadındı ve benimle olması

gerekiyordu, elimden çekip aldın;
hak mıdır sence bana verdiğin; bu kadını koydun
onun yerine? Hakça olmayan bir değıştokuş
olacağına tümnden yitirmek bence çok daha iyi.

133

Güzellik ve erdemde asla dengi olmamış,
asla dengi olmayacak kadınımı gömerken
sen sulara, darmadağın ettin keskin kayalıklarda
bedenini, attın önüne balıkların
ve deniz kuşlarının; bu çirkinlik ki toprağın altında
yem olacakken kurtlara, sen seçtin onu yaşatmak
yolunu on ya da yirmi yıl daha,
daha da artsın diye zaten ağır olan iç ağrılarım.”

134

Zerbino bunları söylerken sözleri ve davranışlarıyla
gösteriyordu ki yeni satın aldığı bu iğrenç
maldan ötürü duyduğu sıkıntı, denkti nerdeyse
yitirdiği kadından ötürü duyduğuna.
İhtiyar kadın, Zerbino’yu görmemişti bugüne dek,
ne ki söylediklerine bakılacak olursa, Gallicialı
Issabella’nın sözünü ettiği şövalye ta kendisiydi,
olamazdı bundan başkası, ayrımına varmıştı.

135

Anımsayacaksınız, daha önce anlatmıştım:
zavallı prence eşlik eden yaşlı kadın,
Issabella’nın bir süre tutsak kaldığı mağaradan
geliyordu. Zerbino, Issabella’ya sırlıklam âşıktı.
Çok kez yaşlı kadına sözünü etmişti:
baba yurdunu nasıl terk ettiğini, nasıl bir fırtına
yüzünden gemisinin parçalandığını;
Rochelle kıyılarına nasıl çıktığını.

136

Issabella anlatmıştı sık sık Zerbino'yu yaşlı kadına,
güzel yüzünü ve soylu duruşunu betimlemişti;
şimdi duyunca Zerbino'nun konuştuklarını,
ve dikkat kesilince daha yakından yüzüne,
anladı o adam olduğunu, o adam için yandığını
Issabella'nın yüreğinin o mağara deliğinde;
göremediği için sevdiği adamı yanıp yakılıyordu,
esir düşmüş olmaktan ötürü haydutların eline.

137

Zerbino'nun öfke ve acı içeren sözlerine
kulak verince çirkin cadı, yanlış bilgiler edindiğini
öğrenir zavallı adamın: güzel kadın denizde
batan gemide, boğularak ölmüştür, bunu
böyle bilir ve onu sonsuza dek yitirmiştir artık.
Gerçeği kesinlikle bilmesine karşın,
hain kadın, onu mutlu edecek sözler söylemek yerine,
susar ve onu üzecek neler varsa onları anlatır.

138

“Dinle beni,” der, “bir bilsen neler bildiğimi;
o kadar kibirli olmayıp benimle böyle dalga geçip
küçümseyeceğine beni; uğruna ölümüne
gözyaşı döktüğün o kadınla ilgili neler bildiğimi
bilseydin, ardıma düşer kur yapardın bana:
ne ki sana anlatmak yerine yeğlerim beni boğup
parçalara ayırmanı; bana daha kibar ve yumuşak
davranmalıydın, belki sana açardım tüm bu sırları.”

139

Nasıl ki hırsıza öfkeyle saldıran mastif,
hırsız ona ekmek, peynir ya da başka
bir şey verdiğinde çabucak uysallaşırsa,
ya da onu cezbeden bir şey yaparsa;

Zerbino da böyle uysal ve masum kesilir,
ve gerisini bilmek ister öykünün,
çünkü ölü olduğuna inandığı kişiden
haber verebileceğini anıştırmıştır yaşlı kadın.

140

Öncekinden çok daha sevecen ve nazik bir tavırla
kadına döner ona yalvarır, yakarır, rica eder,
Tanrı adına ve insanlık adına, susmamasını diler,
iyi ya da kötü ne biliyorsa söylemesini ister.
“Hoşuna gidecek bir şey duymayacaksın,” der
yaşlı kadın katı davranıp dik başlılık göstererek:
“Issabella ölmedi sandığın gibi; yaşıyor, evet yaşıyor,
ne ki ölülerin imrenmediği kadar bir yaşam onunki.

141

Ondan haber alamadığın bu birkaç gün içinde,
yaklaşık yirmi adamın elinden geçti.
Sana dönse bile onun bakireliğinin çiçeğini
toplayacak olan sen olmayacaksın artık!”
Ah lanet kadın! Nasıl da süslüyorsun yalanlarını,
sen de biliyorsun yalan söylediğini! Issabella
yirmi, otuz adamın eline düşse ne yazar, onun
kızlığını bozacak adamın alnını karışlarım ben.

142

Umutsuz Zerbino onu nerede ve ne zaman
gördüğünü sorar, ama söküp alamaz
ağzından bir kelime, çünkü hain kadın
söylediklerine eklemek istemez bir sözcük daha.
Başlarda kibar konuşan genç adam
sonra boğazını kesmekle tehdit eder:
ancak tehditleri de ricaları gibi boşa çıkar,
çünkü kadının inadını kırıp konuşturamaz.

143

Zerbino kesti konuşmasını sonunda, baktı ki yaramıyor pek de işe; duydukları onu kıskançlıktan çatlatacaktı, öyle ki kalbi yerinde duramıyordu; o kadar çok arzu ediyordu ki Issabella'yı; onu görmek için atabilirdi kendisini ateşe: ne ki adım atamazdı artık o kadın olmadan bir yere, söz vermişti bir kez Marfisa'ya, ona iyi davranacaktı artık.

144

Zerbino eli mahkûm gidecekti kadının gittiği yere; ıssız ve kimsenin geçmediği bir yer de olsa, dağlara da çıksalar, vadilere de inseler gidecekti; birbirlerinin yüzüne bakmadılar, etmediler bir tek laf. Yine de gezgin güneş sırtını gün ortasına dönerken, kesildi sessizlikleri, yollarının üstünde karşılaştıkları bir şövalye tarafından. Sonrasını bir başka kantoda anlatacağım.

21. Kanto

1

Ne örgülü urgan böyle sıkıca bağlar bir balyayı,
ne çivi çiviler tahtayı böyle sağlam, sadakatin
bağladığı gibi güzel bir ruhu, çözülmez ve kopmaz
bir düğümle. Antiklerden beri azize Fede
betimlenmedi başka bir giysi içinde,
bir tek hep beyaz bir tül dışında
tüm bedenini saran: çünkü yalnızca siyah
bir nokta, bir tek ben bile onu çirkinleştirebilirdi.

2

İster birine, ister binlercesine birden verilmiş
olsun, arkasından gidilmelidir verilen
bir sözün; ormanda ya da mağarada,
kentlerden, yaşam alanlarından uzak bir yerde;
ya da mahkemelerde, bir sürü tanık,
yazılı belge ve ifadelerin alındığı bir yerde,
yemin etmeden ve tanık göstermeden,
verilmeye görsün bir söz, düşülmelidir arkasına.

3

Şövalye Zerbino da yapılması gerekeni yaptı,
tuttu verdiği sözü: kadının varlığı onun için
veba ya da ölüm gibiydi, ancak aldı yine de
yaşlı kadını yanına, kendi yolunu bırakıp
kadının yolundan gitti ve gösterdi ne denli bağlı

kaldığını verdiği söze. Bu davranışının ardında sevdiği kadını bulmaktan çok, Marfisa'ya verilmiş söze bağlılık vardı.

4

Size ondan söz etmiştim, o çirkin kadını koruması altına almak onu o kadar sıkılmış, ve ona öylesine bir acı vermişti ki, bir kez olsun ağzını açmamıştı konuşmak için; dilsiz ve suskun devam etmişlerdi yollarına: ve demiştim ki o sessizlik bozuldu, tam da güneş çevirirken tekerleklerini günün son noktasına doğru, bir şövalye tarafından; serseri, macera meraklısı biri, yollarının üstüne çıkmıştı.

5

Yaşlı kadın onu hemen tanıdı üstündeki armadan: siyah bir kalkanın üzerinde çaprazlama kırmızı bir şerit vardı, adı Hollandalı Ermonide'ydi. Gururunu ve kibri bir yana bıraktı kadın, alçakgönüllülükle Zerbino'ya yaklaştı ve anımsattı kendisini onun eline teslim eden savaşçıya verdiği sözü.

6

Karşıdan gelen şövalye, aslında onun ve ailesinin düşmanıydı: masum babasını ve dünyada sahip olduğu tek erkek kardeşini öldürmüştü; daha kana doymamış olacak ki hain adam, hayatta kalanları da temizlemek istiyordu. “Benim korumam altında olduğun sürece,” dedi Zerbino, “korkman için bir neden yok.”

7

Gelen şövalye yaklaştı ve nefret ettiği
o surata dik dik baktı, tehdit edici
ve vahşi bir biçimde haykırdı: “Ya hazırlan
benimle yüzleşmeye ya da bırak o kadını
bana, hak ettiği gibi kalsın ölüsü ellerimde.
Eğer onun için savaşacaksan, öleceksin
mutlaka, çünkü haksızları savunanların
başına gelecek olan budur.”

8

Bir kadını öldürmek şövalyeliğe sığmaz,
alçakça ve talihsiz bir ihtirastır,
diyerek kibarca yanıt verir Zerbino:
eğer amacı onunla düello yapmaksa,
bunu reddetmeyecekti,
ne ki, onu öncelikle, düşünmeye çağırırdı:
onun gibi soylu bir şövalye
bulayamazdı ellerini bir kadının kanına.

9

Bu ve buna benzer birçok şey söyledi,
ama boşa gitti o sözler,
lafı bırakıp işe girişmek gerekiyordu artık.
Aralarında yeterli bir mesafe bıraktıktan sonra
döndüler ve doludizgin atlarla koşmaya başladılar;
kutlama şölenlerinde atılan havai fişekler bile
bir hiç kalırdı hızlı olmakta,
şövalyeleri buluşturmak için koşan atların yanında.

10

Hollandalı Ermonide mızrağını indirdi, hedef aldı
rakibin sağ yanını, delip geçmeyi koymuştu kafasına.
Ne ki zayıf mızrağı parçalandı yolda, çok az zarar
verdi Zerbino'ya. İskoç prensinin darbesi

kalmadı geri, ötekinin hamlesinin yanında,
daha zayıf, daha etkisiz: Ermonide'nin kalkanını kırıp,
omzunu vurdu, bir taraftan girdi, bir taraftan
çıktı mızrak ve savurdu Ermonide'yi yere.

11

Onu öldürdüğünü düşünüyordu Zerbino, acıma
duygusuna yenik düştü ve hemen indi atından,
o sararmış ve solgun yüzün miğferini çıkardı başından.
Diğeri, uykudan yeni uyanmışçasına tek kelime
edemeden, odakladı bakışlarını kendisini vuranın
yüzüne. Sonra şöyle seslendi ona: “Senin beni vurman
bana acı vermiyor, çünkü yüzünden, senin gezgin
şövalyelerin ustalarından biri olduğun anlaşıyor.

12

ne ki hain bir kadın yüzünden başıma gelmiş
olanlardan ötürü içim yanıyor;
bilmiyorum, nasıl soyundun sen böyle bir işe,
örtüşmüyor çünkü, senin ünün ve şanıyla.
Eğer beni ondan öç almaya iten nedeni bilseydin,
böyle birini kurtarmak için bana verdiğin
zarardan ötürü, büyük bir üzüntü ve sıkıntı
duyardın, hiçbir zaman aklından çıkaramayacağın.

13

Soluğum kesilmez, konuşabilirsem eğer
(ki tersinden korkuyorum) bu kadının her
eyleminde ne kadar kötülük saklı olduğunu
göstereceğim size. Dinle beni! Bir zamanlar,
bir erkek kardeşim vardı, daha genç yaşta terk etti
baba ocağını, Hollanda'yı ve şövalye olmaya gitti,
Heraklius'un yanına, ki o en gözde imparatorluğunu
tutuyordu o zamanlar elinde, Yunanların.

14

Burada, o saraydaki soylu bir baronla içtenlikli bir dostluk kurdu, kardeş gibi oldular nerdeyse; baronun Servia sınırında bir şatosu vardı, en iyi şekilde konumlanmış ve güçlendirilmiş güzel bir kale içinde.

Sözünü ettiğim kişinin adı Argeo idi, bu baş belası kadının kocası oluyordu; onun gibi bir adamın adına yakışır bir biçimde ölçsüz sevmiştii onu baron.

15

Ne ki bu kadın, tıpkı sonbaharda soğuk rüzgârların ağaçlardan koparıp önüne katarak savurduğu yapraklar gibiydi; kararsızlık gösteriyor ve nereye gideceğini bilmiyordu; istemez oldu artık kocasını yanında, söküp attı arzusunu yüreğinden ona dair, oysa bir süre kalbinde yer vermişti ona tutkuyla; çevirdi tutkulu aşkını kardeşime, girmek istedi kardeşimin aklına sevgilisi olarak.

16

Kabaran denizin önünde, adı tehlikeliye çıkmış Acrocerauno direnemezdi; ne de çam ağacı direnirdi, dalları ne kadar yükseklerle ulaşıyorsa kökleri o kadar derine inen, yüz yaşındaki yenilenmiş yaprakları ve dallarıyla poyraza karşı; benim kardeşimin direndiğı gibi ricalarına, yalvarma ve yakarmalarına, kötülüklerin ve tüm iğrenç kusurların yuvası olmuş bu kadının.

17

Yüzleşme arayan ve onu bulmakta zorlanmayan her yürekli şövalyenin başına geldiğı gibi, kardeşim de bir düelloda yaralandı. Bu olayı yaşadığı yer,

arkadaşının şatosuna çok yakın bir yerdi ki
oraya davet beklemeden giderdi,
Argeo yanında olsun olmasın; bu kez de oraya gitti.
ve iyileşinceye kadar kalede konaklamak için kaldı.

18

Hasta yatarken, Argeo bazı sorunlarını çözmek için
gitmesi gerektiğini söyledi. Ve ardından hemen
bu küstah kadın kardeşimi baştan çıkarmak için
gelip yıldı ve her zaman yaptığını yaptı.
Ne ki bu sadakat sahibi kardeşim, böylesine günahkâr
bir girişime bulaştırılmasına dayanamazdı;
sadakatini koruyabilmek için dolu dolu, seçti birçok
yanlışın arasından en az yanlış olanını.

19

Birçok yanlışın arasından şunu seçmişti:
Argeo ile olan derin dostluğunu kesip atmak
anlamına gelse de, oradan gidecekti ve öyle
uzaklara gitmeliydi ki, adı o edepsiz kadının,
kulaklarına çalınmamalıydı bir daha. Bu çözüm
onun için çok zor olsa da daha onurlu olanıydı
bu çarpık ilişkiye girmek yerine; ya da ele verecekti
kadını onu canı gibi seven kocasının önünde.

20

Daha yaraları henüz tam olarak iyileşmeden,
giydi zırhını, kuşandı silahlarını ve ayrıldı şatodan;
kesinlikle bir daha asla dönmeyecekti; karar
vermişti terk etti kaleyi ve o yerleri. Ama bu neye
yarar ki? Çünkü Fortuna tüm çabasını,
tüm iyi niyetini boşa çıkardı kardeşimin,
yeni oyunları; bu arada Argeo kaleye dönmüş
ve karısını gözyaşları içinde bulmuştur.

21

Darmadağın olmuş saçları ve kıpkırmızı bir suratla karşılar onu, neden bu denli üzüntülüdür diye sorar hemen kocası. Yanıt vermeden önce, üstelemesini sağlamak için tekrarlatır birçok kez aynı soruyu; ve kendisini bırakıp giden kocasından nasıl intikam alacağını, aramaktadır yollarını: görüyorsunuz, nasıl da iyi kıvırıyor gel-gitli aklıyla, dönüştürmek için sevgisini, ansızın, küçümseme ve tiksintiye.

22

‘Haydi, canım kocam, niye saklıyorum ki günahımı senden, senin yokluğunda işlediğim? Tüm dünyadan sakladım diyelim, vicdanımdan nasıl saklayacağım ki! Bu pis, kirli günahını duyumsayan zavallı ruhum, kendi içinde bu pişmanlığın acısını çekiyor; öyle bir acı ki herhangi bir yanlışımdan ötürü duyduğum bedensel acının çok çok ötesinde bir acı;

23

zorla işletilmiş de olsa bu günah, gerçek bir günah sayılıyorsa eğer, ne olacaksa olsun, bilmende yarar var; saf ve masum ruhumu arındır kılıcınla bu pis kabuktan, ve kapat gözlerimi sonsuza kadar; öyle ki yaşanan onca rezillikten sonra başım eğik kalmasın sürekli önümde utancımdan, gördüğüm her kişi karşısında.

24

Senin en değerli dostun, aldı elimden benim, eş ve kadınlık itibarımı: zorla ırzıma geçti; sana her şeyi anlatacağım diye korktu ve veda etmeden çekip gitti alçak herif.’

Bu sözler dönüştürdü yakın arkadaşına
duyduğu saygıyı, derin bir nefrete. Argeo inandı
kadının söylediklerine ve beklemeden aldığı
gibi silahlarını düştü yollara intikam için.

25

Ülkeyi iyi tanıdığı için ulaştı kısa zamanda
istediği noktaya; kardeşim yaralı ve zayıf
ancak gidebiliyordu gideceği yere yavaş yavaş,
yoktu hiçbir kuşkusu hiçbir şeyden;
kısacası, yaptıklarını ödetmek için saldırdı
Argeo ona ıssız bir yerde. Kardeşim
ne dediyse fayda etmedi ikna için, Argeo
her ne pahasına olursa olsun savaşmak istedi.

26

Biri sağlam ve kin, nefret doluydu,
öteki yaralı ve hasta, yine de dostluk duyguları
taşıyordu: öyle ki kardeşim kendini savunma
gereği duymuyordu bile dostuna karşı,
ki beriki düşman kesilmişti başına.
Filandro böylesine bir yazgıyı hak etmemişti aslında
(o mutsuz gençten söz ediyorum: adı buydu),
kaldıramadı böylesi zor bir savaşı ve esir düştü.

27

‘Tanrı,’ dedi Argeo ‘benim haklı öfkemi
ve senin yakışıksız suçunun karşılığını umarım ki
öyle bir seviyeye taşımış olmasın asla:
beni sevdiğim insanın katili yapacak kadar;
sen beni seviyordun, bundan eminim;
bana son zamanda kötülük yapmış olsan da:
tüm dünyaya ilan etmek istiyorum ki sevgimde
olduğu gibi, öfkemde de senden daha iyi olacağım.

28

Bir başka biçimde cezalandıracağım seni,
suçundan ötürü, kirletmek istemiyorum
daha çok kanınla ellerimi.'

Böyle dedi, ardından yeşil dallardan
bir tabut yaptı atın üstüne,
sanki ölmüş gibi yatırdı onun içine,
ve şatoya geri götürdü, kapattı onu bir kuleye,
ve suçsuzluğuna karşın tıkmış oldu onu içeriye.

29

Hiçbir şey eksik değildi zindanında, çekip
gitmeden önceki özgürlüğünün dışında;
çünkü geri kalan her şey için tümünden özgür
olduğundan emrediyor ve sözünü dinletiyordu.
Ne ki bu hain kadın daha yorulmamıştı, yeni
yeni çoraplar örmek için başına, nerdeyse
her gün zindana geliyordu; anahtarları vardı,
istediği zaman girip, istediği zaman çıkabiliyordu.

30

ve büyük bir cesaretle saldırıyordu
kardeşime öncekinden çok fazla. 'Bu
sadakatin neye yaradı?' diye soruyordu
'herkes ihanet olarak görürken? Anlı şanlı
utkular kazandığını mı sanıyorsun yoksa!
Ne harika bir kazanç! Ne zengin bir ganimet!
Sonunda eline ne geçti senin,
herkes seni bir hain olarak hor görüyorsa!

31

Senden istediğimi vermiş olsaydın bana,
neler kazanacaktın karşılığında neler,
ne onurlar! Böylesine sert ve inatçı davranarak
hak ettiğin büyük ödüle bir baksana: tutsaksın

ve buradan çıkacağım diye sakın düşünme,
inadına bir son vermezsen eğer.
Ne ki beni mutlu edersen, yeniden kazanman için
özgürlüğünü ve ününü, elimden geleni yapacağım'

32

'Hayır,' diye yanıtladı Filandro,
'bağlılığımdan asla ödün vermeyeceğim;
bunu asla düşünme! Haksız yere böylesine haksız
bir bedel alsam da karşılığında!
Bütün dünya benim hakkımda iyi düşünmüyor,
biliyorum: yeter ki her şeyi gören ve bana
ebediyet kazandıracak olanın önünde benim
suçsuzluğum su yüzüne çıksın, bu kadarı bana yeter!

33

Eğer beni mahkûm etmek Argeo'ya yetmiyorsa,
çekip alsın bu can sıkıcı yaşamı benden:
belki de yeryüzünde kabul görmeyen iyi ve dürüst
davranışlarım kabul görecektir gökyüzünde.
Belki de ayırımına varacak bana işkence ettiğinin,
benim kendisini gücendirdiğimi söyleyen Argeo;
ruhum bu dünyadan çekip gittiğinde, ağlayacaktır
ölüsüne, ona her zaman sadık kalan yoldaşının.'

34

Hiçbir sonuç alamayacağını bilmesine karşın,
ayartmaya çalışır Filandro'yu yüzsüz kadın.
Ne ki onun kör ihtirası ki hiç durmaz yerinde,
bu aşağılık ilgisinden yüz bulur ve defalarca
kullanır kadınlık cazibesini; kara ruhunun
derinliklerinde yer eden ve sergiler hepsini.
Binlercedir hayalleri ve birinden birine atlar,
ve karar veremez hangisinin üstünde duracağına.

35

Başta olduğu gibi her gün gelen kadın, altı ay boyunca zindana ayak atmadı; zavallı Filandro, o kadının artık kendisini unuttuğunu ve kafayı ona takmadığını umut ediyor, dahası buna inanıyordu. Ancak kötülükten yana olan Fortuna, bu rezil kadına bir fırsat tanıdı, kör ve hayvansal açlığını doyurması için unutulmayacak bir kötülük yaptırarak.

36

Kocası, Morando il Bello adındaki bir baronun eski bir düşmanıydı ve Argeo ortalıkta olmadığı zamanlar, kaleye sık sık baskın yapmak cesareti gösterirdi, oysa evindeyken Argeo, oralardan on bin mil uzaklıkta dururdu. Adamın kaleye gelmesini sağlamak amacıyla Argeo'nun, adak adamak için Gerusalemme'ye gittiğini söyleyip, o yönde haber saldı ortalığa.

37

Argeo gideceğini söyledi, gittiğini herkes gördü, ve bu yönde söylenti yayıldı ortalığa: Ona güvenen tek kişi olan karısından başka kimse bilmiyordu asıl amacını. Karanlık çöktüğünde kaleye döndü ve bütün gece pusuda beklemeye koyuldu. Tan ağarırken, tanınmamak için farklı bir nişan taktı her zamankinden, ve kimseye görünmeden çıkıp gitti yeniden.

38

Oradan oraya gidiyor, başıboş kalede dolaşıyordu, yollarına iniyor ve etrafını kolaçan ediyordu; Morando onun gidişine inanıp kaleye dönme cesaretini gösterebilecek mi

diye beklemeye başlamıştı. Bütün gün
ormanda kalıyor, güneşin denizde battığını görünce
kaleye dönüyordu; kaleye gizli kapıdan geçerek
giriyordu, kapıları kendisine sadakatsiz eşi açıyordu.

39

Bu ahlaksız kadın dışında herkes, Argeo'nun
binlerce mil uzakta olduğuna inanmaya başlar.
Fırsatı kaçırmak istemeyen kadın, ister bundan
yararlanmak: yeni fesatlıklarla kardeşime gider.
İstediği zaman istediği kadar ağlamayı başaran
kadın, yağdırır bir gözyaşı bulutu sinesine.
'Onurumu tümünden kaybetmeden
kimden yardım alabilirim acaba?' diye sorar.

40

'Benimle birlikte kocamın onurunu; kocam
burada olsaydı korkmazdım. Morando'yu tanırsın,
Argeo ortalıkta yoksa korkmaz biliyorsun
ne insanlardan ne de tanrılardan. Şimdi bu insan
kimi zaman yalvarıyor, kimi zaman tehdit ediyor,
ama her yolu deniyor; ve yakınımıdaki insanları baştan
çıkarıyor, onun isteklerine boyun eğmem için. Bütün
bunlardan kendimi koruyabilir miyim bilmiyorum.

41

Şu an kocamın burada olmadığını ve yakın
bir zamanda da olamayacağını biliyor bu adam,
bu nedenle hiçbir izin almadan, hiçbir bahanesi
olmadan buraya gelme cesaretini gösteriyor.
Ah! Eğer kocam olsaydı burada, bunu yapacak
yürekliliği bulamayacağı gibi kendinde, dahası,
bu duvarlara yaklaşma cesaretini gösteremez,
üç milden bu yana gelemezdi.

42

Haberciler aracılığıyla benden istediğini,
bugün yüz yüze gelerek birebir istedi;
ve şerefimin lekelenmesi ve utanç çukuruna
yuvarlanmak tehlikesiyle karşı karşıya kaldım;
isteklerim sanki onunkilerle örtüşüyormuş gibi,
ona karşı tatlı sözler kullandım, tüm engelleri
ortadan kaldırıp, istediği şeylere zorla sahip
olmasını, verdiğim sözlerle engelledim.

43

Doğal olarak onun olma amacı gütmenden,
onun olmaya söz verdim (korkudan ötürü
yoksa bir söz vermiş değilim.)
Benim amacım sadece zorla yapacaklarını
engellemekti. Sorun şu ki, buna sadece
sen çare bulabilirsin; yoksa benim ve sana senden
daha yakın olduğunu söylediğin dostun Argeo'nun
onuru üstüne kumar oynamak zorunda kalacağım.

44

Eğer bu isteğimi reddedersen, sürekli övündüğün
o bağlılığını yok sayacağım; Argeo'ya duyduğunun,
saygıdan ötürü değil, sadece ona hainlik yapmak için
yalvaran gözyaşlarımı küçümseydiğini ve her seferinde
bu kalkanın arkasına gizlendiğini düşüneceğim.
Bütün bunlar aramızda kalacaktır.
Ayrıca biliyorum ki, Morando ile bir ilişkiye girersem
başıma bir rezillik gelecek ve bunun altında kalacağım.'

45

'Bu palavralara gerek yok, ben Argeo için
ne yapılması gerekiyorsa yaparım. İstedğin şeyi
söyleyebilirsin bana; ben geçmişte ne isem,
her zaman öyle olmakta kararlıyım; ona kötülük

yaptığım düşünülse de, Argeo'nun beni suçlamasında hiçbir günahının olmadığını biliyorum.
Ben onun için ölüme de giderim,
yazgı ve dünyayı karşıma almak zorunda kalsam bile.'

46

Yanıtladı kadın: 'O zaman sana yalvarıyorum,
kaldır ortadan bu rezilliği başımıza saranı!
Bunu senden istiyorum ve korkma
başına bir bela gelecek diye,
güvenilir yollar bulacaksın karşında.
Alacakaranlıktan üç saat sonra dönecek bana,
ve ben ona haber vermek için bir işaret yapacağım;
ardından kimseye sezdirmeden onu içeri alacağım.

47

Sana sıkıntı vermesin kapkaranlık odada
beni beklemen, sızmamalı dışarıya ışık,
daha sonra onun bütün silahlarını elinden alıp
atacağım onu senin kucağına sanki çırılçıplak.'
Ve kadın kocasını, sanırım o ölümcül tuzığa
düşürdü. Ona karısı demek doğru mudur,
bilmem; gerçekte o kadın hain, zalim
ve acımasızdı, cehennem zebanisinden betardi.

48

Suçun işleneceği o talihsiz gece gelip çattı,
çıkardı kardeşimi zindandan verdi silahlarını eline;
kadın soktu onu o kapkaranlık odaya, beklemeye
başladı, kardeşim, o zavallı baron dönünceye kadar.
Her şey tasarlandığı gibi işliyordu;
çünkü kötülük çoğunlukla yerini bulur,
kaçınılmazdır. Filandro çarptı saf ve temiz
Argeo'yu yerden yere, Morando olduğunu sanarak.

49

Tek bir darbeyle kafasını ve boynunu kopardı,
çünkü kurbanın miğferi yoktu, korumasızdı tümünden.
Soluksuz yıkılıp kaldı Argeo,
ve sonlandırdı o zavallı yaşamını acı bir sonla:
onu öyle birisi öldürdü ki
hayatta düşünemeyeceği biriydi, asla inanamazdı:
yaşam rastlantılarla dolu! İyilik yapayım derken
düşmanının yapamayacağını yaptı dostuna.

50

Artık Argeo, kardeşimin tanımadığı biri olarak
yerde yatarken, elindeki kılıcı Gabrina'ya geri verdi.
Gabrina, o hain kadının adıdır,
eline düşen herkese ihanet eden bir kadındır.
Bu hain kadın, o ana kadar gerçeği Filandro'ya
söylemedi, sustu ama ona bir ışık vererek katili
olduğu kişinin kim olduğunu görmesini sağladı:
ve dostu Argeo olduğunu görsün istedi.

51

Ve hemen sonra tehditler savurmaya başladı:
onun bitmek tükenmek bilmeyen
cinsel arzularını doyurmayı reddettiği takdirde,
yaptığı her şeyi ki yadsıyamazdı,
açığa vuracağına yemin etti; ardından utanç içinde
katil ve hain biri olarak onu ölüme gönderecekti:
anımsattı ayrıca adama, yaşamı çok sevmese de,
adının bu şekilde lekelenmesine katlanmamalıydı.

52

Filandro hatasının farkına vardığında,
korkudan ve acıdan yok olmuştu sanki.
Nerdeyse çıldıracak gibiydi duyduğu azılı
öfkeden ötürü ve neredeyse el kaldıracaktı

bir kadına ve onu öldürecekti, ikircikli kaldı
bir an: ve eğer bir düşman evinde bulunmasaydı
(aklını başına topladı) elinde silahı
olmadığı için kadını lime lime edebilirdi dişleriyle.

53

Kimi zaman bir tekne, açık denizde, kalır iki
rüzgârın etkisinde ve karşı koyamaz, kabul eder
üstünlüklerini; kimi zaman biri ileri itelerken,
öteki alır ve geldiği noktaya geri götürür onu;
ve çevirirler tekneyi, başını kış, kışını baş yaparlar;
sonunda güçlü olan rüzgârın etkisinde kalır;
tamtamına Filandro da böyle ikircikli kalmıştı
iki seçenek arasında, daha az sıkıntı verecek olanı seçti.

54

Aklı ona tehlikenin büyüğünü gösterdi,
ölmekten kurtulamazdı, ayrıca iğrenç ve kirli
bir son korkutuyordu gözünü, yayılırsa eğer haber
ve Argeo'yu katlettiğini, duyarsa insanlar;
sonuçsuz kalmıştı tüm bu gelgitlerin sonunda.
İstese de istemese de indirecekti bu zehri kursağına.
Acılı yüreğinin üstüne
korku çökmüştü sonunda, direnç göstermek yerine.

55

Bu iğrenç ve çirkin işkence korkusundan ötürü
söz vermek zorunda kaldı bin tane yeminle,
Gabrina'nın istediği her şeyi yapacaktı,
eğer o yerden sağ salım çıkacak olurlarsa.
Hain kadın çabalarının meyvesini topladı;
ve ikisi de kaleyi terk edip, çıktılar duvarların ötesine.
Filandro ailesine döndü ama Yunanistan'da,
arkasında, utanç ve çirkinlik bıraktı.

56

Anısını kalbinde taşıyordu arkadaşının, kazara
öldürdüğü, acı ve ıstırap içinde kıvransa da,
bir acımasız Progne ve bir Medea'nın
sadakatsizlik içeren arzuları uğruna.
Ve eğer bağlılık fikri ve yemini ona engel
olmasaydı, dışarı çıkar çıkmaz öldürebilirdi
o kadını; yine de geri kalmadı
ondan gittikçe daha çok nefret etmekten.

57

O andan sonra bir daha asla gülmedi yüzü:
tüm konuşmaları hüznün doluydu,
acılı yüreğinden iç geçiriler geliyordu ancak;
yeni bir Oreste doğmuştu, çünkü anasını
öldürmüştü Oreste, ardından sevgilisi aşağılık
Egisto'yu, ne ki hışmına uğramıştı Erinyeler'in.
Asla azalmayan acısı onu tüketmişti,
o kadar etkindi ki bu acısı, onu yatağa çakmıştı.

58

Anlayınca yeni eşinin kendisini
sevmediğini, bu kahpe kadın,
dönüştü yoğun aşk ateşi nefrete,
kızgın ve yakıcı bir öfkeye; o kadar ki
aynı duyguları beslemeye başladı kardeşime,
eski kocası Argeo'ya beslediği: ve tasarladı
kafasında onu dünya yüzünden kaldırmayı,
tıpkı birinciyi olduğu gibi ikinciyi de.

59

Bir doktor buldu, düzenbaz mı düzenbaz,
tam kendisine göre, dileklerini
yerine getirebilecek fende ve marifette;
şurupla hastaları iyi etmek yerine,

zehirle öldürmekte daha becerikli;
ona söz verir, istediğinden kat ve kat
fazlasını verecektir, eğer o öldürücü içeceklerle
gönderebilirse kocasını öbür dünyaya.

60

Ben ve başkaları, birçok kişinin hazır bulunduğu
bir ortamda, o hain ihtiyar, elinde zehir şişesiyle
çıktı ortaya; ilaçlı suyla kardeşimi
iyileştireceğini söylüyordu. Ne ki Gabrina
şimdi de bir başka fırıldak tasarlamıştı kafasında:
hasta adam zehrin tadına bakıp, kuşkulanır diye,
suç ortağı olmadığını göstermek için
ya da söz verdiğini yerine getirmemek için;

61

adamın elini tutar, tam da zehirli fincanı
uzatmak üzereyken durdurur adamı,
ve şöyle der: ‘Gücenecek bir şey yok bunda,
eğer bu çok sevdiğim kocam için kaygılanıyorsam.
Emin olmak istiyorum: zararlı bir şey verip
vermediğine dair ve o içireceğin şeyin zehirli
olup olmadığını denetlemek istiyorum;
o içmeden, senin içmeni yeğliyorum.’

62

Durumunu düşünebiliyor musunuz Efendim,
bu zavallı ihtiyarın içine düştüğü?
Karar vermek için çok kısa bir zamanı vardı,
hangi yolun daha iyi olacağına dair; daha fazla
kuşku uyandırmamak için çok uzatmadan,
içti kadehin içindekinden biraz: hasta adam,
görünce doktorun içtiğini, kalktı kuşkusu ortadan,
dikti tepesine kendisine verilen kadehin hepsini.

63

Yırtıcı pençeleriyle yakaladığı keklği tutan bir
atmaca, tam da karnını doyurmak zevkini
yaşayacakken, sadık arkadaşı olarak bildiği köpek,
nasıl üstüne gelip elinden kapıp parçalarsa yakaladığı
avını açgözlülükle; aynı şekilde çelmelendi kötü kazanç
peşindeki şifacı da yardım beklerken. Gördün mü cesaretin
nelere mal olduğunu! Her ihtiraslı
kişinin başına gelebilecek türden bir olay yaşadı.

64

İşini bitirince ihtiyar adam yola koyuldu
evine dönmek için, bir panzehir
içmek istiyordu ardından hemen,
o ölümcül zehrin etkisini sıfırlasın diye;
ne ki Gabrina izin vermedi gitmesine,
ve onu bırakmayacağını söyledi,
ta ki içtiği ilacı hazmedip tümünden,
etkisi ortaya çıkıncaya kadar.

65

Yalvarmak işe yaramadı, ne de ne vereceğini
söylemek karşılığında, izin verir de gitmesini
sağlarsa eğer; anlamıştı çünkü artık ölümün
kaçınılmaz olduğunu ve kalmadığını kaçacak deliğin;
başladı anlatmaya çevresini dolduranlara,
öyle ki Gabrina saklayamadı hiçbir ayrıntıyı.
Sonunda başkalarının başına ördüğü çorabın
aynısını ördü kendi başına bu iş bilir doktor:

66

ve kardeşimin önceden gitmiş olan ruhunu
izledi ruhuyla. Biz etrafına toplanmış olanlar,
dinleyince yaşlı adamdan bu öyküyü, ki bu işten
çıkamamıştık çok da kazançlı; karar verdik

bu iğrenç yaratığın ormanda yaşayan herhangi bir yabanıl hayvandan daha acımasız olduğuna; ve onu kapattık karanlık bir yere, hak ettiği ateşle kalsın diye baş başa.”

67

Bunları anlattı Ermonide, zindandan nasıl kaçtığını da anlatacaktı ama yarasının neden olduğu acı öyle artmıştı ki baygın bir halde çimlerin üzerine yığılıp kaldı sapsarı benziyle. Yanındaki iki seyis, iri dallardan bir sedye hazırlamışlardı. Ermonide’yi koydular sedyeye, başka türlüünü kaldıramazdı artık, kendisi de öyle istemişti zaten,

68

Zerbino şövalyeden özür diledi ve ona vurduğu için duyduğu pişmanlığı dile getirdi; ne ki her şövalyenin yaptığı gibi, birlikte olduğu kadını savunmak istedi; tersini yapamazdı, şövalyelik onuru o zaman lekelenirdi, çünkü koruması altına aldığı kadını, savunacaktı elinden geldiğince, onu rahatsız etmek ya da ona zarar vermek isteyen herkese karşı.

69

Onun için yapabileceği bir başka şey var mıydı acaba diye sordu, dileğini yerine getirecekti kuşkusuz. Gabrina’dan bir an önce kurtulması gerektiğini anımsattı ona, başına bir çorap örmeden önce kesinlikle, sonra pişman olacağına ve dövüneceğine boşu boşuna. Gabrina kaldıramadı başını yerden, bu gerçek karşısında verecek yanıtı yoktu çünkü.

70

Sonra Zerbino, yoldaşı yaşlı kadınla yola devam etmek zorunda kaldı, söz vermişti bir kere. Ne ki bütün gün ona lanet okudu içinden, baronla kapışmasına ve onurunu kırmasına neden olduğu için. Bir bilenden, yapmış olduğu kötülükleri kadının, iyice öğrendi diye, önceleri bu kadından sıkıntı ve hoşnutsuzluk duyuyorken, şimdi, onu göremeyecek kadar nefret ediyordu zaten.

71

Gabrina ayrımındaydı Zerbino'nun derin nefretinin, hoşlanmazdı bozguna uğratılmaktan, sindiremezdi hiçbir zaman; dört tokat vurana, indirirdi beş tokat karşılığında. Kalbi zehir doluydu, ne ki yansıtmazdı asla yüzüne. Anlıyorsunuz değil mi demek istediğimi; söylediğim gibi uyum içinde, eski ormanda devam ettiler yollarına birlikte.

72

Gün kararırken, bağırışlar, çığlıklar ve itiş-kakış sesleri duymaya başladılar, bir kanlı savaşın haberini veriyorlardı, ve gürültüye bakılırsa savaş yakındaydı. Zerbino, ne olduğunu anlamak için koştu gürültüye doğru hızla, Gabrina geri kalmadı ondan. Neler olduğunu bir başka kantoda anlatacağım size.

22. *Kanto*

1

Erdemli kadınlar, sizi sevenlerin gözbebekleri,
bir tek aşkla yetinmesini bilenler;
ne ki bir gerçek vardır bilinmeli:
çok çok azdır sayınız,
böyle bir soylu ruh taşıyanlar olarak.
Gabrina'ya karşı öfkeli ve kızgın tavrımdan ötürü,
söylediklerim ve sonra söyleyeğim birkaç dize,
ne olur üzmesin sizi; soysuz ruhunu kınamak için hepsi.

2

Gabrina böyle biriydi; buyruğunda olduğum kişinin¹
buyruğu gereği gerçeği söylemek zorundayım.
Bunu derken, temiz yürekli kadınlardan birinin
yüce değerini karartmak niyetinde değilim.
Efendisini Yahudilere otuz paraya satan o hain,²
lekeleyemedi bu davranışıyla Yuhanna ve Petrus'u;
adaletsiz kardeşleri arasında tek kalan
Hypermnestra'ya diyecek sözüm yoktur.

3

Birini şiirimle kınama cesaretini gösterdiğimde
(çünkü tarih böyle istiyor) karşılığında

1 “Buyruğunda olduğum kişi” ifadesiyle şairin Kardinal Ippolito ya da Estensi ailesinden birilerini kastettiği düşünülür çoğunlukla. Bazı yorumculara göreyse Musa’lar kastedilmektedir.

2 Yahuda kastediliyor.

yüzlercesini övmek ve erdemlerini
güneşten daha parlak tutmaya çalışıyorum.
Ne ki dönersem eğer değişik ipliklerle ördüğüm işime,
ki çoğu insana katkılarından ötürü şükran borcum vardır,
İskoçyalı şövalyeden³ söz etmek kaçınılmazdır,
duymuştu yakınında çığlık çığlığa bağırان birilerini.

4

İki dağ arasındaki dar bir patıkaya düşmüştü
yolu, ses oradan geliyordu ve çok da uzakta değildi;
etrafı dağlarla çevrili karanlık bir vadiye girdi,
ve önünde bir şövalye gördü, ölmüş yatıyordu
yerde. Onun kim olduğunu size söyleyeceğim.
Ama önce Fransa'ya arkamı dönüp,
Doğu'ya açılıyorum, Astolfo'yu bulmak için
ki o Batı'ya doğru yol almaya başlamıştı.

5

Onu o acımasız kentte bırakmıştım borazanının
ürkütücü sesiyle, orada, o dinsiz imansız halkı
kovalamış ve savuşturmuştu çevresinden
o büyük tehlikeyi; ve arkadaşlarının, utanç içinde
yelkenleri açıp, sahilden uzaklaşmalarına
fırsat tanımıştı. Şimdi onu izlemeye giderken
onun Armenia'ya doğru yol aldığını,
ve o ülkeyi terk ettiğini söylemem gerek.

6

Birkaç gün Anadolu'da yol aldıktan
sonra Bursa'ya doğru ilerlemeye başladı.
Buradan deniz yoluyla
Trakya'ya geçti,

3 Zerbino.

sonra Tuna boyunca Macaristan'a ulaştı,
atının kanatları varmışçasına yirmi günden
az bir sürede Moravya'yı,
Boemi ve Franconia ve Ren nehrini geçti.

7

Ardenes ormanını aşarak Aachen
ve Barbante bölgesine vardı ve sonunda
Flandre'da gemiye bindi. Kuzeye doğru
esen rüzgâr geminin baş tarafındaki
yelkeni öyle bir şişirdi ki gün yarıldığında,
İngiltere'nin çok da uzakta olmadığını gördü;
kıyıya yanaşp iniverdi. Atına atlayıp öyle bir
dörtmala sürdü ki aynı akşam Londra'ya vardı.

8

Burada, yaşlı babası kral Oton'un
aylardır Paris'te olduğunu ve neredeyse
tüm baronların yakın zamanda,
onun gibi soyluluk gösterip, yeniden
arkasından gittiklerini duyar; derhal
Fransa'ya gitmeye karar verir: Tamigi'deki
limana döner ve gemisinin yelkenlerini
açar ve Calessio'ya doğru gitmeye başlar.

9

Rüzgâr karşıdan yolculuğa davet edencesine esiyordu
hafif hafif, ne ki giderek şiddetleniyor
ve güç kazanıyordu ardından; çok geçmeden kaptanı
zora sokacak kadar hırçınlaşmıştı. Tam bu esnada
çevirmek zorunda kaldı rüzgâra doğru geminin
kıçını, yan yatacağı gemi yoksa ve suyun dibini
boylayacaktı. Kaptan gemiyi enine değil, boyuna
yüzdürmeyi yeğledi, tam tersiydi bu düşündüğünün.

10

Bir sağa bir sola, bir o yana bir bu yana
sürüklene sürüklene, rüzgâr onu nereye götürürse,
sonunda vardı Roano'ya. Gemi karaya yanaşır
yanaşmaz, Astolfo vurur atı Rabicano'nun eyerini
ve kuşanır baştan aşağı zırhıyla kılıcını;
bin yoldaştan daha değerlidir boynuzu,
yanından hiç ayırmadığı,
oyalanmadan devam eder yoluna onunla birlikte.

11

Geçer bir ormanı ve ulaşır bir tepenin yamacındaki
duru bir kaynağa; tam öğle saatidir,
çekilmiştir sürüler bir kayalığın kovuğuna
ya da gölgesine bir kulübenin; ara vermişlerdir,
otlamıyorlardır öğle sığağında. Astolfo sıcaktan
bunalmış, boğazı kurumuş halde, çıkardı
miğferini, bağladı atını sık çalılıklara,
ve geldi serin sularına pınarın su içmek için.

12

Daha dudaklarını suya değdirmemişken,
yakınlarda gizlenen köylü kılıkli biri
çıkıverdi ortaya çalılıkların arkasından,
atı kaptığı gibi atladı üzerine çekip gitti oradan.
Astolfo sesi duyup başını kaldırıncı
gördü başına geleni apaçık, bıraktı
hemen su içmeyi ve sanki suya doymuş gibi
düştü hırsızın peşine koşarak var gücüyle.

13

O hırsız istese kaçabilirdi yıldırım hızıyla,
ve bir anda gözden kaybolabilirdi, kâh yavaşlayıp,
kâh hızlanarak sürüyordu atı dörtmala ve tırıs.
Oradan oraya koşturup durduktan sonra,

kaçan da kovalayan da çıkarlar ormandan;
ve her ikisi de birçok soylu baronun
demir parmaklıklar arkasında olmasa da,
tutukludan daha tutuklu oldukları bir yere varırlar.

14

Hırsız kalenin içinde koşturur altındaki atı,
sanki rüzgâr ayarındadır hızı.
O anda Astolfo kalkan, miğfer ve diğer silahları
ağırlık yaptığı için kendisine, onu uzaktan izler zorlukla.
Atı ve hırsızı izlemesine yarayan izler
yaklaştıkça kaybolur gözden;
Astolfo ne Rabican'ı ne de hırsızı görür artık,
göz gezdirir etrafına ve boş yere hızlandırır adımlarını:

15

adımlarını açar ve boşuna arar durur,
eyvanları, odaları ve salonları;
yapacağı bir şey kalmamıştır bu hain köylüyü
bulabilmek için. Kim bilir bu görgüsüz
adam nereye saklamıştır Rabicano'yu,
bütün atlardan daha hızlı olan atını; bütün gün
içerde dışarıda, aşağıda yukarıda her yerde
aradı durdu onları, hiçbir şey elde edemedi.

16

Sonunda harap ve bitap düşmüş bir halde
dönüp dolaşmaktan epey, ayrımına vardı
bu kalenin büyüğü olduğunun. Olur da tekrar
bir büyüye boyun eğmek zorunda kalırsa,
yardım etsin diye India'da, Logistilla'nın
ona verdiği kitabı anımsadı, her zaman yanında
taşıyordu. İçindekiler kısmına bir göz gezdirdi
ve çarenin yazılı olduğu sayfayı buldu çabucak.

17

Büyülü sarayla ilgili ayrıntılı bilgiler vardı
o kitapta ve ayrıca içinde falcının kafasını
karıştırmak ve tüm tutsakları serbest
bıraktırmak için yapılacaklar yazılıydı.
Eşiğin altında saklı bir ruh vardı,
tüm bu büyüleri, oyunları yapan oydu:
gömüldüğü yerin üstündeki taşı kaldıracak
olursa eğer, saray toz duman olacaktı.

18

Bu denli şanlı bir görevi sonuçlandırmakta
istekli olan şövalye, gecikmedi elini uzatmakta,
ağırlığını tartmak için eşiğin üstündeki taşın,
Büyücü Atlante kendi yaptığı
büyüyü bozmak için Astolfo'nun ellerini
harekete geçirdiğini görünce, başına
geleceklerden kuşkulanıp yeni bir büyü
yapmak ve ona saldırmak için davrandı.

19

Şeytansı yanılsamalarla Atlante,
Astolfo'yu olduğundan farklı gösterdi:
kimilerine bir dev gibi, kimilerine köylü kılığında,
kimilerine korkunç yüzlü bir şövalye gibi gözüksü.
Herkes ormanda büyücüyü
gördüğü kılıkta görür oldu şövalyeyi;
öyle ki büyücünün kendisinden çalıp götürdüğüne
kavuşmak için her biri saldırdı şövalyeye.

20

Aynı yanılığa düşmüş Ruggiero, Gradasso,
Iroldo, Bradamante, Brandimarte,
Prasildo ve diğer savaşçılar öfkeyle yanıp

tutuşarak dükü parça parça etmek için
saldırmışlardı. Ama o onda düşmanların
cesaretini kıran borazanını anımsadı.
Boynuz sesiyle ortaya çıkmasaydı eğer, şövalye
kaçmaya fırsat bulamadan ölmüş olacaktı.

21

Aleti ağzına alır almaz ve o
korkutucu ses etrafta duyulur duyulmaz,
şövalyeler, silahların ateşlendiğini işiten
güvercinler gibi kaçışmaya başladılar.
Büyücü de tabanları yağlamaya zorlandı,
diğerleri gibi korkmuş ve şaşkına dönmüştü,
ininden fırlamış ve kimse onu bulamasın diye
kaçabildiği kadar uzaklara kaçmaya çalışıyordu.

22

Gardiyanlar ve tutuklular da kaçtılar,
ahırlardan atlar kaçtılar, dizginleri yetmezdi
onları alıkoymak için, halat gerekiyordu,
sahiplerinin peşinden gidiyorlardı.
Evde ne kedi kaldı ne de fareler, o ses
sanki şöyle diyordu: Git gidebildiğin kadar.
Rabicano da diğerleriyle gitmiş olabilir,
ne ki çıkışta düştü sahibinin kucağına.

23

Astolfo büyücüyü kovduktan sonra
kaldırdı kalenin eşiğinden ağır kayayı
ve onun altında büyülü figürler
ve başka şeyler buldu ki
onları dile getirmeme gerek yok diyorum:
büyüyü bozmak adına büyü kitabının
dediği gibi her şeyi parçalarına ayırdı,
ve o anda saray toz duman oldu.

24

Atlante'nin şatosunda altın zincirle bağlanmış olduğunu gördü Ruggiero'nun atının, o kuş başlı, at gövdeli yaratıktan söz ediyorum, Sarazen büyücü, Alcina'ya götürmesi için ona emanet etmişti; ne ki Logistilla onu yolda durdurmuştu, o da oradan Fransa'ya dönmüş ve Hindistan'dan İngiltere'ye kadar yeryüzünün tüm doğu bölgelerini dolaşmıştı.

25

Olayı anımsayıp anımsamadığınızı bilmiyorum:⁴ Galafrone'nin kızı nasıl da aşağılamıştı şövalyeyi ve ardından kaybolmuştu ortadan o gün, cırılçıplak, atlayarak atın üstüne bağlı dururken ağaca yularıyla. Ne ki uçan at, bırakmıştı herkesi hayretler içinde, dönmüştü sahibine ve onunla kalmıştı, büyüünün etkisi geçinceye dek.

26

Hiçbir olay, Astolfo için bundan daha keyif verici olamazdı; karada ve denizde, istediği her yerde ve daha araması gerekeni aramak için ve birkaç gün içinde dünyayı dolaşmak gibi işlerde, Pegasus tam zamanında yetişmişti. Astolfo biliyordu ne kadar işe yarayacağını başka yerlerde, çünkü denemişti daha önce bu hayvanı.

27

O gün Hindistan'da denemişti bu atı, bilge ve iyi yürekli Melissa, yüz­süz ve çirkef Alcina'nın elinden çekip aldığı gündü o gün.

4 Bkz. 11, 3-15.

Alcina, Astolfo'yu mersin ağacına dönüştürmüştü
büyüyle ve görmüştü Logistilla'nın kanatlı ata
nasıl gem vurduğunu, ve eğilmez başını nasıl eğdiğini;
ve Ruggiero'nun onu emrine sokmak için
neler yapması gerektiğini görmüştü ona öğretirken.

28

Pegasus'u nasıl alırım diye tasarladı şövalye,
yanında taşıdığı eyeri sırtına geçirdi ve birçok yulardan,
kimisinden bu parçayı, kimisinden ötekini alarak,
onu dizginleyecek bir gem oluşturdu;
çünkü borazan sesiyle birlikte ahır bırakıp kaçan atların
bir sürü yuları duvarda asılı kalmıştı.
Şimdi bir tek düşüncesi vardı, o da Rabicano ile ilgiliydi,
onu yalnız bırakmak istemiyordu, yoksa çoktan uçmuştu.

29

Rabicano'yu sevmesi için haklı nedenleri vardı,
çünkü ne ondan daha iyisini bulabilirdi,
ne de daha dayanıklısını, mızrakla savaşa;
ve Hindistan'ın o uçsuz bucaksız
diyarlarından Fransa'ya kadar onun sırtında gelmişti.
Tekrar tekrar düşünür ve sonunda şövalye,
ilk fırsatta bir arkadaşına hediye etmeye karar verir,
ilk geçen alsın diye, sokağa bırakmak yerine.

30

Etrafı izlemeye koyulur, görür müyüm diye,
geçerken yakınlardan bir köylü ya da bir avcı,
Rabicano'yu çekip götürecek arkalarından,
herhangi bir yere kadar.
Tüm gün, dahası ertesi gün,
bakıp bakıp durdu ama boşuna. Derken, ondan
sonraki gün, daha hava ağarmamışken tümünden,
görür gibi oldu bir şövalyenin ormandan geldiğini.

31

Ancak şimdi size geride kalanları anlatmak istesem,
önce Ruggiero ve Bradamante'yi bulmak zorundayım.
Borazanın sesi kesildikten ve güzel çift
buradan uzak bir yerlere vardıktan sonra,
Ruggiero baktı ve hemen tanıdı yanındakini,
buraya kadar Atlante'nin kendisinden sakladığı kişiydi:
Atlante öyle bir şey yapmıştı ki o saate kadar
bu ikisi birbirlerini tanıyamaz olmuşlardı.

32

Ruggiero, Bradamante'yi büyük bir merakla
inceledi, kadın da ona baktı şaşkınlık ve hayretle,
çünkü uzun bir zaman süren o şeytansı büyü
karartmıştı hem ruhunu ve hem de gözlerini.
Ruggiero kucakladı güzel sevgilisini, kıpkırmızı
kesilmişti yüzü utancından, rengi gülden kırmızı;
ardından topladı adam dudaklarından sevgilisinin,
ilk çiçekleri, mutlu aşklarının ürünü.

33

İki âşık birbirlerine binlerce kez sımsıkı sarıldılar,
ve öyle kaldılar uzunca bir süre, bu anlarda
sevinç ve mutluluk sığmıyordu ikisinin de yüreğine.
Birlikte geçirecekken
uzun ve tatlı bir zamanı, boşa harcamışlardı
ve büyüünün etkisinde kalmışlardı uzun bir süre,
tanıyamamıştı biri diğerini o büyülü şatoda,
varlıklarından habersiz kalmaları sıkılmıştı canlarını.

34

Bradamante hazırdır, aklı başında bir eldeğmemiş
genç kız olarak tüm zevklerini paylaşmaya sevgilisiyle;
onun tutkusal ıstıraplarını dindirecek

ve kendi onurunu kırmayacaktır; Ruggiero'ya der ki
eğer görmek istemiyorsa kendisini ona karşı gönülsüz,
vermek için en son verilecek meyveleri, araya sok
kırılamayacak kişileri ve gönder babam Amon'a;
ne ki daha önce vaftiz ettir kendini ve dön benim dinime.

35

Ruggiero bu güzel kadının aşkı için yalnızca
babası ve daha eskilerdeki ataları
ve soylu sülalesi gibi Hristiyan olmakla
kalmayıp, Bradamante'yi mutlu edebilmek için
hemen canını verebilir, sonlandırırdı hayatını,
yaşamından arta kalanına bakmadan;
sevgilisine şöyle dedi: "Bırak başımı suya
sokmayı, senin için ateşe bile atarım kendimi."

36

Ruggiero sevgiliyle evlenmek için
vaftiz olmak üzere yola koyulur,
Bradamante'yi Vallambrosa'ya götürüp
bırakacaktır, (adı böyleydi bu manastırın:
zengin ve güzeldi, dini bütünlerin kaldığı
bir yerdi ve konukseverliğiyle bilinirdi)
ama ormandan çıkarlarken
oldukça üzgün bir kızcağızla karşılaştılar.

37

Ruggiero herkese, özellikle kadınlara karşı
her zaman insanca davranmış,
kibar olmuştur; o güzel gözyaşlarını görür
görmez o narin teninde, dayanamadı
ve bir acıma duygusu belirdi içinde, bir arzuyla
yandı tutuştu, ıstırabını öğrenmek için; döndü
hemen kadına, saygıyla bir selam verdi ve sordu
gözyaşlarının nedenini yanaklarını ıslatan.

38

Kızcağız, gözyaşlarıyla ıslanmış o güzel gözlerini kaldırdı yerden ve soylu bir insana yakışır tarzda yanıtladı onun sorusunu ve anlattı nedenini o canını yakan felaketlerin: “Pek soylu beyefendi,” dedi kadın, “bu yanaklar böyle ıslaksa nedeni, bir gence duyduğum merhamettir. Bu genç adam, buraya çok yakın bir kalede, bugün idam edilecektir, onun için yanmaktadır içim.

39

O genç adam genç ve güzel bir kızı sever; genç kız İspanya kralı Marsilio’nun güzeller güzeli kızıdır; bu genç adam kadın kılığında, yüzünde beyaz bir peçe, sesini değiştirerek, gizlice girer saraya kimseye sezdirmeden, ve sevgilisiyle her gece yatağa; yer vermeden kuşkuya aile içinde. Ne ki hiçbir şey gizli kalmaz, çıkar ortaya önünde sonunda.

40

Bu oyunu fark eden biri durumu anlatır iki arkadaşına ve o iki arkadaş başkalarına, kulaktan kulağa süzülür haber, ta ki kralın kulağına gidinceye kadar. Geldi geçenlerde kralın bir adamı bize ve şunu dedi: yakalatmış bu ikisini yatakta, attırmış her birini ayrı ayrı zindanlara. Sanmıyorum bu genç adam dayanabilsin, bugünden yarına, ölecektir acı ve ıstırap içinde mutlaka.

41

Böyle bir işkenceye tanık olamazdım, bırakıp kaçtım; çünkü diri diri yakacaklar o güzel insanı: bana hiçbir şey daha büyük

bir acı veremez, o kadar güzel bir gence uygulanacak o işkenceden öte; sıkıntıya dönüşmeyecek mutluluğum olmayacaktır bundan sonra, aklıma geldiği her an, o güzel bedeninin yakılıp kül edildiği gün odun ateşinde.”

42

Bradamante, kızcağızı dinler, bu acı öykü onu derinliğine sarsmış ve yüreğini kanatmıştır. O zavallının başına gelenler için, sanki kardeşlerinden birinin başına gelmişçesine üzülür. Bu kaygısı, sonrasında ortaya çıkacağı gibi, sebepsiz değildir. Bradamante, Ruggiero’ya yaklaşır ve şunu söyler: “Bana kalırsa, bu silahları o çocuğu kurtarmak için elimize vermişler sanki.”

43

Ardından Ruggiero, üzgün kızcağıza dönerek: “Sen bize nasıl yardımcı olabilirsin kente girmek için onu söyle; eğer onu henüz öldürmemişlerse, bundan sonra da öldüremeyecekler, güven bize.” Ruggiero duyumsadı sevgilisinin ince yürekliliğini ve ne denli insanca duygularla yüklü olduğunu, o genci ölüme terk etmemek sevdası içinde.

44

Gözlerinden ırmak gibi yaşlar akıyordu kadının, şöyle dedi Ruggiero kadına: “Daha ne bekliyoruz? Ağlamak değil, iş yapmak zamanıdır! Yeter ki sen bizi bu gencin olduğu yere götür. Binlerce mızrak, binlerce kılıç çekeceğimize, sana söz vermemiz yeter; zamanında ulaşmak gerek: acele et mümkün olduğunca, gecikmek işimize gelmez, oduna ateşi vermişlerdir bak.”

45

Soylu konuşmalar, mucizevi yürekli çıkışlar
güç verdiler dönmesi için
umudun genç kızın yüreğine,
oysa çekip gitmiş, terk etmişti yüreğini tümnden:
uzaklıktan çok, yolun kapalı olmasından
daha çok korkuyordu; boşuna bir girişim olacaktı
belki de yola koyulmak, bir alıyor ve bir veriyordu,
ikircikli gelgitler yaşıyordu kadın.

46

Kızcağız onlara döndü şöyle dedi:
“Şu karşıdaki düz yoldan dümdüz gidersek,
öldürülmeden o zavallı, varmış oluruz oraya,
yakılmamış olacaktır o zamana kadar ateş:
ne ki dolambaçlı ve çakur-çukur bir yoldan
gitmek zorunluluğu vardır, o zaman da gün
batımında bile varamayabiliriz oraya ve
vardığımızda da külleri kalmış olacaktır oracıkta.”

47

“Neden daha kolay ve kısa yoldan gitmiyoruz?”
dedi Ruggiero. Kızcağız yanıtladı:
“Çünkü bu kısa yolda Ponthiero
kontlarının kalesi vardır, daha üç gün olmadı,
gezgin şövalyeler ve kadınlar için
bir yasa çıkardılar, kötü mü kötü, acımasız mı,
acımasız; Pinabello, dünyanın en kötü adamı,
kont Anselmo d’Altariva’nın oğlu.

48

Oradan ne bir şövalye ne de soylu bir kadın geçer
hakarete uğramadan ve zarar görmeden: herkes
atını teslim edip yaya kalır ve kadınlar giysilerini,

erkekler ise silahlarını orada bırakmak zorundadır.
Yoktur ve olmadı da çok zamandır Fransa'da,
çok yetkin ve becerikli bir savaşçı, bu dört
şövalyeden öte, onlardır yemin edenler,
şatoda Pinabello'nun yasasını uygulatmak için.

49

Şimdi size olayın nasıl başladığını anlatmak istiyorum:
(olay üç gün öncesine dayanıyor, çok eski değil)
o dört şövalyeyi yemin ettiren gerekçenin
doğru mu yoksa yanlış mı olduğuna siz karar verin.
Pinabello'nun yeryüzünde eşi benzeri olmayan,
hak tanımayan kötü bir karısı vardır. Bir gün
karısıyla bilmediğim bir yerden geçerken, bunlara
aşağılayıcı sözler söyleyen bir şövalye ile karşılaşırlar.

50

Terkisindeki yaşlı bir kadından ötürü,
Pinabello'nun karısı dalga geçer şövalye ile,
şövalye hemen, gücü az ama kibri yüksek
Pinabello'yu düelloya davet eder ve onu
yerden yere vurur; kadını da attan indirir
çimlerin üzerine ve yürütüp bakar
topal mı değil mi diye; ardından çırılçıplak soyar
ve yaşlı kadına giydirir onun giysilerini;

51

saygısız ve intikama susamış, intikam ateşiyle
yanan kadın, atsız kalınca koşar gelir Pinabello'nun
yanına, o da tanrının bir belasıdır, her kötü işte
o vardır, kadına yardımcı olur;
gece gündüz durup dinlenmeden, bir türlü huzur
bulamayacağını söyler kadın, eğer bin tane şövalye
ve bin tane kadını atsız bırakmaz ve silahlarını
ellerinden, giysilerini üstlerinden almazsa.

52

Aynı gün, ki geldiklerini söylemiştim
dört şövalye gelir kaleye; bu şövalyeler uzak
diyarlardan gelmişlerdir buralara ve gelişleri de
kısa bir süre önce olmuştur; savaş oyunlarında
böylesine becerikli ve yeteneklileri
görülmemiştir günümüzde, yoktu eşleri
ve benzerleri: Aquilante, Grifone ve Sansonetto
ve de genç biri Guidon Selvaggio.

53

Pinabello oldukça kibar bir şekilde,
size söylediğim gibi, kaleye onları davet etti.
Gece yataklarında hepsini tutuklattı
ve salivermedi bir daha; yemin etmedikleri
sürece, bir yıl, bir ay boyunca
(bu süre onun tarafından belirlendi) burada
kalacaklar yemine göre ve buradan geçen gezgin
şövalyeleri yoksun bırakacaklardı silahlarından;

54

ve onlarla birlikte kadınları da atsız kalacak,
ve çıırılçıplak soyunacaklardı. Bu kurala uymaya
herkesi zorlayacaklardı; bunun üstüne yemin ettiler
ve yemini tutmak zorunda kaldılar, gönülsüz
ve isteksiz olmalarına karşın. Bana öyle geliyor ki
şimdiye kadar kimse onlara karşı koyamadı
ve atını vermeden edemedi; binlerce kişi geldi geçti,
ama hepsi de silahsız ve atsız kaldı.

55

Pinabello şu kuralı koymuştu: kurada kimin adı
çıkarsa ilk önce, o kişi gidecekti
tek başına kavgaya: ne ki düşman dişli biri çıkar da

kalırsa atının üstünde ve giden kişiyi
sererse yere, ötekiler takım olarak girecekti kavgaya.
Tek başlarına bu kadar becerikli
ve yiğit olan bu askerlerin,
takımken nasıl olacağını varın siz düşünün.

56

Durumun aciliyetini düşünürsek her gecikme
ve duraksama aleyhimize işler, durup düelloya
girmek gibi; kazananın siz olacağını düşünüyorum,
çünkü bunu söyleyebilmek için sizin cesur
duruşunuza ve soyluluğunuza bakmak yeterlidir;
ama bu bir saatte halledilecek bir şey değildir:
eğer gencin yardımına koşmakta gecikirsek,
o, ateşler içinde cayır cayır yanacaktır.”

57

Bu kez Ruggiero konuştu: “Bu bizi ilgilendirmez:
biz elimizden geleni yapacağız kendi adımıza,
gerisi Tanrı’ya kalmış; eğer Tanrı’nın elinde değilse,
Fortuna’nın elindedir. Ne ki bu düello gösterecektir
iyi olup olmadığımızı savaş sanatında,
eğer ona yardım edip kurtarabilirsek; o ki, ipe sapa
gelmez bir nedenden ötürü –bize anlattığın doğruysa–
bugün odun ateşinde yakılarak cezalandırılacaktır.”

58

Başka bir şey demeden genç kadın kaleye
ulaşılabilir en kısa yoldan yürümeye başladı.
Önünde silahların ve giysilerin bırakıldığı
kapı ve asma köprüye kadar üç milden daha az
bir yol vardı; orada ölümle burun buruna gelinecekti.
Kaled ekiler görür görmez geldiklerini,
vurdu iki kez nöbetçi, kalenin tepesindeki çana
ve haber verdi geldiklerini.

59

Tam o sırada kalenin kapısından yaşlı bir adam çıktı,
atının üstünde dört nala gelmektedir aceleyle,
hem gelir hem de bağırır:

“Durun, kalın orada, burada geçiş ücreti var,
ödememiz gerek; buranın kendine göre kuralları var,
size söylememiş olabilirler, ben size anlatırım.”

Ve başladı anlatmaya kuralları, Pinabello’nun koyduğu
ve insanları uymaya zorladığı kurallardı bunlar.

60

Diğer şövalyelere bu durumda neler yapıldığını
anlatarak açıklamalarda bulundu:

“Kadını soyun çıplak, evlatlarım benim,
silahlarınızı ve atlarınızı bırakın,” dedi,

“O dört korkunç savaşçıyla
karşı karşıya gelerek kendinizi tehlikeye atmayın.
Kıyafetleri, kılıçları ve atları yeniden bulabilirsiniz,
ama yaşam bir gitti mi, bir daha geri gelmez.”

61

“Başka bir şey söylemene gerek yok,” dedi Ruggiero
“ben her şeyi biliyorum. Kendimi sınamak için
buraya geldim, kendimi hep yiğit ruhlu olarak gördüm;
acaba olaylar karşısında da yiğit miyim diye göreyim, dedim.
Silahlarımı, giysilerimi ve atımı başkalarına
armağan edemem sırf tehdit edildim ya da uyarıldım diye;
lafı olacak şey değil,
yoldaşım da bırakmaz silahlarını, atını, giysilerini.

62

Tanrı aşkına, yap yapacağını da bir an önce
karşı karşıya geleyim bu adamlarla, bizden atımızı
ve silahlarımızı nasıl alacaklar görelim bakalım; daha şu

dağı aşmak zorundayız, burada yitirecek zamanımız yok.”
Yaşlı adam yanıtladı: “Bak, evladım, işte geliyor asma köprüden biri, görmek istiyorsan eğer.” Lafı boşuna söylememişti; bir şövalye geliyordu, üzerine beyaz çiçekler işlenmiş, parlak kırmızı bir giysisi vardı.

63

Bradamante, Ruggiero’ya yalvar
yakar oldu; güzel çiçekler işlenmiş
giysisiyle gelen savaşçıyı atından alaşağı etmeyi
ona bıraksın diye; ama yalvararak
bile kabul ettiremedi isteğini;
Ruggiero’nun söylediğini yapmak zorunda kaldı;
Ruggiero tek başına çarpışacak,
Bradamante durup seyredecekti olacakları.

64

Ruggiero sordu ihtiyara kapıdan
ilk çıkan kişinin kim olduğunu,
“Sansonetto,” diye yanıtladı. “Beyaz çiçekli
kırmızı kıyafetinden tanıyorum onu.”
Biri bir tarafta, öteki diğer tarafta, iki rakip
sessizce birbirlerini süzdüler ve kısa bir
duraksamadan sonra savaş düzeni alarak
mızraklarla, atlarını dehleyip karşı karşıya geldiler.

65

Onlar çarpışırken Pinabello ile birlikte bir sürü
piyade çıktı kaleden, attan düşecek
şövalyelerin silahlarını kapmaya hazır
ve atakta bekliyorlardı.
Birbirlerinin üzerine giden bu iki yiğit şövalyenin
çok sağlam ağaçtan yapılmış sııkları hazırды,
demir uçlarına kadar aynı kalınlıktaydı,
iki karış kalınlıktaki bu sııklar meşe ağacındandı.

66

Bu sırıklardan on tane vardı,
canlı köklerinden kestirmişti Sansonetto,
yakın bir ormandan ve almış
getirmişti iki tanesini buraya düello için.
Elmistan olmalıydı bu kapışmada kalkanlar,
zırhlar, saldırıları savuşturmak için.
Gelir gelmez birini Ruggiero'ya verdirtti,
ötekini kendisi aldı.

67

İki savaşçı, sanki demircinin örsünden geçmiş
bu sıriklarla, (sivri uçları demir gibiydi çünkü)
birbirlerine giriştiler yarı yolda, kalkanlarını
hedef alarak. Ruggiero'nun kalkanı büyülüydü;
çünkü çıplak şeytanlar çok ter dökmüşlerdi
yaparlarken, korkusu yoktu darbelerden: söz
konusu olan kalkan, Atlante'nin yaptırttığı kalkandı,
onun gücünden daha önce söz etmiştim size zaten.

68

Size anlatmıştım büyüleyici görkemini,
o kadar güçlü, o kadar parlaktı ki
bakıldığında gözleri kamaştırıyor ve bakan
insanı yere vuruyordu bayıltırcasına:
Ruggiero zorunlu kalmadıkça,
genelde saklıyordu onu bir örtünün altında.
O denli özeldir ki kılıç işlemez sanılıyordu,
ve savaştan sonra üzerinde bir çizik bile olmazdı.

69

Öteki kalkanı yapan pek usta değildi sanki,
kalkan dayanamadı gelen o ağır darbelere.
Yıldırım vurmuş gibi olmuştu, beklenmedik anda

demir üstünde patlayınca ikiye bölünmüştü
kalkanı; ardından bir darbe daha, bu kez kolunu
vurmuştu kalkanın arkasındaki, koruyamamıştı
doğru dürüst, belliydi; sonuçta Sansonetto yara aldı,
ve düştü aşağıya eyerinden istencine karşın.

70

Bu, şövalyelerin ilkiydi kaledeki, ki orada
çirkin bir kuralı uygulamak için kalıyorlardı;
başkalarının malından kazanç sağlayamadığı gibi,
kendini yerde bulmuştu, eyerinden düşüp düelloda.
Gülen her zaman gülmemeli, ağlamalı da zamanı
gelince ve bulmalı Fortuna'yı başkaldıran olarak
kimi zaman. Çalınca çan yeniden kaledeki,
verdi işareti öteki şövalyelere dışarıda olanlarla ilgili.

71

Pinabello bu arada Bradamante'ye yaklaşmıştı,
yanındaki şövalyenin kim olduğunu anlamak için;
böylesine yiğitçe ve ustaca savaşıp,
kalenin şövalyesini alaşağı edeni tanımak istiyordu.
Tanrı'nın adaleti tükenmez,
hak yerini bulsun diye o aynı atın üstünde
getirtmişti onu karşısına Bradamante'nin
ki bir zaman önce hileyle onu ondan çalmıştı.

72

O zamandan beri tamtamına sekiz ay geçti,
kızcağızla birlikte yürürlerken (anımsarsanız eğer),
bu Maganzalı onu Merlino'nun gömütünün
içine itelemişti, ancak kızcağız düşerken
tutunduğu bir dal sayesinde, ölümden kurtulmuştu;
ya da şöyle söylemek daha iyi olur sanımca: onu kurtaran
yazgısıydı. Pinabello kadının mağaranın içinde
düşüp öldüğünü düşünerek çekip almıştı atını altından.

73

Bradamante hemen tanıdı atını,
atının kanalıyla o yüzsüz kontu da tanıdı;
sesini duydu, yakınına gelince dikkat kesildi
ve gördü yüzünü: “Bu o hain adam,” dedi,
“bana ihanet etmek ve beni zora sokmak için
elinden geleni yapmıştı:
günahı onu ayağıma getirtti;
burada hak ettiğini alacaktır kuşkusuz epey.”

74

Tehditler savurması, elini silahına atması,
hepsi bir anda oldu ve onun önüne atlaması;
ilk önce yolunu kesti, engelledi onu,
kaçamadı kaleye doğru. Kırdı umudunu
kesmekle kurtuluş yollarını Pinabello’nun,
tilkiyi yuvasına tıkamak gibi. O bağırıp
çağırıyordu, ne ki yanaşmıyordu çarpışmaya,
kaçıyordu, kaçıp ormana saklanmak istiyordu.

75

Pinabello şaşırmış, sapsarı kesilmişti yüzü,
atını dehledi, tek umudu kaçmaktı. Ne ki
Dordonalı yürekli kız bırakmadı onun peşini
ve yakaladı. Soktu kılıcını böğrüne ve silkeledi
adamı, çekip çekiştirdi, gitti arkasından ve izledi
sürekli. Büyük bir çılgılık yankılandı ormanda,
gürültü sınırsızdı, kalede kimse ayrımına varmadı
olanların, çünkü herkes Ruggiero’ya dikkat kesilmişti.

76

Diğer üç şövalye de bu arada kaleden
çıkılmışlar, yol üstünde duruyorlardı;
yanlarında o çirkef kadın vardı; oydu bu kuralı

koyan, her geçenin yolunu kesmek gibi.
O c şövalyeden her biri ölümü yeğlerdi,
aşağılanmayla yoğrulmuş bir hayat yaşamaktansa;
kıpkırmızı kesilmişti utançtan yüzleri, acı içindeydi
yürekleri, bire beş saldırıya geçmekten ötürü.

77

Bu akıl almaz yasayı koyan ve herkesi
ona uymaya zorlayan zalim kahpe, anımsatır
övalyelere ettikleri yemini, yaptıkları
antlaşmayı intikamını almak için. “Eğer ben
bir tek bu mızrakla onları indireceksem yere,
sen istedin diye,” diyordu Guidone Selvaggio,
“niçin ötekileri de çağırıyorsun ki yardıma? Ve eğer ben
uyduruyorsam vurdur kellemi, mutlu olurum ancak.”

78

Grifone ve Aquilante de aynı şeyleri söylüyorlardı.
Her biri tek tek düşmanla karşılaşmayı ve kapışmayı
beklerken, tek kişiye karşı birden fazla kişiyle gitmek
yerine düşmanın üstüne, alt edilmeyi, dahası,
ölümü yeğlerlerdi. Kadın şunu söylüyordu onlara:
“Boş lafın ne zamanı ne yeri,
sizi buraya bu adamın silahlarını alasınız diye getirdim,
yeni yasalar, yeni antlaşmalar yapasınız diye değil.

79

Bana bu önerilerinizi sizi içeri tıktığımda
yapmalıydınız, şimdi değil; çok geç oldu artık.
Boşuna çene alacağınıza dediğimi yapın,
yaptığımız antlaşma bunu gerektirir.”
Ruggiero bağırdı onlara: “İşte size silahlar, işte size at,
yepyeni sırtındaki eyer ve koşum takımları;
işte size kadının giysileri de: alın, istiyorsanız,
yeter ki oyalamayın bizi, bırakın gidelim.”

80

Bir yandan, şatonun kadını üstüne üstüne giderken
o üç şövalyenin, Ruggiero öte yandan onları davet
ediyordu kavgaya ağır sözlerle, öyle ki
hepsi birden saldırıya geçmek zorunda kaldılar;
ne ki hepsi utançtan yanıp tutuşuyordu.
Önde onurlu Borgogna markizinin iki ardılı vardı⁵
ama Guidone arkada kalmıştı
ağır aksak yürüyen atından ötürü.

81

Ruggiero, Sansonetto'yu alaşağı ettiği aynı
sırıkla geliyordu, elindeki kalkanla kendisini
korumaya almıştı; Atlante Pirene Dağları'nda
yanında taşımıştı bu kalkanı: sözünü ettiğim,
büyülü olan kalkandı, o kadar çok
parlıyordu ki insan başını kaldırıp bakamıyordu
kalkana parlaklığından ötürü; Ruggiero, en son kez
çok darda kaldığı bir zamanda kullanmıştı onu.

82

Doğrusunu isterseniz, üç kez gerekli olmuş,
üç kez kullanmıştı bu ışık saçan kalkanı; büyük
tehlikelerle karşılaştığında başvurmuştu ışığına;
ilk iki kez bayağı bir yaşamdan kendisini kurtarıp
daha soylu alışkanlıklara yelken açmak içindi;
üçüncü kez, Angelica'yı deniz orkasının dişlerinden
kurtarıp, onu denizin sularına gömdüğü zamandı;
ne ki kadın kurtarıcısına çok hain davranmıştı sonra.

83

Bu üç kez dışında, onu hep
bir örtünün altında saklı tutuyordu; açmak isteyince,
ona ihtiyacı olunca açıyordu;

5 Grifone ve Aquilante.

üstünü açmak çok kolaydı. Buraya
 bu düelloya onunla gelmişti, daha önce söylemiştim,
 öylesine cesur ve öylesine güçlü
 görünüyordu ki önünde gördüğü o üç şövalyeden,
 bebeklerden korktuğu kadar korkmuyordu.

84

Ruggiero, Grifone ile karşı karşıya kalır, o kadar
 yukarıda tutmuştur ki kalkanını, üst kenarı,
 miğferinin siperine ulaşmaktadır. Grifone bir o yana
 bir bu yana sallanır atının sırtında, düşecek gibidir;
 sonunda düşer ve kaçıtır atını elinden. Sırıgını çevirmişti
 Ruggiero'nun kalkanına, ne ki yandan vurmuştu,
 cepheden değil: çünkü destek alamamıştı yeterince
 yattığı yerden, tersi olmuştu beklentisinin.

85

Bu darbeye buruşturdu ve yırttı üstünü örten bezi
 kalkanın, çıkardı ortaya o korkunç ışığı,
 bakanın karşısında duramadığı,
 gözleri kör eden ve insanın kaçacak delik aradığı;
 Aquilante ki diğeriyle birlikte geliyordu,
 parçaladı kalan bezi üstündeki kalkanın;
 kalkan şimşekler gibi çaktı gözünde, ışık kör etti
 gözlerini iki kardeşin ve arkadan gelen Guidone'nin.

86

Kimisi burada, kimisi orada yere çakılıp kaldı:
 büyü sadece gözlerini kamaştırmamış, diğer tüm
 duyularını da yitirmelerine neden olmuştu. Ruggiero,
 niçin dövüştüklerinin ayrımında olmadığı için
 atını çevirdi; çevirirken yakaladı kılıcını,
 ve hem ucuyla hem de bıçağıyla, indirdi
 indirebildiği kadar: hiç kimse görmedi ona karşı koyanı;
 herkesi alaşağı etmişti çünkü bu kapışmada.

87

Şövalyeleri, onlarla birlikte, kaleden çıkan piyadeleri,
ve de kadınların, dahası atların perişan olduğunu,
ve yerlerde süründüklerini gördü, o kadar ki solukları
kesilmiş, ha öldü ha ölecekler gibiydi.

Ruggiero önce şaşırır ve sonra bakar ki örtü,
sarkıyor kalkanın sol tarafından aşağıya doğru:
o ipek örtüden söz ediyorum, tüm bu olanların nedeni,
hani o ışığı örtmeye yarıyordu ya, şimşekler kadar güçlü.

88

Hızlıca döndü ve dönerken etrafa göz gezdirdi,
arıyordu gözleriyle sevdiği kadını; ilk düelloyu
yaptığı yere yöneldi, orada bırakmıştı onu o zaman.
Onu bulamayınca şöyle düşündü: belki o gencin
ölmesini engellemek için dosdoğru oraya gitti,
diri diri yakmış olabilirlerdi belki de bu arada onu;
ve sevgilisi, geç kalmış olabilecekleri kuşkusu içinde
bu kapışmadan ötürü, beklemeden çekip gitmiş de olabilirdi.

89

Etrafa bakarken yerde uzanan diğerleri arasında,
onlara buraya kadar rehberlik eden kadını görür
uzaktan. Onu atın üstünde önüne oturtur;
kadın baygın haldedir; içi içine sığmaz bir heyecanla
mahmuzlar atını. Kadının giydiği giysinin eteğiyle
örter elindeki büyülü kalkanı;
ve kendine gelmesini sağlar hemen, çünkü,
o bela ışığın etkisiyle baygınlık geçirmektedir kadın.

90

Ruggiero yola koyulur kıpkırmızı olmuş suratıyla,
utancından cesaret edip kaldıramaz başını:
herkes bu pek de hakça olmayan zaferden ötürü,

ona diş biliyor gibi gelmektedir, kendi gözünde.
“Ne gibi bir ceza ödeyebilirim ki silinsin diye
böyle yüzkarası bir leke? Diyeceklerdir ki benim
her başarımın altında bir lütuf, büyüler yatmaktadır;
yoktur bileğimin bu savaşlarda hiçbir katkısı.”

91

Böyle düşünürken kendi kendine, bir yandan da
yürüyordu yol boyunca, o anda karşılaşmak istediğı
şeyle karşılaştı, tam da yolun ortasına gelmişken,
orada açılmış derin bir kuyu gördü. Buraya yığılmıştı
bir hayvan sürüsü otlak dönüşü, bu yaz sıcaklığında,
susuzluğunu gidermek için. Söyleniyordu Ruggiero:
“Hey kalkan, beni daha fazla rezil etmene izin
vermeyeceğim, gerekeni yapmam gerek, biliyorum.

92

Yollarımız ayrılıyor burada, benimle olamayacaksın
bir daha; bu senin yüzünden yeryüzünde
yaşamış olduğum son utanç olsun!”
Böyle diyerek kalkanı çıkarttı omzundan,
kocaman bir taş aldı eline ve
onu kalkana bağladı, her ikisini de kuyunun dibine
yollarken ağzından şu sözler çıktı: “Burada gömülü kal,
benim utancım da gizli kalsın sürekli seninle birlikte.”

93

Kuyu derin ve dopdoludur suyla ağzına kadar:
kalkan ağırdır, taş da ağırdır, durmaz
kuyunun dibine varıncaya kadar: üstünü
sular kaplar yumuşak ve hafif. Böylesine
soylu ve parlak bir davranış dile getirilir
gezgin Şöhret tarafından, yayılır haber
kısa sürede; ses getirir bolca ortalıkta,
tef çalınır Fransa, İspanya ve çevresinde.

94

Bu olay kulaktan kulağa yayılırken tüm dünyada, duyulduktan sonra uzak yakın her yerden gelen bir çok şövalye mucizevi kalkanı bulmak için o kuyuyu aramaya koyulur. Ne ki hayalini kurdukları nesnenin, hangi ormandaki kuyunun sularında yüzdüğünü bilmiyorlardı; çünkü olayı yayan kadın hiç kimseye kalkanın hangi ülkede ve hangi kuyuda olduğunu söylemedi.

95

Ruggiero kısa süren bir muharebe ile kazandığı mücadeleyi sonlandırdı ve ayrıldı şatodan: Orada Pinabello'nun dört büyük şampiyonunu saman çuvallarına çevirmiş, darmadağın etmişti. Atınca kalkanı kuyuya bozuldu büyü; ruhları ve gözleri kamaştıran ışık da kaybolup gitti: ve yerde ölü gibi yatan insanlar da, neler oluyor dercesine, dirilip gelmişlerdi kendilerine.

96

Tüm gün o tuhaf olayın dışında kendi aralarında hiçbir şey konuşulmadı, sanki her biri insanların, o korkunç ışığa yenik düşmüş gibiydiler. Yaşadıklarını konuşurlarken Pinabello'nun ölüm haberi geldi, Pinabello ölmüştü, herkes bunu duymuştu, ne ki kimin onu öldürdüğü bilinmiyordu.

97

Yiğit kadın Bradamante bu arada Pinabello'ya ulaşmış ve bir adım kalıncaya kadar yaklaşmıştı; yüz kez soktu kılıcını yarıya kadar adamın böğrüne ve göğsüne. Söküp atmıştı yeryüzünden bir pisliği,

kokuşmuşluğu aslında; bulunduğu yeri tüm çevresiyle
birlikte pis kokuya boğan; döndü arkasını ormana,
orman tanıktı tüm bu olanlara; altında, bu çirkef
herifin bir zamanlar çalıp götürdüğü, kendi atı vardı.

98

Ruggiero'yu bıraktığı yere dönmek istiyordu,
ancak yolu bulamadı; dağlar ve vadiler
boyunca uzunca bir süre dolaştı,
tüm o yöreye baktı baştan sona.
Kötü yazgısı yol vermek istemedi ona,
Ruggiero'ya ulaşacağı yolu açmadı önüne.
Sizi bir dahaki kantoma bekliyorum;
benim bu öykümden keyif alanlar için söylüyorum.

23. Kanto

1

Gayret edin başkalarına iyilik yapmak için;
enderdir karşılıksız kalması iyiliğin,
karşılıksız kalsa da, neden olmaz en azından
insanın ölümüne, zararına, ne de sarsar
itibarını. Öyle midir oysa kötülük yapanın hali,
unutulmaz yaptığı, öder er ya da geç bedelini.
Atasözünün de dediği gibi:
dağ dağa kavuşmaz ama, insan insana kavuşur.

2

Görüyorsunuz ya nasıl da ödedi Pinabello
yaptığı haksızlığı: sonunda o da ettiğini buldu;
geri kalamadı ödemedi, ödemesi gereken
zorunlu ve hakça kesilen her borcu, haksız
aklının bedeli. Çok kez Tanrı dayanamaz, görmek
istemez haksız yere acı çeken bir günahsız;
kurtardı kadını ve kurtaracaktır mutlaka,
her türlü ihanetten uzak kalarak yaşayan insanı.

3

Sanıyordu Pinabello kadını öldürmüş olduğunu,
ve orada aşağıda¹ gömülü kaldığını;
inanmıyordu onu bir daha göreceğine,
dahası işlediği suçların cezasını ona ödeteceğine.

1 Merlino mağarasında. Bkz. 3, 5, 3-4.

Çevirse de etrafını babasının şatoları,
boşunaydı, yoktu ona hiçbir faydası.
Burada, Altaripa'da, yabanıl tepelerin arasında,
Pontieri toprakları yakınında.

4

Altaripa toprakları, o hayvan adamın babası, yaşlı
kont Anselmo'nun malıydı, Chiaramonteler'in
elinden kaçmak için ne bir yardım ne de
bir dost buldu yanında. Kadın bir dağın eteklerinde
söküp aldı yüreğini o hayvan adamın kolayca
ve büyük bir keyifle, duymadı karşılığını yaptığı
yardım çağrılarının ve bağrış çağırışlarının,
kendi sesinin yankılanmasından başka.

5

Kadın öldürdükten sonra o sahtekâr şövalyeyi,
ki o daha önce öldürmek istemişti onu;
dönmek istedi Ruggiero'yu bıraktığı yere,
ancak izin vermedi acımasız yazgısı istemine;
gün dünyayı terk edip geceye bırakırken yerini,
şaşırttı yolunu, soktu bir patıkaya ki götürdü onu
ormanın en sık ve uçsuz bucaksız,
ıssız ve tuhaf görüntüler içeren bölümüne.

6

Geceyi geçirmek için yoktu başka çaresi,
kaldı orada ağaçların altında,
taze otların üzerinde çalışarak uyumaya;
biraz da dikti gözlerini Satürn, Mars,
Venüs, Jüpiter'e ve diğer kutsal gezegenlere;
bazen uyudu bazen uyanık, bekledi günün
dönmesini, ama aklıyla hep Ruggiero'yu
seyrediyordu, karşısında duruyormuş gibi.

7

Sık sık ah çekerek yüreğinin derinliklerinden,²
duyduğu pişmanlık ve üzüntü yüzünden;
öfke çok daha büyüktü duygularında içindeki
saklı aşktan: “Öfke ayırdı beni sevdiğimden”
söyleniyordu, “bu kahrolası işe girdiğimden
en azından dikkatli olsaydım keşke,
dönebilecek kadar geldiğim yoldan; yoksun
kalmıştım sanki gözlerimden, belleğimden.”

8

Bu ve başka birçok sözler söylenip duruyordu,
yüreğinde çok daha fazlasını yineliyordu.
İç çekişlerinin rüzgârı ve gözlerinden akan yaşlar
oluşturuyordu bir hüznün yağmuru.
Uzun uzun bir bekleyişten sonra, göründü
en sonunda arzuladığı şafak doğudan:
aldı altına atını civarda otlayan ve başladı doğuya
doğru yol almaya, güneşin doğduğu yere doğru.

9

Henüz çok gitmemişti ki, ormanın çıkışında
buldu kendisini bir şatonun karşısında. Kötü kalpli
bir büyücünün³ köşküydü bu, dikili duran;
orada o kötü kalpli büyücü onunla günlerce dalga
geçmişti yaptığı oyunlar ve kurduğu tezgâhlarla.
Orada Astolfo ile karşılaştı, Pegasus’u dizginlemiş
keyfi yerindeydi, ne ki düşünceliydi, bilemiyordu
atı Rabicano’yu gitmeden kime emanet edeceğini.

10

Şans eseri çıkarmıştı şövalye miğferini
çıkarmaz ormandan,

² Bkz. 18, 25, 3.

³ Atlante. Bkz. 13, 75, 79.

tanıdı böylece Bradamante kuzenini.
Önce uzaktan selamladı,
sonra kucaklamak için koştu sevinçle,
büyük bir mutluluk içindeydi ona giderken.
Adını söyledi ve miğferinin siperini kaldırdı,
görsün diye açıkça kim olduğunu.

11

Astolfo bulamazdı, Dordona dükünün kızı⁴
daha iyi ve güvenilir bir başkasını Rabicano'yu
bırakabileceği; gözü gibi bakacağından emindi
ve döndüğünde mutlaka geri alabileceğinden;
belli ki bu Tanrı'nın işiydi.
Onu görmekten hep mutlu olmuştur,
ama şimdi her zamankinden çok daha fazla,
desteğine gereksinim duymuş olduğu bir anda.

12

Belki iki, belki üç kez, dönüp dönüp
sarıldıktan sonra birbirlerine kardeşçe,
biri ötekine nasıl olduğunu sordu ve
başlarından geçenleri tüm içtenlikleriyle;
Astolfo şöyle yanıtladı:
“Acele etsem iyi olacak, istiyorsam eğer
kuşların diyarını keşfetmeyi.” Kadına açarak
aklındaki düşünceyi, kanatlı atını gösterdi ona.

13

Kadın şaşırmadı çok atın kanatlarını açtığını
görünce, çünkü daha önce de görmüştü,
dizginleri büyücü Atlante'nin elindeydi;
gözleri ve kirpikleri acıyla dolmuştu,
gözlerini dikmiş gideceği yola ve donup kalmıştı
o gün ardından

4 Bkz. 22, 75.

sevgili Ruggiero'yu alıp götürdüğünde at,
uzun ve bilinmeyen yollardan uzaklara ondan.⁵

14

Astolfo, Rabicano'yu emanet etmek
istediğini söyledi kendisine, öyle hızlı koşan
bir attı ki bıraktırdı oku ardında, aynı anda
yayından çıkan; tüm silahlarını da
verecekti ona üstünde ne varsa,
ta ki o Montalbano'ya dönünceye kadar,
götürüp orada saklamasını istedi; çünkü yoktu
gereksinimi şimdi üzerinde taşımak için.

15

Uçaraktan gitmek için havadan, elden
geldiğinde hafif olmalıydı üstündeki yükü.
Bir tek kılıcını ve borazanını aldı yanına,
aslında sadece borazanı bile yeter artardı
her tehlike karşısında. Mızrağı da bıraktı
Bradamante'ye, Galafrone'nin oğlundan
aldığı,⁶ birçoklarını yere yıkan,
at üstünde şövalye bırakmayan bir mızraktı.

16

Atlar uçan atın üstüne Astolfo, hareketlenir
yavaşça havada; öyle bir mahmuzlar ki
ardından, kaybolur gözünden
Bradamante'nin bir dakikada. Korkan kaptan
kayalıklardan ve rüzgârdan, önünde
rehber bir tekne ile böyle ayrılır limandan;
limanı ve sığ suları geride bıraktığında,
açar tüm yelkenleri, alır rüzgârı arkasına.

⁵ Bkz. 4, 47-48.

⁶ Galafrone'nin oğlu Argalia'dır. Altın mızrak onundur ama elinden alınmıştır. Mızrak büyüdür. Astolfo bu büyülü mızrağı büyücü Melissa'dan almıştı. Bkz. 8, 17.

17

Dük ayrıldıktan sonra kadın afallamış
bir halde öylece kalakalır olduğu yerde;
bilmez nasıl götüreceğini Montalbano'ya,
kuzeninin ona bıraktığı atı ve silahları;
ancak Ruggiero'yu tekrar
görebilme isteği öylesine yakar ve kavurur ki
yüreğini, önce Vallombrosa'ya gidip
sevgilisini bulmak düşüncesi geçer kafasından.

18

Orada öyle kalakalmışken ne yapacağını
bilmeden; yazgı bu ya, buluverir karşısında
bir taşralı. Toplatır silahları bir araya,
yapabildiği kadar ve yükletir Rabicano'ya;
verir iki atın da dizginlerini eline,
onları yularlarından çekerek getirsin diye.
İki at vardı önceden elinde; birini
kendi sürüyordu, Pinabello'dan almıştı diğerini.⁷

19

Düşündü Vallombrosa'ya gitmeyi,
çünkü orada Ruggiero'yu bulmaktı tek umudu;
ama hangisiydi en kısa ve en iyi yol,
fazla bilmiyordu ve yanılmaktan korkuyordu.
Yanındaki köylü de civarı çok tanı mıyordu,
öylece dolaşıp durdular bir süre.
Başlama pahasına yeni bir serüvene,
girerler doğru olduğunu düşündükleri yola.

20

Dolaşıyordu bir orada bir burada,
rast gelmemişti yol sorabilecek bir insana.

7 Bkz. 22, 71.

Bulduğunda kendini ormanın çıkışında,
görür bir kale az uzakta,
kurulmuş bir tepenin doruğunda. Dikkatle
bakar ve Montalbano'ya benzemektedir:
evet, Montalbano'ydu kesin orası;
oradaydı annesi ve de kardeşlerinin bir ikisi.⁸

21

Kadın tanır tanımaz o yeri, bir acı hissetti
yüreğinde tarif edemeyeceğim, dursaydı biraz
orada, fark edilecekti ve bir daha yola çıkmasına
izin verilmezdi; eğer yola çıkmaz beklerse de
aşk ateşi öyle yakacaktı ki yüreğini, onu
öldürebilirdi: getirmezse yerine, Vallombrosa'da
anlaştıkları gibi,⁹ sözünü;
bir daha Ruggiero'yu hiç göremeyecekti.

22

Durur biraz düşünmek için; sonra karar verir,
Montalbano'ya sırt çevirir ve yönelir
manastıra doğru; bildiği için oradan
hangi yolu takip edeceğini.
Ne ki yazgısı bilinmez kötü mü yoksa iyi mi,
vadiden çıkmadan önce
kardeşlerinden biri olan Alardo ile karşılaştırır;
zaman yoktur ondan gizlenmek için.

23

Kalacak yer sağlamıştı o bölgenin atlıları
ve piyadelerine, dönüyordu şimdi kaleye;
çünkü Kral Carlo'nun isteği üzerine civar
kasabalardan yenileri alınmıştı askere. Daha

8 Bradamante'nin annesi, Namo di Baviera'nın kızı Beatrice'dir. Kardeşleri ise Alardo, Guicciardo, Rinaldo ve Ricciardetto.

9 Ruggiero'nun vaftizine gönderme. Bkz. 22, 36.

etmeden tek bir kelime, sarılırlar birbirlerine
birçok kere; kardeşcesine ve sevgi gösterileriyle,
sonra dönerken Montalbano'ya
konuşurlar çok şeyi ilerlerken yan yana.

24

Güzel kadın Montalbano'ya girdiğinde,
tüm Fransa'da onu aratan gözü yaşlı annesi,
Beatrice, onu orada beklemektedir boşuna.
Görünce annesini ve kardeşlerini, eşlik etti
öpüşmeler ve kucaklaşmalar arka arkaya,
ne ki Ruggiero ile yaptığı ve sonsuza kadar
iz bırakacak olanların yanında bir hiç kalırdı
gözünde, şimdi yaptığı, annesi ve kardeşleriyle.

25

Kendisi gidemediği için Vallombrosa'ya,
düşünür birilerini göndermeyi kendi adına,
hemen haber vermesi için sevdiği adama,
neden gidemedi diye oraya;
yalvarmalıydı ona (yalvarması gerekliyse),
onun aşkına vaftiz olsun diye,
sonra gidecekti yanına çok geçmeden,
sözleştikleri gibi düğünlerini yapmak üzere.

26

Karar verdi, aynı ulak ile Ruggiero'ya atını,
çok sevdiği atını da gönderecekti;
atı hak ediyordu tartışmasız bunca sevgiyi;
çünkü bulunamazdı onun kadar
cesur ve güzeli hiç,
yalnızca Baiardo ve Brigliadoro dışında,
ne Sarazenlerin ne de
Galler beyinin¹⁰ hizmetindeki ordugâhlarda.

10 Fransızların ve Galyalıların imparatoru Carlo Magno.

27

Ruggiero büyük bir cesaret gösterip
Pegasus'a binip göklere uçtuğu o gün,
Frontino'yu bırakmıştı oraya (atının adı
Frontino'ydu) Bradamante aldı onu;
Montalbano'ya gönderdi ve ona iyi bakmalarını
tembih etti, kimse üzerine binmedi, kısa
mesafeler ve kısa gezintiler dışında; hiç
olmadığı kadar güçlü ve sağlamdı bu nedenle.

28

Koşturdu kaledeki her kadını
ve genç kızı bir işe, bembeyaz ve siyaha
çalan ipek kumaşın üstüne yaldızlı
nakışları işlesinler diye ince bir işçilikle;
süslediler güzel atın eyerini ve dizginini
o örtü ile: sonra seçti kadınlardan birini
Bradamante, tüm sırlarının ortağı,
dadası Callitrefia'nın kızıydı seçmiş olduğu.

29

Ona belki de bin kez anlatmıştı Ruggiero'ya
duyduğu aşkın kalbinde bıraktığı izleri;
Tanrılardan çok övmüştü onu ve erdemlerini,
değerini, nezaketini ve yakışıklılığını.
Çağırdı kızı yanına ve şöyle dedi:
“Sevgili Ippalca'm, ihtiyacım var sana,
bulamam senden daha iyi bir haberci,
bilge ve güvенеbileceğim birini.”

30

Adı Ippalca idi, böyle çağırırlardı onu, “Git ona,”
diyerek ona nereye gitmesini söyledi;
tembihlemişti iyice, nereye, nasıl gideceğini,
ve beyini gördüğünde ne söylemesi gerektiğini.

Vallombrosa'ya bizzat gidemediği için
özür dilemeliydi onun adına, yalan söylemiyordu,
başka bir nedeni vardı sözünü tutmamasının;
ne ki bazen yazgı bizim yerimize karar verirdi.

31

Kızı herhangi bir atın üzerine bindirdi
ve Frontino'nun o işlenmiş dizginlerini de
verdi eline: eğer çıkarsa karşısına onu almaya
kalkışacak kadar cahil ve deli biri,
tek söz aklını başına getirebilirdi; atın kime
ait olduğunu söylesin yeterdi. Ruggiero'nun adını
duyup da tirtir titremeyecek kadar cesur
bir şövalye ne görmüş ne de tanımişti daha önce.

32

Birçok şeyi sıkı sıkı öğütledi kıza,
kendisi yerine Ruggiero ile konuşacağı için;
dikkatlice dinledi söylenenleri Ippalca da,
ve koyuldu yola. Vermeden hiç mola
geçti yolları, tarlaları,
sık ağaçlardan oluşan karanlık ormanları,
on milin üstünde sürdü atını; ne soran oldu
nereye gittiğini ne de durdurup sıkıntı veren.

33

İnerken bir tepeden öğle vaktinde, çetin
ve dar bir patikadan, karşılaştı tesadüfen
Rodomonte ile, yanında silahlı onu takip
eden bir de cüce vardı. Morisko kafasını
kaldırdı ve baktı mağrur mağrur, kızın
geldiği yöne ve bir küfür savurdu göklerdeki
tüm hiyerarşik düzene, görmemişti çünkü
böylesine süslü ve güzel bir at bir şövalyede bile.

34

Karşılaştığı ilk atı yolda, yemin etmişti,
 alacaktı zorla.¹¹ Gördüğü ilk attı bu da;
 bulabileceği en güzeli ve en uygunu
 aynı zamanda: bir kızıdan almak yakışmazdı
 bir şövalyeye; ikircikli kaldı bir süre ama
 içi içini yedi, çekip almak için kızın elinden.
 Baktı dikkatle, imrendi ve şöyle dedi:
 düşünürcesine “Bu atın sahibi nerede!”

35

“Eğer burada olsaydı görürdün sen,” dedi Ippalca,
 “fikrini değiştirtirdi sana. Çünkü bu atın sahibi,
 senden çok daha değerli silah sanatında, yoktur
 dünyada bir eşi.” “Kimmiş bu adam, de bakalım,”
 diye sordu Morisko, “başkasının onurunu böyle ayaklar
 altına alan?” Yanıtladı kız: “Ruggiero.” Ve son
 sözünü söyledi şövalye: “Atı alıyorum, senden değil ama,
 o büyük şampiyon Ruggiero’dan almış olacağım.

36

Eğer doğruysa dediklerin, böylesine güçlü ve
 değerliyse herkesten, sadece atını geri vermem değil,
 bindiğim kadar kirasını da ödemem gerekecek;
 kendisine bırakıyorum takdiri, istediği bedel neyse,
 yenildiğim takdirde. Benim adım
 Rodomonte, anlatacak çok şeyin olacaktır ona ve
 dövüşmek isterse benimle, bulur beni istediği yerde,
 çünkü gittiğim her yere, ünüm gider benden önce.

37

Nereye gidersem gideyim, kalır izlerim
 her gittiğim yerde, yıldırım düşse de

¹¹ Bkz. 18, 36, 7-8.

bırakamaz benim bıraktığım izleri.”
Böyle söyleyip geçirir işlemeli dizginleri atın
başından ve atlar üstüne. Ippalca için yoktur
ağlamaktan başka çare; üzüntüsünün şiddetiyle,
tehditler savurur ve başlar hakaretler etmeye:
ne ki onu dinlemez bile, yokuşu tırmanır şövalye.

38

O yol boyunca cücenin götürdüğü yolda,
izler cüceyi, bulmak için Mandricardo
ve Doralice’yi. Ippalca da onları izler uzaktan
küfrederek sürekli ve lanet okuyarak bir yandan.
Bundan sonra olanları, anlatacağım başka bir yerde.
Çünkü bu öykünün tümünü anlatan Turpino,¹²
burada konuyu değiştiriyor ve Maganzalı
Pinabello’nun öldüğü ülkeye dönüyor.

39

Zerbino başka bir patikadan o yere vardığında,
sahtekâr ihtiyarın eşliğinde,
Amon’un kızı¹³ aceleyle dönmüştü arkasını aynı yere:
Zerbino gördü vadide hareketsiz yatan,
tanımadığı bir şövalye.¹⁴
Ama görüldüğünden çok daha iyi yürekli
ve dindar olan bu şövalye
üzücü manzara karşısında merhamet duydu.

40

Pinabello yerde ölü yatıyordu,
birçok yarısından kan fışkırıyordu,
çok olmalıydı kılıçlar onu yere vuran,
belki de yüzden fazlaydı,

¹² Bkz. 13, 11, 2.

¹³ Bradamante.

¹⁴ Pinabello.

onu öldürmek için bir araya gelen.
İskoç şövalye¹⁵ durmaz atılır maceraya,
henüz taze olan izleri sürerek,
bulmak ister kimin işlediğini bu cinayeti.

41

Gabrina'ya beklemesini söyler, az sonra,
gecikmeden dönecektir.
O ise gelir hemen ölünün başına, inceler
onu dikkatlice, bulmak için hoşuna giden
bir şey varsa üstünde ölünün, ne yapacaktı ki
bu saatten sonra, ölü, üstündeki süsü.
Birçok kusurunun yanı sıra bilinirdi
ne kadar açgözlü bir kadın olduğu zaten.

42

Umudu olsaydı ya da bir yolunu bulsaydı,
yapardı gizlice o soygunu,
alırdı süslü mintanını üstünden ölünün,
ve de o güzelim silahları. Buna sıkılsa da canı,
kolaylıkla saklayabileceği bir şey almalıydı.
Diğer giysilerin arasından bir kemer buldu
ve çıkardı yerinden, çaldı;
sardı gizlice iki eteğinin arasından beline.

43

Kısa bir zaman sonra dönmüştü Zerbino,
izlemiştir Bradamante'nin izini boşu boşuna,
çünkü gittiği o yol inişli çıkışlı bir yoldu ve
ayrılıyordu birçok başka yollara:
az kalmıştı güneşin batışına, kalmak istemiyordu
karanlıkta o taş toprağın üstünde;
kalacak bir yer bulabilmek için döndü arkasını
o uğursuz vadiye, o kötü kalpli ihtiyarla birlikte.

15 Zerbino.

44

Yaklaşık iki mil uzaklıkta büyük bir kale
buldular, adı Altariva'ydı,
karanlık ise hızla gökyüzünü kaplamaktaydı,
durdular geceyi geçirmek için orada.
Daha çok olmamıştı ki geleli, çalındı dört bir
yandan kulaklarına acı bir feryat ve ağlama;
gördüler ki tüm halk ağlamakta, sanki
herkesi yasa boğan bir durum vardı ortada.

45

Sordu Zerbino bu matemini sebebini,
almıştı Kont Anselmo oğlunun acı haberini,
ölü bulunmuştu oğlu Pinabello
iki tepenin arasındaki dar bir yolda.
Zerbino şüphe çekmemek için eğer
başını, bilmezlikten gelirken olan biteni;
ancak iyi bilir ki, yolda ölü bulduğu
adam sözü edilen kişinin ta kendisidir.

46

Çok geçmeden gelir tabutu törenle,
meşale ve fener ışıkları altında;
el çırpımların eşliğinde gelen
ağlama ve sızlanmalar göğe ulaşır.
Öyle çoktur ki gözlerinden akan
yaşlar, ıslatıyordu herkesin yanaklarını;
çok üzüntülü ve kasvet içindedir
herkes ama, en çok da o zavallı babası.

47

Hazırlıklar yapılırken kontun şanına yakışır
görmekli bir cenaze töreni için; ve gerekli
işlemler antik çağdan beri uygulanan

usul ve kurallara uygun ve zaman içinde yapılan değişiklikleri yansıtan; kont, halkı suspus eden bir ferman yayınlar, her kim bulursa oğlunu öldürenin kim olduğunu, almayı hak edecektir çok büyük bir ödül.

48

Ağızdan ağıza, kulaktan kulağa,
yayılır bu haber tüm diyara, öyle ki
öfkesi ayıları ve kaplanları geride bırakan
kötücül yaşlı cadıya bile ulaşır bu ferman;
ya Zerbino'ya duyduğu nefretten,
ya da kanıtlamak için insanlıktan yoksun
tek canlı olduğunu tüm insanlar içinde,
hazırlanır onu ele vermek ve mahvetmek için;

49

belki de ödülü kazanmak için:
gider kederli beyi bulmaya; başlar
akla yatkın bir hikâye anlatmaya
ve söyler bunu Zerbino'nun yaptığını:
çıkartır kemeri beline sardığı ki zavallı
babanın hemen tanıdığı; ve tanrıdan
korkmayan yaşlının anlattıkları,
açıkçası kesin bir kanıttır onun için.

50

Havaya kaldırır ellerini ağlayarak, and içer,
oğlunun kanı yerde kalmayacaktır. Ayaktadır
kentte yaşayan tüm insanlar, çevirtir
tüm halka çabucak kaldığı hanın etrafını.
Zerbino inanırken düşmanlarından uzak bir yerde
olduğuna, beklemez kont Anselmo'dan böyle
bir haksızlık. Ne ki kont aşağılandığını düşünerek
attırır onu zindana, uykusunun en tatlı yerinde;

51

o gece zifiri karanlıkta zincire vurulmuştur,
ayaklarında pranga.

Şafak henüz sökmemiş, güneş doğmamıştı,
o haksız ölüm cezası için karar verildiğinde;
üzerine attıkları suçu işlediği yerde infaz
edilecekti. Başka araştırma yapılmamıştı,
gerek duyulmamıştı, kontun inanması
yeter artardı olayın böyle olduğuna dair.

52

Ertesi sabah o güzelim Aurora dingin havayı
sarı, kırmızı, beyaz renklere boyamıştı,
tüm halk bağırıyordu hep birden: “Asın
şu adamı, asın!” İşlemediği bir suçtan ötürü
asmak için gelmişlerdi Zerbin’i. Ahmak kalabalık
ona dışarıya kadar eşlik etti, kimisi yayan kimisi
at üstünde, karmakarışık. İskoç prensi kafası eğik
bir yedek atın üstüne bağlanmıştı.

53

Suçsuzlara daima yardım eden Tanrı,
faziletine güvenenleri asla yüzüstü
bırakmadı; öyle bir tasarımı vardı ki,
Zerbino, kuşkusuz, o gün ölmeyecekti.
Oraya nitekim Orlando gelmişti,
ve kurtuluşu onun elinden olacaktı.
Orlando gördü bir tepenin üstünden
acılı şövalyeyi ölüme götüren halkı.

54

Bulduğu o ıssız mağaradaki
o genç kız¹⁶ da onunla birlikteydi,
Galicia kralının kızı Issabella’ydı.
Çok şiddetli bir fırtınada zarar görmüş

16 Bkz. 12, 91-94; 13, 2.

gemisini terk ettikten sonra düşmüştü
eşkiyaların eline: yoktu Zerbino'nun
kalbine daha yakın olan bir başka kadın
o kızıdan öte ve ruhunu ayakta tutan.

55

Orlando onu mağaradan kurtardıktan sonra
yol arkadaşı olmuştu ona ve de koruması.
Kız gördüğünde bir kalabalık aşağıda,
sordu ne işi olduğunu orada bu kalabalığın.
“Bilmem,” dedi Orlando. Bırakarak kızı
dağda, indi aşağıya hızlıca. Gördü
Zerbino'yu, bakar bakmaz anladı saygıdeğer,
soylu bir yurttaş olduğunu ilk bakışta.

56

İyice yanına gelerek sordu ona, niçin
ve nereye böyle prangalanmış götürüldüğünü.
Acılı şövalye kaldırmıştı başını yerden, şimdi
daha iyi duyabilmişti söyleneni; yanıtladı
soruyu ve doğruyu söyledi; öyle iyi anlatmıştı
ki hikâyesini, hak etmişti kont tarafından
savunulmayı. Orlando algılamıştı sözlerinden,
suçsuz olduğunu ve haksız yere öleceğini.

57

Sonra öğrenince bu emri verenin Altarivalı
Kont Anselmo olduğunu,
ortada bir haksızlığın var olacağından emin oldu;
o hainden başka ne beklenirdi ki.
Bu olayın dışında, bitmek bilmez eski bir kavga
vardı, Chiarmonite ve Maganza aileleri arasında,
kinlerini sürekli kaynatan,¹⁷
yol açmıştır ölümlere, utanca ve zararlara.

17 Bkz. 2, 58, 3-4.

58

“Çözün şövalyeyi it soyları, yoksa alırım
canınızı,” diye bağırdı kont ayaktakımına.
“Kimdir böyle büyük laflar eden kişi?” diye
kendine çok güvenenlerden sadık biri yanıtladı.
“Biz mumdan ya da samandan yapılsaydık ve sen de
ateş olsaydın, yine de fazla olurdu bu tehdidin.”
Ve üzerine yürüdü Fransız şövalyenin,
Orlando da ona doğru uzandı mızrağını doğrultarak.

59

Koruyamazdı Maganzalıyı kesinlikle,
Zerbino’dan o gece aldığı
ve üzerinde taşıdığı o parlak zırh,
kahraman şövalyenin saldırısına karşı.
Sağ yanağına aldı bir darbe hemen:
ince işçilikle yapılmış miğferi delip geçemedi
ama öyle güçlü vurmuştu ki,
kırdı boynunu ve verdi son soluğunu adam.

60

Koşuyordu daha mızrağını indirmeden,
delip geçti bir başkasını göğsünün
tam orta yerinden: bıraktı mızrağı orada;
elini attı kılıcı Durindana’ya; girdi
en kalabalık yere, kimisinin kafasını böldü
ikiye, kimisinin başını aldı gövdesinden,
birçoğunun da boğazını kesti; bir anda
yüzden fazla kişiyi öldürdü ve yaraladı.

61

Öldürdü üçte birinden fazlasını, kovaladı
geri kalanını, kesti, yaraladı, böldü ikiye,
yıktı yere; bazıları yakalanmamak için kaçarken,
kalkanını, miğferini; bazıları da bıraktı hançerini,
mızrağını. Biri bir yöne, diğeri öteki yöne kaçtılar

hızlıca, saklandılar ya mağaraya ya da ormana,
ama Orlando o gün merhamet nedir bilmedi,
bir kişiyi bile sağ bırakmak gelmedi içinden.

62

Önceden yüz yirmiydi sayıları, şimdi ise ölü
seksenden fazlası (Bu hesabı Turpino yapar).
Orlando sonunda döner Zerbino'nun yanına,
tir tir titremektedir kalbi göğsünde,
sevinse de döndüğüne koruyucusunun,
tarif edemezdi bunu sözcükleriyle.
Onurlandırmak için kapanmak ister ayaklarına
ama bağlıdır sıkı sıkıya altındaki hayvana.

63

Orlando, çözdükten sonra bağlarını, yardım etti
yeniden giymesine zırhını; çıkarmıştı
o karavanacılar lideri sırtından,
bilmemişti kendisine ölüm getireceğini o zırhın;
Zerbino çevirdi Issabella'ya bakışlarını,
daha önce tepenin üstünde bekliyordu,
gördü mücadelenin nasıl biteceğini
aşağı inip gösterdi yakından güzelliğini.

64

Görünce karşısında sevdiği kadını kanlı canlı,
koymuşlar gibi oldu göğsüne bir buz parçası,
Zerbino öylece donup kalakalmıştı.
Titriyordu aynı zamanda, çünkü inanıyordu
sevdiğinin boğulup gittiğine denizde,
o sahtekâr habercinin verdiği bilgilere göre.¹⁸
Ama geçti o anda bu soğukluk
ve hemen alevlendi yeniden aşk ateşi.¹⁹

¹⁸ Bkz. 20, 132-133 ve 137.

¹⁹ Bkz. 19, 26, 8.

65

Kucaklamak ister, çoktandır sevdiğine hasret,
ama alıkoyar onu Orlando'ya duyduğu saygı;
düşünür Orlando'nun kızın sevgilisi
olduğunu, dahası inanır buna ve kısa sürer
sevgilisini görmenin sevinci, bırakır yerini
yasa; yeğlerdi ölümü, görmek yerine kadını
bir başkasının kollarında,
çünkü bu acı çok daha fazla acıtiyordu yüreğini.

66

Daha da fazla acıtiyordu canını, borçlu olduğu
bir şövalyenin elinde görmek kadını,
çekip almak istemek sevdiğini onun elinden,
ne kolay ne de doğru olacaktı.
Başka hiç kimseye bırakmazdı bu avını
kolay kolay, dövüşmeden, karşı koymadan,
almaya kalkan kişiye karşı, ancak, Orlando'ya
olan can borcu bağlıyordu elini kolunu.

67

Vardılar suspus bir ırmağın kıyısına,
indiler atlarından, vermek için bir mola.
Yorulmuştu kont, çıkarttı miğferini,
Zerbino'ya da çıkarttırdı başındakini. Sapsarı
kesildi o zaman sevinçten kadının rengi,
karşısında görünce sevdiğinin yüzünü; ve sonra
canlandı epey, yağan yağmurdan sonra,
güneşin açmasıyla tekrar can bulan bir çiçek gibi.

68

Aldırmaz saygıya, beklemeden bir dakika
bile, koşar âşığına, atlar boynuna;
bir kelime bile edemez ama,
gözyaşları süzülür yanağından aşağıya.

Orlando, bu sevgi seli karşısında
gerek duymadan artık hiçbir açıklamaya,
her şeyi apaçık görünce karşısında,
anlar o adamın gerçek Zerbino olduğunu.

69

Yanakları kurumamış olsa da daha,
sesini tekrar kazandığında Issabella, başlar
Fransız şövalyeye övgüler yağdırmaya,
onlara yaptığı iyilikler karşılığında. Zerbino,
terazinin bir kefesine kendisini koymuş,
ötekine kadını, eşit ağırlıkta sevgiyle; atılır
kontun ayaklarına, neredeyse taparcasına,
çünkü bir değil, iki hayat bağışlamıştı ona.

70

Daha da sürüp gidecekti kendi aralarında
şövalyelerin şükran ve teşekkürleri,
duymasalardı karanlık, kasvetli dallarla kaplı
ağaçlıklar arasından geçen bir yoldan birilerinin
geldiğini. Hemen taktılar başlarına miğferlerini
biraz önce çıkartmış oldukları ve bindiler atlarına;
gördüler o anda kendilerine doğru geldiklerini
bir şövalye ve bir kadının, atlarına biner binmez.

71

Mandricardo'ydu bu gelen savaşçının adı,
almak için Alzirdo ve Manilardo'nun intikamını,
koyulmuştu aceleyle yola,
onları öldüren²⁰ Orlando'nun ardından.
Gelirken yolunda bir şey onu geciktirmişti ama:
yolda Doralice ile karşılaşmıştı, tepeden tırnağa
silahlı yüz adama karşı bir tüylümeşe
kütüğüyle çekip almıştı kadını ellerinden.

²⁰ Bkz. 22, 71, 4.

72

Sarazen bilmiyordu ancak şimdi izini sürdüğü
Anglante beyinin karşısındaki adam olduğunu;
elindeki tek işaret ve ipucu gezgin
ve çok yaman bir şövalye olduğu yönündeydi.
Zerbino'dan çok Orlando'ya dikti gözlerini,
inceledi tepeden tırnağa iyice; görünce tavrını
ve üstünde taşıdığı simgeleri şöyle dedi:
“Sen aradığım kişinin ta kendisisin.”

73

“Yaklaşık on günden beri,” diye ekledi,
“takip ediyorum izini: geldikçe ünün
Paris ordugâhına, daha da artıyordu
iştahım; cehenneme gönderdiğin
bin kişiden, yalnızca birisi kurtulmuştu zorlukla;
ondan aldım haberi,
anlatmıştı yaptığın büyük kıyımı
Alzirdo ve Manilardo'nun orduları üstünden.

74

Öğrenir öğrenmez, zaman yitirmeden,
izledim seni, hem görebilmek hem de
sınamak için değerini: bu niyetle öğrendim
silahların üstünden giydiğin tuniği, eminim
şimdi, sensin aradığım kişi. Ama başka şeyler de
olsaydı üstünde, benden saklanmak için
karışsaydın yüz kişinin içine, yine de anlardım
senin o kişi olduğunu, bakınca o kibirli yüzüne.”

75

“Söylenemez, kıymetli bir şövalye olmadığın,”
diye yanıtlar Orlando,
“Çünkü böyle yüce bir sevda,

sanmıyorum yer etmiş olsun alçak yüreklerde.
Madem ki görmek istemen beni, getirtti seni
ta buralara, dışımı gördüğün gibi içimi de
isterim görmeni, çıkarıyorum başımdan miğferimi,
böylece getiriyorum yerine arzunun ilkini.

76

Ancak yüzümü tamamen gördüğüne göre,
şimdi seni bekliyor ikinci arzun sırada:
o arzunu da doyurmalısın;
seni benim peşimden getiren ta buralara kadar.
Bak bakalım, övdüğün kibirli görünüşüm
denk mi değerime?”
“Haydi, o zaman,” der pagan, “başlayalım
dövüşmeye, çünkü gördüm yüzünü yeterince.”

77

Kont bu arada baştan ayağa inceler
rakibini gözleriyle büyük bir dikkatle:
bakar her iki tarafına ardından eyerinin;
ama ne gürz ne de kılıç görür sarkan.
Hangi silahı kullanmak istediğini sorar,
mızrağını boşa atarsa eğer.
Yanıt verir pagan: “Sen kafanı yorma:
böyle de çok korku saldım birçoklarına.

78

Kuşanmayacağıma ant içmiştim başka bir kılıç,
alana kadar kont Orlando’nun elinden
Durindana’sını, onu gittiğim her yerde
aradım, çünkü vardır birden fazla görülecek
hesabım. And içtim, (eğer bilmek istersen)
başıma taktığım bu miğfer ki
taşıdığım tüm diğer silahlarla birlikte,
bin yıl önce ölen Hektor’a ait olandır.

79

Bu değerli silahlarımdan tek eksikim kılıcım,
sana nasıl çalındığını anlatamayacağım.
Duydum ki şimdi Orlando kullanıyor
bu kılıcı, budur sahip olduğu büyük cesaretin
nedeni, öyle anlıyorum. Ama dövüşür
dövüşmez onunla, ödeteceğim bunun hesabını.
Bir diğer sebebi de onu aramamın, almak
istiyorum babam Agrican'ın intikamını.²¹

80

Biliyorum ki Orlando onu arkasından bıçakladı,
zaten başka türlü canını alamazdı.”
Orlando susamaz artık ve bağırır gür sesiyle:
“Sen ve bunu söyleyen her kimse yalancıdır.
Ama aradığın kişiyi yazgı karşına çıkardı:
Orlando benim; babanı kurallara uygun savaşır
öldürdüm ve aradığın kılıç da budur,
senin olacaktır kılıç, onurunla kazanacak olursan eğer.

81

Her ne kadar bu kılıcı hak ederek almış
olsam da, şövalyelik kurallarına göre
dövüşeceğimiz için seninle, ne sende dursun
ne de bende, asıyorum bu ağaca,
kalsın diye dövüş süresince; öldürürsen beni
ya da esir alırsan eğer, al götür onu,
kullan istediğin kadar.” Böyle söyleyerek,
alır Durindana'yı asar yakındaki bir ağacın dalına.²²

82

Uzaklaşırlar birbirlerinden şövalyeler,
kalır aralarında bir ok atışının yarısı kadar

21 Bkz. 14, 30, 7-8.

22 Bkz. 12, 46, 2-3.

mesafe: hızla sürerler atlarını iki şövalye
karşılıklı, çekerler dizginleri tüm
kuvvetleriyle: her ikisi de güçlü bir darbe
indirirler miğferlerin siperlerine.
Mızraklar sanki buzdan yapılmışlardı,
kırılınca bölündüler binbir parçaya.

83

Mızrakları o darbelerle parçalanmıştı ama,
şövalyeler boyun eğmemişlerdi daha.
Ellerinde mızraktan geri kalan tutamaklarıyla
başlamışlardı yeniden kapışmaya. Demirle
dövüşmeye alışkın şövalyeler, tarlanın sınırını
çizmek ya da suyu paylaşmak için
kapışan köylüler gibi, sürdürürler kavgayı
ellerindeki mızraktan kalan parçalarla.

84

Ancak tutamaklar dayanmaz o üç beş darbeye,
bölünüverirler çarçabuk birkaç parçaya.
Dövüş öyle ya da böyle kızışır daha da;
yoktur çare dövüşmekten başka yumruk yumruğa.
Yumrukları zırha her vurduğunda,
demir ve zırh parçaları saçılır her biri bir tarafa.
Görmemiştir kimse böylesine ağır bir çekiç darbesi
demiri döven, ya da böylesine iyi sıkkan bir kerpeten.

85

Nasıl bulacaktı Sarazen bitirmenin yolunu
onuruyla bu dövüşü? Böyle vuruşarak zaman
kaybetmek delilikti çünkü, vurulandan çok
vurana veriyordu daha çok zarar.
Çarpışıyorlardı beden bedene, yakaladı pagan
kont Orlando'yu bir ara, sıktı göğsünden
sıkabildiği kadar; inanıyordu yapacağına
Giove'nin oğlunun Anteo'ya yaptığını.

86

Onu tutar tüm gücüyle bedeninden çaprazına,
bazen iter, bazen de çeker kendine doğru
hiddetine öyle kaptırmıştır ki kendisini
dikkat etmez nerede olduğuna atın dizgininin.
Kont bakar kendini savunmaya,
ve bir fırsat bulup zafer kazanmak ister:
dikkatlice koyar elini atın gözünün üstüne
ve düşürür dizginleri önüne.

87

Sarazen sıkar tüm gücüyle, rakibini boğsun
ya da eyerden atsın diye aşağıya: ama kont
darbeler gelince sıkıca bastırır dizlerini atına,
sarsılmadan durur atın üstünde ve eğilmez
sağa sola; pagan sonunda öyle kuvvetli çeker
ki atı saran kayışlar terk eder eyeri. Orlando düşer
yere ve zorla gelir kendine: bacaklarını
sıkarak kayış, ayakları ise dolanmıştır üzengeye.

88

Büyük bir gürültüyle düşünce silah torbası,
kont açar gözlerini, vurur vurmaz yere.
Mandricardo'nun atının başlığı çıkmıştır bu arada,
onu durduracak bir gem yoktur artık ağzında;
bakmayarak dağ, bayır nereye koştuğuna,
hangi yoldan, korkunun da verdiği heyecanla
kaçar inanılmaz bir hızla;
alır götürür sahibi Mandricardo'yu da beraberinde.

89

Uzaklaştığını görünce yol arkadaşının
dövüş alanından, yanında göremeyince,
Doralice de sürer yedek atını ardından,

korktuğu için çaresiz kalmaktan.

Pagan sinirle bağırır atına, vurur durmaksızın
eliyle ve ayağıyla ve laftan anlayacakmış gibi
tehdit eder durmadan hayvanı,
dursun diye, ne ki at almış başını gider mi gider.

90

Ürken hayvan, çok da evcil olmadığı için
bakmadan nereye bastığına, koşar rastgele.
Üç mil koşmuştu bile, daha da gidecekti belki de,
çıkmasaydı aniden büyük bir hendek önüne;
yoktu döşek yorgan hendeğin dibinde, düştüler
içine uzandılar boylu boyunca her ikisi de.
Mandricardo kötü düşmüştü çukura, ama yoktu
yarası beresi, kırılmamıştı sağı solu.

91

Ancak orada durdu atı sonunda, ama
olmadığı için dizginleri sürülemezdi bir daha.
Sıkıca yapıştı atın yelesine Tartaro, ne ki
büyük bir öfke içindeydi. Düşündü
ama bulamadı bu duruma bir çare. “Al, tak
benim atın dizginlerini,” dedi kadın,
“farketmez, olmasa da freni benimkinin
çünkü değil seninki kadar deli.”

92

Ama Sarazen yediremez onuruna,
kabul etmez Doralice’nin önerisini.
Ne ki o gün Fortuna onun yanındadır,
verecektir istediğini başka bir yolla.
Nitekim kötü kalpli Gabrina’yı
göndermiştir oraya, Zerbino’ya ihanet
ettikten sonra kaçmıştı, tıpkı köpeklerin
ve avcılarının geldiğini duyan bir dişi kurt gibi.

93

Aynı eteği giymişti yine, o etek ki
genç işi süslerle bezenen etekti,
Pinabello'nun yanındaki kibirli kızın
üstünden almışlardı, giysin diye.
Kızın atı da yanındaydı daha, dünyanın
en iyi atlarından biriydi. Yaşlı Gabrina
bulur kendini paganın yakınında,
ama ayırdına varmaz kim olduğunun.

94

Üstündeki o giysiyi ve maymuna, maymun
azmanına benzeyen o çirkin yüzünü görünce
başlarlar Mandricardo ve Doralice gülmeye.
Sarazen tasarlar bu arada, onu görür görmez
atının dizginlerini nasıl çeker alırım diye ağzından.
Ve başarır da yaşama geçirmekte
tasarımını, çeker alır ağzından dizginleri atın,
bağırır ve korkutup kaçıtır ardından.

95

At kaçar ormana doğru, üstündeki yaşlı kadınla
birlikte; korkudan ölmek üzeredir ancak,
bakmaz dağ, tepe, iniş ya da yokuşa,
düz mü yoksa dolambaçlı mı patika.
Devam etmeyeceğim ben anlatmaya, kadına
ne olduğunu, dönelim yine biz Orlando'ya;
bir terslik ile karşılaşmadan,
onarmıştı kopmuş olan eyerini atının üstündeki.

96

Atlar tekrar atına ve bekler biraz orada,
Sarazenin dönmesi için.
Ama görünmeyince ortalarda,
Orlando karar verir gidip onu aramaya.

İyi eğitimli ve bir beyefendi olduğundan,
o iki âşıkla²³ vedalaşmadan
ve de iyi dileklerini iletmeden
ayrılıp gitmek istemez bulunduğu yerden.

97

Zerbino çok üzülür Orlando'nun ayrılmasına
kendilerinden; gözyaşı döker arkasından
içtenlikle Issabella: gitmek isterler
onunla birlikte, yol arkadaşı olmak iyi
ve hoş olsa da, kont istemez onları ve yapar
bir açıklama: çünkü yakışmaz onurlu bir savaşçıya,
düşmanını çıkmış ararken,
yardım eden ve onu koruyan birini almak yanına.

98

Rica eder söylemelerini sonra;
eğer ondan önce rastlayacak olurlarsa
Sarazene, kendisinin kalacağını,
bu civarlarda üç gün daha;
ama sonrasında gideceğini Fransa'ya,
katılmak için Carlo'nun ordusuna;
bilsindi Sarazen onu nerede ve nasıl
bulacağını, isterse gelebilirdi onu aramaya.

99

O iki sevgili söz verdiler bunu yapacaklarına;
Orlando ne isterse seve seve yerine
getireceklerdi. Şövalyeler koyuldular ayrı ayrı
yollara, Zerbino ve sevdiği kadın bu taraftan,
Orlando diğer taraftan. Ayrılmadan önce oradan,
kont çekip aldı kılıcını astığı ağaçtan.
Sonra sürdü atını, Sarazenle karşılaşmak
olasılığının yüksek olabileceği yollara doğru.

23 Zerbino ve Issabella.

100

Girer Mandricardo'nun atının girdiği ormana,
ama ne bir yol vardır ne de bir patika;
iki gün boyunca dolaşır boşu boşuna atıyla,
rastlamaz Sarazene ya da ona ait bir ize.
Varır suları elmas gibi pırıl pırıl parlayan
bir ırmağın kıyısına, düşer orada çok güzel bir
yeşilliğin ortasına, boyanmış renk renk çiçekle
ve süslenmiştir çeşit çeşit ağaçla.

101

Serin bir gölgelik oluşturunuyordu öğle saatlerinde,
sıcaktan bunalmış hayvan sürüsü ve çobanı için;
üstünde zırhı ve miğferi olan Orlando bile
aldırmıyordu sıcak havaya o gölgelik yerde.
Dinlenmek için girdi o serinlik yere bir parça,
ne ki battı sağına soluna uzandığı yer,
bulamadı ardından huzur o uğursuz ve talihsiz günde,
yazgı rahat vermeyecekti ona, belli ki orada da

102

Gezerken suyun etrafında, birçok yazı görür
yazılmış ağaçlara, bu gölgelik yerde.
Emin olur, gözlerini dikip dikkatlice baktığında
biricik aşkı, Angelica tarafından yazıldığına.
Sözünü etmişim daha önce sizlere,
o yerlerden biriydi,²⁴ Catai prensesi,
güzel kadın, Medor ile geliyorlardı sık sık
buraya, çobanın yakındaki evinden çıkıp.

103

Görür Angelica ile Medor isimlerini
yüz yerde, yüz farklı bağ ile bağlanmışlar

24 Bkz.19, 28-36.

birbirine. Ne kadar harf varsa o kadar çivi vardı,
ki Amore kullanıyordu yaralamak ve paramparça
etmek için yüreğini. Bin tane başka yol arar,
inanmak istemez bunun gerçek olduğuna:
başka bir Angelica'nın adıdır yazılı olan,
zorlar kendisini inandırmak için, bu ağaç kabuğuna.

104

Şöyle der sonra: “İyi tanırım ben bu yazıyı,
birçok kez gördüm ve de okudum, bilirim
kimin yazdığını. Belki de Medoro adını o kadın
kendisi uydurdu, aslında bir takma isimdir
bu bana taktığı.”
Gerçekten böylesine uzak düşüncelerle,
çaresiz Orlando, kandırarak kendini uydurduğu bir
hikâyeyle, yeniden tazelemek istemişti umudunu.

105

Ama söndürmeye çalıştıkça yüreğini delen
o kuşkusunun ateşini, giderek daha fazla
alevlendirdi. Tıpkı kurtulmak istedikçe daha da
zora giren, ağa ya da ökseye takılan,
dikkatsiz bir kuşun çırpınarak
ya da kanat çırparak kurtulmaya çabalaması gibi.
Orlando gezinirken görür dağın bir çıkıntısının
eğildiğini bir kemer oluştururcasına ırmağın üstüne.

106

Oraya buraya rastgele dağılan asma dalları,
eğri büğrü bacaklarıyla sarmaşıklar
süslüyorlardı o yerin girişini.²⁵
Günün en sıcak saatlerinde iki sevgili burada
sarılırlardı birbirlerine mutlulukla.

25 Bkz.14, 93-3.

Mağaranın dışında ve içinde, bazıları tebeşirle, bazıları kömürle ya da kazınmış bir bıçak ile, adları yazılıydı her yerde.²⁶

107

Üzgün şövalye iner atından burada,
ve görür birçok sözcük mağaranın girişinde,
Medoro'nun elinden yazılan;
çok olmamıştı yazılalı anlaşılan.
Mağarada aldığı büyük hazla
buraya dökmüştü düşüncelerini şiir diliyle.
Kendi dilinde sanırım yazmıştı tüm bu yazıları,
bizim dilimizdeki anlamı da şuydu kısacası:

108

“Ey berrak sular, yeşil çayırlar, güzel çiçekler,
ve gölgesiyle bizi hoş tutan serin mağara;
Galafrone'den olma kızı, birçok kişi sevmişti
ama, boşu boşuna, güzel Angelica burada, yatıp
kaldı çıplak bedeniyle benim kollarımda;
sizin bana sağladığınız bu rahatlığı, ben Medoro,
bu küçük halimle, nasıl karşılığını verebilirim ki
bilmiyorum, övmekten başka sizleri dizelerimle;

109

seslenirim buradan geçen her âşık şövalyeye
ve soylu hanımefendilere, herkese,
köylü olsun, yolcu olsun,
ister kendi isteğiyle gelsin, isterse onu
buraya Fortuna getirmiş olsun, isterim ki sizlere
şöyle desin: güneş ve ay eksik olmasın
üzerinizden, periler korosu korusun sizi,
ve hiçbir çoban getirmesin diye buraya sürüsünü.”

²⁶ Bkz. 19, 36.

110

Arapça yazılmıştı, fakat kont bu dili
Latince kadar iyi biliyordu: birçok dil arasında
konuşabildiği, bu en iyi bildiklerinden biriydi;
birçok kez Sarazenlerin ortasında kaldığında,
kurtarmıştı onu zarar görmekten
ve rezil olmaktan bu dil:
geçmişte işine yaradıysa da şimdi
öyle zarar verdi ki, yeğlerdi bilmemeyi bu dili.

111

Belki beş, belki altı kez okudu yazılanları
zavallı, arayarak boşuna başka bir anlamını;
tersine okudukça acı gerçeği daha iyi anladı:
ve her seferinde soğuk bir elin
duyumsuyordu kalbini sıkıp sıkıştırdığını.
Gözleri ve aklı
o cümlelerin yazıldığı taştaydı,
kımlıdayamadı, öylece kalakaldı o taş gibi.

112

İçi öylesine acıyordu ki kendini yitirmek
üzereydi, bırakır kendini acının akışına. İnanın,
bir kıskançlık krizi geçiren herkes için
diğer tüm acılar hiç kalır.
Çenesi göğsüne düşmüştü, bir korkak gibi
başı önüne; öyle düğümlenmişti ki boğazı
(kederi o kadar fazlaydı ki) ne bir ses çıkıyordu
ağzından ne de dökebiliyordu gözyaşı.

113

Yüreğinde hissettiği acı bir an önce
çıkmaq istiyordu dışarı, ama içinde kaldı.
Tıpkı gövdesi geniş, ağzı dar
bir testiden çıkmak isteyen su gibiydi;

çevirdiğimizde baş aşağı
su çıkmak isterken dışarı,
izin vermez buna testinin dar ağzı,
böylece zorla çıkar su damla damla.

114

Sonra gelir kendine oldukça ve düşünür:
nasıl yapsa da, bunun gerçeği yansıtmadığına
inandırsa kendisini; umut eder, zanneder
ve inanır: birisinin kadınına leke sürmeye
çalıştığını umar ya da dayanılmaz
kıskanç birinin işi diye düşünür, kendisini
sıkıntıya sokmak için; her kimse bu düşmanı,
Angelica'nın yazısını iyi taklit etmiştir.

115

Böyle zayıf ve küçük bir umutla sıyrılmıştı
üzüntüsünden az da olsa.
Güneş terkedip yeryüzünü, yerini ay alırken
biner tekrar atı Brigliadoro'nun üstüne.
Daha pek bir yol gitmemişti ki, görür evlerin
bacalarından çıkan dumanı, duyar hayvanların
seslerini ve köpeklerin havlamalarını.
Girer bir eve ve konaklar orada.

116

İner atından yorgun bir halde, baksın diye
bırakır Brigliadoro'yu işinin ehli bir gence.
Diğer hizmetliler çıkarırlar mahmuzları,
silahlarını ve götürürler parlatmaya zırhını.
Buydu o ev, Medoro'nun yaralıyken kaldığı
ve de aşkın tadına vardığı.
Acıyla doymuş Orlando'nun tek isteği
sadece yatıp uyumaktı, hiçbir şey yemedi.

117

Zavallım, sessizlik ve huzur bulmaya
 çalıştıkça tırmalıyordu içini ıstırabı ve kederi.
 Her bir köşe, duvar ve pencerenin
 dolu olduğunu görür, o lanet yazılarla.
 Önce sormak ister, sonra kapalı tutar ağzını,
 çünkü kendisi kapatmıştı üstünü gerçeğin,
 azalsın diye kederi;
 korkuyordu, sorarsa açık seçik bilecekti her şeyi.

118

Ama çok uzun sürmedi kendisini kandırması,
 çünkü o sormadan, biri konuşmaya başladı.
 Onun üzgün olduğunu gören çoban,
 neşesi gelsin diye yerine,
 saygı göstermeden Orlando'nun kederine,
 dinlemek isteyenlere sık sık anlattığı,
 ve birçoklarının da dinlemekten zevk aldığı,
 iki âşkın hikâyesini başladı anlatmaya:

119

güzel Angelica'nın ricaları üstüne, getirmişti
 ağır yaralı bir halde Medoro'yu evine;
 Angelica tedavi etmişti yarasını
 ve iyileştirmişti birkaç gün içinde:
 ne ki Amor öyle bir yara açmıştı ki yüreğinde,
 bu yaraya yoktu hiçbir çare. Küçücük
 bir kıvılcım bir yangına dönüşmüştü kalbinde,
 duyumsuyordu bu ateşi tüm bedeninde:

120

çok da hesaba katmadan Doğu'nun
 en büyük kralının kızı olduğunu, ona deli
 gibi tutulduğundan, basit bir piyade
 askerinin eşi olmuştu. Hikâye böyle

bitiyordu; sonunda Angelica bir değerli takı getirdi, ayrılmadan önce o evden, ve ev sahibine armağan etti, ödemek için konukseverliğini ve yaptıkları iyilikleri.

121

Bu son öyle canını yakmıştı ki, sanki başını vücudundan ayıran bitirici bir darbeydi, verdiği birçok acıdan sonra; artık celladı Amor bile doymuştu iç ağrısına. Orlando acısını gizlemeye çalışır ama, öyle güçlüydü ki saklayamazdı, boşunaydı bu çaba: ister istemez patlak vermişti sonunda, egemen olamazdı artık iç geçirişlerine ve gözyaşlarına.

122

Acısını yaşamaya ket vurmaya gerek yoktu daha fazla (yalnız kalmıştı ve istediğini yapardı), gözlerine dolan yaşlar bir ırmak oldu, akıp dökülüyordu göğsüne yanaklarından: ağlıyor, iç geçiriyor, bir o yana, bir bu yana dönüp duruyordu tüm gece yatağında; rahat vermeyecekti ona yatak belliydi, sanki kayadan daha sert ve ısırgan otundan yapılmıştı.

123

Yetmezmiş gibi bu kadar cefa, kadının yattığı yatakta bir de şu geliyordu aklına: kim bilir kaç kez almıştı o hain kadın âşığını koynuna bu yatakta: Öyle tiksindi ki yattığı o yataktan, yatamazdı bir daha o yerde; kalktı hızla, tıpkı otların üzerine yattığında yanında bir yılan gören ve fırlayıp kalkan bir köylü gibiydi artık.

124

Birden o yatak, o ev ve çobana karşı büyük
bir nefret duymaya başlamıştı Orlando.
Beklemeden ne ayı ne de güneşe yol verecek şafağı,
atını ve silahlarını
alıp çıktı dışarı, girdi ormana,
vardı en karanlık ve ıssız yerine;
yalnız kaldığından emin olduğunda, haykırış ve
bağırışlarıyla bıraktı kendini acısını yaşamaya.

125

Kalmaz geri bağırmak, çağırmak ve ağlamaktan,
ne gece ne gündüz bulur huzur yüreğinde,
kaçar kasaba, köy ve kentten ormana,
yatar taş gibi toprakta, açık havada, yorgansız.
Kendi bile şaşırır çoğu zaman
nasıl böyle oluyor diye, iki gözü iki çeşme,
tükenmek bilmeyen bir kaynaktan akan,
iç geçirerek şöyle der kendi kendine gözleri yaşlı:

126

“Gözlerimden böyle durmadan akan, böylesine
zengin bir damardan beslenen gözyaşlarım
değildir artık. Gözyaşları yetmez bu kederi
dağıtmaya: daha ıstırabımın yarısı dururken,
bitti bile. Tutkumun ateşinden kaçıp,
gözlerime giden yola giren özüdür ruhumun;
akarak böylesine durmadan, alıp götürecektir
acımı, yaşamımla birlikte son noktalara.

127

Ve bu iç geçirişler, iç geçirişlerim değil, ıstırabımın
belirtisi; böyle değildir zaten benim iç geçirişlerim.
Zaman zaman durup verirler bir ara, oysa ben
hiç görmedim fırsat verdiklerini benimkilerin,

soluklanayım diye; Amor'dur, ki kanat çırparak
rüzgâr estirir kalbimdeki ateşi körüklemek için.
Ey Amor, ne tür bir mucizedir ki seninki
kalbimi sönmek bilmez bir ateşle yakıyorsun sürekli?

128

Ben bende değilim, ben görüdüğüm gibi
değilim artık; öldü o eski Orlando, gömdüler
onu yerin dibine. O nankör kadın öldürdü onu:
sadık kalmayarak savaş açmıştı kendisine.
Ben onun ruhuyum ondan kopup gelen
ve bu cehennemde acı içinde sürünüp gezen,
bir gölge de olsam tek başına yürüyen,
Amor'a güven duyan herkese ibret olsun diye.”

129

Kont dolaşır ormanda tüm gece; güneşin
ışığı dünyayı aydınlattığında, yazgı alıp
onu götürür yeniden, Medoro'nun o kahrolası
cümleleri yazdığı yere. Görür yeniden
rezaletin en büyüğünü, tekrar alevlenir ateşi,
yoktu içinde bir organı ki nefret, kızgınlık
hiddet ve çılgınlıkla dolu olmasın;
hiç duraksamadan, çeker kılıcını kınından.

130

Parçalar yazıyı ve taşı, havalandırır göklere
kadar en ufak taş parçalarını bile.
Medoro ve Angelica'nın adlarının yazıldığı
mağaranın taşları ve ağaçların vay geldi haline!
O gün öyle zarar gördüler ki ne çobana
ne de sürüsüne gölge olamayacaklar, serinlik
vermeyeceklerdi artık: o berrak ve temiz su da,
payına düşeni aldı öfkesinden Orlando'nun;

131

durmadan attı eline ne geçerse, dalı,
sapı, ağaç parçası ve toprağı ve kirletti
o tertemiz suları, dipten yüzeye öyle
bulanmıştı ki sular, bir daha temiz ve berrak
akamazdı. Sonunda, yorgun ve ter kan içinde,
yetmedi tükenen gücü daha fazla büyük nefret,
öfke ve hiddetine, yığılıp kaldı otların üstüne,
derin bir soluk vererek göklere doğru.

132

Üzgün ve bitkin yatar öylece otların üstünde,
tek bir söz söylemez, gözlerini diker gökyüzüne.
Yemeden, içmeden kesilir, bekler durur, ta ki
geçinceye kadar üç gün üç gece. O keskin acısı
büyümeyi kesmez ve büyüyecektir daha,
aklını başından alıncaya kadar sonunda.
Dördüncü gün, yeniden büyük bir öfkeyle
parçalar üzerindeki çelik kazağını, çelik yeleşini.

133

Bir tarafta miğferi, diğer tarafta kalkanı,
daha ileride silahları, daha da ileride
zırhının bir parçası: Kısacası tüm zırhı
ve silahları, giyim kuşamı paramparça olmuş,
ormana saçılmıştı. Tüm giysilerini yırtıp atmıştı;
çıplak kalmıştı, karnı, göğsü ve sırtı açıkta.
Böyle başladı işte büyük çılgınlığı,
duymamışsınızdır bundan daha korkunç olanını.

134

Öyle gözünü bürümüştü ki öfke ve hiddeti,
bilincini yitirdi, kaybetti aklını.
Aklına gelmedi her ne ise elini atmak kılıcına,
yoksa düşünemiyorum neler neler yapacağını.

Gücünün gereksinimi yoktu gerçi,
kılıca, çift ağızlı baltaya ya da başka bir silaha.
Gösterilerinin en büyüğünü yaptı burada
bir vuruşta büyük bir çamı devirdi örneğin:

135

bundan sonra birçoğunun akıbeti belliydi,
sanki ağaç değil, birer rezene, kuşkonmaz ya da
dereotuydu; köknar, kayın, karaağaç ve meşe
ağacına kadar, ne bulursa aynısını yaptı.
Bir kuşçunun ağını kuracağı yerde yaptığı
temizliği andırıyordu, yerde bulduğu çalı çırpıyı,
anızı, ısırgan otlarını kaldırıp attığı gibi, tüylümeşe
ve diğer o yılanmış ağaçları söktü kökünden.

136

Çobanlar duydukları gibi bu büyük hengâmeyi,
bıraktılar ormana sürülerini otlasınlar diye,
kimisi buradan, kimisi oradan, dört bir yandan,
ne olduğunu görmek için koşuşturdular.
Ulaştım durmam gereken noktaya ben de,
geçersem bu sınırı, sıkıcı gelebilir size öyküm,
bırakıyorum bu nedenle, anlatmıyorum gerisini,
uzunluğundan ötürü, sizi sıkmamak için.

24. Kanto

1

Her kim ki kaptırır ayağını aşk öksesine,
batar boğazına kadar kurtulmayı denedikçe;
aşk, sonuçta değildir çılgınlıktan başka bir şey;
böyle düşünmüş bilgeler; herkes
çıldırmasa bile Orlando gibi, gösterecektir yine,
başka bir şekilde deliliğini. Var mıdır deliliğin
bundan daha açık bir belirtisi: elde etmeye
çalışırken bir başkasını, kaybeder insan kendisini.

2

Etkileri değişir kişiden kişiye, ne ki hepsinin
kaynağı tektir. Büyük bir orman gibidir, onun için,
kim, elinde olmadan, hangi yola girerse
girsin, kaybolacaktır sonunda: fark etmez,
nereye girdiği, yukarı, aşağı; sağa ya da sola.
Şunu söylemek istiyorum sözün kısası: her kim
ki aşk uğruna yaşlanır, içindeki acıların yanı sıra,
hak eder prangayı ve giymeyi deli gömleğini.

3

Birileri şunu diyebilir bana: “Kardeşim,
yol gösteriyorsun da, kendi yaptığına bir baksana!” Şunu
söyleyeyim size; anladım sonunda,
ihtiyacı var kafamın iyice dinlenmeye;
özen gösteriyorum gerçi ya

umarım vazgeçerim anlatmaktan bu aşk acılarını.
Ancak yapamam dilediğim kadar çabuk,
çünkü bu musibet işlemiş ta iliklerime kadar.

4

Efendim, diğer kantoda dediğim gibi, aklını kaçırmış
olan çılgın Orlando çekip almış üstünden tüm
silahlarını ve saçmıştı ortalığa; yırtmıştı üstünü
başını, fırlatmıştı yere kılıcını, kökünden sökmüştü
koca koca ağaçları; inletiyordu ormanları, mağaraları;
duyunca birkaç çoban bu hengâmeyi, ya yazgıları
ya da işledikleri günahlardan ötürü,
sürüklenmişlerdi sesin geldiği yöne doğru.

5

Deliliğinin gördüler birçok belirtisini,
ve daha da yaklaştıklarında o inanılmaz kuvvetini,
dönerler kaçmak için ama bilemezler nereye
gideceklerini: ansızın korktuğunda, ne yapacağını
bilemeyenler gibi. Deliren Orlando hızla izlemeye
koyulur onları: birini yakalar ve koparır kafasını,
ne kadar da kolay olmuştu onun için koparıp almak,
dalından meyveyi, gövdesinden çiçeği koparır gibi.

6

Bir ayağıyla ağır bir kütük kaldırdı yerden,
ve geride kalanların üzerine fırlattı: devirdi
birkaçını yere, daldılar derin bir uykuya
ancak kıyamet gününde uyanacaklardır.
Erken anlayanlar daha sonra olacakları,
terkettiler derhal o yeri. Aslında yetişirdi,
geç kalmazdı Orlando kaçanlara,
onları bırakıp dalmasaydı sürülerin içine.

7

Fark edince köylüler diğerlerinin başına gelenleri, bıraktılar tarlalarında sabanı, orağı, çapalarını: kimileri çıktı evlerinin çatısına, kimileri tapınakların (güvenli değildi çünkü ne karaağaç ne de söğüt dalı), çıktıkları yerden izlediler olup biteni: deviriyordu yere karşısına çıkanı, sürüklüyordu atları, sığırları ısırarak, tırmalayarak yumrukla ya da tekmeyle; ondan kaçabilenler iyi koşanlardı yalnızca.

8

Olsaydınız, duyardınız siz de nasıl inlediğini bağış çağırışlardan ve borazan seslerinden ötürü civar köylerin; belki de hepsinden fazla çalan çan sesleri yankılanıyordu vadilerde, görürdünüz dağlardan inen binlerce kişiyi, bir o kadar da gelen oraya, çıkararak aşağı vadiden yukarıya; silahlanmışlardı, ellerinde ok, bıçak ve mızraklarla, kalkışarak bir saldırıya delinin üstüne acemice.

9

Nasıl ki lodos vurursa başta, biraz şakayla karışık dalgaları kıyıya, ikinci dalga daha da büyük olur ya birincisine kıyasla, üçüncünün şiddeti ise diğerlerinden çok daha fazla; dalgaları kıyıya savurduğu her defasında, bırakır şakayı bir yana, daha da güçlenir aslında; işte böyle büyüyordu duyulan düşmanlık Orlando'ya, iniyordu kayalıklardan ve çıkıyordu vadilerden yukarıya.

10

Öldürdü on kişiyi ve ardından bir on daha, yoktu bir savaş düzenleri saldırırken Orlando'ya: en iyisi o halde ona yaklaşmamaktı. Henüz kimse akıtamamıştı bir damla kan o bedenden,

yakalayamamıştı yaralama fırsatı bile;
sallıyorlardı boşu boşuna kılıçlarını. Göğün kralı
öyle bir lütufta bulunmuştu ki konta,
kutsal inancını koruması koşuluyla ancak.

11

Orlando ölüm tehlikesiyle karşı karşıya
kalırdı, eğer gösterebilseydi ölmek becerisini.
O zaman öğrenirdi işte, ne demek olduğunu
kılıcsız savaşmanın ve silahsız ne denli yürekli
olunacağını. Görünce kalabalıkların geri
çekildiğini ve darbelerinin boşa gideceğini
Orlando, bulamayınca o zaman karşısında
kimse, yönelir bu kez evlerin bulunduğu bir köye.

12

Bulamaz orada da hiç kimseyi karşısında,
büyükü küçüklü herkes terk edip gitmiştir
köyü korkudan. Ancak vardı bolca yiyecek
karın doyuracak kadar, köylülerin ve çobanların
yediği türden. Hem deliliğinden hem de açlıktan
ayıramaz ekmeği, meşe palamutundan.
Eline ne geçerse atar ağzına durmadan bir an,
bakmaz pişmiş mi, yoksa çiğ mi olduklarına.

13

Ve sonra dolaştı tüm memleketi, kovalamaya
başladı insanları ve vahşi hayvanları; girdi
ormanlara, zaman zaman avladı oradan oraya
bir çırpıda sıçrayan karaca ve alageyikleri.
Girişti kavgaya, yere serdi sık sık çıplak ellerle
karşısına çıkan ayıları ve yaban domuzlarını:
doyurmak için açgözlü karnını butlarıyla,
yedi bitirdi onları yüzmeden derilerini.

14

Bir oraya, bir buraya, bir aşağı, bir yukarıya
dolaştı tüm Fransa'da; bir gün vardı bir köprüye,
altından dolu dolu sularıyla, yayıla yayıla
bir ırmak akmaktaydı derin bir vadi içinde. Hemen
yanında bir kule yükseliyordu, gösteriyordu
çok uzakları ve tüm çevreyi bakınca tepesinden.
Burada yaptıklarını dinleyeceksiniz bir başka yerde,
şimdi dönmek zamanıdır Zerbino'nun öyküsüne.

15

Zerbino, Orlando'nun ayrıldıktan sonra
yanından, biraz daha oyalandı oralarda,
ve sonra koyuldu yola; yavaş yavaş
sürüyordu atını, izledi şövalyenin geçtiği yolu.
Daha iki mil yol ya gitmiş ya gitmemişti ki,
sanırım bir şövalye gördü, bağlanmıştı
bir katıra, iki atlı, silahlı adam da
eşlik etmekteydi, her biri bir yanında.

16

Zerbino yaklaşıp yaklaşmaz yanına hemen tanıdı
bu tutsağı, Issabella da kim olduğunu anladı,
Biscaglialı Odorico'dan başkası¹ değildi bu adam,
kuzunun emanet edildiği bir kurttu aslında.
Zerbino tüm arkadaşları içinde
onu seçmişti emanet etmek için sevdiği kadını,
umuyordu çünkü her zaman gösterdiği sadakati
bu işte de göstereceğini, ne ki olmadı öyle.

17

Tam onu gördükleri sırada anlatıyordu
Issabella olayların nasıl geliştiğini:

1 Bkz. 13, 11-12.

gemi batmadan önce nasıl da
filikaya binip canını kurtardığını; Odorico'nun
ona zorla sahip olmak istediğini ve haydutlar
tarafından mağaraya nasıl götürüldüğünü.
Henüz anlatacaklarını bitirmemişti ki gördüler
o hain adamın tutsak edilip getirildiğini.

18

Odorico'nun yanındaki iki adam ki tutsak
etmişlerdi onu, tanıdılar görür görmez hemen
Issabella'yı; anladılar yanındakinin de sevgilisi
olduğunu ve onların da efendisi; görünce de
ayrıca, kalkanındaki o antik armanın²
varlığını, soylu ailesinin işareti olarak:
bakınca daha dikkatlice yüzüne gelip karşısına,
emin oldular yanılmadıklarına kesinlikle.

19

İndiler hemen atlarından aşağı,
koşarak gittiler Zerbino'ya açarak kollarını,
kucakladılar ellerinden geldiğince,
çıkardılar miğferlerini ve diz çöktüler önünde.
Zerbino, görünce onları karşısında,
bakar ki birisi Biscaglialı Corebo
diğeri ise Almonio. Göndermişti onları
Odorico ile birlikte almak için Issabella'yı.

20

Almonio şöyle dedi: “Tanrı'ya şükürler olsun
(onun inayetiyle) Efendim, Issabella
sizinle birlikte; anlıyorum ki size yeni bir bilgi
vermiş olmayacağım bu alçakla ilgili,
ne yaptı da şimdi onu böyle bağlı görüyorsunuz,

2 Bkz. 10, 84.

boşuna anlatmış olacağım. Kelimesi kelimesine tüm hikâyeyi dinlemiştir zaten, en çok içinde olan kişiden, bu hayvanın davranışını.

21

Issabella anlatmıştır size bu hainin beni nasıl kandırıp kendinden uzaklaştırdığını, nasıl ardından Corebo'nun yaralandığını, korumaya çalışırken Issabella'yı.³

Ama ben döndükten sonra olanları, Issabella ne gördü ne de duydu, bu nedenle, anlatmamıştır sana: bana düşüyor şimdi ben anlatayım bu bilmediklerinizi.

22

Hemen aceleyle bulduğum iki atla döndüm tekrar şehirden deniz kıyısına, ufku dikkatlice taradım gözlerimle acaba çok mu geride kaldılar diye. Daha da ileri gittim, geldiğimde denizinin kıyısına, onları bıraktığım yere; baktım ama yoktu hiç kimse, kumsaldaki yeni ayak izlerinin haricinde.

23

Ben de takip ettim izleri, vahşi bir ormana götürdü beni. Henüz ormanın derinliklerine girmemiştin ki duydum yerde yaralı yatan arkadaşımın iniltilerini. Sordum nerede olduğunu Odorico'nun ve kadının, bir de kimin onu vurduğunu. Öğrenince ne olduğunu, ayrıldım oradan, o sarp kayalıklarda aramak için bu hainin izlerini.

3 Bkz. 13, 24-26.

24

O gün çok yerde dolaştım adım adım,
ama rastlamadım başka bir izine. Sonunda
ben de döndüm Corebo'nun yattığı yere,
her yer öyle bir kızıla boyanmıştı ki
eğer kalsaydı biraz daha yerde,
iyileştirmek için doktor ve yataktan çok,
gereksinimi olacaktı bir papaza,
bir keşişe ve bir de bir çukura, gömülmek için.

25

Onu ormandan çıkartıp şehre götürdüm,
bir arkadaşım olan hancının evine yerleştirdim,
sağlığına kavuşturdu kısa zaman içinde,
yaşlı ve bilge bir doktorun sayesinde.
Sonra atları ve silahlarımızı bulunca,
ben ve Corebo koyulduk Odorico'yu aramaya,
bulduk izini, Alfonso di Biscaglia'nın sarayında;
ve giriştim onunla orada kavgaya.

26

Kralın adaleti ve benim haklılığım tanıdı bana
savaşma olanağı serbest bölgede,⁴ ayrıca
haklılığımdan da öte Fortuna, ki isterse eğer
tanır kazanma şansını nerede olursa olsun,
koştı yardımıma o alçağın karşısında
ve tutsağım ettim onu; Kral duyunca
o alçağın yaptığı hainlikleri, ne istersem
yapabileceğimi söyledi ona.

27

Ne öldürmek ne de serbest bırakmak istedim,
gördüğün gibi, zincire vurdum getirdim huzuruna

4 Böyle bölgelerde yapılacak düellolar için yörenin sahibinden izin almaya gerek yoktu.

senin; çünkü onu yargılamak sana düşerdi,
şimdi ister işkence et, ister öldür.
Kral Carlo'nun yanında olduğunu öğrenmiştim,
ve seni bulma arzusu beni buralara getirdi,
artık umudum kalmamıştı ki,
şükürler olsun Tanrı'ya, seni burada çıkardı karşıma.

28

Şükürler olsun yine, gördüğüm için (nasıl oldu
bilmem) sevgili Issabella'nı seninle birlikte;
bu alçak herifin yüzünden, ondan bir daha
haber alacağımı hiç beklemiyordum.” Zerbino,
açmadan ağzını, dinler Almonio'nun anlattıklarını,
ve diğer gözlerini Odorico'nun üstüne,
ne ki kin beslediğinden değil, üzüldüğü için,
o derin dostluğun böyle kötü bitmiş olmasından ötürü.

29

Bitince Almonio'nun anlatacakları,
Zerbino şaşırıp kalmıştı uzun bir süre,
nasıl olur da hiçbir nedeni olmadan⁵
böylesine haksız bir biçimde
ihanet edebilmişti ona. Ardından uzun
bir şaşkınlıktan sonra bir ah çekerek sorar
eski dostuna, ona ihanet eden tutsağına,
doğru muydu Almonio'nun anlattıkları.

30

Hain, dizlerinin üstüne çökerek bıraktı
kendini yere ve şöyle dedi: “Beyim,
bu dünyada yaşayan herkes hata yapar,
ve günah işler: kötüyü iyiden ayıran tek şey,
kötü en ufak arzusuna yenilir ve boyun eğer;

⁵ Bkz. 13, 12, 7-8.

iyi ise silahlarına sarılır ve savunur kendini,
ancak güçlüyse düşmanı, o da bir şey
yapamaz teslim olmaktan başka arzularına.

31

Eğer gönderseydiniz beni bir kalenizi korumaya,
ve ilk saldırıda savunmadan,
çekseydim göndere düşman bayraklarını, haklı
olarak suçlayabilirdiniz beni aşağılıkla, daha da
kötüsü hainlikle belki ve yaftalardınız beni bu adla.
Direnseydim ama kaybetseydim sonunda,
eminim ki suçlu olmak yerine şimdi
şan ve şeref elde etmiş olurdum kendi ellerimle.

32

Ne kadar güçlüyse düşman, o kadar
bağışlanır olur kaybedenin suçu.
Ben sadakatimi, dört tarafı kalın duvarlarla
örölmüş bir kale gibi korumalıydım. İlahi
kudretin bana verdiği tüm sağduyu ve aklımla
korumaya da çalışmalıydım. Denedim,
ne ki dayanma gücümü aşan bir saldırı
karşısında dayanamadım ve yenildim sonunda.”

33

Böyle söyledi Odorico ve sonra ekledi (işin özü bu,
uzun sürer anlatması tüm ayrıntılarıyla),
karşı koymaya çalışmak kolay olamazdı
o güçlü dürtüye, basit bir geçici heves değildi çünkü.
Yakarışlar belki etkili olur acımasız bir öfkeyi
törpülemek için; sözlerdeki alçakgönüllülük de
yumuşatabilir her suçu; Odorico da işte bunu
yapıyordu yumuşatmak için beyinin katı yüreğini.

34

Zerbino'nun kafası karışmış, arada kalmıştı
acaba almalı mıydı intikamını,
yoksa vazgeçip gitmeli miydi. Görünce bu hainliği,
besliyordu onu intikam duygusu,
sökme istiyordu yerinden kalbini;
ne ki anımsadığında onunla sıkı dostluğunu
uzun yıllar süren, söndürüyordu o kızgın öfkesini
merhametin hoşgörüsü yüreğinde duyumsadığı.

35

Zerbino karar veremez ne yapacağına,
bağışlamalı mı o hainin canını, yoksa
görmesin diye gözü onu bir daha, öldürse mi,
öldürmese mi, tutarak ömür boyu tutsağı olarak;
bir at kişneyerek gelir dörtmala işte tam o sırada,
Mandricardo'nun dizginini çaldığı attır bu,
üstünde de o yaşlı kadın Gabrina,
atmıştı Zerbino'yu ölümün kollarına.

36

At duyunca uzaktan diğer atların sesini,
gelip girmişti aralarına,
üstünde yaşlı kadın, ne ki boşuna geliyordu
yardım dilemek için, iki gözü iki çeşme.
Görünce Zerbino onu, açtı ellerini Tanrı'ya
ve şükretti, ona davrandığı için böyle iyi niyetle,
yeryüzünde nefret ettiği bu iki kişiyi,
düşürmüştü ikisini birden eline işte şimdi.

37

Tutsak alır o yaşlı kötü kalpli kadını da,
düşünecekti bu arada ona ne yapacağını:
diğer suçlulara ibret olsun diye önce burnunu
ve de biri ve öteki kulağını kesmeyi düşündü;

sonra etinden akbabalara güzel bir ziyafet çekmenin daha iyi olacağını tasarladı. Aklından geçirip duruyordu çeşitli cezalar, verdi sonunda kararını.

38

Döndü dostlarına ve şöyle dedi: “Serbest bırakacağım bu haini, mutlu olacağım bundan, hak etmese de gerçekte bağışlanmayı hak etmiyor böyle acımasız bir işkenceyi de. Bağışlıyorum ona, özgürlüğünü ve yaşamını, biliyorum ki Amor’dur onu baştan çıkaran; Amor varsa işin içinde, şimdiki gibi, bağışlanabilir her suç daha kolayca.

39

Amor darmadağın eder aklın dengesini, çok daha akıllıların bile, onda olmadığı kadar; aşk yüzünden çok daha büyük suçlar işlendi, bize yapılan oranla. Odorico bağışlanmalı, bence ben olmalıyım bir tek, cezalandırılacak kişi, belki gözlerim kör olmuştu ona bu görevi verecek kadar, unutmuştum çünkü, ateşin yanında samanın ne kadar kolay alev aldığını.”

40

Baktı Odorico’ya ve şöyle dedi: “Ödemek için yaptığın hatanın bedelini, bu yaşlıyla bir yıl geçireceksin, ayırmadan gözünün önünden hiç, ne gece ne de gündüz. Nereye giderse git, nerede olursa orada ol; ayrılmayacaksın yanından asla bir dakika bile, ölümün pahasına da olsa; koruyacaksın onu, zarar verebileceklerle karşı.

41

Eğer emrederse sana, girmen için bir kavgaya
ya da savaşa, saygı duyacaksın emrine.
Ayrıca bu yıl boyunca, onunla birlikte
dolaşacaksın Fransa'yı boydan boya.”
Böyle söyledi Zerbino; aslında işlediği günahtan ötürü
ölmeyi hak ediyordu çoktan Odorico ama böylelikle
yapacağını yaptı, onu daima açık kalan
kurtulması zor bir ölüm çukurunun başında bıraktı.

42

Gabrina birçok kadın ve adamı aldatmıştı,
bir o kadarına da zarar vermişti,
her kim onunla olmuşsa, başı belaya girmişti
karşılarna çıkan gezgin bir şövalye ile. Böylece
aynı biçimde cezalarını bulacaklardı ikisi de:
kadın işlediği günahlarından ötürü, Odorico da
o kadın uğruna dövüleceği için; kısacası,
öleceklerdi ikisi de çok geçmeden zaman.

43

Uysun diye söylenene, Zerbino
Odorico'ya büyük bir yemin ettirdi:
olur da tutmazsa sözünü, bir gün çıktığında
karşısına raslantısal, dinlemeden
yakarışlarını ve acımadan ona,
acılı bir ölümle cezalandıracağını söyledi.
Sonra dönüp Corebo ve Almonio'ya
emretti onu çözmelerini.

44

Almonio ve Corebo istemeden de olsa çözdüler
yavaşça o haini iplerini; üzmüştü
bağışlanması her ikisini de,
bekliyorlardı çünkü dört gözle intikam almayı.

Böylece o alçak Odorico ayrılır oradan,
yanında Gabrina ile birlikte.
Sonra ne olduğunu anlatmaz Turpino,
ama okudum başka bir yazarın yazdıklarından.

45

Söylemeyeceğim yazarın adını burada,
ama şöyle yazıyordu: daha bir günlük yol
gitmiş ya da gitmemişlerdi ki
kurtulmak için Gabrina'dan bozarak anlaşmayı
ve ettiği yemini, geçirip boynuna ilmeği,
asmıştı onu bir karaağaca. Ondan bir yıl sonra
(yerini söylemiyor yazar) Almonio da
onu bulmuş ve o da aynı oyunu oynamıştır ona...

46

Zerbino ki şövalyenin izini sürmüştü,
gitti Orlando'nun peşinden ve kaybetmek
istemedi o izleri; endişe etmesinler diye
onun için kendi birliğine haber gönderdi:
Bu görevi Almonio'ya verdi, dahası da
var ama gerek yok, uzun sürer anlatması.
Corebo'yu da yolladı onunla,
Issabella dışında almadı kimseyi yanına.

47

Zerbino çok seviyordu erdemli Orlando'yu,
Issabella'nın sevgisi de daha az değildi,
İskoç prensininki ile kıyaslanınca.
Çok da istiyordu bilgi almış olmayı, duymuştu
çünkü bulmuş olduğunu Sarazeni,
dövüşürken eyeriyle birlikte onu alaşağı etmişti;
Zerbino, bitmeden önce üçüncü gün,
dönememişti karargâhına:

48

Orlando'nun beklediği zaman bu zamandı,
silah taşımayan şövalyeyi
görmek için, takip ederek izleri Zerbino,
geçti Orlando'nun geçtiği her yerden.
Geldi sonunda o nankör kadının adını kazıdığı
ağaçlarla dolu ormanlık alana; burada baktı
ve gördü ki o pınar ve kayalar
her yer altüst olmuş darmadağın edilmişti.

49

Parlak bir şey gördü; parlayan
kontun zırhıydı uzaktan; sonra da miğferini,
ama bu, Afrikalı Almonte'nin zamanında
kafasına geçirdiği ünlü miğfer değildi.
Ormanın daha derinlerinde duydu bir atın
kişnediğini ve başını çevirdi o yöne;
ve gördü Brigliadoro'nun orada otladığını,
sarkıyordu yuları atın eyerinden.

50

Durindana'yı aradı ormanda, buldu da,
ne ki kını yoktu ortada.
Kıyafetlerini gördü zavallı Orlando'nun
paramparça edip, saçmıştı dört bir yana.
Issabella ve Zerbino şaşırmışlardı
anlam verememişlerdi olanlara:
her şey geldi akıllarına, Orlando'nun
çıldırıp aklını yitirmesinin dışında.

51

Eğer bir damla kan görselerdi inanabilirlerdi
ölmüş olduğuna. Gördüler bu arada nehrin
kıyısından geldiğini kendilerine doğru
rengi sapsarı kesilmiş bir çobanın. Çoban uzaktan,

yüksek bir kayanın üstünden tanık olmuştu
zavallı Orlando'nun nasıl delirdiğine;
nasıl silahlarını atıp üstünü başını parçaladığına,
çobanları öldürüp ve neler neler yaptığını görmüştü.

52

Zerbino sorunca ne olduğunu, anlattı çoban
tüm olan biteni gerçek yüzüyle. Şaşırdı
İskoç prensi bu olaya ve güçlkle inandı
gerçek olduğuna; ancak her şey apaçık ortadaydı
inansa da inanmasa da,
indi atından üzgün, ağlamaklı ve şaşkın,
toplamaya başladı etraftan, dört bir yana saçılan
Orlando'dan geriye kalan tüm eşyalarını.

53

Issabella da iner atından, Zerbino gibi o da
başlar toplamaya o felaketten arta kalanları.
O anda yanlarına genç bir kadın gelir;
üzgün görünüyordu, belli ki derindi acısı.
Eğer sorarsanız kim olduğunu,
ya da neden böyle üzgün olduğunu,
Fiordiligi'dir adı ve aramaktaydı izlerini
kocasını Brandimarte'nin, diye yanıt veririm size.

54

Brandimarte etmeden tek bir söz bile,
bırakmıştı kadını Carlo'nun kentinde; bekledi
kadını onu burada, altı ay mı desem sekiz mi;
sonunda anlayınca dönmeyeceğini, bir denizden
ötekine attı kendisini, dahası Pireneler ve Alp'lerin
eteklerine kadar, başladı onu aramaya her yerde.
Fransa'nın her tarafını taradı onu bulmak için
sadece büyücü Atlante'nin sarayı dışında.

55

Atlante'nin sarayında olsaydı eğer,
dolaştığını görürdü Gradasso ile birlikte,
Ruggiero ile, Bradamante ile,
Ferraù ve Orlando ile önce;
ne ki sonra Astolfo kovaladı büyücüyü
borazanının korkunç ve ürkütücü sesiyle,
dönmüştü Brandimarte Paris'e:
ancak henüz bilmiyordu bunu Fiordiligi...

56

Size söylediğim gibi, raslantıyla karşılaştıktan
sonra bu iki sevgiliyle güzel Fiordiligi,
tanıdı silahları ve sahipsiz kalan
Brigliadoro'yu, yuları eyerine bağlı.
Kendi gözleriyle gördü o acı olayı,
önceden bir şeyler duymuşluğu vardı;
çünkü çoban ona da anlatmıştı Orlando'yu
aklını yitirmiş koşarken gördüğünü.

57

Bu arada Zerbino toplar bütün silahları ve asar
çam ağacına, oluşturur onlardan güzel bir yengi
anmalığı; ve kuşanmasını yasaklamak
istediğinden yerli ya da yabancı herhangi
bir şövalyenin, kısa bir not yazar yeşil bir kütüğe:
“Şövalye Orlando'nun Silahları”
sanki şöyle der gibidir: dokunmayın, yakar yoksa,
boy ölçüşemeyecek kişi Orlando ile.

58

Övgüye değer eserini bitirdiğinde, döner
atına, tekrar binmek için; işte bu sırada
Mandricardo üstüne gelir, ganimetlerle
süslenmiş görkemli çam ağacını gördüğü için;

yalvarır olayı anlatması için: o da anlatır ona,
anladığı kadarıyla gerçeği. O sırada neşesi
yerinde olan pagan kral duraksamadan
gelir çam ağacına ve kaldırır kılıcını;

59

ve şöyle der: “Bunun için kimse beni eleştiremez;
yalnız bugün değildir onu ele geçirmiş olmam,
ve hakkım olanı ondan alabilirim,
nerede olursa olsun her yerde. Orlando onu
korumaktan korktuğu için, deli numarası çekti
ve onu fırlatıp attı; ama korkaklığını
bu şekilde gizlemeye çalışmış olsa da,
engelleyemez benim bu hakkımdan yararlanmamı.”

60

Zerbino bağıırıyordu: “Dokunma ona,
ya da düşünme savaşmadan ona sahip olabileceğini.
Hektor’un silahını böyle alıp götürürsen onu çalmış
olacaksın, hakkıyla ele geçirmiş olmak yerine.”
Başka bir söz söylemeden birbirlerinin üzerine yürürler,
gösterirler birbirlerine cesaret ve erdemlerini karşılıklı.
Yüzlerce darbenin yankılandığı duyulur havada,
daha yeni başlamışlardı oysa kapışmaya.

61

Zerbino ateş gibiydi, çabucak sakınıyordu
Durindana’dan, darbesinin inebileceği her yerde,
sıçratıyordu oradan oraya alageyik gibi atını,
en güvenli çıkışların olduğu yerlere doğru.
Çevik olmaktan yoktu başka çaresi;
çünkü eğer alacak olursa aniden
bir kılıç darbesi, gidecektir karışmaya aralarına
âşık ruhların, mersin ağaçlı ormanı dolduran.⁶

6 *Aeneis* göndermesi: Âşıkların ruhları cehennemde mersin ağaçlı ormanda gezinirler. Bkz. *Aeneis*, VI, 440-44.

62

Sürüden ayrılıp kırlarda başıboş dolaşan domuza
saldıran hızlı bir köpek gibi etrafında dolaşıp durur,
bir oradan, bir buradan vurmak ister ve bekler
bir kere olsun ayağının sürçmesini: kılıcın aşağıdan mı
yoksa yukarıdan mı geleceğine dikkat kesilir
Zerbino; ondan kurtulmak çabası içindedir;
hayatını ve onurunu korumak için aynı zamanda,
hep tetiktedir gözleri, vurup vurup kaçar zamanında.

63

Öte yandan Sarazen tuttursun ya da tutturmasın
hedefi, savurur acımasız kılıcını,
iki dağ arasındaki Alp rüzgârına benzer,
titretir ya mart ayında bol ağaçlı ormanları;
büker ya ağaçları yerlere kadar,
döndürür ya havada, kırılan dallarını ağaçların.
Zerbino sayısız darbeden kaçıp sakınırken
sonunda sakınamaz artık üstüne gelen birinden.

64

Kurtulamaz acımasız bir kılıç darbesinden,
saplanır göğsüne, kılıcı ve kalkanı arasından.
Sağlam bir zırhı olduğu kadar, sağlam
bir kaplaması vardı zırhının ve müthiş bir kalınlığı:
yine de direnemedi ona karşı ne biri ne öteki.
Yol verdiler acımasız kılıcın geçip gitmesine.
Önüne çıkan her şeyi kesip biçti:
zırhından eyerine ve de diğer araç gerecine kadar.

65

Darbesi epeyce kısa kalmamış olsaydı eğer,
böler geçerdi kamış gibi onu ikiye;
ne ki zar zor erişmişti etine, dahası,
çok da zarar vermemişti canına:

bir karış büyüklüğünde bile olmayan
bir yara açmıştı göğsünde. Sıcak kanı ıslatıyordu
ışıl ışıl parlayan silahlarını ve iniyordu
ta ayaklarına kadar kıpkırmızı bir çizgi halinde.

66

Bir zamanlar görürdüm bölerdi kırmızımsı
bir şerit gümüşümsü renkteki bir kumaşı
ortasından, kardan beyaz bir elin becerisiyle,
o eldi, duyumsuyorum, bölen kalbimi ikiye.
Zerbino savaşta ustaydı ama yaramadı
burada pek işine ve daha güçlü, cesaretli
Tatar kralı önde gidiyordu bu yarışta, silahları
sağlam ve kıvraktı, onu öne çıkarıyordu.

67

Paganın bu darbesi daha etkili olmuştu,
görünüşte, gerçekte olduğundan;
o kadar ki Issabella, duyumsuyordu ikiye
ayrıldığını kalbinin, buz kesmiş göğsünde.
Cesur ve yiğit Zerbino köpürüyordu
öfke ve sinirden;
iki eliyle kavrayıp kılıcını sallarken,
indirdi bir darbe, ortasından Tatar'ın tolgasına.

68

Neredeyse atıyla kucaklaşacaktı boynuna sarılıp,
kafası öne düştüğü için bu sert darbeden ötürü
kibirli Sarazen; büyülü de olmasaydı tolgası,
ayrılmış olurdu başı o genç bedeninden.
Gecikmeden aldı intikamını ve şöyle demedi:
“Görürsün bir başka sefere!”
kaldırdı kılıcını tolgasına doğru indirdi darbesini,
yarmayı umuyordu onu başından ta göğsüne kadar.

69

Gözünü ve aklını aynı anda kullanan Zerbino,
 çekti hemen atını sağa ve mahmuzladı;
 ne ki hızlı değildi kaçabilecek kadar
 keskin kılıçtan, vurmuştu onu kalkanından.
 Tepeden tırnağa kadar böldü iki eşit parçaya
 kalkanı ve kırdı bileğine geçen bileziğini,
 çözüldü kalkan; yaraladı kolundan ve sonra
 parçaladı zırhını, indi ta kalçasına kadar.

70

Oradan oraya her yolu denedi Zerbino,
 ne ki istediğini elde edemedi hiç;
 çünkü vurmasına vurdu ama bir iz bile
 bırakamadı zırhının üstünde Tatar'ın.
 Öte yandan Tatar kralı, öyle bir üstün
 geldi ki Zerbino'ya, vurdu
 onu yedi ya da sekiz yerinden, aldı kalkanını
 elinden, uçurdu tolgasının yarısını.

71

Giderek daha fazla kan kaybeder oldu,
 gücü kalmadı, yine de bir şey yokmuş gibi
 duruyordu rakibinin karşısında;
 hiçbir şey yoramıyordu güçlü kalbini, her şeye
 rağmen destekliyordu zayıf bedenini.
 Korkudan kanı çekilen kadın yanaşır
 Doralice'ye ve Tanrı aşkına, ona yalvarıp yakarır,
 kötü ve acımasız savaşı durdursun diye.

72

Güzel olduğu kadar kibar olan Doralice,
 olayın nereye varacağından emin değildir,
 Issabella'nın dediğini seve seve yapar,
 ve sevgilisini ateşkese ve barışa zorlar.

Diğerinin⁷ yalvarışlarıyla intikamcı öfke
çıkıp gider Zerbino'nun kalbinden: ve kadının
istediği yoldan, uzaklaşırlar oradan; yarıda
kalmıştır oğlanın başlatmış olduğu kılıç dövüşü.

73

Fiordiligi zavallı kontun güzel kılıcının
başına gelenleri gördükçe suskun ve üzgündür
ve öyle ağırına gider ki öfkesinden ağlar
ve başını taşlara vurmaya gelir içinden.
O savaşta Brandimarte'nin olmasını isterdi;
ve onu bulursa eğer olanları anlatacaktı ona,
kibirli Mandricardo o kılıcın ağırlığını
taşıyamayacaktı uzun bir süre, onu biliyordu.

74

Fiordiligi sabah akşam boşu boşuna
arayıp durur sevgili Brandimarte'sini ne ki
ondan giderek daha da uzaklaşmaktadır,
çoktan Paris'e dönmüştür adı geçen şövalye.
O kadar çok dağ, taş dolaştı ki
sonunda vardı bir ırmak kıyısına,
görüp tanıdı orada zavallı şövalyeyi,
ama önce Zerbino'ya olanlardan söz edelim:

75

Durindana'yı orada bırakmış olması çok ağır
gelmiştir ona, diğer bütün başına gelenlerden
çok daha ağır; atının üzerinde güçlkle duruyordu,
çok fazla kan kaybetmiş,
ve daha da kaybediyordu, yetmezmiş gibi;
çok geçmeden duydu duymadığı
ağrısını, öfkeden ötürü; arttı acısı; büyüdü ağrısı:
duyumsadı yaşamının bitmekte olduğunu.

7 Issabella.

76

Gücünü yitirmiştir artık, kalır olduğu yerde gidemez;
durur bir pınarın başında. Bilemez ne yapacağını,
ne diyeceğini, ona yardım etmek ister ama edemez,
yardımsever kızcağız. Anlamıştır öleceğini adamın
çaresizlikten; çünkü çok uzaktadırlar
herhangi bir kentten, yoktur, böyle bir gereksinim
karşısında başvuracağı doktor ki görev aşkıyla yanan,
ya da acıdığı için ona yardım edecek olan.

77

Kadın bilmez ne yapacağını acı duymak
ve seslenmekten başka, zalim ve acımasız yazgı
ile göklere. “Vay başıma gelenler!” diyordu,
“neden gömülmedim Okyanus’un sularına yelken
açtığım zamanlarda?” Zerbino içe çökmüş
gözlerini çevirir ona, üzmüştür kadını; kadın
yakınmaktadır; artar iç sızısı, daha çok adamın bedensel
acısından, ki onu götürecektir artık ölüme.

78

“Canım,” diyordu kadına, “ben öldükten
sonra da sürdür lütfen beni sevmeyi,
acı çekmemin tek nedeni, seni rehbersiz
bıraktır yalınız başına, ölüyor olmam değil yoksa:
çünkü eğer güvenli bir yerde
yaşasaydım hayatımın son anlarını,
mutlu, memnun ve çok şanslı ölmüş olacaktım,
son soluğumu kollarının arasında verirken.

79

Ama benim kötü ve acımasız alınyazım
bırakmamı ister seni, bilmeden kimin ellerine
teslim edeceğimi; vurulduğum o ağız,
o gözler ve o saçlar adına yemin ediyorum,

umutsuz gideceğim derin karanlıklarına
cehennemin; ve seni bu şekilde bırakmış
olmaktan ötürü tadacağım acıların en büyüğünü,
diğer bütün acılarıma oranla.”

80

Bu sözler üzerine, çok üzgün olan Issabella,
gözyaşlarına boğulmuş ve başını eğerek
birleştirmişti ağzını Zerbino’nun dudaklarıyla;
tıpkı mevsiminde toplanmamış, gölgeli
çalılıkta solmaya bırakılmış, rengi atmış
bir gül gibiydi, şöyle diyordu karşılığında:
“Hayatım, bu son yolculuğunu
bensiz yapacağını düşünme asla.

81

Arkandan geleceğim, aşkım, kuşkun olmasın,
cennet ya da cehennemde, nerede olursan ol
geleceğim arkandan. Ruhlarımız birlikte
çıkacak bedenlerimizden ve sonsuza kadar
kalacaklar birlikte. Gözlerinin kapandığını
görür görmez, ya içimdeki acı beni öldürecek
ya da yetmezse eğer acım, sana söz veriyorum ki
bugün bu kılıcı ben kendim saplayacağım bağrıma.

82

Bedenlerimizle ilgili az değil beslediğim umut,
canlı kalacaklarına ölmeleri daha iyi belki.
Belki buralara gelir biri
ve acır onlara yattıkları yerde,
alıp koyar velki ikisini birlikte bir mezara.”
Böyle diyerek topluyordu üzgün dudaklarıyla,
yaşam veren soluğunu adamın; ölümün çalıp götürmeye
kararlı olduğu, en son esintisi kalıncaya kadar.

83

Zerbino güçsüz sesiyle zorlanarak şöyle diyordu:
“Senden şunu rica ediyorum ve yalvarıyorum
sevgilim, bana olan aşkın adına,
ki benim için babanın krallığını bırakıp geldin;
senden bir şey isteyeceğim isteyebilirsem eğer,
hayatta kaldığın sürece, Tanrı izin verdiği kadar,
sakın ola ki unutma, ne kadar sevebilirse insan birini,
ben de seni o kadar çok seviyorum.

84

Tanrı belki sana yardımda bulunacaktır,
her türlü şiddetten seni uzak tutmak için,
tıpkı o mağaradan kurtulmanı sağladığı gibi.
Romalı senatörü⁸ oraya göndermişti ya.
Ya da denizde ve dinsiz Biscaglin’e karşı
sana yardım etmiş olduğu gibi;
ve gelecekse başına onurunu kıracak bir şey,
o zaman kabullenmek yerine ölümü yeğle.”

85

Bu son sözlerini o kadar iyi
anlatabildiğini sanmıyorum. Bitmişti işte.
Tıpkı sönmekte olan bir ışık gibi, hani söner ya
gazı ya da onu tutuşturan hammaddesi tükenince.
Kim gerektiği gibi dile getirebilir ki
nasıl üzüldüğünü genç kızın: sapsarı kesilmiş,
boylu boyunca uzanmış ve buz gibi soğuk bedeniyle
gördüğünde Zerbino’yu kolları arasında?

86

Kanlı bedeninin üzerine kendini bırakıvermişti,
ve gözyaşlarıyla ıslatıyordu onu bolca akıttığı,

8 Orlando.

öyle bir feryad ediyordu ki sesi yankılanıyordu
binlerce mil boyunca ormanda ve kırlarda.
Acımasızca hem yüzüne hem bağrına,
parçalarcasına vuruyor, dövünüyordu; bağııyordu
altın renkli kıvırcık saçlarını yolarken
sürekli boşu boşuna sevgilisinin adını anarak.

87

Öyle çok kızmıştı ki, öyle öfke dolu
bir acısı vardı ki, kolay olacaktı
kılıcını kendine doğru çevirmesi; pek umrunda
değildi sevgilisinin son sözleri;
eğer karşı çıkan bir papaz olmasaydı o anda,
kadının yapmak istediğine; çok uzak olmayan
kulübesinden çıkıp gelen sık sık yakındaki pınarın
serin ve dupduru sularına gelen.

88

Doğal bilgeliğine erişilmez
iyilikseverliğini katmış saygın
bir insandı; hayırseverlikle, örnek
olmakla ve söz ustalığıyla
donatılmıştı; acılı genç kıza sabır
telkin ediyordu etkileyici sözlerle,
ve önüne koyuyordu tıpkı bir ayna gibi,
yeni ve eski Ahit'te adı geçen kadınları.

89

Sonra gösterdi ona, Tanrı'dan gelen dışında
olmadığını başka bir gerçek mutluluk olmadığını
ve insanın umutlarının gelip geçici
ve kısa süreli olduğunu;
öyle inandırıcıydı ki, çekip çıkardı onu
o acımasız ve yanlış kararından;
yaşamının tüm geri kalanını Tanrı'ya,
hizmet etmek için adamaya razı ederek onu.

90

Ne aşkını ne de ölümünden aklında kalanları
unutuyordu, ne de sevgilisiyle
yaşadıklarını; nerede olursa
ve nereye giderse gitsin gece gündüz yanından
eksik etmeyecekti anılarını. Ve sonunda, kalktı,
yaşına göre güçlü ve diri rahibin yardımıyla,
bindirdi Zerbino'yu üzgün atına
ve yol aldılar ormanlardan geçerek günlerce.

91

Ayağını denk alan ihtiyar istemedi gitmek
yanında, birebir tek başına kalmış genç kızla,
oradan çok uzakta olmayan vahşi mağaradaki
ıssız kulübesine; içinden şöyle söyleniyordu:
“ateşle barut durmaz yan yana.” Yaşı olmasına
karşın güvenemiyordu kendisine,
ne de bilgeliğine, kaldıracak gibi değildi çünkü,
giremezdi böylesine büyük bir riske.

92

Onu Provenza'ya götürmeyi düşündü,
Marsilya'ya uzak olmayan bir kaleye,
içi azize gibi kadınlarla dolu
gösterişli ve güzel bir manastır vardı:
ve ölü şövalyeyi taşımak için,
onu bir tabuta koymuşlardı,
yol üzerindeki bir kasabada yaptırdıkları,
sağlam ve rahat ve iyice ziftlemişlerdi.

93

Günbegün giderek daha çok yol aldılar
ve hep insanın olmadığı yerlerden geçtiler,
her şey savaş kokuyordu, gizlenmektense
yol almak istiyorlardı. Sonunda bir şövalye

önlerini keser yolları üstünde; aşağılayıp
durur onları, yağdırarak ahlaksız hakaretler;
anlatacağım tüm olanları zamanı geldiğinde,
ne ki şimdi Tatar kralına dönmek istiyorum.

94

Savaş sona erince,⁹ size önceden
söylediğim gibi, genç (savaşçı) dinlendi
serin gölgelikte ve billur dalgaların içinde,
eyerini çekip aldı dizginleriyle birlikte atının
sırtından ve salıverdi onu çayırılığın yumuşak
otları arasına, otlasın diye gönlünce:
ne ki çok uzun sürmedi, çünkü gördü uzaktan
indiğini dağdan ovaya bir şövalyenin.

95

Başını kaldırdığı gibi tanıdı onu Doralice,
ve gösterdi Mandricardo'ya, şöyle diyerek:
“İşte bak, kendini beğenmiş adam, Rodomonte,
geliyor, gözlerim beni yanıltmıyorsa eğer uzaktan.
Seninle savaşmak için iniyor dağdan:
şimdi cesaretini toplaman gerek, büyük bir hakaret
saymıştır beni kaybetmeyi karısı olarak,
intikam almaya geliyordur şimdi senden.”

96

Tıpkı iyi bir şahin gibi: görür ya bir ördeğin
ya da çulluğun, ya da bir kekliğin, güvercinin,
ya da benzeri bir kuşun uzaktan geldiğini,
kendisine doğru; başını kaldırır, mutlu olur ve
keyif alır ya; işte Mandricardo da öyle, çünkü
güveniyordu kendisine, Rodomonte'yi delik deşik
edecekti; neşeyle ve coşkuyla aldı atını, atladı
üstüne, geçirdi ayaklarını üzengilere ve mahmuzladı.

9 Zerbino'nun düellosu.

97

Birbirlerine o kadar çok yakın gelmişlerdi ki,
söyledikleri ağır lafları rahatlıkla
seçebiliyorlardı karşılıklı, açık seçik;
elleriyle ve başıyla tehdit etmeye başlamıştı
bağırarak Algeri kralı,¹⁰
pişman edecekti onu, o küstah zevki için
saygı duymadan, kıskırttığı için onu;
o adam oraya intikam almaya gelmişti kesinlikle.

98

Yanıt veriyordu Mandricardo: “Boş yere
çalayıp durma, beni tehditlerle korkutamazsın:
bu şekilde ancak çocuklar ya da kadınlar
korkar ya da silahın ne olduğunu bilmeyenler;
ben değil, ben ki savaşı herhangi bir huzur
ortamından daha çok severim; savaşa girmeye
hazırım atlı ya da atsız, silahlı ya da silahsız,
hem açık alanda hem de savaş alanında.”

99

Hakaret ederler karşılıklı, bağırır çağırırlar,
çekerler kılıçları, demirlerin acımasız sesleri inletir
ortalığı, tıpkı bir rüzgâr gibi: önceleri bir eser,
ardından acımasız bir fırtına kopar ya, iner yerlere
dişbudak ve tüylümeşeler; gökyüzünde karanlık
bir toz bulutu oluşur; söker atar ağaçları köklerinden
ve yıkar evleri; batırır gemileri denizlerde ve sürükler
sürüleri, keser soluklarını ormanlarda.

100

İki paganın dünyada eşi benzeri görülmemiş
gözüpek yüreklilikleri, aşırı güç denemeleri,

¹⁰ Rodomonte.

vurdukları darbeler, cengaverler soyuna
özgü bir kapışma çıkarır ortaya.
İnler yer gök bu korkunç gürültüden ötürü,
kılıçlar birbirlerini sınamaya kalktığında:
kıvılcımlar ulaşır göklere kılıçlardan,
dahası sanki lambalar yanar binlerce, on binlerce.

101

Hiç dinlenmeden ve soluk almadan
sürdürür tatsız kavgayı iki kral; bir o yandan,
bir diğer yandan delmeye çalışıyorlardı
çelik yelekleri ulaşmak isterken alttaki zırha.
Ne kaybeden vardı ne de toprağı öpen,
sanki çevreleri surla çevrili ya da hendeklerle,
ya da çok pahalıydı her bir metrekaresi toprağın,
çıkıyorlardı dışına dar ve küçük bir çemberin.

102

Binlerce darbe arasında, bir ara Tatar
iki eli arasına aldı kafasını Algeri kralının;
öyle ki göstertti ona
gökyüzündeki yıldızları.
Tüm gücünden kesilmiş gibi Afrikalı,
bulmuştu alnıyla atın sırtını: çıktı
ayağı üzengiden ve düşmek üzereydi
eyerinden kendisi, sevdiği kadının yanında.

103

Ama iyi yapılmış, sağlam bir yay gibiydi,
tavlanmış çelik kullanılmıştır yapımında,
ve ağırdır bayağı; büküldükçe daha da
gerilen cinstendir, ama serbest kalınca döner ya
eski haline çok daha çılgın ve başıboş
ve zarar verir ya, gördüğü zarardan çok.
Afrikalı da öyle toparlanır ve indirir aldığı
darbenin iki katını tepesine düşmanının.

104

Rodomonte darbe yediğı noktadan,
Agricane kralının oğlunu vurur alnından.
Yine de zarar veremez yüzüne çünkü
Troyalının tolgası korumaktadır kafasını,
ne ki öyle bir sersemletir ki, Tatar bilemez,
gündüz müdür yoksa gece mi
Öfkeli Rodomonte durmaz, indirir
ikinci darbesini yine başına nişan alarak.

105

Tatarın atı ürker, ıslık çalarak yukarıdan inen
kılıçtan ötürü, kaçınır, kendi zararına da olsa
sahibine yardım etmek ister,
kaçmak için bir sıçrayışta geri çekildiğı anda,
iner başının ortasına bir kılıç darbesi,
kendisine değil de sahibine vurmak istemişti oysa.
Zavallının yoktu başında Troyalının tolgası,
sahibi gibi; ölmesi kaçınılmaz olmuştu gerçekten.

106

At yere yığılmış ve Mandricardo ayağı fırlamıştı;
sersemliği geçmiş, Durindana'yı sallıyordu.
Atını ölmüş görmek, içindeki ateşi körüklemiş
ve dışında bir büyük öfke yangını alevlenmişti.
Afrikalı, ona vurmak için çevirir atını o tarafa;
ama Mandricardo artık geri çekilmez,
dalgalara karşı duran bir kayalık gibidir:
atı öpmüştür toprağı ama o ayaktadır dimdik.

107

Afrikalı görünce atının yıkıldığını, bırakır
dizginleri ve yaslanır eyere,
ayağı kalkar ve kurtulmuştur tamamen artık:
birbirlerine denktirler şu anda. Kavg

hiç olmadığı kadar ateşlenir, kaynar; nefret,
öfke ve kibir gitgide büyür: sürececek gibidir
kavga ikisi arasında; ama varır oraya
aniden onları birbirinden ayıran bir haberci.

108

Vardı oraya Morisko halkından bir haberci,
Fransa'ya gönderilen çoğu kişiden biriydi,
geri çağırarak için bayrakları altına
komutanları ve bağımsız dövüşen
şövalyeleri; çünkü altın zambaklı bayrağın
sahibi imparator¹¹ kuşatmıştı ordugâhlarını
çoktan; ve yardım ulaşmazsa eğer bir an önce,
kesindi bozguna uğrayacakları.

109

Haberci tanıdı şövalyeleri nişanlarından
ve giysilerinden başka kılıç savuruşları
ve acımasız darbelerinden; başka kimsenin
indiremeyeceği darbelerdi bunlar. Ne ki cesaret
edip giremezdi aralarına onca öfkenin içinde;
çünkü yetmezdi kralın elçisi olmak
kendisini sağlama almaya, ya da 'elçiye zeval
olmaz' özdeyişi, cesaretini toplamasına.

110

Ama gelir Doralice'ye ve anlatır ona
Agramante, Marsilio ve Stordilano'nun
az kişiyle birlikte güvenli olmayan bir sığınakta
nasıl kuşatıldıklarını, Hristiyan halkı tarafından.
Durumu anlatıp yalvararak
ister iki savaşçıya her şeyi anlatmasını,
ve onları yatıştırmasını ve Sarazen halkının
kurtuluşu için onları savaş meydanına sürmesini.

11 Carlo Magno.

111

Cesur yürekli kadın atar kendisini ortalarına
şövalyelerin ve şöyle der: “Size emrediyorum,
ikiniz de beni seviyorsanız eğer, bana olan
aşkınız adına kullanın kılıçlarınızı daha kutsal
bir amaç uğruna ve bir an önce Sarazen ordumuzun
yardımına koşun, şimdi ordugâhlarında kuşatılmış
kalmışlardır, ya yardıma gidersiniz bir an önce
ya da yok olur gideriz hepimiz birden.”

112

Ardından haberci anlattı tehlikeyi Sarazenlerin
içinde bulundukları, en ince ayrıntısına kadar,
ve verdi Ulieno’nun oğluna¹²
Troiano’nun oğlundan¹³ getirdiği mektupları.
Sonunda karara vardılar her iki savaşçı birden
nefretlerinden arınmış olarak,
birlikte kabullendiler ateşkes yapmayı, ta ki
Sarazenlerin etrafındaki kuşatma kaldırılincaya kadar;

113

ve gecikmeden, en erken zamanda
insanlarını kuşatmadan kurtarır kurtarmaz,
sürdürmek istemeyeceklerdir artık
aralarındaki silah arkadaşlığını;
tersine, acımasız savaş ve ateşli düşmanlık
sürecektir silahlarla belirlenene kadar,
kadını kimin hak ettiği. Önünde yemin ettikleri
kadın her ikisi için de güvence verdi.

114

Orada için için sabırsızlanan bir Discordia
vardı, barışın ve her türlü ateşkesin düşmanı;

12 Rodomonte.

13 Agramante.

ve Superbia vardı, izin vermez,
dayanamazlardı böyle bir anlaşmaya.¹⁴
Ne ki onlardan çok Amor vardı orada,
kıyaslanamaz paha biçilmez değeri kimseyle;
ve bıraktı geride hem Discordia'yı,
hem de Superbia'yı fırlattığı oklarıyla.

115

Ateşkes yapıldı aralarında, istediği gibi
üzerlerinde egemenlik kuran kadının.
Atlarından biri eksikti; çünkü toprağa
uzanmış yatıyordu Tatarının ölüsü: ne ki
tam zamanında Brigliadoro geldi oraya,
otlanıyordu dere boyundaki taze otlarla.
Şimdi kantonun sonuna gelmiş bulunuyorum;
ve izninizle noktayı koyuyorum.

14 Bkz. 18, 26, vd.

25. Kanto

1

Ah! Ne büyüktür gençlik çağındaki çatışma,
bir yandan ün arzusu, öte yandan aşkın belası!
Hangisi daha değerlidir bilinmez, ama kimi
zaman biri, kimi zaman diğeri üstün gelir. O
hikâyede ne biri¹ ne de öteki² çıkacaktı
öne, gücü, sorumluluk duygusu ve onuruyla;
yaptıkları aşk kavgası yarıda kesilmişti, çünkü
gidip Sarazen ordusuna destek vereceklerdi.

2

Yine de üzerlerinde en etkili olan Amor'du daha;
sevdikleri kadın³ onlara durun demeseydi eğer,
o acımasız savaş sürecekti, ta ki
ikisinden biri takıncaya kadar defne dalını başına;
yoksa Agramante askerleriyle birlikte, boşuna
beklemiş olacaktı onlardan gelecek yardımı.
Demek ki Amor suç işleyen değilmiş her zaman:
sık sık zarar verse de, bazen de yararlı olabiliyormuş!

3

Şimdi biri ve öteki pagan şövalyeler,
tüm sürtüşmeler ertelenmiş olarak sonraya,

1 Mandricardo.

2 Rodomonte.

3 Doralice.

giderler Afrika ordusunu kurtarmaya,
Paris'e doğru soylu kadın ile birlikte;
ve cüce⁴ de vardır yanlarında,
Tatar'ı izlemişti tüm yolculuğu sırasında,
ta ki kafa kafaya gelene kadar,
o ortamda kıskanç Rodomonte ile.

4

Bitiverdiler bir çayırdı, buldular ırmak kıyısında
kendi aralarında eğlenen şövalyeleri, ikisi silahsız,
ikisi miğferliydi ve onlarla birlikte güzel yüzlü
bir kadın vardı. Kim olduklarını başka yerde
söyleyeceğim size; anmayacağım adlarını,
çünkü Ruggiero'dan söz etmek istiyorum şimdi,
kuyuya büyüdü kalkanını attığını daha önceden
anlatmışım⁵ ya size, iyi kalpli adamın.

5

O kuyudan bir mil bile uzakta değilken, gördü
bir ulağın aceleyle geldiğini, Troiano'nun
oğlunun şövalyelere gönderdiği habercilerden
biriydi; onlara yardım beklediğini haber vermek
için gönderilmişti; Ruggiero, Carlo'nun Sarazen
halkını kapana kısırdığını öğrenir ondan,
yardım eli uzatacak birini bulamazsa eğer,
kaybedecektir ya onurunu ya da yaşamını.

6

Bir çok düşünce saplanır kafasına, hepsinin
bir anda kalmıştır baskısının altında; ne ki
alınacak en iyi kararı iyice ölçüp tartmanın
ne yeri ne de zamanıydı artık. Ulağın
gitmesine izin verdi ve mahmuzladı atını,

4 Bkz.18, 28.

5 Bkz. 22, 91-94.

arkasından gelen kadının onu sürüklediği
yere doğru,⁶ kadın sürekli ona acele ettiriyor,
ve oyalanmak için zaman tanımıyordu kendisine.

7

Böylece başladıkları yolu takip ederek,
vardı Ruggiero (güneş batıyorken) bir kente;
Kral Marsilio'nun o savaşta Kral Carlo'nun
elinden aldığı, Fransa'nın kalbindeki bir yerdi.
Ne köprüde ne de kapıda duraksadı; geçişini
engelleyen ya da yolunu kesen olmadı çünkü,
parmaklığın etrafında ve hendeklerin üzerinde
pek çok silahlı insan olmasına karşın.

8

İnsanlar tarafından tanındığı için
yanındaki o kadın, özgürce girmesine
izin verildi, nereden geldiklerini bile
soran olmadı. Kente vardığında buldu
meydanı, ateşin ışığıyla aydınlanmış
ve gözü dönmüş insanlarla dolu mu dolu.
Ve gördü ortada solgun yüzüyle
ölüme mahkûm edilmiş genç bir adamı.

9

Ruggiero kafasını kaldırıp yüzüne bakar
bakmaz, öne eğik başı ve yaş dolu gözleriyle
adamın, Bradamante'yi görür gibi oldu,
o kadar çok benziyordu ki ona bu genç
adam. Yüzüne ve bedenine baktıkça giderek
daha da çok benzetiyordu; söylendi
kendi kendine: "Ya bu Bradamante'dir,
ya da ben eski Ruggiero değilim artık.

6 Bkz. 22, 36 vd.

10

Belki de çok yürekli olduğundan, üstlenmiş
olacaktır mahkûm edilen gencin savunmasını
bu kadın; ve sonra başaramadığında bu işi,
tutuklanmış olacak, şu an gördüğüm gibi.
Keşke acele etseydim... ve ben de
olsaydım onunla birlikte bu kapışmada.
Ama tanrıya şükürler olsun, geldim ya! Ona
yardım edebilecek kadar zamanım var daha.”

11

Ve sarılır kılıcına daha fazla oyalanmadan
(mızrağını başka bir kalede kırmıştı),
silahsız halkın üzerine mahmuzlar atını,
yürür göğüsleri, sırtları ve karınları üzerinden.
Sallar kılıcını çevire çevire ve kimini yaralar
alından, kimini boğazından, kimini yanağından.
İnsanlar kaçır bağır çağır; ve çoğu
ya topal kalır ya da kalır kırılmış kafatasıyla.

12

Tıpkı bir kuş sürüsü gibi: hani inerler ya
bir bataklığın çevresine, kendilerinden emin
yem bulmak için, aniden gökyüzünden yırtıcı
bir şahin iner ortalarına kurşun gibi ve çarpıp
kaçır birini ve hepsi kaçmak için dağılıp bırakırlar
arkadaşlarını ve her biri düşer kendi canının derdine;
görürdünüz siz de aynısını yaptıklarını bu insanların,
yürekli Ruggiero inince yıldırım gibi ortalarına.

13

Dört ya da altı bedenden ayırdı başları Ruggiero,
kaçmak için geç kalmışlardı demek ki; aynı sayıda
kimilerini böldü ikiye göğüslerinden,
oydu gözlerini, söktü dişlerini. Kabul ediyorum,
darbelerine karşı koyanların yoktu başlarında

miğfer, ama yine de birer demir başlık vardı,
parlıyordu; sağlam miğfer olsa ne yazardı ki!
Yine de kelle uçardı, belki biraz daha az sayıda,

14

Ruggiero'nun gücü öyle böyle değildi, bulunmaz
günümüz şövalyelerinde, ne ayda
ne aslanda ne de hayvanda, ne kadar yırtıcı
olursa olsun, yerli ya da yabancı. Belki deprem
onunla boy ölçüşebilir ya da belki de büyük şeytan;
hani o cehennemdeki şeytan değil,
efendimin şeytanları, giderler ya ateşle birlikte
açmak için yollarını gökyüzünde, denizde ve karada.⁷

15

Her darbesinde düşmedi asla yere bir adamdan
daha azı, ya da bir çiftin kesilir ayakları yerden
çoğu zaman, dördünü ya da beşini
öldürdüğü de olurdu bir vuruşta, böylece ölü sayısı
yüzlere ulaştı. Belinden çıkardığı kılıcı kesiyordu
sert demiri, mayalanmış sütü keser gibi.
Orlando'yu öldürmek için Falerina,
Orgagna'nın bahçesinde yapmıştı o acımasız kılıcı.⁸

16

Yaptırdığına bin pişman olmuştu kılıcı,
bahçesinin o kılıçla darmadağın edildiğini
gördü çünkü. Ne yıkımlara, ne kıyımlara tanık
olunuyor görün bakın, öyle bir savaşçının eline
böyle bir silah verildiğinde. Tut ki Ruggiero da
burada sevdiği kadınına yardım etmeyi
umduğu için öfkesini göstermiş, gücünü ortaya
koymuş ve yiğitliğini de açığa vurmuş olsun,

7 Ariosto burada Estensi hanedanının topçu bataryalarını anırtıyor. Bunların
“deprem”, “büyük şeytan” gibi lakapları vardı.

8 Balisarda, Ruggiero'nun kılıcının adı Balisarda'dır.

17

ipleri çözülmüş köpeklerin arasına düşmüş
tavşan gibiydiler, sığınacak yer arıyordu
kalabalık, ona karşı. Öldürülenlerin sayısı
çoktu; sonsuz sayıdaydı kaçanlar.
O sırada kadın çözdü ipleri, gencin iki elini de
bağlı tutan; ve elinden geldiği kadar çabuk
onu silahlandırdı,
eline bir kılıç verdi, boynuna da bir kalkan taktı.

18

Genç adam çok gücenmiştir, intikamını almaya
çalışır hemen gücü yettiğinde o insanlardan:
ve o sırada öyle bir beceri ortaya koymuştur ki
ne kadar yiğit ve ne kadar usta olduğunu
herkes görmüş ve takdir etmiştir. Batmıştır çoktan
yaldızlı tekerlekleri batı denizinde güneşin,
yengi kazanan Ruggiero ve o genç,
onunla birlikte kaleden çıkıp gittikleri zaman.

19

Hayatı güvendeydi çocuğun Ruggiero
ile birlikte, kendisini kapıların dışında
bulduğunda ona sonsuz teşekkürlerini ilettiler,
cömertçe ve uygun sözcüklerle,
çünkü onu tanımasa da, ona yardım etmek
için ölümü göze almıştı ya;
ve yalvardı ona ismini söylesin diye gönül
borcunun kime olduğunu öğrenmek için.

20

“Görüyorum” diyordu Ruggiero içinden,
“güzel yüzünü, düzgün yüz hatlarını
ve bakışlarını, ne ki duyamıyorum sesinin
o tatlılığını, Bradamante’ye özgü.

Teşekkür etmesi de benzemiyor asla; sadık sevgilimin kullandığı o biçimden çok farklı. Eğer bu Bradamante ise, nasıl oldu da unuttu bu kadar çabuk adımı?”

21

Kimin nesi olduğunu kesinlikle öğrenmek için kurnazca sordu çocuğa Ruggiero:

“Daha önce sizi başka bir yerde görmüştüm; düşündüm, taşındım, ama nerede gördüğümü anımsayamadım.

Siz söyleyin aklınıza gelirse eğer o yeri, ve bağışlayın lütfen adınızı, bileyim yardımım kimin yaşamını kurtardı bugün ateşten.”

22

“Beni daha önce görmüş olabilirsiniz,” diye yanıtladı beriki, “ama ben nerede ve ne zaman olduğunu anımsamıyorum: dünyayı geziyorum ben de, orada ya da burada ilginç maceralar arayarak. Belki gördüğünüz kız kardeşimdir, zırh giyer ve belinde kılıç taşır; benimle birlikte doğdu ve bana o kadar çok benzer ki, ayırt edemez kimse bizi, aile bireylerimiz bile.

23

Ne ilk, ne ikinci, ne de dördüncüsünüz aynı hataya düşenler arasında: ne babam ne kardeşlerim, ne de bir batında bizi dünyaya getiren annem ayırt edebiliyor bizi birbirimizden. Saçlarını kısa kestirip ortadan ayırmış olması, erkekçe bir traş biçimidir, oysa upuzun ve başını çepeçevre saran örgüleri vardı, bir zamanlar aramızda epey fark yaratırdı:

24

ne ki sonra bir gün yaralandı başından
(anlatması uzun sürer) ve onu
iyileştirmek için İsa'nın bir kölesi kesti
saçlarını kulağının yarısına kadar, kalmadı
aramızda hiçbir belirti fark yaratacak
kadar, cinsiyet ve adımız dışında. Ben
Ricciardetto'yum, o da Bradamante; ben
Rinaldo'nun erkek kardeşiyim, o ise kız kardeşi.

25

Beni dinlemek sizi sıkmazsa eğer,
bir öykü anlatmak isterim:
sizi şaşırtacaktır, kardeşime çok
benzediğim için başıma gelen; başı
neşeyle başlayıp sonu hüznle biten.”
En tatlı konuşma, onun için en güzel
öykü, ona kadının anımsatacak olandı,
izin verdi öyküyü anlatmasına.

26

“Bu günlerden birinde olmuştu bu olay,
yakınlardaki ormanlardan geçerken kız
kardeşim, miğfersiz olduğu için vurmuşlardı
onu başından, bir bölük Sarazen askeri,
uzun saçlarını kestirmek zorunda kalmıştı
iyileştirmek için başındaki derin yarayı, yoksa
büyük tehlike taşımış olacaktı kafasında; ardından
kısa saçlarla dolaşmaya başlamıştı ormanda.

27

Başıboş dolaşarak vardı ağaçların
gölge bir yerine pınarın başında;
üzgün ve yorgun olduğundan, indi
atından ve çıkardı miğferini ve yatıp

uyudu yumuşak otların üzerinde.
Sanmıyorum ki anlatılabilsin bu öyküden
daha güzeli. Tam o sırada çıkagelir İspanyol
Fiordispina, ormanda avlanmak için oradadır.

28

Gördüğünde kız kardeşimi baştan aşağı kuşanmış
silahlarla, yüzü dışında, örekenin olduğu yerde
kılıç taşıdığını ve onun şövalye olduğunu sandı.
Yüzünü ve erkeksi görünüşünü inceledi uzun uzun,
duyumsadı kalbine girdiğini; davet etti ardından onu
avlanmaya birlikte, gölgelik yapraklı dallar arasında,
uzaklaştı diğerlerinden
ve sonunda kayboldu ortadan.

29

Çekildikten sonra onunla birlikte ıssız bir yere,
kimsenin göremeyeceği, korkmuyordu artık
görölmekten; hareketleri ve sözleriyle azar azar
gösterdi ona kalbinin aşktan nasıl yandığını.
Parlayan gözleri ve ateşli soluğuyla koydu ortaya
arzudan ötürü tükenen ruhunu.
Soluyordu yüzünün rengi, ardından kızarıyordu;
ne ki cesaretini toplayıp aniden kondurdu bir öpücük.

30

Kız kardeşim ayrımına varmıştı, bu kadın onu
bir şövalye ile karıştırmıştı:
ne ki onun beklentisine yanıt veremiyordu,
ve çok zor bir duruma düşmüştü.
'Onun için daha iyi olur,' diyordu kendi kendine,
'reddedersem benimle ilgili bu saçma sapan kanısını,
ve gösterirsem kadın olduğumu,
beni alçak bir adam olarak saymaktansa.'

31

Doğru söylüyordu; çünkü böyle alçakça bir davranış ancak duygusuz bir adamın yapacağı işti, karşısında duran böyle güzel bir kadınla: bal gibi, tatlı mı tatlı; yine de onunla konuşmayı sürdürdü, tıpkı guguk kuşu gibi şapşalca kalarak kırıltısız. Bradamante kurnazca konuşuyordu, kız olduğunu söylemeye getirecekti sonunda sözü;

32

Ippolita ve Camilla gibi ününü, silahlarda aramıştı; Afrika'da doğmuştu, Arzilla kentinde, denizin kıyısındaki, alışkindir çocukluğundan beri kılıç ve kalkana. Bir kıvılcım bile sönmez bu nedenden ötürü, âşık olan kadının ateşinden. Derin olan yarasına bu çare bir hiçtir: çünkü artık Amore okunu fırlatmıştır ta ne zamandan beri.

33

Onun kadın olduğunu öğrense de yüzü, bakışları ve davranışları daha az güzel değildir gözlerinde; kalbi geri gelmez, ayrılmıştır bedeninden bir kere, yaşar sevdiği kadının gözlerinde. Onu bu kıyafeti içinde görmekle umar gidereceğini aşk susuzluğunu; ne ki anlayınca karşısında duranın bir kadın olduğunu, dalar düşüncelerine, iç geçirir, ağlar ve gösterir çektiği yoğun acıyı.

34

Kim onun üzüntüsünü ve gözyaşlarını duysaydı o gün, ağlardı onunla birlikte. Hangi işkence, diyordu içinden daha acımasız olabilir ki benimkinden? Diğer bütün uygunsuz ya da uygun aşklarla

ulaşabilirim istediğim sona;
gülü dikenden ayırabilirim: ne ki
benim arzumdur, karşılıksız kalacak olan.

35

Eğer bana işkence etmek istiyorsan, ey Amor,
benim mutluluğum seni üzdüğü için,
yetinmeliydin yaşatarak bana aynı işkenceleri,
öteki âşıklara çektiirdiğin gibi. Ne insanoğlu arasında
ne de hayvanlarda görülmüştür, bir kadının
bir kadını sevdiği; bir kadın görünmez asla
gözüne güzel, diğer kadınların, nasıl ki dişi bir geyik
dişi geyiklere, dişi bir kuzu dişi kuzulara.

36

Karada, havada, denizde, yalnızca benim,
senin böylesine katı işkenceyle acı çektiirdiğin;
ve bana yaptıkların imparatorluğundaki
son örneğin olsun umarım. Kral Nino'nun
karısının⁹ vardı bir arzusu, korkunç ve acımasız:
oğlunu seviyordu; tıpkı Mirra'nın babasını¹⁰
ve Cretenselinin boğasını¹¹ sevdiği gibi: benimki
daha çılgıncadır, onların aşkları yanında.

37

Kadın bir erkek kurgular kafasında, aşkından doyum
sağlamayı umar ve sağılar da duyduklarına göre:
Pasifae tahtadan bir inek yaptırtmıştı,
girmişti içine, diğerleri de farklı malzemeler ve
farklı araçlar kullanmışlardı. Ama bütün dâhiliğiyle
yardımına gelse de Daidalos, bile çözemez bu düğümü;
erişilmez bir ustanın işidir çünkü, bütün güçlerden de
üstün olan Natura'dır insanları yönlendiren.”

9 Semiramis, Babil kraliçesi.

10 Mirra, Kıbrıs kralı olan babasına âşık olur.

11 Cretenseli Kral Minos. Karısı boğaya âşık olur.

38

Üzülür, acı çeker ve tükenir güzel kadın,
ve kısa zamanda gelemes kendine.
Kimi zaman dövünür, yüzünü gözünü çırmalar,
ve saçlarını yolar, cezalandırır kendisini.
Kız kardeşim merhametinden ağlar ve onun
yürekler acıtan hüznüne katılır. Bu delilikten
ve bu boş arzudan onu çekip çıkarmaya çalışır,
ama hiçbir işe yaramaz, boşuna konuşmuş olur.

39

Diğeri yardım arıyordu avuntu değil,
yanar yakılır çok daha fazla günbegün.
O gün, gün bitmek üzereydi artık,
güneş batıda kızıla çalıyordu, gelmişti
artık eve dönme zamanı, geceleyin
ormanda kalmak istemeyenler için;
kadın, Bradamante'yi davet eder
çok uzak olmayan kendi kentine.

40

Hayır diyememişti kız kardeşim:
ve böylece geldiler birlikte;
cani ve alçak kalabalığın olduğu bu yere;
sen gelmemiş olsaydın, beni ateşe atmış
olacaktı bu kalabalık. Sarayın içinde
güzel Fiordispina kız kardeşimi kibarca
ağırladı: ona kadın kıyafetleri giydirdi,
kadın olduğunu herkese gösterdi.

41

Hiçbir yarar sağlayamayacağını bildiğinden,
bu erkeksi görüntüsünün uygun olmadığını
düşünür artık, herhangi bir eleştiriye
yol açmamak açısından: ayrıca bir başka

nedenden ötürü sokmuştu onu kadın kılığına:
kafa karıştırdığını anlamıştı erkek giysileri
yüzünden, şimdi gerçek kimliğine bürünerek,
atmak istiyordu artık üstünden bu kafa karışıklığını.

42

O gece aynı yatakta yattılar, ama uykuları
çok farklıydı birbirlerinden; biri uyuyor,
diğeri ağlıyor ve yakınıyordu, arzusunun
hep daha ateşli olmasından ötürü.
Ve eğer gözlerini kapatmaya kalkacak olsa,
o kısa uykusu rüyalarla doluyordu:
görüyordu ki gökler izin vermiştir
Bradamante erkeğe dönüşsün diye.

43

Susuzluktan içi yanan bir hasta gibi: nasıl ki
uykuya dalar o açgözlü arzusuyla birlikte,
kesik kesik ve heyecanlı uykusunda,
anımsar yaşamında görmediği suları bile;
Fiordispina da öyle, arzularını tatmin eder
uykusunda gördükleriyle. Ve ne zaman ki
uyanır, elini uzatır, ayrımına varır boş bir
rüyadan başka bir şey tutamamıştır elleriyle.

44

Gece ne dualar etti ne adaklar adadı
ve sundu peygamberine, tüm tanrılara,
somut ve çürütülemez mucizelerle
dönüşmesini istedi erkeğe sevdiği kadının.
Ama tüm o dualarının boşuna olduğunu görür,
ve belki de gökler ona gülüyorlardır şimdi.
Gece biter; ve güneş sarı saçlı başını
çıkartır denizden ve ışık saçır dünyaya.

45

Gündüz olur ve yataktan kalkarlar artık,
Fiordispina'nın acısı daha da artar; çünkü
Bradamante önceden söylemiştir ona gideceğini,
bu sıkıntıdan kurtulmak istediğini, hem de
çabucak. Cömert kadın en güzel bir İspanyol atını
kendisinden armağan olarak, giderken
almasını ister, üzerinde altınla süslü bir örtüsü vardır,
kendi elleriyle işlemiştir görkemlice.

46

Yolda ona biraz eşlik eder Fiordispina,
sonra ağlayarak kalesine döner.
Kız kardeşim öyle hızlı sürer ki atını,
aynı gün içerisinde Montalbano'ya varır.
Bizler, kardeşleri ve üzgün annesi, hepimiz
onu sevinçle karşılayıp etrafına toplandık;
çünkü ondan haber alamıyorduk; öldüğüne
dair kuşkumuz ve korkumuz büyüktü.

47

Şaşkınlıkla baktık kesik saçlarına (miğferini
çıkardığında), önceden başının etrafına
sarılı olan; gösterişli giysileri şaşırtmıştı bizi.
Ve o başından sonuna kadar her şeyi anlattı bize,
az önce size söylediğim gibi:
ormanda nasıl yaralandığını
ve nasıl vazgeçtiğini,
iyileşmek için o güzelim saçlarından;

48

ve sonra su kenarında uyurken, nasıl geldiğini
güzel avcının oraya ve erkeksi
görüntüsüne nasıl çarpıldığını; ve birlikte
olduğu insanlardan onu nasıl uzaklaştırdığını.

Kadın içinde duyduğu acıdan ötürü susmamıştı hiç, bizi duygulandırmıştı; ve onunla nasıl konakladığını ve her şeyi, ama her şeyi, kaleye dönünceye kadar yaptığı her şeyi anlattı bizlere.

49

Fiordispina'yı çok iyi tanırdım, onu Siragozza'da ve sonra Fransa'da görmüştüm daha önce. Ve hayran kalmıştım, onun o güzel gözlerine, ıslıl ıslıl yanan yüzüne: ne ki sevdamin onun üzerinde oyalanmasına izin veremezdim; çünkü umutsuz aşk rüyadan ve saçmalıktan beterdir. Kız kardeşimin sözleriyle bendeki umut körüklendi ve eski ateş hemen yeniden alevlendi.

50

Benim bu umudum üstüne Amore kurar tezgâhını, başka bir şekilde kuramadığı; böylece beni tutsağı yaptı ve gösterdi yol yordam, kadından istediğimi alabilmem için. Kurduğu tuzaklar kolay ulaştıracaktır sonuca beni, çünkü az tuzak kurmamıştır insanları kandırmak için, dahası kız kardeşimle olan benzerliğim, yardımcı olacaktır bu genç kızın aklına girmek için.

51

Yapsam mı, yapmasam mı? Sonunda iyi olacak gibi geldi bana hoşuma gidecek şeyi elde etmeye çalışmak. Düşüncelerimi başkalarıyla paylaşmak, bana tavsiyelerde bulunmalarını istemek gibi yani. Gece silahların olduğu yere gittim, aldım kız kardeşimin üstünden çıkardıklarını; atını da aldım ve atladım üstüne, beklemeden şafağın sökmesini.

52

Geceleyin ilerliyorum karanlıkta, (Amore
bana rehberlik ediyor) yeniden bulmak için
güzel Fiordispina'yı ve vardığımda,
güneş daha yükselmemişti denizden.
Ne mutlu koşup gidene
herkesten önce kraliçeye haber vermek için
iyi haberleri ve ondan ummak ve beklemek,
ihسان kazanmak ve armağan almak için.

53

Herkes beni karıştırıyordu,
senin yaptığın gibi Bradamante ile;
özellikle giydiği kıyafetler ve atı yüzünden,
bir önceki gün yola çıktığında binmişti.
Biraz uzaktan görüyorum, Fiordispina geliyordu,
beni coşkuyla ve büyük bir incelikle karşıladı,
yüzü öylesine neşeli ve sevinç doluydu ki, daha
büyük bir mutluluk olamazdı onun için dünyada.

54

Dolar güzel kollarını boynuma, tatlı tatlı
sarılıp öper dudaklarımdan.
İşte o zaman, düşündüğün gibi, gönderir Amore
okunu ve saplar kalbimin tam ortasına.
Tutar elimden, götürür odasına beni acele acele;
başkasına yaptırtmaz, kendisi çıkartır üzerimden,
miğferden üzengilerime kadar beni soymak için;
istemez kimsenin karışmasını bu işe.

55

Sonra getirtir bir giysisini süslü ve görkemli,
kendi eliyle bohçayı açar ve kadınmışım gibi
giydirir beni ve bağlar saçlarımı altın bir bağ ile.
Süzüyordum gözlerimi sıkılğan sıkılğan

hiçbir davranışım yadsımıyordu kadın olduğumu.
Sesim kim olduğumu ele verebilirdi belki,
ama onu öyle iyi kullandım ki,
kimse ayırımına varamadı hiçbir zaman.

56

Girdik sonra birçok insanın olduğu salona
şövalyeler ve kadınlar, büyük
bir saygıyla karşılandık onlar tarafından,
kraliçelere ve soylu kadınlara değer şekilde.
Burada bazı erkeklere çok gülüyordum,
bilmeden eteklerimin altındaki
saklı, sert ve güçlü şeyi, şehvetli
gözlerle bakıyorlardı bana hayran hayran.

57

Sonra, gece iyice ilerlediğinde,
yemek masaları çoktan kaldırılmıştı;
bu kez masalar en iyi içkilerle,
mevsimine göre, donatılmıştı;
kadın beklemedi açıklama yapmamı,
oraya geliş nedenimi:
davet etti beni kibarca odasına,
geceyi onunla birlikte geçirmem için.

58

Gitmişlerdi artık kadınlar ve kızlar
etrafımızdaki oğlanlar ve garsonlar, ikimiz
soyunmuş halde yatakta, gün ışığı gibi yanan
meşalelerin altında;
o sırada başladım söze: “Şaşırmayın lütfen
hanımefendiciğim size hemen döndüysem
belki de düşünüyordunuz beni bir daha
göremeyeceğinizi, Tanrı bilir ne zamana kadar.

59

Önce sizden ayrılışımın sebebini söyleyeceğim,
sonra dönüşümün nedenini işiteceksiniz benden.
Hanımefendiciğim, eğer burada kalmakla
söndürebilseydim sevdanızın ateşini, hizmetinizde
yaşamayı ve ölmeyi yeğlerdim, bir saat bile
ayrılmaksızın yanınızdan ama görünce varlığımın
zarar verdiğini size, elimden de birşey gelmediğinden,
gitmemin daha iyi olacağını düşündüm.

60

Fortuna beni yoldan çıkardı ve birbirine girmiş
ağaçlarla dolu bir ormanın ortasına attı;
yakınlarda bir çığlık sesinin yankılandığını
duydum, sanki yardım isteyen bir kadının sesiydi.
Yardıma koştum, billur gibi bir gölün üzerinde
bir orman tanrısı gördüm, oltasına düşürmüştü
suyun ortasında çıplak bir kadını,
çiğ çiğ yemek istiyordu onu acımadan.

61

Yaklaştım, elimdeki kılıçla birlikte (başka
türlü yardım edemezdim zaten) kaba saba
balıkçının yaşamına son verdim: kadın
hemen atladı suya. 'Bana boşuna yardım
etmiş olmayacaksın,' dedi 'karşılığını
göreceksin bolca, istemesini bildiğin kadar,
her şeyi vereceğim sana çünkü ben bir su
perisiyim bu duru suyun içinde yaşarım;

62

ve insanı hayrete düşürecek işler yaparım,
her şeye muktedirim ve doğaya istediğimi
yaptırırım. Söyle bakalım ne istiyorsun benden,
elimden geldiğince seni memnun ederim.

Sen iste, gerisini bana bırak; ay gökten iner benim
şarkımla, ateş buz keser, hava boraya döner;
ve basit sözcüklerle
toprağı yerinden oynatır ve güneşi durdururum.'

63

Bu bonkörlüğüne karşın istemedim ondan
gömüler, ne halklara, ne topraklara egemen olmak,
ne erdemime, ne gücüme güç katmak,
ne de bütün savaşlarda yengi sağlayarak
onur kazanmak; yalnızca, arzunuzu yerine
getirmek için bana birkaç yol göstermesini istedim,
ve kolaylık sağlamasını: ne bunu, ne onu istedim
ondan, ama kendimi bıraktım onun ellerine.

64

Söyler söylemez dileğimi bir kez daha gördüm
onun suya daldığını;
yanıt vermedi söylediklerime, ancak üzerime
büyülü su fışkırtmaktan başka:
su yüzüme değer değmez, (nasıl oldu bilmiyorum)
değiştim ben tamamen. Görüyor ve duyumsuyordum
değişikliği ve güçlkle inanabiliyordum
kadınken nasıl erkeğe dönüşmüş olabileceğime birden.

65

Eğer zaman geçirmeden size bunu
açıklasaydım, bana inanmazdınız artık:
kadın olduğum zamandaki gibi, şimdi de
size boyun eğmeye hazırdır duygularım.
Haydi emredin onlara, çünkü şimdi ve her zaman
sizin için gözü açık ve tetikte olacaklardır.”
Böyle söyledim Fiordispina'ya ve öyle yaptım ki
kadın bizzat kendisi tutsun eliyle söylenen gerçeği.

66

Artık umudunu kaybeden kişinin başına
geldiği gibi, bekleyip de gerçekleştiğini
göremediğinde beklentisinin, nasıl ki
yoksun kalmaktan yakınır, acı çeker, kendini
yiyip bitirir ve öfkelenirse; sonra da uzun zamandır
bir hiç uğruna ne kadar didinip çırpındığını
ve üzölmüş olduğunu görüp umutsuzluğa kapılırken,
kafası karışır ve kendisine bile inanamaz olursa;

67

kadın da öyle: tuttuktan ve gördükten sonra
o çok istediği şeyi, inanamadı gözlerine,
kuşkuluydu gerçek mi değil mi diye,
ve rüyada olduğunu düşündü daha;
onu inandırmak için iyi bir kanıt gerekliydi,
duyumsadığını sandığı şeyle ilgili.
'Tanrım,' dedi kadın 'eğer bunlar rüyaysa,
hep uyuyayım ve beni hiç uyandırma n'olursun.'

68

Ne davulların güröltüsü ne de borazanların sesi
olabilirdi sevgi saldırısını haber veren, ama
güvercinlere öykünen öpücüklerdi ancak ki işaret
veriyorlardı üzerine gideyim mi yoksa durayım mı diye.
Ok ve sapandan başka silahlar kullandım.
Ben merdivensiz sıçradım kalenin üzerine
ve diktim bayrağımı gecikmeden bir anda tepeye,
tuttuğum gibi aldım hasmımı altına.

69

Eğer bu yatak önceki gece iç geçirişlere ve derin
yakınmalara kucak açıtıysa, ertesi gece bir o kadar
kahkalar, eğlenceler, oynaşmalar ve oyunlarla şenlendi.
Eğri büğrü kengerler bu kadar çok düğümle

sarmaş dolaş olmamışlardır sütun ve kirişlerle,
bizim attığımız düğüm kadar birbirimize bağlanmak için
boynumuzdan, böğürlerimizden, kollarımızdan,
bacaklarımızdan ve göğüslerimizden.

70

Sır olarak kaldı aramızda olanlar, öyle ki
birkaç ay sürdü bu keyfimiz: saklı kalmasına
karşın birileri ayırımına vardı sonunda, ne olduysa
bana oldu, kral öğrendiğinde.
Siz ki beni kurtardınız onun adamlarından,
meydanda benim için ateş yakmışlardı,
artık gerisini tahmin edebilirsiniz;
içimdeki acıyla nasıl yaşadığımı bir tek Tanrı bilir.”

71

Ricciardetto böyle anlatıyordu öyküsünü
Ruggiero’ya, gece yolculuğu da böylece
daha rahat geçiyordu, tırmanıyorlardı bu arada
bir tepeciğe doğru, ırmak kıyıları
ve yokuşlarla çevrili. Taş dolu ve dar bir yokuşa
vurdular, çetinceviz bir geçite açılıyordu yolları.
Tepede bir şato vardı, adı Agrismonte’ydi,
bekçilik ederdi orada Aldigier di Chiaramonte.

72

O piç herif, Buovo’nun oğludur, Malagigi
ve Viviano’nun kardeşi: Gherardo’nun
yasal oğlu olduğunu söyleyenler
palavra sıkıyorlar; bilgisiz ve cahil kişilerdir
konuşanlar. Ne dersiniz deyin cesur,
uyanık, kibar, özgürlükçü ve insancıl bir adamdı;
orada kardeşlerine ait olan kalede,
gece gündüz özenle bekçilik yapar, nöbet tutardı.

73

Şövalye kibarca karşıladı, gerektiği gibi,
kuzeni Ricciardetto'yu, onu kardeşi gibi
severdi; ona olan saygısından olacak
Ruggiero'yu da güzel karşıladı.
Ama her zamanki gibi neşeli değildi,
tersine üzgündü, belliydi suratından,
çünkü kötü bir haber almıştı o gün,
kabarmıştı bu nedenle yüzü ve yüreği.

74

Ricciardetto'yla karşılıklı selamlaştıktan
sonra şöyle dedi: “Kardeşim, haberler
hiç de iyi değil. Çok sağlam kaynaklardan
öğrendiğime göre bugün,
Baionalı hain Bertolagi, acımasız Lanfusa
ile bir olup, değerli eşyaları karşılığında
kardeşlerimizi ona vereceklermiş, senin
iyi kalpli kardeşlerin Malagigi ve Viviano'yu.

75

Ferraú'nun onları ele geçirdiği günden beri, o kadın,
onları karanlık ve izbe bir yerde alıkoymuştu,
ta ki sözünü ettiğim o kişiyle, şövalyeliğe ters düşen
o rezalet sözleşmeyi yapana kadar. Onları
yarın o hainin eline verecek, Baiona ile birlikte,
kalelerinden birinin sınır oluşturduğu bir yerde.
Bizzat kendisi gelecek ödemeye bedelini,
satın almak için Fransa'da bulunan en soylu kanı.

76

Daha yeni haber verdim sevgili Rinaldo'ya,
haberci gönderdim aceleyle, ne ki zamanında
ulaşamayacakmış gibi geldi bana, gecikeceğini
sanıyorum, yol bayağı uzun çünkü. Dışarı

çıkabilecek kadar yanımda insan yoktu: ruhum hazır, ama gücüm yetersizdi. Eğer o vatan haini onları eline geçirecek olursa, öldürtecektir: işte o zaman ne yapar ve ne derim bilemiyorum.”

77

Üzülür Ricciardetto acı habere,
ve o üzüldüğü için üzülür Ruggiero da;
sonra ikisinin de sustuğunu görüp,
herhangi bir öneri gelmediğini görünce
kendilerinden, hiç çekinmeden konuşur:
“Siz keyfinize bakın, ben hallederim,
benim kılıcım binlercesinin yerine geçer,
kardeşleri özgürlüklerine ben kavuşturacağım.

78

İstemem başkasını yanımda ve gelecek yardımları;
tek başıma gideceğim, yeterli olduğuma inanıyorum:
sizden sadece bana rehberlik etmenizi istiyorum
takasın yapılacağı yere kadar. Duyacaksınız ulaştığını
buraya kadar acı çığlıklarını, o merhametten yoksun
anlaşmayı yapmak isteyen kişilerin.”
Yeni bir şey değildi söyledikleri ikisinden biri için,
çünkü önceden görmüştü onu savaşırken.

79

Diğeri ise dinlemiyordu onu, ya da az bilen ama
çok konuşan biri ne kadar dinlenilirse o kadar:
ama Ricciardetto bir köşeye çekip anlattı ona,
onun sayesinde odun ateşinden nasıl
kurtulduğunu; ve emindi, zamanında ve yerinde
yiğitliğini göstereceğinden. Diğeri o zaman
öncekinden daha can kulağıyla dinledi onu,
ve büyük bir saygı gösterdiği gibi, takdirlerini sundu.

80

Yemek masasında, Copia'nın boynuzunu boşalttığı yerde,¹² onurlandırmıştı onu, efendisi olarak. İşte orada sonuçlandırıldı, başka yardıma gerek kalmadan iki kardeşin özgür bırakılacağı konusu. O sırada çıkageldi tembel Sonno ve kapattı gözlerini nöbetçilerin. Ruggiero'nunki hariç, onu uyanık tutmak için batırdı kalbine bir başka düşünce, hüzünlü hüzünlü.

81

O gün duymuştu Agramante'nin kuşatma altında olduğunu ulaktan, çıkaramadı aklından bir türlü. İyi biliyordu ki en ufak bir gecikme yardımıyla ilgili, onurunu zedelerdi. Ünü ne kadar lekeleneyecektir, ne kadar utanç vericiydi giderse eğer efendisinin düşmanlarıyla birlikte. Ah, ne büyük bir alçaklık yapmış ve ne büyük bir suç işlemiş olacaktı, vaftiz edilirse eğer, tam da efendisi havlu atmış, yenilmek üzereyken!

82

Başka zaman olsaydı insanlar inanabilirdi inancından ötürü böyle yapmış olduğuna; tam da onun yardımına gereksinim duyduğu bir anda, Agramante'nin kuşatmayı yarması için: insanlar kim bilir ne düşünecektir, yaptığının daha çok alçaklık ve korkudan ötürü olduğunu söyleyeceklerdir, daha değerli bir dine duyduğu ilgiden ve inançtan çok: bu düşünce titretir ve yaralar Ruggiero'yu kalbinden.

83

Öyle çekip gitmesi kraliçesinin¹³ izni olmadan onu üzerdi. Kimi zaman bu düşünce,

¹² Bkz. 6, 73-8.

¹³ Bradamante.

kimi zaman ötekisi aklına geldikçe ikircikli yüreği
bir oraya bir buraya yalpalanır oldu.

Boşa çıkmıştı Fiordispina'nın şatosunda o kadınla
birlikte olmak umudu, önceden söylemiştim,
birlikte gitmeleri gerekiyordu o yere,
Ricciardetto'ya yardım götürmek için.

84

Sonra aklına gelir, kadına söz vermişti¹⁴ onunla
buluşmak için Vallombrosa'ya gidecekti.
Düşünür, kadının oraya gidip de bulamadığında
kendisini, nasıl da merak etmiş olacağını.
En azından ona bir mektup ya da bir haberci
gönderebilse, kadın şikâyet etmesin diye
kendisinden, önceden sözünü tutmadığı,
şimdi de çekip gittiği için, tek bir söz etmeden.

85

Birçok olasılığı gözden geçirdikten sonra,
sonunda karar verir başına geleni yazmaya;
her ne kadar bilmese de mektubu nasıl
göndermesi gerektiğini, ona ulaşacak şekilde;
ne ki vazgeçmez yine de ona yazmaktan,
yol üzerinde sadık bir ulak bulurum umuduyla.
Oyalanmadan, atlar yatağından;
istetir kâğıt, mürekkep, kalem ve ışık.

86

Çalışkan ve işinin ehli hizmetçiler getirirler
Ruggiero'ya istediklerini. Başlar yazmaya,
ve gönderir selamlarını (genelde yapıldığı gibi)
ilk satırlarında: sonra anlatır

14 Bkz. 22, 34-36.

kralından kendisine gelen yardım çağrısını,
böyle bir istemi olmuştur kralının;
eğer zamanında ona ulaşamazsa
ya ölecek ya da düşmanlarının elinde kalacaktır.

87

Agramante'nin böylesine zor bir durumunda
ona yardım etmek için dönmüştü; kadının bilmesini
isterdi ki böyle bir durumda yardımını esirgemesi
sonsuz bir ayıp olacaktı; ayrıca o kadının kocası olmak
zorunda olduğu için, önünde sonunda, her türlü
kirlilikten uzak durması gerekiyordu; böylesine temiz,
saf ve içtenlikli bir kadın olduğunu düşündüğünde,
hiçbir şekilde lekelenmek gelmezdi işine.

88

Geçmişte dürüst çalışarak, adına yakışır bir ün
kazanmış olduğunu sanıyordu, onu koruyabilmek
için de elinden geleni yapmıştı kendince; şimdi ise
bu ünü daha çok arzuluyor ve korumak istiyordu,
ve onu artık kıskanıyordu; kadının malı
olmalıydı bu ün; karısı olarak gördüğü
bu kadınla birlikte, iki bedenden baştan aşağı,
tek bir ruh yansımalıydı dışarıya.

89

Önceden ona kendi ağzıyla söylediği gibi
şimdi de mektup yoluyla tekrar ediyordu:
kralına bağlı kaldığı süre biter bitmez,
ölmezse eğer daha önce,
resmen Hristiyan olacaktı,
her an, hep istediği gibi; ve babasından,
Rinaldo'dan ve diğer aile üyelerinden
isteyecekti sonra onu, karısı olması için.

90

“İsterim,” diye sözlerini sürdürür mektupta,
“istediğiniz her zaman, yeter ki efendimin
etrafındaki kuşatmayı yarayım önce, cahil
köylüleri susturabilmek için, yoksa atıp
tutacaklardır aleyhimde: Ruggiero bak, dönek adam,
Agramante’nin iyi gününde gece gündüz yanında
oldu; oysa şimdi Fortuna Carlo’dan yana dönünce,
kazanan tarafla birlikte kaldıracak bayrağını.

91

On beş ya da yirmi gün süre istiyorum,
kendimi gösterebilmek ve Afrikalıların
boyun eğdikleri o ağır kuşatmayı
kendi ellerimle kırmak istiyorum. Bu arada
geçerli ve doğru nedenler arayacağım, arkamı
Sarazenlere dönebilmek ve din değiştirmek için.
Onurum adına sizden sadece bunu istiyorum:
hayatımın geri kalanı artık tümüyle sizin elinizde.”

92

Aşağı yukarı bu sözler döküldü Ruggiero’nun
ağzından kâğıda, hepsini aktaramam
tümüyle size; ve sürdürdü mektubunu başka
sözlerle, bitirmedi mektubunu, sayfanın
tamamının dolduğunu görene kadar;
sonra katladı ve kapatıp mühürledi mektubu,
göğsüne soktu, bulabilmek umuduyla,
ertesi gün, onu kadına gizlice götürecek kişiyi.

93

Kapattıktan sonra mektubunu, gözlerini de
kapattı yatağında ve buldu huzuru;
Sonno geldi, suladı yorgun vücudunu
Lete’nin suyuna batırılmış bir dalla: dinlendi

ta ki kırmızı ve beyaz çiçek yağmuru aralıklı
yağincaya dek çevreyi saran ısıltılı doğunun
neşe içindeki yollarına ve sonra gün kendini
gösterdi, çıkarak altın yıldızlarla süslü hanından.

94

Ardından yeni günün ışıklarını selamlamaya
başladığında yeşil dalların üzerindeki kuşlar,
Aldigieri önderlik etmek istiyordu
Ruggiero ve Ricciardetto'ya ve götürmek
oraya; orada, kötü yürekli Bertolagi'nin eline
düşmesin diye o iki kardeş;
ayakta olan ilk oydu; onu duyar duymaz,
çıktı diğer ikisi de yattıkları yataktan.

95

Giyinip silahlandıktan sonra, iki kuzenle birlikte
yola koyuldu Ruggiero, boşunaydı onlara yaptığı
yalvarış ve yakarışlar, bu savaşta onu tek başına
bırakmayacaklardı; akrabalarını kurtarma arzusu
büyüktü onlarda ve soysuzluk olarak görüyorlardı,
gitmezlerse eğer; inatla karşı koydular taş kesildiler,
ödün vermediler niyetlerinden
ve izin de vermediler tek başına gitmesi için.

96

O gün vardılar gidilmesi gereken yere,
Malagigi ve Viviano orada, arabalardaki değerli
eşyalar karşılığında değiş tokuş yapılacaklardı.
Güneşin ışınları altında geniş bir ovaydı;
burada ne defne, ne mersin ağacı vardı ortalıkta,
ne servi, dişbudak, kayın ağaçları, yalnızca
kuru bir kumluk ve birkaç kısa sürgün ortasında;
belliydi asla işlenmemişti çapa ya da sabanla.

97

Korkusuz üç savaşçı durdular ovayı kesen
patikanın olduğu yerde;
ve oraya bir şövalyenin geldiğini gördüler,
altın yaldızla süslenmiş bir zırhı vardı sırtında,
ve armasında yeşil vadide resimlenmiş, eşsiz ve
güzel bir anka kuşu, yüzyıllara meydan okuyan.
Efendim, artık gelmiş bulunuyorum sonuna
bu kantonun, dinlenmek için izninizi istiyorum.

26. *Kanto*

1

Kibar kadınları vardı antik çağların, varsıllığı değil erdemi severlerdi: bizim zamanımızda zor bulunur böyleleri, kazançtan çok, başka şeylere değer verenler. Ama onlar ki gerçekten iyilikten yana olan kişilerdi, düşmezlerdi açgözlü alışkanlıkların peşine hemcinslerinin çoğu gibi; yaşadıkları sürece mutlu olmayı, öldükten sonra da şanlı ve ölümsüz kalmayı hak edenlerdir.

2

Hak edenlerden biri Bradamante'dir sonsuz övgüyü, sevmezdi hazineleri, sevmezdi iktidarı ama severdi erdemini, hizmete hazır ruhunu Ruggiero'nun ve yüce soyluluğunu; gerçekten de hak ediyordu sevgilisi olmayı, böylesine değerli bir şövalyenin; o da mutlu etmek adına bazı şeyler yapmak istiyordu kadına, gelecek yüzyıllarda hayranlık uyandıracak kadar.

3

Yukarıda söylendiği gibi, Ruggiero gelmişti Chiaramonteli iki kişiyle, biri Aldigier, diğeri Ricciardetto'ydu, tutsak olan iki kardeşe¹ yardım etmek için.

1 Malagigi ve Viviano.

Söylemiştim yine az önce size, kendini beğenmiş tavırla bir şövalyenin görmüşlerdi geldiğini, taşıyordu küllerinden doğan kuş arması göğsünde,² eşi benzeri bulunmayan yeryüzünde asla.

4

Şövalye bu üçünün farkına varır varmaz, kanatlarını çırpın yırtıcı kuşlar gibi, ki hemen saldırırlar ya; karar verdi saldırmaya, denk mi diye görünüşlerine erdemleri, görmek istiyordu. Bağırdı onlara: “İçinizden biri denemek ister mi acaba hangimiz daha çok hak ediyoruz kullanmayı mızrak ya da kılıcı, ta ki birimiz atın üstünde kalırken, diğërimiz yere düşünceye kadar?”

5

“Ben seninle girerdim denemeye gönüllü olarak,” dedi Aldigier, “sallardım sana karşı kılıç ya da girerdim savaşa mızrağımla; ne ki çok acil başka bir işimiz var, kalırsan burada, görürsün; engelliyor senin öne sürdüğün şeyi yerine getirmeyi; bırak düelloya girmeyi, konuşacak vaktimiz bile sayılı seninle; altı yüz, belki daha fazla kişiyi bekliyoruz geçitte, bugün savaşa girmek zorundayız o kişilerle.

6

Bizimkilerden iki kişiyi kurtarmaya geldik buraya, tutsak olarak getirilecek olan, harekete geçirdi bizi şefkat ve içimizdeki sevgi.” Ve sürdürdü sıralamayı üzerlerinde silahlarıyla buraya geliş nedenlerini. “Bana karşı öne sürdüğünüz mazeret benziyor gerçeğe,” dedi savaşçı, “size karşı koyamayacağım; ve şundan da o kadar eminim ki siz üçünüz de eşine az rastlanır şövalyelere benziyorsunuz.

2 Anka kuşu; Bkz. 25, 97, 5-6.

7

Benim derdim sizi sınamaktı yalnızca bir iki darbeyle,
görmek için ne ölçüdeydi erdeminiz; ama düşmanlarınıza
karşı savaşıarak bana kanıtlamak isterseniz eğer,
bu da yeter bana, istemem daha fazlasını sizden.
Sizden ricam şimdi silahlarınızla birlikte, benim de
tolgamı ve kalkanımı kullanmam için izin vermenizdir;
umarım size kanıtlar –eğer sizinle gelecek olursam–gösteri-
rim eşlik etmeye değer biri olduğumu.”

8

Onun adını öğrenmek arzusu içinde olduğunu
görüyor gibiyim bazılarınızın, buraya kadar
gelmiş, Ruggiero ve arkadaşlarına bu tehlikeli
girişimde silah arkadaşı olmayı öneren kişinin.
O kadın (artık o adam demeyeceğim),
Marfisa'ydı ve görev vermişti
zavallı Zerbino'ya, emanet etmişti çünkü ona
sürekli kötülük yapmaya can atan yaşlı Gabrina'yı.

9

Chiaramonteli iki kişi ve yiğit Ruggiero,
gönüllü olarak kabul ettiler onu yanlarına
almayı, çünkü bir erkek şövalye olarak
görüyorlardı onu, bir genç kız olarak değil,
kaldı ki Marfisa olarak hiç değil. Kısa bir süre
sonra Aldigiero gördü ve gösterdi arkadaşlarına
bir bayrak dalgalanmaktaydı havada,
ve toplanmıştı etrafına koca bir kalabalık.

10

Daha da yakına geldiklerinde ve daha iyi ayırt
edebildiklerinde kara renkli elbiselerini,
anladılar onların Sarazenler olduklarını,
gördüler ortalarında bulunan tutsakları, bağlanmış

ve yedek atlar üzerinde Maganzalılara
götürüldüklerini, altınla değiş tokuş yapmak için.
Marfisa dedi ki diğerlerine: “Madem ki buradayım,
şimdi yapılacak tek iş, başlatmalıyız eğlenceyi.”

11

Ruggiero yanıtladı: “Gelecek olanların
henüz hepsi bunlar değil, eksik çoğu bölümü.
Büyük bir balo yapmaya hazırlanıyorlar şu an;
gösterelim tüm hünerimizi, görkemli olsun diye:
oyalanamazlar artık daha fazla.”
Böyle söylerken, gördüler diğer taraftan
Maganzalı hainlerin geldiklerini:
az kalmıştı öyleyse dansın başlamasına.

12

Geliyorlardı bir yandan Maganzalılar,
sürüyorlardı beraberlerinde altın, giysi
ve değerli eşyalarla yüklü katırlarını; diğer
yandan mızrakların, kılıçların ve yayların arasında,
geliyordu üzgün ve tutuklanmış iki kardeş,
beklenen takas için kararlaştırılan yere doğru:
onların acımasız düşmanı Bertolagi’nin
konuştuğunu işittiler Moriskolu komutanla.

13

Ne Buovo’nun ne de Amone’nin oğlu³
tereddüt etti fark ettiklerinde Bertolagi’yi,
çevirdiler her ikisi de mızraklarını,
ve vurdu biri ve diğeri o haine.
Biri karnından girdi ve çıktı eyerin ön kısmından,
diğeri yüzünden, yanaklarını delerek.
Böylece tüm kötüler gibi Bertolagi de
boyladı bu darbelerle birlikte cehennemi.

3 Ne Aldigieri ne Ricciardetto.

14

Bu işaret üzerine Ruggiero ile birlikte harekete geçti Marfisa, beklemedi başka bir işaret; mızrağı kırıldı ama, üç kişiyi birbiri arkasına devirdikten sonra; Ruggiero'nun mızrağına değer gördüğü kişi Sarazenlerin komutanı oldu ve çekti gitti çabucak hayattan; ve onunla birlikte, aynı mızrakla kavuşturdu iki kişiyi daha hakkın rahmetine.

15

Saldırılanlar arasında oluştu bir yanlış anlaşılma, onların son yıkımına neden olan. Bir yandan Maganzalılar ihanete uğradıklarına inanıyorlardı Sarazenler tarafından; diğer yandan Sarazenler kendi tarafından ölenleri gördüklerinde, katil olarak adlandırıyorlardı karşı tarafı: başladılar böylece aralarında yırtıcı bir katliama, yayları çektiler, salladılar mızrak ve kılıçları.

16

Sıçradı bir o takım, bir bu takım arasında Ruggiero, öldürdü on ya da yirmi kişiyi: aynı şekilde bir o taraftan bir bu taraftan. Marfisa da kendi elleriyle saf dışı etti ve öldürdü pek çoğunu. Kime dokunduyorsa keskin kılıç, indi eyerden aşağıya, gitmek için ölüme, dayanamadı miğfer ve zırhlar bu darbelere tıpkı ormanda ateşin içindeki kuru odunlar gibi.

17

Anımsar mısınız, daha önce hiç görmüş olabilir misiniz ya da kulağınıza çalındığı oldu mu acaba: bir arı sürüsü içinde başlarsa bir uyuşmazlık ve arılar kapışırlarsa kendi

aralarında ve uçuşurlarsa havada,
açgözlü kırlangıç girer ya aralarına ve yer
bitirir hepsini, katleder pek çoğunu;
aynı şeyi Ruggiero ve Marfisa yaptı o insanlara.

18

Ricciardetto ve onun kuzeni bir o tarafa,
bir bu tarafa vurmuyorlardı,
çünkü Sarazenleri bırakıp
gözlerini yalnızca Maganzalılara dikmişlerdi.
Şövalye Rinaldo'nun kardeşi
çok güçlü ve cesur bir ruha sahipti
oradakilerin iki katı cesurdu çünkü
Maganzalılara karşı nefret duyuyordu.

19

Bu aynı nedenden ötürü Buovo'nun piçi⁴
benziyordu yırtıcı bir aslana, kılıcıyla
duraksamadan ve durmadan ikiye bölüyordu
her bir miğferi ya da eziyordu yumurta gibi.
Kim gözüpek olmazdı, kim yeni bir Ettore
gibi çıkmazdı ortaya, varsa eğer Marfisa
ve Ruggiero yanında, savaşçıların savaşçısı,
en seçkin şövalyeleri dünyanın?

20

Savaşmayı sürdürürken Marfisa, çeviriyordu
gözlerini sık sık arkadaşlarına;
karşılaştırıyordu gözlem yaparak onların gücünü,
hayranlıkla övüyordu hepsini: diğerlerine
hayranlık duysa da, ona öyle geliyordu ki
Ruggiero'nun olağanüstü yiğitliğinin, yoktu dünyada
bir benzeri; düşündü ki Marte'nin ta kendisi,
göklerin beşinci katından oraya inmişti sanki

21

İzliyordu onun görkemli darbelerini,
görüyordu boşa gitmediklerini: öyle ki
Balisarda'ya karşı kılıç kâğıttan gibiydi,
sert demirden değildi. Kesiyordu
miğferleri ve kalın zırhları, yarıyordu
insanları başından atın eyerine kadar,
ve fırlatıyordu yere ortadan eşit bölünmüş gibi,
hem onlardan, hem ötekilerden olanları.

22

Sürdürerek benzer darbeleri, öldürüyordu atı da
şövalyeyle birlikte. Uçuyordu omuzlardan başlar
ve sık sık ayırıyordu gövdeleri
kalçalarından. Kimi zaman bir tek darbeye
beş ya da daha fazlasını doğradı: Biliyorum
kimse inanmayacak bu gerçeğe,
yoksa söylediğimden daha fazlasını söylerdim,
ne ki daha azını söylemek zorunda kaldım.

23

Gerçeği söylemesini bilen iyi yürekli Turpino,
insanın hoşuna gidecek olana inanmasına izin verir,
inanılmaz şeyler söyler Ruggiero ile ilgili, işitseydiniz
onun yalancı olduğunu söylerdiniz. Sanki buzdandı
her bir savaşçı Marfisa'nın karşısında ve o benziyordu
yanan bir meşaleye; çekti üzerine Ruggiero'nun
hayranlık dolu bakışlarını, tıpkı kendisinin de
hayranlıkla baktığı gibi Ruggiero'nun yiğitliğine.

24

Kadın onun nasıl Marte olduğunu düşündüyse,
o da, kadının Bellona olduğunu düşünürdü,
bilseydi eğer kadın olduğunu
erkeksi görünümünün altında.

Belki de uğursuz bir yarış başlardı aralarında
bu zavallı insanların zararına,
onların eti, kanı, siniri ve kemiği pahasına
denerlerdi ikisi de güçlerini.

25

Yetti bu dördünün ruhu ve yiğitliği hezimete
uğratmak için hem birini, hem de öteki orduyu.
Kalmamıştı kaçana daha iyi bir teçhizat atından
ve kendi bacaklarından başka her zamanki. Ne mutlu
iyi bir yarışçı ata sahip olana, çünkü burada değeri
yoktur rahvan yürüyen ve tırıs giden bir hayvanın;
atsız kalanlar anlamışlardır, silahşorluğun
yayalar için ne zor meslek olduğunu.

26

Ganimet ve meydan, savaşı kazananlara kaldı,
ne asker ne de katırcı vardı geride artık.
Maganzalılar bir yana, Sarazenler diğer yana
kaçışmışlardı tutsakları ve değerli eşyaları orada
bıraktıkları gibi. Kazananlar mutlu bir yüzle,
sevinç ve coşkuyla Malagigi ve Viviano'yu çözmekte
geç kalmadılar; eşlikçilerin de elleri yavaş değildi,
katırların değerli yüklerini çözmek ve yerlere yaymak için.

27

Değişik modellerde gümüşle işlenmiş
yükü miktarda çanak çömlek;
usta ellerden çıkma süslerle bezenmiş
kadın elbiseleri;
kral odaları için Fiandra'da
sarı sırma ve ipekle dokunmuş duvar halıları;
ve çok sayıda kıymetli eşya; şarap şişeleri,
ekmek ve çeşitli gıda ürünleri de vardı.

28

Zırhlarını çıkardıklarında, hepsi fark etti ki onlara bir genç kız yardım etmişti: ortaya çıktı kimliği kıvrıkcık sarı saçları ve narin, güzel yüzüyle. Onurlandırdılar kadını ve istediler ki şana değer ismini gizlemesin onlardan; arkadaşlarına karşı her zaman kibar olan bu kadın, reddetmedi kendisiyle ilgili bilgi vermeyi.

29

Doyamıyorlardı ona bakmaya; savaşta ne kadar yiğit olduğunu gördükleri için. O ise yalnızca Ruggiero'ya bakıyor ve onunla konuşuyordu: umursamıyordu diğerlerini ve sanmıyordu buna değer olduklarını. Bu arada eşlikçiler onu davet etmeye gelmişlerdi, arkadaşlarıyla birlikte yiyecek ve içeceklerin tadına bakmak için, kurulmuştu çünkü sofralar bir pınarın kıyısında, yaz ışığından koruyan bir dağın gölgesine.

30

Merlino'nun Fransa'da bulup sahiplendiği dört kaynaktan biriydi, tüm etrafı örülmüştü güzel mermer taşlarla, parlak ve pırıl pırıl, süttten daha beyazdı taşlar. Yüzeyinde eşsiz bir oymacılık ustalığıyla, Merlino'nun imgeleri işlenmişti: soluk aldıklarını, canlı olduklarını sanırdınız baktıkça, eğer yoksun olmasalardı sesten.

31

Ormandan bir hayvan çıkıyordu sanki, acımasız görünümlü, nefret uyandırıcı ve çirkin, eşek gibi kulakları, kurt gibi kafası ve dişleri vardı, bir deri bir kemik kalmıştı, uzun zamandır

aç olduğu belliydi; aslana benziyordu pençeleri;
geri kalan tarafıyla tamamen bir tilkiydi: dolaşmıştır
sanki tüm Fransa'yı, İtalya'yı, İspanya ve İngiltere'yi,
Avrupa ve Asya'yı, sonuçta tüm dünyayı.

32

Her yerde insanlar vardı onun yaraladığı
ve öldürdüğü, alt tabakadan en yüksek
tabakalara kadar; dahası krallara, efendilere,
prenslere ve valilere, en rütbeli kişilere
daha çok zarar vermişti. En kötüsünü de
Roma sarayında yapmıştı, öldürmüştü kardinal
ve papaları: kirletmişlerdi çünkü Pietro'nun
güzel evini, satarak kutsallığını.

33

Sanki bu korkunç hayvanın, karşısında,
dokunduğu yıkılıyordu her bir duvar, her bir
barınak. Kendisini savunacak tek bir kent
kalmamıştı artık: onun karşısında, açılıyordu
önünde kapıları karşılaştığı her bir kale
ve şatonun. Nerdeyse kutsal payelere ulaşmıştı
budala insanların gözünde, ona tapıyorlardı;
gökleri ve yerleri kendisi yaratmıştı sanki.

34

Karşıdan, başının etrafında defne dalları sarılı
bir şövalyenin geldiğini gördüler,
üç genç vardı beraberinde, altın zambak
işlenmişti saraylı giysilerinin üstüne;
benzer bir armayla, onlarla birlikte
sanki bir aslana benziyordu o canavara karşı çıkan:
kiminin adı başının üzerine,
kimininki de elbisesinin kenarına kazınmıştı.

35

Mağrur hayvanın karnına kabzasına kadar
kılıcını sokmuş olan ilk kişi,
Fransa kralı I. François idi; onun yanında
Avusturyalı Massimiliano vardı; ve imparator
beşinci Carlo delmişti mızrağıyla, tiksinti
veren hayvanın boğazını; okunu hayvanın
göğsüne saplayan bir diğerinin adına da
İngiltereli VIII. Henry denirdi.

36

O aslanın sırtında ise onuncu Leone yazılıydı,
geçirmişti dişlerini çirkin hayvanın kulaklarına;
ona o kadar eziyet etmiş ve sarsmıştı ki, diğer pek
çok kişi de izlemişti o sahneyi. Bu iğrenç varlığın
neden olduğu korku silinmişti yeryüzünden sanki;
açgözlülükten kaynaklı geçmiş günahlarının
kefareti için, sayıca fazla olmasa da koşmuştu
birçok soylu, o hayvanın canının alındığı yere.

37

Marfisa ve şövalyeler bilmek istiyorlardı
bu soylu kişilerin kim olduklarını, elleriyle
öldürmüşlerdi birçok yeri ıssızlığa
ve acıya boğan o hayvanı.
Taşın üzerine isimleri kazınmış olsa da,
belirsizdi kimlikleri.
Yalvarıyordu biri diğerine, eğer bir şeyler
bilen varsa, diğerlerine söylesin diye.

38

Viviano gözlerini, onlara tek söz bile
etmeden dinleyen Malagigi'ye çevirdi:
“Hikâyeyi anlatma görevi sana düştü,” dedi,
“çünkü bildiğim kadarıyla sen bilge birisin,

okları, kılıçları ve mızraklarıyla o hayvanın canını alanlar kimler?”

Malagigi yanıtladı: “Bize bilgi ulaştıran herhangi bir yazar yok, onlarla ilgili.

39

Biliniz ki mermerin üzerinde adı yazılı olan bu kişiler, bugüne dek yeryüzünde var olmadılar hiç; ne ki önümüzdeki yedi yüzyıl içinde yaşayacak ve gelecek yüzyılın büyük onuru olacaklardır. İngiliz bilge büyücü Merlin yaptırtmıştır bu kaynağı Kral Arthur döneminde; ileride göreceğimiz şeylere dairdir bu imgeler, becerikli taş ustası sanatçılar yapmıştır bunları.

40

Bu acımasız hayvan cehennemden derinliklerinden çıktı ortaya, o çağ, özel toprak mülkiyetinin icat edildiği, ağırlıkların ve ölçülerin bulunduğu ve yasal anlaşmaların düzenlendiği çağdı. Ne ki geçerli olmadı başta tüm dünyada: ulaşmadı pek çok ülkeye. Günümüzde, oysa, zarar veriyor birçok yerde; aklını karıştırıyor halkın ve ayaklandırıyor yığınları.

41

Başlangıcından başlayarak günümüze kadar sürekli büyüdü ve sürdürecektir büyümeyi: büyüyecek giderek ve zaman içinde bir canavar kesilecek başımıza, en büyüğü ve en korkuncu canavarların. Antik yazarların yazdıklarına bakılacak olursa, korkunç ve ürkütücü olan Piton bile bu canavarın yarısına bile ulaşamaz uzunluk olarak, ne bu kadar iğrenç ne de bu kadar çirkindir.

42

Acımasız katliamlar yapacak, dokunmadığı,
kirlenmediği ve bulaşmadığı tek bir yer kalmayacak:
heykel onun hain ve iğrenç eylemlerini ne kadar
öne çıkarırsa çıkarsın, hiçbir şey değil gerçeğin yanında.
İnsanlık, merhamet dilemekten sesi kısıldığında,
bu kişiler ki adlarını okumuş olduğumuz, pırıl pırıl
parlayacaklar tıpkı kırmızı renkli değerli bir taş gibi
ve gerektiğinde gelip destek olacaklar insanlığa.

43

Zalim canavara karşı hiç kimse Fransızların kralı
François'dan daha tedirgin edici olamaz:
açgözlülüğe karşı bu savaşta pek çoğunu sollar,
önünde kimse duramaz ve yanında çok az kimse kalır;
onun kraliyet görkemi ve diğer nitelikleri karşısında,
erdemli bilinenlerden pek çok kişi yaya kalacaktır
onunla kıyaslandığında; başka her bir görkem
yok olacaktır, güneş çıkar çıkmaz ortaya.

44

Onun kutlu hükümdarlığının ilk yıllarıydı,
henüz sağlam durmuyordu tacı başında,
geçerek Alpleri, boşa çıkaracaktı dağ yolunu
tutarak geçit vermek istemeyenlerin tasarımlarını,
yerinde itkisi ve cesur öfkesiyle; bozgunun utancının
intikamını almış sayılmaz henüz, o bozgun ki İsviçreli
kaba saba çobanların öfkesinden kaynaklı ve Fransız
ordusunun boyun eğmek zorunda kaldığı bir bozgundu.

45

İnecek nitekim Lombardia'nın varsıl
ovalarına, yanında Fransa'nın seçkin
silahşorlarıyla; gelecektir Elvezio'nun
hezimetini arkasından ki bir daha cesaret

edemeyecektir başkaldırmaya. Kilise,
İspanya ve Floransalılar'ın büyük utancı
ve ayıbıyla ele geçirecektir kaleyi,⁵
önceleri ele geçirilemez olduğu sanılan.

46

Başka herhangi bir silahtan çok, kaleyi
fethetmek için, o kılıcı yarayacaktı onun işine,
her bir ülkeyi baştan çıkaran o açgözlü canavarı
öldürmekle şerefleştirdiği; onun önünden
kaçmaya kalkacak her bir düşman sancağı,
düşecektir toprağa; ne bir hendek
ne bir sığınak ne de kalın duvarlar durabilecektir
önünde kentin güvenliğini sağlamak için.

47

Bu hükümdar, bir liderde olması gereken
tüm hasletlere sahip olacaktır: büyük Caesar'ın
cesareti, Trasimeno ve Trebia savaşlarında sağduyulu
davranan kişinin⁶ sergilediği duruşu;
Alessandro'nun⁷ şansı yanında olmalıdır, yoksa
her planı, her çabası boşa gidecektir.
Öyle yürekli olacak ki, göremiyorum ben şimdi
burada ne ona denk, ne de ona örnek olacak birini.”

48

Böyle diyordu Malagigi ve iştahlarını kabartmıştı
şövalyelerin öğrenmek için, cehennem canavarını
öldürme eyleminde bulunduğu söylenen,
başkalarını da öldürmeye alışık, diğer kahramanların
isimlerini. Burada ilk hatırlananlar arasında
Bernardo vardı, Merlino yazısında

5 Milano kalesi.

6 Hannibal.

7 Büyük İskender.

ondan övgüyle söz eder. “Onun sayesinde,” diyordu
“Bibiena bilinir Floransa ve Siena kadar.”

49

Sayacağım kişilerin önüne kimse geçemezdi:
Sigismondo, Giovanni, Ludovico da vardı:
bir Gonzaga, bir Salviati, bir Aragonalı,
her biri çirkin canavarın azılı düşmanı.
Francesco Gonzaga ve onun arkasında
ayak izlerinin takipçisi oğlu Federico;
yanında kayınbiraderi⁸ ve damadı
ilki Ferraralı ve diğeri Urbinolu bir dük.

50

Bunlardan birinin oğlu olan Guidobaldo istemez
babası ya da diğerlerinin onu arkada koymasını.
Ottobono Fieschi ile birlikte kardeşi Sinibaldo
avlarlar canavarı, uçarak giderler yan yana.
Luigi da Gazolo vurarak canavarı boğazından
okun demirini sıcak kanına bulamıştı hayvanın,
yayıyla birlikte Febo onu hediye etmişti ona,
Marte’nin verdiği kılıç yanında asılıyken.

51

İki Erculi, iki Ippoliti d’Este, başka bir Ercule,
başka bir Ippolito, Gonzaga’nın soyundan,
Medicilerin soyundan, sürerler canavarın izini,
kovalayarak yormuşlardır. Giuliano oğlunun
gerisinde kalmadı, tıpkı Ferrante’nin
kardeşinin gerisinde kalmadığı gibi; Andrea Doria
daha az hazır görünmüyordu; Francesco Sforza da
kimsenin kendisini geçmesine izin vermiyordu.

8 I. Alfonso.

52

Cömert, saygın ve temiz kan sahibi Avalos'dan
iki kişi var, aynı armayı taşıyorlar, armaları
bir dağ resmidir,⁹ baştan aşağı kayalık, altında
boğum boğum olmuş tüm bedeniyle o korkunç
Tifeo yatar, ikisinden hiçbirisi diğerinden geri kalmaz
bu canavarın canını almak için;
ilkinin ayak ucunda muzaffer Francesco di Pescara,
diğerininkinin ise Alfonso del Vasto'nun adı yazılıdır.

53

Neredeyse unuttuyordum Consalvo Ferrante'yi,
İspanya'nın gururu, o kadar kıymetli ki
Malagigi tarafından o kadar övüldü ki
bu takımdan çok az kişi bu övgüye değer bulundu;
Monferrato kontu Guglielmo da vardı aralarında,
çirkin yaratığı öldürenler içinde;
bunlar sayıca azdı, yaratığın öldürdüğü ya da
yaraladığı uçsuz bucaksız kişi sayısına oranla.

54

Hoş uğraşlar ve neşeli konuşmalarla yemek
yedikten sonra, geçirdiler günün sıcak saatlerini,
uzanmışlardı ince işlemeli kilimlerin üzerine,
ırmağın kıyılarını süsleyen ağaçların altında.
Malagigi ve Viviano, diğerleri huzursuz olmasın diye
nöbet tutuyorlardı çevrelerinde;
bir anda yanında kimse olmayan bir kadının,
gördüler hızla geldiğini kendilerine doğru.

55

Bu, Ippalca'nın ta kendisiydi, Rodomonte
onun safkan atı Frontino'yu almıştı elinden.
Bir gün önce kadın uzun süre onun peşinden gitmişti,

9 Epomeo Dağı.

kâh yalvarıp kâh hakaret ederek;
ne ki bir işe yaramadığından, Ruggiero'yu bulmak için
Agrismonte'nin yolunu tutmuştu. Yol üzerinde ona
Ruggiero'yu (nasıl olduğunu henüz bilmiyorum)
Ricciardetto ile birlikte nerede bulabileceği söylenmişti.

56

O yeri iyi bildiğinden (birkaç kez orada
bulunmuştu), doğrudan pınarın başına geldi;
onu orada buldu, az önce size yukarıda
sözünü ettiğim yerdir burası.
Ona söylenmese de, söylenilenden daha
iyisini gerçekleştirmeyi bilen iyi ve sağduyulu
bir ulak olduğu için, Bradamante'nin kardeşini
gördüğünde, Ruggiero'yu tanıımıyormuş gibi davranır.

57

Ricciardetto'ya yönelik yürür, sanki doğrudan
onun için geliyormuş gibi; Ricciardetto
hemen tanır onu, karşılamaya gider,
ve nereye gitmekte olduğunu sorar. Uzun süre
ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüş kadın,
iç geçirerek konuşmaya başlar; ne ki yüksek
sesle konuşur, yakınında duran Ruggiero da
onun söylediklerini iyice duyabilsin diye.

58

“Çekiyordum atı,” dedi “dizginlerinden,
kız kardeşinin bana salık verdiği gibi,
güzel ve güçlü bir attır şaşılacak ölçüde,
onu çok sevmiş ve Frontino adını vermişti;
otuz milden daha fazla çekmiştim ki Marsilya
yönüne doğru bir yere; birkaç gün içinde
kendisi de oraya gelecekti ve bana kendisi
gelinceye kadar beklemem gerektiğini söylemişti.

59

Kendime inancım o kadar tamdı ki atı benden
çekip alacak cesarete sahip biriyle karşılaşacağımı
düşünmüyordum asla, atı Rinaldo'nun kız
kardeşinden aldığımı söyledim.

Ne ki bu düşüncemin de boş olduğunu anladım,
çünkü onu benden çalan kişi utanmaz bir Sarazen'di;
Frontino'nun kimin olduğunu bilmesi de
fayda etmemişti, bana onu geri vermesi için.

60

Dün, bütün gün ve bugün ona yalvardım;
görünce yakarış ve tehditlerimin boşa çıktığını,
beddua ederek epey ve söverek,
onu buradan biraz uzakta bir yerde bıraktım;
at ve kendisi sıkı bir mücadeleye girmişlerdi orada,
elinden geldiğince, elindeki silahıyla,
onu zor duruma sokan bir savaşçıya¹⁰ karşı,
umuyorum ki ondan benim intikamımı alacaktır.”

61

Söylenenleri zorlukla duyan Ruggiero bu sözler
üzerine ayağa fırladı, Ricciardetto'ya döndü
ve kendisine yapılan hizmetin karşılığında,
ödül mü desem yoksa lütuf mu,
bilmiyorum (sonsuz övgülerini de ekleyerek)
rica etti ondan, bu kadınla birlikte tek başına
gitmesine izin vermesi için, safkan atı
kadının elinden çalan Sarazen'i tanımak istiyordu.

62

Ricciardetto'nun gözünde onu ilgilendiren
bir meseleyi başkasının çözmesine izin vermek
kabalık gibi görünse de, sonunda

10 Mandricardo, Bkz. 25, 95 vd.

Ruggiero'nun isteğine boyun eğdi:
arkadaşlarından izin aldı Ruggiero
ve Ippalca ile birlikte yola koyuldu,
cesaretinden dolayı hem şaşkınlık içinde
hem de hayran kalan diğerlerini ardında bırakarak.

63

Diğerlerinden yeterince uzaklaştıktan sonra,
Ippalca, Bradamante'nin onu kendisine
gönderdiğini anlattı, Ruggiero'nun erdemini kalbine
kazınmış bir kadın olarak; Ippalca, daha fazla rol
yapmadan, açıklamalarını sürdürdü; Bradamante,
onu Ruggiero ile iletişim kurması için görevlendirmişti,
ilk başta başka bir şey söylemişti, Ricciardetto'nun
yanında söyleyememişti asıl nedenini ziyaretinin.

64

Atı ondan çalan kişi, kibirli kibirli
ona şunları söylemişti:
“Bu atın Ruggiero'ya ait olduğunu biliyorum,
bu nedenle onu senden özellikle çalıyorum.
Eğer onu geri almak gibi bir düşüncesi olacaksa
bildir ona (çünkü kimliğimi ondan gizlemek
istemiyorum) yiğitliğiyle tüm dünyada görkemini
sergileyen Rodomonte'nin ta kendisiyim ben.”

65

Onu dinlerken, Ruggiero'nun yüreği ne denli
öfke ile doldu, yüzünden okunuyordu,
çünkü Frontino onun için çok kıymetliydi,
çünkü kalbinde saklı kadının armağanıydı,
onun çalınmış olması onu küçük düşürüyordu;
utanç ve onursuzluk olduğunu düşünüyordu,
eğer atı Rodomonte'den geri alamaz ve
elini çabuk tutmazsa intikam almak için.

66

Kadın rehberlik etti Ruggiero'ya ve oyalanmadı,
bir an önce onu dinsizin karşısına çıkarmak için
sabırsızlanıyordu; yolun iki patıkaya ayrıldığı yere
vardılar: ilki aşağıya ovaya doğru gidiyordu,
diğeri yukarıya dağa çıkıyordu;
iki patika da kadının Rodomonte'yi bıraktığı
yere götürüyordu. Tepe yolu zorlu ama kısaydı,
diğeri bir hayli uzun ama düz ve kolaydı.

67

Ippalca'nın Frontino'yu geri almak arzusu
ve aşağılanmış olmanın verdiği intikamın hırsı,
onu dağ yolunu seçmeye yönlendirmişti;
bu yolu izleyerek yolculukları daha kısa sürecekti.
Nitekim diğer yolda Alger kralı¹¹ at sürmekteydi
Tatarla birlikte ve size söylediğim diğerleriyle
ovadan aşağı giden kolay yolu seçmişti,
bu yüzden Ruggiero ile karşılaşmayacaklardı.

68

Ertelenmişti onların kapışması; Agramante'ye
yardıma gitmeleri gerekiyordu,
(bunu biliyorsunuz); onların her anlaşmazlığının
nedeni olan Doralice de yanlarındaydı.
Şimdi öykünün devamını dinleyiniz.
Onlar pınara doğru yol almaktadırlar,
Aldigier, Marfisa, Ricciardetto, Malagigi
ve Viviano'nun keyif çattıkları yerdir burası.

69

Marfisa arkadaşlarının isteği üzerine kadın
kıyafetlerinden giymişti ve takılardan takmıştı,
hain Maganzalıların Lanfusa'ya

11 Rodomonte.

gönderdiği sanılan o takılardan; pek görülür
şey değildi aslında miğfersiz ve zırhsız kalması
Marfisa'nın; yine de kırmadı o gün,
çıkardı üzerinden; ve kadın olarak, arkadaşlarının
onu kadın giysisiyle görmelerine izin verdi.

70

Tatar Marfisa'yı görür görmez, onu silahıyla
elde edeceğine inanarak Rodomonte'ye
vermeyi düşündü Doralice'nin karşılığında,
eşit koşullarda bir değiş tokuş olarak, sanki
Amor böyle yasalarla işliyormuş gibi; kadını
satabilmek ya da sevdiğini başkasıyla değiştirebilmek
mümkünmüş gibi; birini kaybederken, ötekini kazanmanın
üzülecek yanı yokmuş gibi...

71

Doralice'yi elinde tutabilmek için Marfisa'yı
armağan etmeyi tasarladı düşmanına,
baştan çıkarıcı, güzel ve her
şövalyeye yaraşır bir kadındı;
Doralice'yi sevdiği kadar Marfisa'yı da
hemen severdi, ona armağan olarak sunacağı;
kadınla birlikte gördüğü tüm şövalyeleri
düelloya ve savaşıma çağırdı kendisiyle.

72

Ötekileri korumak ve güvenliklerini sağlamak için
silahlarını elden bırakmayan Malagigi
ve Viviano, oldukları yerden harekete geçtiler,
biri tıpkı diğeri gibi hazırды savaşıma, çünkü
iki kişiye karşı düello yapacaklarına inanıyorlardı;
ne ki böyle bir düşünce aklının ucundan geçmeyen
Afrikalı ne bir işaret ne bir hareket yaptı:
düello tek bir kişiye karşı iki kişi olarak yapılacaktı.

73

İlk öne çıkan Viviano oldu, büyük bir yüreklilikle hareket etti, gelirken meydana indirdi koca mızrağını: savaşmaktaki başarısıyla ünlü pagan kralı büyük bir güç gösterisiyle geldi diğer yandan. Kaldırdılar mızraklarını biri ve öteki ve hedef aldılar, sıkı bir darbe indirebileceklerine inandıkları bir yere. Viviano paganın miğferini hedef almıştı; onu ne kımıldatabildi ne de düşürebildi kafasından.

74

Mızrağı daha sağlam olan pagan kralının karşısında buzdan yapılmıştı sanki Viviano'nun kalkanı;¹² attı onu eyerinin üstünden çimlerin ortasına, bitkilerin ve çiçeklerin kucağına. Bu kez Malagigi geldi ve tehlikeye attı kendisini, almak istiyordu hemen kardeşinin öcünü; ne ki yanına gitmek için o kadar çok acele etmişti ki, intikamını almak yerine eşlik etti kardeşine.

75

Diğer kardeş¹³ kuzeninden¹⁴ önce kuşandı silahlarını ve çıktı atının üzerine; Sarazen'e gözdağı verdikten sonra, mahmuzladı atını cesurca, atıldı öne onunla çarpışmak için. Çınladı darbe miğferin tam ortasında, paganın siperliğinin altındaki bir parmak mesafede: göğü uçtu mızrak, bölündü dört parçaya; bu darbeye karşın kımıldamadı Mandricardo yerinden.

76

Mandricardo onu sol tarafından vurdu; çünkü darbe çok büyük bir şiddetle gelmişti,

¹² Bkz. 2, 10, 7.

¹³ Aldigieri.

¹⁴ Ricciardetto.

kalkan az yaradı işine ve zırhın pek bir faydası
 olmadı, açıldı tıpkı bir kabuk gibi. Acımasız
 demir delip geçti zırhsız omzunu: yaralandı
 Aldigieri ve kıvrandı bir o yana bir bu yana;
 gömüldü çiçek ve çimenlerin ortasına,
 zırhı kana boyanmış, yüzü sapsarı kesmişti.

77

Büyük bir cesaretle yakınına geldi Ricciardetto;
 gelirken hazırladı koca mızrağını,
 iyice gösterdi –sıklıkla gösterdiği gibi–
 Fransa’ya yaraşır bir şövalye olduğunu:
 bununla pagana açık bir kanıt sunacaktı
 eğer düşmanıyla eşit koşullarda bulunsaydı;
 ne ki baş aşağı çakıldı yere, çünkü at
 üzerine düştü ama bu onun hatası değildi.

78

Bundan sonra hiçbir şövalye öne çıkmadı,
 dönmedi yüzünü pagana düello yapmak için,
 öteki düşündü kazandığını kadını düellonun ödülü
 olarak ve geldi pınarın başında onun yakınına;
 ve şöyle dedi: “Hanımefendi, benim olacaksınız
 sizin uğrunuza at üstüne çıkacak başka biri yoksa.
 Karşı çıkamazsınız, bahane de yaramaz işinize;
 savaş hukukuna göre bu işler böyle yürür.”

79

Marfisa, aşağılayıcı bir bakışla kafasını kaldırarak,
 şunu dedi: “Yanılıyorsunuz hem de çok.
 Sana izin verirdim söylediğin doğru olsaydı.
 Savaş hakkı olarak senin de olurdum,
 benim efendim ya da şövalyem olsaydı
 saf dışı bıraktıklarından herhangi biri. Ne ki
 onların değilim, kimsenin değilim kendimden başka:
 Beni benden almalı, çıkarsa beni arzulayan biri ortaya.

80

Ben de bilirim kullanmayı kalkan ve kılıcı,
yere sermişliğim vardır birden fazla şövalyeyi.
Silahlarımı verin, getirin atımı bana,” dedi
seyislerine, hemen yerine getirdiler emirlerini.
Eteğini çıkardı ve kaldı kısa cübbesiyle üstünde;
gösterdi güzel bedenini, çevik ve güçlü.
Andırıyordu her bir parçası tıpkı Marte’yi
bir tek yüzü dışında.

81

Silahlandıktan sonra, kuşandı kılıcını ve çevik
bir sıçrayışla atladı atına; bir o yana
bir öbür yana üç kez ve daha fazla mahmuzladı atını,
ve o yandan öbür yana kaldırdı onu şaha;
daha sonra Sarazen’e meydan okuyarak,
sıktı koca mızrağı avucunun içinde ve geçti saldırıya.
Sanki Troya meydanındaki Penthesilea’ydı,
Teselyalı Akhilleus’a karşı savaşmak zorunda kalan.

82

Tıpkı bir cam gibi kırıldı mızraklar sapına kadar,
bu şiddetli çarpışmada; ne ki mızrakları
çatışmaya sokan bu savaşçılar,
atmadılar bir parmak bile geriye adımlarını.
Marfisa böylesi bir uzaklıkta, göğüs göğüse
bir savaşta, Mandricardo aynı direnişi
gösterecek miydi, bilmek istiyordu açıkça,
yüklendi bu nedenle elindeki kılıcıyla ona.

83

Küfür savurdu göklere ve her şeye acımasız pagan,
kadının eyerde kaldığını gördükten sonra: rakibinin
kalkanını kıracağını düşünen Marfisa’nın

öfkesi de daha az değildi ötekinden söverken göklere.
Hem biri hem öteki çoktan almıştı eline çıplak demiri,
indirdiler çekiç gibi büyümlü zırhların üzerine karşılıklı:
ikisinin de üzerlerinde büyümlü zırhlar vardı, ki hiç böyle
gerekli olmamıştı o günkü kadar.

84

Hem paganın, hem de kadının zırhı öyle sağlamdı ki
hiçbir kılıç ya da mızrak işlemez ya da açamazdı delik;
bu çetin savaş, bu nedenle tüm gün sürebilirdi,
dahası ertesi güne de uzayabilirdi.
Ne ki Rodomonte araya girdi ve sitem etti rakibine
oyalandığı için; şöyle seslendi:
“Eğer canın savaşmak istiyorsa,
bugün aramızda başladığımız işi bitirelim önce.

85

Senin de bildiğin gibi, bir ateşkes
yapmıştık ordumuza yardım etmek
koşuluyla, bundan önce
kalkmamalıyız başka bir savaşa ya da
düelloya demiştik.” Ardından saygıyla
eğilerek Marfisa’ya doğru ona ulaşığı gösterdi;
Agramante adına yardım istemek için
gelmiş olduğunu anlattı kadına.

86

Ayrıca rica etti ondan, sadece savaşmayı
bırakmasını ya da ertelemesini değil,
aynı zamanda kral Troiano’nun oğluna
yardım etmek için onlarla birlikte gitmesini
istedi: ünü daha da yükselerek göklerde
daha iyi bir yere ulaşacaktı; tersine, önemsiz
bir anlaşmazlık yüzünden, önemli
bir girişimin gerçekleşmesini engelleyecekti.

87

Kılıçla ve mızrakla Carlo'nun şövalyelerini
ölçmeye her zaman istekli olmuştu Marfisa,
çok uzak diyarlardan Fransa'ya gelmesinin
bir başka nedeni olamazdı zaten;
bir tek nedeni vardı: emin olmak istiyordu,
ünleri gerçek miydi yoksa söylenti mi diye,
onlarla birlik olmaya karar verdi, Agramante'nin
yardıma ihtiyacı olduğunu duyduğunda.

88

Bu arada Ruggiero boşuna izlemişti
Ippalca'yı dağ yolunda; o yere
vardıklarında anladı ki Rodomonte
diğer yoldan çekip gitmişti: yol üzerindeki
ayak izleri daha taze duruyordu bastığı yerde,
fazla uzaklaşmış olamayacağını ve
pınarın yolunu tutmuş olduğunu düşündü,
atını hızla sürüp düştü Rodomonte'nin peşine.

89

Ippalca'ya Montalbano yolunu tutmasını
salık verdi, bir günlük bir yoldu topu topu,
kaynağa gidecek olursa, epeyce uzaklaşmış
olacaktı ana yoldan;
ve endişe etmemesini söyledi, Frontino'yu
geri alacaktı: kadın nerede olursa olsun,
Montalbano'da ya başka bir yerde,
yeni haberlerini kendisine ulaştıracaktı.

90

Agrismonte'de yazdığı ve göğsünde
taşıdığı mektubu verdi ona; ve pek çok şey
söyledi, Bradamante'ye geçerli

mazeretlerini sunmasını rica etti.
 Ippalca her şeyi belleğine kazıdı,
 izin istedi ve çevirdi atının başını,
 bir an bile durmadı iyi yürekli ulak,
 aynı akşam Montalbano'ya varıncaya kadar.

91

Ruggiero aceleyle Sarazen' in peşine düştü
 yol üzerinde görülen ayak izlerinden,
 pınarın başına varıncaya kadar ona yetişemedi,
 orada Mandricardo ile birlikte duruyordu.
 İki rakip sözleşmişti önceden: biri diğerine
 yaptıkları anlaşmaya ters düşecek bir şey
 yapmayacaktı yol boyunca, ordugâha yardım
 götürene dek, Carlo dişlerini geçirmek üzereydi çünkü.

92

Ruggiero oraya varınca Frontino'yu tanıdı,
 atın üzerindeki kişiyi; o yüzden
 eğildi mızrağının üzerine ve
 kibirli bir ses tonuyla meydan okudu Afrikalı'ya.
 Rodomonte o gün Iobbe'den bile sabırlıydı,
 bastırdı mağrur kibrini; her zaman,
 her fırsatta ısrarcı olmasına karşın savaşmak
 konusunda, bu kez reddetti düello teklifini.

93

Alger kralının düello reddettiği ilk ve son gün
 bu oldu; kralına zamanında yardım götürmek
 olmazsa olmazdı onun için,
 Ruggiero'yu pençeleri arasına alabileceğine
 emin de olsa, tıpkı çevik ve ince yapılı bir leoparın,
 işini çabucak bitirmek için tavşanı aldığı gibi,
 yoktu onunla kaybedecek zamanı, bir iki kılıç
 bir iki kılıç tokuşturacak kadar bile.

94

Ayrıca Ruggiero'nun kim olduğunu biliyordu, Frontino'yu geri almak için onunla savaşmaktı niyeti, o kadar ünlüydü ki, hiçbir şövalye onunla denk tutulamazdı; karşı karşıya gelmek istediği biriydi, kıran kırana bir kapişmada anlayacaktı değerinin ne olduğunu, yine de kabul etmedi onunla bu kapişmayı: kralının kuşatma altında olması endişe veriyordu ona.

95

Eğer öyle olmasaydı, üç yüz, dahası, bin mil yol giderdi böyle bir düelloya ulaşmak için, ne ki bugün Akhilleus bile ona meydan okusaydı, davranamazdı başka türlü.

O anda öfkesinin alevi sönmüştü, külün altındaki ateş gibi. Açıkladı Ruggiero'ya teklifi neden geri çevirdiğini ve rica etti ondan da Agramante'yi kurtarmaya yardım etmesini.

96

Böyle yaparak efendisine sadık bir şövalyenin davranması gerektiği gibi davranmış olacaktı. O kuşatmayı kaldırdıktan sonra istedikleri kadar olacaktı zamanları, aralarındaki anlaşmazlığı çözmek için. Ruggiero ona yanıt verdi: "Düelloyu ertelemenin benim için bir sakıncası yok, Agramante'yi Carlo'nun pençesinden kurtarıncaya dek, yeter ki bana geri ver Frontino'mu daha önce.

97

Böyle bir işe kalkışmakla büyük bir yanlış yaptın, yakışmadı senin gibi güçlü bir erkeğe, çekip alman bir kadından benim atımı; sarayda olduğumuz sürece ertelemek istiyorsan eğer, bırak bana Frontino'yu, ver benim

emrimde olsun. Tersine katlanırım sanma,
erteleyemem aksi halde seninle dövüşmeyi
hatta bir saat bile bekleyemem.”

98

Ruggiero Afrikalı’ya sunarken önerilerini
–ya Frontino’yu verecekti ya da hemen
savaşacaklardı, berikiyse ayak sürüyordu ikisi için de–
Mandricardo geliyordu diğer taraftan,
patlak verdi başka bir kavga aynı meydanda,
gördükten sonra Ruggiero’yu,
ki taşıyordu arma olarak göğsünde, tüm kuşların
hükümdarı olarak bildiğimiz kuş resmini.

99

Gökyüzünün mavisi üstüne işlenmişti
beyaz kartalı, Troyalıların güzel mi güzel armasıydı
taşıdığı: çünkü Ruggiero güçlü Ettore’nin
soyundan geliyordu. Ne ki bilmiyordu Mandricardo
bunu; ne de buna katlanmak istiyordu,
ve büyük bir aşağılanma sayıyordu
bir başkasının takmasını kalkanına bu armayı,
çünkü ünlü Ettore’nin beyaz kartalıydı bu arma.

100

Taşıyordu Mandricardo aynı kuşu ki
uçurmuştu Ganimede’yi Ida’dan.¹⁵
Büyülü kalede başarılı olduğu gün
ödül olarak bu armayı elde etmişti, aklınızda
kaldığını sanıyorum diğer anlattıklarımınla birlikte,
o büyücünün¹⁶ ona nasıl da armağan ettiğini
bütün bu güzel silahları, Vulcano’nun
Troyalı şövalyeye önceden vermiş olduğu.

¹⁵ Bkz. 4, 47-5.

¹⁶ Büyücü Soria.

101

Bir keresinde Mandricardo ve Ruggiero sadece bu yüzden kapişmışlardı; neyse ki rastlantı sonucu caymışlardı sonra; onu anlatmayacağım, çünkü siz zaten biliyorsunuz. Ondan sonra bir daha da karşı karşıya gelmemişlerdi ta ki şimdiye kadar; ve Mandricardo kalkanı görür görmez, yükseltti kibirli sesini, tehdit ederek, ve Ruggiero'ya şunu dedi: "Sana meydan okuyorum.

102

Benim armamı taşıyorsun sen pervasızca, seni daha önce de uyarmıştım, bu ilk uyarım değil. Ey çılgın, bir kere sana saygı duydum diye yine aynı şekilde mi davranacağımı sanıyorsun? Ne tehditler ne de öğütler sökmemiş bu çılgınlığı içinden, görüyorum; en iyisi benim dediklerime uyup bana saygılı olmandır, bunun tek yolu olduğunu göstereceğim sana."

103

Nasıl ki iyice ısınmış kuru bir odun küçük bir üflemeyle hemen tutuşursa, Ruggiero'nun öfkesi de öyle kızıştı bu konuşmanın ilk sözcükleri üzerine. "Nedir benimle alıp veremediğin," dedi. "Sana saygılı olacağımı da nereden çıkardın? Göstereceğim sana, yiğit olduğumu. Ondan Frontino'yu, senden de Ettore'nin kılıcını alacak kadar.

104

Bir başka zaman salt bu nedenle seninle kavgaya tutuşmuştum, çok da uzun zaman önce değildi; ne ki seni öldürmekten alıkoydum kendimi,

çünkü kılıcın yanında asılı değildi.
Onlar sadece bir işaretti, şimdi ise ciddi olacağız;
bu beyaz kuş sana felaket getirecek,
benim halkımın eski bir armasıdır çünkü:
sen onu gasp ediyorsun, bense hakkım olanı taşıyorum.”

105

“Asıl sen benim armamı gasp ediyorsun!”
diye yanıtladı Mandricardo
ve çekti kılıcını; bu kılıç çıldıran
Orlando’nun az önce ormana fırlattığı kılıçtı.
Nezaketini hiç elden bırakmayacak olan
iyi yürekli Ruggiero,
paganın kılıcını çektiğini görünce,
attı elindeki mızrağı yere.

106

Aynı anda kavradı sadık kılıcı Balisarda’yı
ve aldı eline kalkanını daha usturuplu biçimde,
ne ki Afrikalı onların arasına sürdü atını,
ve Marfisa da peşinden gitti hemen;
biri birini, diğeri ötekini ayırdı,
ve yalvardılar her ikisine kavga etmesinler diye.
Rodomonte üzüntü duydu çünkü Mandricardo
yapılan anlaşmayı ikinci kez bozmuştu.

107

İlk başta, Marfisa’yı elde edeceğine inanarak,
savaşmaya durmuştu birden fazla kişiyle;
şimdi ise salt Ruggiero’yu şövalye armasından
yoksun bırakmak için arbede çıkartıyordu ve kral
Agramante’ye ilgisiz kaldığını gösteriyordu. “Böyle
davranırsan bir yere varamazsın,” diyordu ona.
“Önce aramızdaki anlaşmazlığı çözelim,
bu daha yerinde ve daha doğrusu olur kanımca.

108

Belli koşullar gereği belirlemiştik
aramızdaki ateşkesi ve bu anlaşmayı.
Seninle olan düelloyu hallettiğimde,
o adama da atın yanıtını vereceğim.
Eğer sen hayatta kalırsan, kavganı onunla
sonlandırırsın kalkanınla ilgili; ama senin
canına okuyacağım ben, umarım, öyle ki
kalmayacaktır Ruggiero'yla uğraşacak halin.”

109

“Bir şeyler alacağını sanıyorsan yanılıyorsun.”
(Mandricardo yanıtladı Rodomonte'yi:)
“Daha fazlasını vereceğim sana istemediğin kadarından,
başından aşağıya ter dökülecek senin:
oysa bana tüketmek için daha çok çok kalacak,
(tıpkı kurumayan bir çeşmenin eksilmeyen suyu gibi)
Ruggiero'ya ve onunla birlikte binlercesine, dahası,
benimle kapışmak isteyen tüm dünyaya yetecek kadar.”

110

Artıyordu öfkesi ve ardından sözleri, hem bir taraftan
hem öbür taraftan ötürü: Rodomonte
Ruggiero ile kapışmak istiyordu, aynı anda
gözü dönmüş Mandricardo'yla; aşağılanmaya alışık
olmayan Ruggiero antlaşma değil,
kıyasıya kavga istiyordu artık. Öfkelerini yatıştırmak
için Marfisa, bir birine, bir ötekine gidiyordu,
ne ki tek başına çok da başarılı olamıyordu.

111

Tıpkı bir köylü gibiydi Marfisa, kendisine yeni yollar
aramak için taşan nehri gördüğünde, nasıl ki acele
eder engellemek için su baskınını, ulaşmasın diye

yeşil meralara ve tahıl tarlalarına; birini kapatır,
ardından diğerini yolların, ama sonra da kendisini
kaybeder; bir tarafı kapatıp sağlama alırken, görür
öbür taraftan dayanıksız olanın yıkıldığını
ve fişkırdığını suyun daha şiddetle.

112

Ruggiero, Mandricardo ve Rodomonte, hepsi de
çalkalanırken öfkeden, her biri göstermek
istiyordu daha güçlü ve üstün olduğunu
diğerlerinden ve üste çıkmaya çalışıyordu.
Marfisa kendini parladı onları yatıştırmak için,
ve yorgun düştü, zamanını ve gücünü harcadığı için
boşa; birini ayırdığında ve geri çektiğinde,
diğer ikisinin öfkeyle saldırdığını gördü birbirlerine.

113

Onları bir anlaşmaya vardırarak isteyen Marfisa,
şunu dedi: “Beyler, beni dinleyiniz:
her türlü anlaşmazlığı ertelemek iyi bir karar olacaktır
Agramante tehlikeden kurtuluncaya kadar.
Her biriniz kendi kişisel sorunuyla ilgilenmek istiyorsa,
ben de Mandricardo ile kavgama yeniden başlarım;
ve görmek isterim, söylediği gibi beni alt
edebilecek kadar kabiliyetli mi acaba silah gücüyle.

114

Yok eğer Agramante’ye yardım edilmesi gerekiyorsa,
yardım edilsin ve aramızda kavga olmasın.”
“Sarazen kampına gidilmesini engelleyen
ben olmayacağım,” dedi Ruggiero,
“Yeter ki atım bana geri verilsin. Kısaca söylemek
gerekirse, ya atı bana verecek ya da kendisini
savunmak zorunda kalacak. Ya benim cesedim burada
kalacak ya da ordugâha atımın üzerinde döneceğim.”

115

Yanıt verdi Rodomonte: “Frontino’yu elde etmek,
burada ölüp kalman kadar kolay olmayacak.”
ve sözlerini şöyle sürdürdü: “Sana şunu ciddiyetle
bildiriyorum ki kralımız zarar görecektir ve bu zarar
senin yüzünden olacak; çünkü ben zamana bırakmam
yapılması gerekeni, zamanında yapmak isterim.”
Ruggiero pek önemsemedi bu lafları;
ne ki öfkesi sıkıştırdığından olacak salladı kılıcını.

116

Tıpkı bir yabandomuzu gibi atıldı Alger kralının
üzerine, kalkanıyla ve kılıcıyla vurdu ona;
kafasını karıştırdı, allak bullak etti onu,
o kadar ki çıktı bir ayağı üzengisinden.
Mandricardo bağırdı ona: “Ruggiero, ya bunu
ertele, ya da benimle dövüş.”
hiç olmadığı kadar acımasız ve hırçın, indirdi
miğferine bir darbe Ruggiero’nun bunu söylerken.

117

Atın boynuna kadar eğildi Ruggiero,
doğrulamak istedi ama yapamadı;
çünkü ansızın üzerine geldi
Ulien’in oğlunun onu vuran öfkesi.
Eğer miğferi tavlanmış bir sertlikte olmasaydı,¹⁷
o darbe kafasını yanaklarına kadar yarardı.
Ruggiero acıdan açtı ellerini, bir elinden
dizginleri, diğerinden kılıcını bıraktı yere.

118

At götürdü onu kırlar boyunca: arkasından
Balisarda kaldı yerde. O gün ona silah arkadaşlığı
yapan Marfisa, öfke ve kızgınlıktan

¹⁷ Bkz. 22, 66-5.

kudurmuş görünüyordu, diğer ikisine karşı,
bu ikisi aralarına aldıkları için Ruggiero'yu:
yüce ruhlu ve güçlü olduğu için Marfisa,
yöneldi Mandricardo'ya doğru ve sahip olduğu
tüm gücüyle vurdu onu kafasından.

119

Rodomonte, Ruggiero'nun arkasından gitti:
Frontino'yu kazanacaktı, eğer ona bir darbe daha
vurmayı başarsaydı; ne ki Ricciardetto,
Viviano ile yanyana gelip girdiler Ruggiero
ve Sarazen'in arasına. Biri Rodomonte'ye çarpıp
iterken onu, zor kullanarak uzaklaştırır Ruggiero'dan;
bir diğeri, Viviano ise kılıcını uzatır,
çoktan kendine gelmiş Ruggiero'nun eline.

120

Yiğit Ruggiero kendini toparlayıp Viviano da
ona kılıcını uzatınca bir an bile
oyalanmadı aşağılanmanın öcünü almakta,
üstüne atıldı çevik bir hareketle Alger kralının,
tıpkı bir öküz tarafından boynuzlarına geçirilmiş,
ama acıyı duyumsamayan bir aslan gibi:
öfkesi, hiddeti onu dürtüyor, harekete geçiriyor
ve kamçılıyordu öcünü almak için.

121

Ruggiero fırtına gibi saldırdı Sarazen'in üstüne:
eğer elinde kılıcı Balisarda olsaydı,
size söylediğim gibi, bu savaşın başında
bu büyük hain söküp almıştı elinden,
inanıyorum ki başını koruması için
Rodomonte'ye miğferi yeterli gelmezdi;
Babilonia kralının göklere karşı savaş açmayı
düşündüğünde yaptırdığı miğferdi başındaki.

122

Discordia, burada kavga ve çekişmelerden başka bir şey olamayacağı, barış ve ateşkesin de asla yer almayacağı kanısında olduğundan, kız kardeşine,¹⁸ artık kesinlikle rahiplerini denetlemesi gerektiğini söyleyerek onunla gitmesini istedi. Onları bırakalım gitsinler, biz Ruggiero'nun Rodomonte'yi kafasından yaralamış olduğu yerde kalalım.

123

Ruggiero'nun darbesi öyle güçlü oldu ki, Frontino'nun sırtındaki Sarazen'i sarstı başındaki miğferi ve kuşanmış olduğu pullu zırhıyla ve adam üç, dört kez bir o yana bir bu yana yatıp kalktı atın sırtında ve düştü başının üstüne; kılıcını da kaybedecekti bileğine bağlanmamış olsaydı.

124

Bu arada Marfisa, Mandricardo'yu terletmişti, ter akıyordu alnından, yüzünden ve göğsünden, Mandricardo da geri kalmamıştı ondan, o da terletmişti aynı ölçüde; her ikisinin de zırhı öyle kusursuzdu ki darbelere karşı durabiliyorlardı: savaşmaksa ikisi de iyi savaşıyordu, denklerdi birbirlerine kuvvetçe; ne ki atının yaptığı bir dönüşte, Marfisa, Ruggiero'nun yanında olmasını isterdi.

125

Marfisa'nın atı çayırların ıslak olduğu yerde keskin bir dönüş yapınca, dar alanda öyle bir kaydı ki tüm bedeniyle

18 Superbia (Gurur, Kibir) Bkz. 24, 114.

sol tarafına yıkılmaktan kurtulamadı;
aceleyle yeniden kalkmak istediğinde,
Brigliadoro yan taraftan çarptı ona,
bu nezaketsiz, kural tanımaz paganın sürdüğü;
yeniden düşmesine neden oldu böylece.

126

Kadını kötü bir durumda yere serilmiş
gören Ruggiero yardım etmekte gecikmedi,
şimdi fırsat yakalamıştı, Rodomonte serseme
dönmüş bir halde ondan uzaklaştığı için:
vurdu Tatarı miğferinden; indirdiği bir darbe
uçuracaktı kafasını tıpkı bir eşelek gibi,
eğer Balisarda, Ruggiero'nun elinde olsaydı,
ya da Mandricardo'nun kafasında başka bir miğfer.

127

Kendine gelen Alger kralı, bu arada
etrafında dönüp Ricciardetto'yu görünce
ona yaptığı saygısızlığı anımsadı
Ruggiero'ya yardıma giderken.
Ona doğru yöneldi, atak davranacaktı
sert bir karşılık vermek için,
eğer Malagigi ona karşı koymamış olsaydı,
sihirli sanatı ve tuhaf büyüleriyle.

128

Kimi olağanüstü büyücülerin bildiği kadar,
her büyüü bilen Malagigi,
kitabı yanında olmasa da, ki onunla güneşi
bile yerinde durduracak yeteneğe sahipti,
sihirli anahtarı aklındaydı, şeytanları
istediği gibi devindirirdi; şeytanlardan
birini zorla atının karnına sokmuştu
Doralice'nin ve şaha kaldırtmıştı atı.

129

Sırtında kral Stordilano'nun kızını taşıyordu
uysal hayvan, atın karnına Minosso'nun
şeytanlarından birini sokmuştu, Viviano'nun
kardeşinin bir sözü üzerine: üstündekinin sözünden
hiç çıkmayan bu at, asla yerinden kımıldamamıştır
hiçbir zaman, ne ki şimdi aniden şaha kalkmıştı,
durup dururken sıçramıştı havaya,
otuz ayak uzunluğunda, on altı ayak yüksekliğinde.

130

Büyük bir sıçrayıştı, ne ki onu süren
kişiyi üstünden atacak kadar değildi.
Kadın onu havada gördüğünde bağırdı
avazı çıktığıınca (öleceğini sanmıştı).
At, şeytanın rehberliğinde alıp başını gitti
o büyük sıçrayışın ardından, yardım
için bağırان kadınla birlikte; öyle hızlıydı ki
bir ok bile yetişemezdi arkasından.

131

Ulieno'nun oğlu, bu sesin ilk yankısıyla
çekiliverdi savaştan ve arkasından koştu
çılgınca kaçan atın, kadına yardım etmek için.
Mandricardo geri kalmadı ondan,
ne Ruggiero ne de
Marfisa'ya dokundu daha fazla,
onlardan barış ya da ateşkes istemeden
düştü Rodomonte ve Doralice'nin peşine.

132

Bu arada Marfisa kalktı yerden,
öfkeden yanıp tutuşurken tüm bedeni,
intikamını alabileceğine inandı, ne ki yanıldı;

çünkü düşmanı çok uzaktaydı artık.
Savaşın böyle sonlandığını gören Ruggiero
iç geçirip kükredi tıpkı bir aslan gibi.
İkisi de şunu iyi biliyordu ki kendi atlarıyla
Frontino ve Brigliadoro'ya yetişemezlerdi.

133

Durmak istemedi Ruggiero, Alger kralı ile
at sorununu çözünceye kadar: Marfisa da
Tatar'ı huzur içinde bırakmak istememişti,
çünkü onu istediği gibi bir düelloya sokamamıştı.
Meseleyi bu şekilde bırakmak hem ona
hem ötekine büyük başarısızlık gibi geliyordu.
Onları aşağılayan kişilerin izlerini
sürme kararı aldılar birlikte.

134

Sarazen kampında bulacaklardı mutlaka,
daha önce bir başka yerde bulamazlarsa onları;
Fransa kralı, Sarazen ordusunu tümünden yok
etmeden gideceklerdi kuşatmayı kaldırmak için.
Böylece yola koyuldular doğruca,
onları, kesinlikle bulacaklarını düşündükleri
yere doğru. Yine de Ruggiero ansızın çekip gitmedi,
arkadaşlarıyla birkaç laf etmeden.

135

Ruggiero döndü, oturduğu yerde köşesine çekilmiş,
güzel sevgilisinin kardeşinin yanına oturdu,
ki onu kayıtsız şartsız dost bilirdi
iyi günde ve kötü günde.
Rica etti ondan (büyük bir incelikle)
selam götürmesini kendisinden kız kardeşine;
bunu öyle iyi ifade etti ki, ne onda
ne de diğerlerinde uyandırdı herhangi bir kuşku.

136

Ondan, Viviano'dan, Malagigi'den,
yaralı Aldigier'den izin istedi.
Onların hepsine, yardımlarından ötürü,
her anlamda borçlu olduğunu söyledi. Marfisa ise
Paris'e ulaşmayı arzuluyordu, unutmuştu,
bu yüzden vedalaşmayı arkadaşlarıyla;
yine de Malagigi ve Viviano arkasından koştular,
uzaktan da olsa vedalaştılar onunla;

137

Ricciardetto da öyle yaptı ama Aldigiero
yatıyordu ve istemese de kalacaktı olduğu yerde.
Bu son ikisi,¹⁹ o ilk ikisinin²⁰ arkasından
koyuldular aynı yola izleri üstünden.
Efendim, diğer bir kantoda anlatmayı umuyorum,
size sözünü ettiğim bu iki çiftin,
Carlo'nun adamlarına karşı gösterdikleri
insanüstü yiğitlikleri.

19 Ruggiero ve Marfisa.

20 Rodomonte ve Mandricardo.

27. *Kanto*

1

Kadınların doğaçlama tasarıları daha iyi sonuç vermiştir çoğunlukla, üzerinde kafa yorduklarına oranla; bu bir ayrıcalıktır ve göklerden inmiş sayısız armağanlardan biridir. Ancak erkekler için böyle bir şey çok zordur, onlarınki olgun bir düşünce ürünü olmalıdır, uzun uzun düşünülmüş, emek ve alınteri işi, ancak böyle bir yolla çıkabilirler ortaya.

2

Malagigi'nin öğüdü uygun göründüyse de doğru değildi (dediğim gibi)
göze aldığı tehlikeden ötürü kuzeni Ricciardetto'yu kurtarmak için. Rodomonte ve Agrican'ın oğlunu etkisiz kılacağım diye şeytanla giriştiği işbirliği pahalıya mal olmuştu ona: bulaştırmıştı onları Hristiyan ordularının yıkımına neden olacak bir savaşa.

3

Zamanı olsaydı düşünmek için eğer, inanıyorum ki zorunlu olarak gördüğü desteği yine verebilirdi kuzenine ve girmeyebilirdi de zararına olabilecek bir yola Hristiyan halkının.

Ve kızı uzaklaştırmasını isterdi şeytandan,
doğuya ya da batıya açılan yollardan birinden,
bir daha işitilmesin diye adı Fransa'da.

4

İzlemeye başladılar kadını âşıkları Paris'e giden
yollardan ve başkalarından,
Malagigi'nin bu düşüncesizlik ürünü önerisi üstüne
çok düşünmeye gerek yok:
ardından göklerden kovulmuş Malignita,¹
ki her zaman kan, kıyım ve ateş ister,
Carlo'nun yıkımını getirecek yollara daldı,
oysa hiçbir büyü ustasının defterinde yazılı değildi.

5

Şeytanın karnına girdiği savaş atı, alıp başını gitti
korkudan tirtir titreyen Doralice ile birlikte,
o kadar ki kadını hiçbir şey durduramadı:
nehirler, bataklıklar, hendekler, ormanlar, stepler,
yamaçlar bile; geçtiler Fransız ve İngiliz
ordugâhlarından ve Hristiyan öğretileriyle yatıp
kalkan kalabalıkların arasından, teslim edene kadar
Granada kralı olan babasına genç kızı.

6

Rodomonte, Agricane'nin oğlu ile birlikte
ilk gün izlediler kızı biraz,
omuzlarını görüyorlardı sadece uzaktan:
sonunda onu gözden kaybettiler,
ve izlediler atın ayak izlerini,
köpeğin, tavşanı ve karacayı izlemesi gibi;
hiç durmadan gittiler, babasıyla olduğuna dair
kadından haber alacakları yere varıncaya kadar.

1 Şeytan.

7

Dikkat et Carlo! Öyle bir öfke, hırs içindesin ki
 çıkış yolunu göremiyorum:
 yalnızca bu ikisi değil, Kral Gradasso
 ve Sacripante de var sana düşman. Fortuna
 iliklerine kadar seni ele geçirmek için, en güçlü
 iki savaştını çekip aldı elinden aynı anda,
 güç ve bilgelik örnekleriydi, seninle birlikteydiler,
 şimdi kaldın bir kör gibi karanlıklarda.

8

Sözünü ettiğim kişiler Orlando ve Rinaldo'dur;
 biri çılgın ve öfkelinin teki, hem de benzersiz,
 soğuk sıcak, kar kış hiç dinlemez, yağmur çamur
 alır başını gider, çıplak, derelerden, tepelerden;
 öteki de pek akli başında sayılacak biri değildir,
 ayrıldı yanından en çok ihtiyacın olduğu bir zamanda,
 Paris'te bulamadı diye Angelica'yı,
 koyuldu yollara aramak için onu izleri üzerinden.

9

Yaşlı düzenbaz bir büyü ustası (daha önce
 söylediğim gibi size)² yaptığı bir büyüyle
 inandırdı Angelica'nın Orlando'yla Paris'te
 olabileceğine: bu nedenle kıskançlık saplandı
 yüreğine ama öyle bir kıskançlık ki
 bir âşık ancak bu kadarını duyumsayabilir içinde,
 geldi Paris'e ve yazgısı onu yolladı ta Britanya'ya,
 ortaya çıkıp saraya varır varmaz.

10

Savaş oldu, Agramante'yi çembere
 almış olmaktan ötürü Rinaldo,

² Bkz. 2, 12-17.

kazandığı onurla, döndü Paris'e. Aradı kadını
rahibe manastırında, evlerde, kalede; bulacaktı
onu o araştırmacı ruhuyla, saklanmadıysa eğer
sütunların içine. Sonunda
görmüştü ki ne Orlando ne de kadın oradaydı,
gitti aramaya başka yerlerde her ikisini birden.

11

Düşündü Aglante'de ya da Brava'da³ olabileceğini,
ve oyunlarla, eğlencelerle keyif çatıp yan gelip
yattığını Orlando'nun, gitti bu nedenle önce birine
sonra diğerine; ne orada bulabildi
ne diğerinde rakibini. Ardından döndü Paris'e
yeniden; gecikmezdi uzun süre Orlando,
dönmekte ordugâha, pek görülmüş bir şey değildi;
uzakta kalması neden olabilirdi kınanıp eleştirilmesine.

12

Bir iki gün kalır kentte Rinaldo, gelmediği için
Orlando, geri döner sonra zaman zaman
Aglante'ye ve zaman zaman Brava'ya,
onunla ilgili haber alırım umuduyla.
Atının sırtında gece gündüz demeden,
sabahın soğukunda, yazın sıcakında;
güneşin altında, ay ışığında,
bir kere değil, iki yüz kere gitti geldi bu yollardan.

13

O eski düşmanı Eva'nın hani, uzattırmıştı ya
elini yasak elmaya, çevirdi
kıskançlıktan kararmış gözlerini Carlo'ya,
tam Rinaldo'nun ordugâhtan uzak olduğu

3 Orlando'nun iki şatosu: Bkz. 1, 57-1; 6, 34-6.

bir anda; Hristiyan ordusunun belini
kırabilecek ne varsa yapabileceği o sırada,
bulabildiği en yetkin silahşorları dünyada, tüm
Sarazenler içinde, yığıdı düşman ordusuna karşı.

14

Bir araya getirmişti kral Gradasso ile
iyi yürekli Sacripante'yi, kaçarlarken Atlante'nin
büyülü sarayından birlikte, şimdi soktu yüreklerine
gelip sıkıntıda kalan Agramante'ye yardım
etme ve zarar verme fikrini imparator Carlo'ya;
onlara yol gösterdi bilinmedik topraklardan geçerken,
sağladı rahat geçmelerini ayak değmemiş yollardan,
ve eşlik etti, kolaylaştırdı tüm yolculuklarını.

15

Ve şeytanlarından bir başkasına görev verdi,
hızlandırması için Rodomonte ve Mandricardo'yu
Doralice'nin izinde; bu yolda yavaş değildi aslında
kadının karnında saklı olan öteki şeytan; bir başkasını
daha yolladı, çünkü ne Marfisa ne de yürekli Ruggiero
başboş kalsınlar istiyordu; bu son çifte rehberlik
edecek olan şeytan, koyverdi biraz daha fazla
dizginleri, ötekilerle aynı anda varmasınlar diye oraya.

16

Marfisa ve Ruggiero yarım saat geç
vardılar oraya ama kara melek
büyük bir kurnazlıkla, can alıcı bir zarar
vermek istediği için Hristiyanlara,
işine engel olmaması gerektiğini düşündü
at kavgasının, eğer ulaşırlarsa
aynı aynı anda Ruggiero ve Rodomonte,
yeniden başlayabilirdi ikisi arasındaki kavg.

17

O ilk dört şövalye⁴ bir araya geldiler aynı anda,
görebiliyorlardı bulundukları yerden
baskı yapanla, baskı altında olan ordugâhları,
ve flamaların rüzgârda nasıl dalgalandıklarını.
Konuştular aralarında, bulundular fikir alışverişinde
ve sonuçta karar verdiler,
yardım edeceklerdi kral Agramante'ye, Carlo'ya inat,
kuşatmayı yaracak ve onu özgür bırakacaklardı.

18

El sıkışarak dördü birden, koyuldular yola,
Hristiyanların ordugâhını yaran bir yoldan,
haykırıyorlardı Afrika ve İspanya diye sürekli,
anlaşıldı kuşku götürmez bir biçimde hepsinin
pagan oldukları. Yankılandı, “silah başına,
silah başına,” sesleri ama önce el çırtıkları
görüldü, gerideki taburlardan bir yığın asker,
daha saldırıya uğramadan kaçmayı yeğledi.

19

Endişe ve karmaşa içinde buldu kendini,
ne olduğunu anlayamayan Hristiyan ordusu,
bazıları her zamanki saldırılardan sandılar,
İsviçreli ve Gasconialı paralı askerlerin.
Oysa birçok bölük anlamadı ne olduğunu,
toplandılar hemen her ulustan askerler,
davul çaldı kimileri, diğerleri savaş borusu,
büyüdü gürültü, yankılandı gökyüzünde.

20

Başının dışında yoktu silahlanmamış yeri
muhteşem imparatorun, yanına aldığı şövalyeleriyle,
orada neler olduğunu ve ordusunu altüst eden

4 Rodomonte, Mandricardo, Gradasso, Sacripante.

bu karışıklığın nedenini sordu, tehditler savuruyordu
sağındakine solundakine; ve görüyordu kırık kafaları
ya da parçalanmış bedenleri, kiminin kafasından,
kiminin boğazından akıyordu kan, kimi de
dönüyordu tek bir el ya da tek bir kolla geriye.

21

İlerledi biraz daha ve gördü birçoğunu
uzanmış yerde, kor kırmızısı kan gölünde,
her yerini sarmış bedenleriyle kendi kanları içinde,
tikindirici, ne doktor işe yarardı ne büyücü artık;
gördü bu zalim manzarada ayrılan kollar
ve bacakları bedenlerinden; baştan sona kadar,
ilk karargâhtan son karargâha kadar,
buldu her adamının ölüsünü adım attığı her yerde.

22

O dörtlünün ki hepsi sonsuza kadar tartışılmaz
bir ün taşıyacaklardır arkalarında, geçtikleri
yerler, kalacaktır uzun bir süre tüm dünyada,
anısı silinmeyecek bir iz olarak. Carlo hayretler
içinde kalmıştı bu acımasız manzara karşısında,
öfke, hor görme dolu, koyulur incelemeye,
tıpkı evine yıldırım düşmüş biri gibi, inceler ya,
yıldırımın inerken izlediği yolu ve vurduğu yeri.

23

Daha ulaşmamıştı Afrika kralının siperlerine,
bu ilk destek, Marfisa ve onunla birlikte gözünü
budaktan esirgemeyen Ruggiero bir başka taraftan
üzerlerine geldiklerinde.

Bu değerli ikili baktı etrafına bir ya da iki kez,
kuşatma altındaki krallarına, en kısa ve en etkin yolun
hangisi olduğunu saptar saptamaz, uzatmak için
yardım ellerini ve ardından hızla harekete geçtiler.

24

Kara toprakta açılan uzunca bir yarıktan
nasıl ateşlenirse fitil ve nasıl
yanarsa, ilerlerse ateş engel tanımadan,
ve göz açıp kapatıncaya kadar
nasıl dinamite ulaşır ve yerle bir ederse
her tarafı maden yatağında;
işte öyle ulaştılar Ruggiero ve Marfisa,
ve ancak o zaman fark edildiler savaşta.

25

İki yiğit doğramaya başladılar kafaları enine
boyuna, yol boyunca karşılarına çıkan,
kaçmakta geciken ve yol veremeyen kalabalığın
içinde; kestiler kollarını omuzlarından insanların.
Fırtına koptuğunda dağın ya da vadinin bir tarafını
yıkıp atarken, bir tarafına dokunmadığını gören kimse,
bilir burada ne olduğunu; bu ikilinin de bu kalabalık
içinde yol açmak için kendilerine, neler yaptıklarını.

26

Rodomonte ve dörtlüden öteki geri kalanların
öfkesinden kaçanlar şükrediyorlardı
Tanrı'ya, iş gören bacaklar
ve sağlam ayaklar verdiği için kendilerine.
Ne ki Marfisa ve Ruggiero'yu görünce karşılarında,
alaya alınmış olarak algıladılar kendilerini,
tıpkı kalsa da kaçsa da, alına yazılana
karşı koyamayacak biri gibiydiler artık.

27

İlk tehlikeyi atlatan kişi, ikincisinde düşer
kesinlikle tuzağa ve öder bedelini eti kemiğiyle.
Düşmekten kaçamayan ürkek tilki gibi,

yavrularıyla birlikte köpeğin ağzına; umuyordu
 oysa, kaçıp kurtulmak, komşusu onu
 eski yuvasından ettikten sonra, ateş ve dumanla
 kurnazca; yerinden yurdundan edilmiş oluyordu,
 oysa evinde kendisini güvende hissediyordu.

28

Kurtarmak için kendi adamlarını, girdiler
 Sarazenler'in siperlerine Marfisa ve Ruggiero.
 Herkes yüzünü dönmüş, ellerini açmıştı gökyüzüne,
 yardıma gelenlerden ötürü şükrettiler Tanrı'ya.
 Artık yoktu şövalyelerden korkuları:
 en korkak pagan meydan okuyordu yüz adama;
 karar çıktı: dinlenmek yok, savaşa devam,
 kan gölüne dönmeliydi bütün savaş alanı.

29

Borular, borazanlar, kuzey Afrika savaş davulları,
 dolduruyordu gökyüzünü tüyler ürpertici sesleriyle.
 Havada esen serin rüzgârda dalgalanıyordu
 sancaklar hafifçe. Diğer yandan Carlo'nun
 komutanları el sıkışıyorlardı,
 Alman, Britanyalı, Fransız, İtalyan ve İngilizlerle;
 kanlı ve çetin bir savaş başlayacaktı yakında,
 savaş başlayacak diye bir işarettti tüm bunlar.

30

O korkunç Rodomonte ve çılgın Mandricardo,
 bitmeyen erdeme sahip yiğit Ruggiero,
 dünyada bu denli bir üne sahip Gradasso,
 korkusuz Marfisa ve herkesle baş edebilen
 Çerkez kralı: tüm insanlar zorladılar Fransa
 kralını çağırsın diye koruyucu azizlerini,
 aziz Gianni ve aziz Dionigi'yi,
 arkalarını değil, yüzlerini dönsünler diye Paris'e.

31

Bu şövalyelerin ve Marfisa'nın
yenilmez cesareti ve mucizevi gücü
Efendim, tahmin ve tarif edilir cinsten
ve biçimden değildi; ne kadar
çok gün insan öldürüldü o gün ve Carlo
ne acımasız darbeler yedi. Bir de bunlara
Ferraüyü ekleyin. Al sana bir Sarazen daha
savaşmasını bilen; ünlü mü ünlü.

32

Birçoğu kaçarken aceleden düştü Sen nehrine
(çünkü kaldıramadı köprü o kadar ağırlığı.)
Herkes isterdi İkaros gibi
kanatlarının olmasını, çünkü önünde arkasında
bekliyordu onları nehrin suları.
Uggieri ve Viyana Markizi Oliviero dışında,
öldü tüm şövalyeler, Oliviero sağ omzundan yaralı,
Uggieri ise kafası yarılmış döndüler karargâha.

33

Eğer Orlando ve Rinaldo gibi Brandimarte de
terk etseydi savaş alanını, Carlo, Paris'e,
ancak sürgüne giderdi, canlı çıkabilmiş olsaydı
böylesine korkunç bir boğuşmadan. Brandimarte
elinden geleni yaptı, gücü tükendiğinde bıraktı
savaş alanını çılgın düşmanına.
Fortuna Agramante'den yanaydı,
bir başka kez çembere alındı Carlo.

34

Genç dul kadınların, yetim çocukların, yaşlıların,
torunların yakarışları ve çığlıkları yükseliyordu
bulutların ötesine, dingin sonsuzluğa,

baş melek Michele'nin bulunduğu yere.
Aşağıya baktı ve gördü, Tanrı'nın sevgili kulları,
Fransızlar, Almanlar ve İngilizler'in, nasıl kurtların,
kuşların yemi olduğunu ve doldurduğunu
kan içindeki bedenleriyle tüm savaş alanını.

35

Yüzü kızardı bu aziz varlığın, buyruğunu
yerine getirmediğini gördü Tanrı'nın,
ve aldatılmış, kandırılmış olduğunu düşündü
kalles Discordia tarafından. Tartışma çıkarmak
görevi verilmişti oysa ona paganlar arasında,
ne ki yerine getirememiştii istediklerini,
ve sonuçlarına baktığımızda yaşananların,
olaylar düşündüğünün tam tersine gelişmişti.

36

Saygıdan çok aşkla beslenmiş sadık
bir köle olarak, yaşam ve ruh gibi yüreğine
işlemiş olması gereken bir görevinin,
ayrımına varmıştı, unutmuştu oysa görevini.
Durur telaşla üzerinde, hatasını
gidermek için, efendisi görsün istemedi;
çıkmadı bu nedenle Tanrı katına,
görevini yerine getirmeden önce.

37

Bu yüzden uçtu manastıra doğru, daha önce
karşılaşmıştı Discordia ile orada, buldu
kendisini toplantı salonunda otururken,
orada tarikat üyelerinin seçimi yapılmaktaydı;
keyif içindeydi görmekten, papazların
kafalarına karşılıklı fırlattığı dua kitaplarının
havada süzülüşünü. Yakaladı saçlarından melek onu,
ve sonu gelmedi attığı tekme ve tokadın bir türlü.

38

Sırtına ve kollarına ve kafasına vura vura
kırdı elindeki haçın bir kolunu.
Zavallı, merhamet diledi yüksek sesle
ve sarıldı kutsal elçinin bacaklarına.
Michele bırakmadı yakasını ve kovaladı onu,
Afrikalıların ordugâhına kadar ve ardından
şöyle seslenir oldu ona: “Buradan çıkarsan,
daha beterini yaparım sana, görürsün.”

39

Discordia sırtındaki kırık kemikler,
ve kırık kollarının ağırlarına karşın, karşı karşıya
kalacağını bile bile, bir başka kez bu can acıtıcı
darbeler ve o korkunç hiddetle,
koştı anında ateşi harlamak için körük aramaya,
zaten yanmakta olan ateşe har üstüne har ekledi,
diğerlerini tutuşturdu ve sağladı çok daha fazla
harlanmasını, yüreklerdeki öfke ateşinin.

40

Ateş aldı Rodomonte, Mandricardo ile birlikte
Ruggiero’yu; Agramante çağırttı hepsini
huzuruna, değildi artık kuşatma altında,
dahası, yararına gidiyordu her şey. Sorunları,
anlaşmazlıkları tartıştılar kendi aralarında,
ve çıkış nedenlerini; ardından kralın görüşüne
başvurdular, ilk kim hak sahibi olarak inecekti
savaş alanına, ikili kapışma için.

41

Marfisa da kendi durumunu açıklamaya çalıştı,
Tatar ile başlayan kavganın bitmesi gerektiğini
savunuyordu ve kavgayı başlatanın da Tatar

olduğunu söylüyor, kavgaya girmek istiyordu.
 Başka kapışmalar olacak diye bir gün değil,
 bir saat bile ertelemekten yana değildi bu kavgayı;
 ısrarla kendisi olsun istiyordu
 Tatar'ın karşısına çıkacak ilk kişi.

42

Onun yanında Rodomonte de istedi kendisi olsun
 ilk meydana inecek kişi, rakibiyle hesaplaşmasını
 bitirmek için; Afrika ordusuna yardım edecek diye
 kavgaya ara verdiğini ve bunun için askıya aldığını
 söyledi. Bu kez Ruggiero kendi gerekçelerini öne sürdü,
 ve Rodomonte'nin atını elinden aldığı için duyduğu
 rahatsızlığı dile getirdi, herkesten önce kendisiyle
 hesaplaşmasının doğru olacağını anımsattı.

43

Tartışmayı daha da kördüğümüne çevirmek için
 bu kez Tatar girdi konuşmaya ve Ruggiero'nun
 beyaz kanatlı kartalı göğsüne hangi hakla taktığını
 anlamadığını söyledi; öfkeden çıldırmış gibiydi,
 diğerleri de kabul ederse eğer,
 üçüyle aynı anda kavgaya tutuşmak istediğini belirtti.
 Ötekiler de eğer kral uygun görürse böyle bir
 kavgadan geri kalmayacaklarını dile getirdiler.

44

Kral Agramante, elinden geldiğince rica ve öğütlerle
 aralarını bulmaya çalıştı barış sağlamak için,
 ama hepsinin duymazdan geldiğini
 ve ateşkes ya da barış istemediğini görünce düşündü
 üzerinde, en azından onlarla nasıl anlaşabileceğinin
 yollarını aradı: tek tek meydana indirmesinin
 doğru olacağına karar verdi. Şimdi iş, sıralama
 yapmaya gelmişti ki en iyi yol kura çekmekti.

45

Kral bir vazonun içine dört kâğıt koydurttu,
birinde Ruggiero ve Mandricardo yazılıydı,
ikincisinde Marfisa ve Mandricardo,
üçüncüsünde Rodomonte ve Mandricardo,
sonuncusunda ise Ruggiero ve Rodomonte.
Böylece yerinde duramayan tanrıçanın
hakemliğinde kurayı çekti, ilk olarak
Mandricardo'nun karşısına Sarza kralı çıktı.

46

İkinci kart Mandricardo ve Ruggiero; Ruggiero
ve Rodomonte üçüncüsüydü. Sona ise Marfisa
ve Mandricardo kalmıştı; bu eşleşmeden Hindistan
kraliçesi mutlu değildi. Ruggiero da en az Marfisa
kadar. Biliyordu ki Rodomonte ve Mandricardo'nun
güçleri denkti birbirine, yenilemeyecek kadar
aralarındaki kavgada ve fırsat vermeyeceklerdi
ne kendisine ne Marfisa'ya kozlarını paylaşmak için.

47

Paris'ten çok uzak olmayan bir yerde, bir mil,
belki daha az mesafede boş bir alan vardı,
bir tiyatro gibi, çevresi alçak olmayan bir duvarla
çevrilidir, sevimli bir yerdir.
Orada zamanında bir şato vardı ama duvarları
ve binası kılıçtan geçirilip ateşe verilmiş
ve harabeye çevrilmişti. Bunun bir benzerini
sokaklarında görür Borgo'ya giderken Parmalılar.

48

Bu alanda yarışmalar düzenlensin diye çevresi
kazıklarla belirlenmiş bir pist oluşturulmuştu kare
biçiminde, yeterli bir alandı bu iş için; şövalyelerin

alana girişi için doğuda ve batıda iki büyük kapısı vardı. Kralın belirlediğı yarışmaların başlama günü gelip çatığında şövalyeler caymasınlar diye düellodan demir parmaklıkların gerisine gelecek şekilde, iki taraftaki kapalı kapıların ardına çadırlar kurulmuştu.

49

Batı'ya yakın olan taraftaki çadırda Cezayir kralı duruyordu, dev cüsseli bir adamdı ejderha derisinden yapılmış bir zırh giydirmişlerdi üstüne deligöz Ferraù ile Sacripante. Kral Gradasso ve Falsiron doğu tarafında duruyorlardı; ve yanlarındaki Troya silahlarıyla Kral Agricane'nin oğlunu kendi elleriyle kuşattılar.

50

Geniş ve görkemli bir tribünde oturuyordu, Kral Agramante, yanında da Marsilio vardı, ve Stordilano ve pagan ordusunun saygın diğer ileri gelen isimleri. Ağaç tepelerine ve çevredeki yüksekliklere tırmananlar mutluydu çünkü rahatlıkla izleyebiliyorlardı buralardan gösterileri. Büyük bir kalabalık, her yanda bir güruh vardı, parmaklıkların arkasında dalga dalga yayılıyordu.

51

Castiglia kraliçesiyle birlikteydi kraliçeler, prensesler ve Aragon, Granata, Siviglia, dahası, Herakles kolonlarına yakın yerlerden gelmiş soylu kadınlar vardı; aralarında Stordilano'nun kızı oturuyordu ve üzerine iki parçadan oluşmuş gösterişli bir etek giymişti; biri rengi solmuş bir kırmızı, öteki yeşildi; ilki renk atmış, nerdeyse beyaza çalıyordu.

52

Marfisa ise kısa bir elbise giymişti, bir kadına
bir savaşçıya özgü. Belki Termoodonte görmüştür,
Amazonların kraliçesi Ippolita ve askerlerinin
bu biçimde giyindiğini. Düello ağası geldi meydana,
üzerinde Agramante'nin armalı kaftanı vardı,
üstlendiği görev gereği yasaklar koyacak
ve kurallar getirecekti: hiç kimse, örneğin,
yazılı ve sözlü taraf tuttuğunu belli etmeyecekti.

53

Kalabalık topluluk bekliyordu ama,
başlamasını istiyordu bir an önce düellonun;
protesto ediyorlardı sık sık bu iki ünlü savaşçının
gecikmesini. İşitildi o anda korkunç bir gürültü ki
giderek artırıyordu şiddetini, Mandricardo'nun
çadırından geliyordu. Lütfen dinleyin
Efendim, Sericana kralı ve güçlü Mandricardo'dur
bu gürültüyü çıkaran ve bağırıp çağıran.

54

Sericana kralı kendi eliyle Tatar kralını
baştan aşağı silahlandırdı,
sonra, bir zamanlar Orlando'nun olan
o harika kılıcını beline kuşarken, sapında
Durindana yazısını gördü ve Almonte'nin
sürekli taşıdığı armasını üstünde, o zavallının
kafasına vurarak almıştı elinden kılıcını
genç Orlando Aspromonte'de.

55

Onu gördükten sonra o kadar emindi ki
o kılıcın ünlü Anglante beyinin olduğuna.
Gradasso onu elde edebilmek için Doğu'nun

en kalabalık, en güzel ordusuyla yola çıkmış,
 önce Castiglia krallığını ve ardından
 Fransa'yı dize getirmişti birkaç yıl önce
 ama tahmin edemiyordu, nasıl ve ne oldu da
 Mandricardo onu ele geçirdi.

56

Bu nedenle sordu ona, nasıl ve ne zaman,
 zorla mı yoksa anlaşılarak mı aldığını konttan.
 Mandricardo, onu alabilmek için Orlando'yla
 büyük bir kavgaya girdiğini söyledi;
 ve Orlando yalancı olduğu kadar deli olarak
 kendini gösterdi, böylece korkusunu gizleme
 umudunu taşıyordu, çünkü sürekli savaş içinde
 olacaktı benimle, bu silahı kapmak için.

57

Diyordu ki Mandricardo, Orlando kunduza
 öykünmüştür, avcı tarafından köşeye sıkıştırılmış
 olan, üreme organlarını koparıp atar önüne,
 bilir avcının başka bir şey beklemediğini ondan.
 Duymadı Gradasso tüm bu konuşmaları
 ve şunu dedi: "Kılıcı ne sana ne de başkasına veririm,
 onun uğruna çok para, çok çaba ve çok insan harcadım,
 benim hakkımdır tartışmasız bu kılıç.

58

Ben bu kılıcı alacağım senden, sana tuhaf gelmesin,
 sen başının çaresine bak!
 Benim umurumda değil Orlando'nun
 çılgın ya da akıllı olması, nerede olursa olsun
 ona sahip olacağıma yemin ettim. Sen el koydun
 durduk yerde ona yolun ortasında, kimse görmeden,
 seninle hesaplaşmak istiyorum palamla,
 ve göreceğiz kim haklı kim değil savaş meydanında.

59

Önce kılıcı kazanman gerek, onun için hazırlan,
sonra Rodomonte'ye karşı çıkarsın.
Eski bir gelenektir silahları elde etmek için
savaşta düşmanıyla karşı karşıya gelmek.”
“Bu sözler kulağa pek de hoş gelmiyor, diye
yanıt verdi Tatar kafasını kaldırarak,
“Yoksa birileri bana meydan mı okuyor! Sor bakalım,
Rodomonte razı olur mu böyle bir kapışmaya.

60

Öyle yap ki ilk dövüş senin olsun, Sarza kralı ikinci
dövüş için gelsin; korkma sana ya da bir başkasına
dönmezlik etmem ve kaçmam yanıt vermekten,
meydan okursa eğer, kim olursa olsun karşıma
çıkacak olan.” Ruggiero bağırdı arkadan:
“Anlaşmaların bozulmasına izin vermem, kurayı
değiştirmenize de. Ya Rodomonte ilk girecek savaş alanına,
ya da benimle savaştıktan sonra seninle savaşıacak.

61

Eğer Gradasso'nun mantığı doğruysa, silahı
kullanmadan önce onu sahiplenmek gerek;
sen de beyaz kanatlı kartalımı önce elimden
alacaksın, sonra kullanacaksın ancak:
madem ki benim görüşüm böyledir,
öyle kalmalıdır, geri adım atmak istemem,
ben ikinci olarak savaşıyorum,
Alger kralı birinci olarak savaşıacağına göre.

62

Belirlenen sırayı bir parça da bozacak
olursanız eğer, ben tümünden altüst ederim.
Kalkanımı sana bırakmak niyetinde değilim, hemen

şimdi bana karşı dövüşmeyecek olursan eğer.”
 “Sizlerden herhangi biriniz Mars da olsa,”
 diye yanıtladı Mandricardo öfkeyle, “ne biriniz,
 ne de diğeri, hiç biriniz engelleyemez
 sahiplenmemi bu üstün kılıcı ve bu soylu silahları.”

63

Öfkeyle yumruğunu sıkıp Sericana kralının
 üzerine yürüdü
 ve sağ eline sertçe vurup düşürdü
 elinden Durindana’yı.
 Gradasso hiç beklemediği için böyle pervasız,
 çılgın ve beklenmedik bir hamleyi
 o esnada başka yöne bakıyordu,
 gördü sonra kılıcın elinden gittiğini.

64

Öfke ve utançtan yüzü allak bullak olmuştu,
 alevler fışkırıyordu gözlerinden;
 böylesine açık bir alanda, herkesin gözü önünde
 yaşanması bu olayın, daha fazla acı ve eziyet
 veriyordu ona. İntikam sevdasıyla
 palasını çekmek için biraz geriledi. Mandricardo
 kendisine çok güvendiği için durmadan Ruggiero’ya
 meydan okuyor ve savaşmaya çağırıyordu.

65

“İkiniz birden çıkın karşıma, üçüncü
 olarak da Rodomonte gelsin; isterseniz Afrika,
 İspanya ve tüm insanlık tohumu; ben her zaman
 buradayım ve hazırım karşı koymaya.”
 Böyle konuşarak, hiçbir şeyden korkmayan adam,
 salları etrafına Almonte’nin kılıcını
 ve geçirir kalkanını koluna hor görme ve cesaretle,
 Gradasso ve iyi yürekli Ruggiero’ya karşı.

66

Gradasso “Bana bırak,” diye bağırdı
Ruggiero’ya, “ben onun aklını sokarım
kafasına.” Ruggiero “Tanrı aşkına,” dedi,
“onu sana bırakamam, çünkü bu kavga benim
kavgam olmalı. Çekil aradan!”
“Asıl sen çekil!” Savaşçılar bir adım bile geri adım
atmadan, bağıryorlardı karşılıklı; üçü birden girdi
kavgaya, sonuçta ilginç bir gösteri çıkacaktı ortaya.

67

Aklı olan aralarına girmezdi, bilinirdi
çünkü başkalarının canını kurtarmaya
gidenin kendi canından olacağını.
Tüm dünya da gelse ayaklarına,
kesmeyeceklerdi başladıkları kavgayı,
gelmeseydi eğer İspanya kralıyla birlikte
Troiano’nun oğlu, ki herkes eğildi
önlerinde ve bulundu saygı gösterisinde.

68

Afrika kralı Agramante göstermelerini istedi
onlardan, bir gerekçe, böylesine şiddetli
yeni bir kavganın başlamasına neden olarak,
ve çok uğraştı uysunlar diye diyeceklerine:
sadece o güne özel, Gradasso kibarlık gösterip
Mandricardo’ya Hektor’un kılıcını
kullanmak izni vermeliydi, varılan antlaşma gereği,
Rodomonte ile yapacağı kavgayı sonlandırabilsin diye.

69

Bir biriyle bir ötekiyle konuşarak
sakinleştirmeye çalışırken onları kral
Agramante; koptu kızıl kıyamet bu kez

öteki çadırda, Cezayir kralı ile
 Sacripante arasında. Circasso kralı
 (daha önce söylediğim gibi) Ferraù ile birlikte
 yardım ediyordu kuşanmasına Rodomonte'nin,
 atası Nembrotte'den kalmış silahlarını.

70

Daha sonra gemini çevirerek ağzını köpürten
 atın yanına geldiler; atın Frontino
 olduğunu söylemek istiyorum, Ruggiero küplere
 biniyor ve önüne geleni aşağılıyordu; savaş
 alanına kadar Rodomonte'ye eşlik edecek olan
 Sacripante, denetledi özenle
 atın nallarını, süsünü, at hazır mı diye,
 benzer durumlarda olması gerektiği biçimde.

71

Gelip yakından daha dikkatlice baktığında
 gördü üzerindeki farklı renkteki damaları,
 ve kıvrak ve diri hatlarını, kuşkusuz kalmamıştı
 artık, tanımıştı atını, bu Frontalette'ydi,
 göz bebeğiydi onun, onun yüzünden
 ne kavgalara girmişti ve elinden aldıklarında
 uzun süre binmedi bir başka ata, yürüdü:
 çok acı çekiyordu atının yokluğundan ötürü.

72

Albracca önlerinde Brunello
 çekip almıştı altından atını,
 aynı gün Angelica'nın yüzüğünü,
 kont Orlando'nun Balisarda'sını
 ve Marfisa'nın kornosuyla kılıcını çalmıştı:
 ve Afrika'ya dönünce atla birlikte
 Balisarda'yı Ruggiero'ya vermişti;
 o da atının adını değiştirip Frontino yapmıştı.

73

Atını tanıyıp yanılmadığından emin olunca,
şöyle dedi Circasso, Alger kralına dönerek:
“Bilin ki bayım, bu at benimdir,
onu Albracca’da benden çaldılar. Tanıklarım var
kanıtlamak için savımı; ne ki uzaktalar şu an
bizlerden; bunu yadsıyacak biri çıkarsa eğer
alınını karışlarım, bana inanmazsa elimdeki silah
inandıracaktır söylediklerimin doğruluğuna.

74

Çok mutluyum bu kısa sürede sizinle kurmuş
olduğum bu sıkı dayanışmadan ötürü;
atın bugün size ödünç verilmiş olmasından da,
çünkü çok iyi biliyorum ki
siz onsuz yapamazsınız, ancak bir koşulla;
eğer kabul ederseniz benim olduğunu ve size ödünç
verdiğimi, tersine, benimle savaşmadan
ona sahip olabileceğinizi düşünmeyin asla.”

75

Rodomonte, ondan daha çok kendini beğenen kimse
olmadı eli silah tutan şövalyeler arasında;
ve güç, cesaret konusunda ona denk düşecek
bir başka biri var mıdır adı eskiden kalan;
yanıtladı hemen: “Sacripante, senin dışında
bir başka biri cesaret edip de bunu bana söylemeye
kalksaydı eğer, öyle bir dert sarmış olurdu ki
başına, dilsiz doğmuş olmayı yeğlerdi kesinlikle.

76

Dediğin gibi aramızdaki antlaşmadan ötürü,
daha şimdi karşılıklı olarak imzaladığımız,
mutluyum sana karşı duymuş olduğum saygıdan;

bu saygıya dayanarak aramızda yapacağımız düelloyu
ertelememizi diliyorum senden; benim birazdan
Tatarla yapacağım çarpışma sonlanıncaya kadar;
bu kapışma senin önünde bir örnek olur ve umarım,
sen de kendiliğinden dersin bana al senin olsun bu at.”

77

Küçümseme ve öfke dolu bir yanıt verdi
Circasso: “Sana karşı kaba olmak inceliktir;
tekrar söylüyorum sana,
daha basit ve daha açık,
ata güvenme hiç, sana onu vermem,
elimde bu intikam kılıcı olduğu sürece,
gerekirse dişlerim ve tırnaklarımı koyarım ortaya,
başka bir şeyle yapamazsam eğer.”

78

Sözcükler eyleme dönüştü, bağrış çağırışlar
savrulan tehditler ve savaş, sataşmaların yerini aldı,
o dolu dolu öfke kısa zamanda alevlendi, saman
bu kadar çabuk alev almaz ateş karşısında. Boyunluğu
vardı Rodomonte’nin, her yanı zırhla kaplıydı,
Sacripante’nin üzerinde çelik yeleği ve kazağı yoktu,
ama (kılıç oyununda öyle becerikliydi ki) kendisini
tümüyle koruyabilecekti kılıçla, öyle bir izlenim vermişti.

79

Rodomonte’nin bitmez tükenmez bir gücü ve
gözüpekliği olmasına karşın, çevik ve kendini
korumasını bildiği için gücüne güç katan
Sacripante’den üstün değildi savaşta.
Dönmez bu kadar hızlı, buğday öğüten değirmen
taşının dişlisi, Sacripante gibi,
kimi zaman elleri, ya da ayaklarıyla, oraya buraya,
gerek gördüğü her yere kolaylıkla dönebilen.

80

Ferraù olsun, Serpentino olsun çektiler
kılıçlarını cesaretle ve girdiler aralarına,
arkalarından kral Grondonio ve Isolier
geldi ve birçok Sarazen beyefendisi.
Bunlardı öteki çadırdan duyulan sesler,
ötekiler tarafından, ki gelmişlerdi boşuna,
kızıışan ortalığı yatıştırmak için; Tatar,
Ruggiero ve Sericano arasındaki kavgadan ötürü.

81

Kral Agramante'ye ulaştı bir haberci soluk soluğa,
getirdi Sacripante ve Rodomonte arasındaki
çetin kapişmanın kuşku götürmez haberini
at sorunuyla ilgili. Kral, bu kadar çok kavga
ve patırtıdan kafası dönmüş, Marsilio'ya
“Sen burada kal ve iş daha büyümeden
bu adamları yatıştır, ben öteki tarafa gidiyorum,
göreyim bakayım, bir şeyler yapmaya çalışayım,” dedi.

82

Rodomonte, kralını, efendisini görünce
karşısında kibrini gemledi ve geri adım attı;
Çerkez kralı da ondan geri kalmadı
Agramante'nin geldiğini görünce;
kral sordu o kavganın nedenini, kralca
bir tavır takınarak ağır ağır ve alçak bir sesle:
ve her şeyi anladıktan sonra, barıştırmaya çalıştı
 tarafları ama, hiçbir sonuç vermedi çabası.

83

Circasso kralı istemedi atının uzun süre Alger
kralında kalmasını, alçakgönüllülük göstermeyip,
gelip kendisinden atını ödünç olarak

rica etmediği takdirde. Rodomonte her zamanki gururlu tavrıyla yanıtladı: “Seni bırak gökler bile, beni zorlayamaz kabul etmem için, bileğimin hakkı ve silahımın gücüyle elde ettiklerimi, başkalarının ihsanına saymaya.”

84

Agramante sordu Circasso’ya, ne hakkı olduğunu at üzerinde ve atı ondan nasıl çaldıklarını: öteki ayrıntılı bir biçimde her şeyi koydu ortaya, ne ki yüzünün kızarmasına engel olamamıştı anlatırken, nasıl da usta bir hırsızın, kendisini çok dalgın bir anında yakalayarak atın üstünde, eğer dört tane sılıkla kaldırtıp çıplak atı çekip aldığını altından.

85

Marfisa da gelmişti oraya başkalarıyla birlikte, o bağrısmalar ulaşınca kulağına, at hırsızlığını duyar duymaz çöktü yüzüne kasvet, anımsadı, aynı gün o da kılıcını yitirmişti. Bildi o at olduğunu, sanki kanatları vardı, uçuyordu giderken; iyi yürekli kral Sacripante’yi de tanıdı, daha önce tanımamıştı.

86

Orada bulunanlar duymuşlardı Brunello’nun övündüğünü yaptıklarından ötürü sık sık, ona doğru bakmaya başladılar, işaret olsun diye, bu işi yapanın o olduğunu göstermek için; Marfisa kuşkulandı ve ondan bundan bilgiler almaya başladı, ve sonunda öğrendi ki kılıcını çalan Brunello’nun ta kendisiydi:

87

ve ayrıca hırsızlığın cezası boynuna yağlı
kemendin geçirilmesi demektir; oysa Agramante
onu Tingitana krallığına değer görmüştü,
hiç olmadık bir biçimde. Marfisa'nın aklına gelince
daha önce nasıl küçümsendiği,
o anda almak istedi intikamını ve cezalandırmak
adamı, yol boyunca yaptığı hor görme ve
küçültücü konuşmalarından ötürü, çaldığı kılıçla ilgili.

88

Bu yüzden bağlattı miğferini seyisine, geri kalan
her tarafı her zaman olduğu gibi zırhlıydı zaten.
Boyunluksuz onu on kezden fazla gören olmamış,
öyle yazıyor tarih kitapları, yaşamında,
takmaya alıştığı günden başlayarak;
inanmayacaksınız ama öyle. Kafasında miğferi, gitti
Brunello'yu bulmaya, merdivenlerin en kenar yerinde,
önde oturanların arasında gördü onu arenada.

89

Ulaşır ulaşmaz, indirdi göğsünün ortasından
ona bir çırpıda bir darbe, ardından topladı
yerden tıpkı kıvrık tırnaklı pençesiyle yırtıcı
kartalın, tavuğu yakalaması gibi; aldı götürdü,
ve attı kral Troiano'nun oğlunun huzurundaki
tartışmanın tam ortasına. Brunello görünce
pabucun pahalı olduğunu, başladı ağlamaya ve
bir daha kesmedi sesini, dilerken bağışlanmasını.

90

Alanda her tarafa yayılmış türlü gürültü,
bağırta ve çağırta ki yükseliyordu arenadan,
bastırmıştı Brunello'nun sesini; hem yürüyor,

hem merhamet ve yardım diliyordu,
ve bağırırları, yaygaralarıyla topluyordu
giderek insan kalabalığını etrafına.
Varınca kralın huzuruna,
Marfisa yukarıdan bir tonla şöyle konuştu:

91

“Ben bu hırsızın, ki senin tımarcın oluyor,
kendi ellerimle geçirmek istiyorum boynuna
yağlı kemendi; o adamın atını çaldığı gün
benim de kılıcımı uçuran buymuş meğer! Eğer
yanıldığımı düşünüp de ‘hayır öyle değil,’ demek
isteyen biri varsa, çıksın öne ve konuşsun;
sizin huzurunuzda onun yalan söylediğini, benim de
görevim ne gerektiriyorsa, yaptığımı göstereceğim;

92

Beni suçlayacaksınız belki de, sorun yarattım diye,
bu kadar zaman bekleyip de tam savaş sanatında
en tanınmış silahşorların başka sorunlarla boğuştuğu
bir zamanda; ama ben bu adamı
üç gün sonra asacağım; bu arada, sen ya da senin
göndereceğin biri yardım etmek isterse ona, gelebilir;
ne ki gelmezse beni engelleyecek olan kimse,
onu bin parça edecek ve kargalara atacağım.

93

Buradan beş, altı mil ötede bir kule vardır
ve küçük bir ormanın önünde yer almaktadır,
oraya gideceğim tek başıma,
bir tek hizmetçimi ve uşağımı alacağım yanıma.
Eğer birileri gelip de bu hırsızı kaçırmak
düşüncesi taşıyacak olursa, gelsin, ben onu
bekleyeceğim.” Böyle diyordu Marfisa, söyledi
söyleyeceğini, yanıt beklemeksizin koyuldu yola.

94

Brunello'yu atın ön tarafına boynunun üstüne oturtturdu, saçlarını kavrayarak bir dakika bile bırakmadı. Ağlıyor, çığlık atıyordu zavallı, güvendiği insanların adını haykırıyordu.

Agramante üst üste gelen bu ve benzer kavgalardan şaşkına dönmüştü, bu kadar sorunu nasıl çözeceğini bilemiyordu. Özellikle de Marfisa'nın Brunello'yu ortadan kaldırması katlanamayacağı bir ağırlıktaydı.

95

Ona değer verdiğinden ya da sevdiğinden de değil, dahası, uzun zamandır ondan nefret ediyordu; çoğu kez onu asma niyeti de olmuştu, sebep olmuştu çünkü yüzüğün el değiştirmesine.

Ama savaşçı kadının hareketi, onurunu kıracakmış gibi geliyordu ona, yanıyordu suratı utancından alev alev. Kendisi bizzat izlemek istedi kadını, ve tüm gücüyle ondan intikam almak için.

96

Kral Sobrino oradaydı, bu işe kalkışması kralın, onu pek de ikna etmiyordu, diyordu ki uygun düşmezdi böyle bir hareket şanına kralın, diyelim ki, kazanan taraf kral olsun, –ki böyle olacaktı tartışmasız,– bu ona, onur değil eleştiri ve kınama getirecektir, çünkü diyeceklerdir ki kala kala bir kadına mı kaldı kral, onu da ancak haklayabilmiş görünüyor.

97

O kadınla yapılacak her kapışma insana az onur sağlar, ama çok büyük bir tehlike oluşturur; en iyisi, ona göstermek istediği

şuydu: izin versin Brunello'yu assınlar; ama, birileri göz açıp kapayıncaya kadar vereceği bir emirle onu darağacından kurtaracağını sanıyorsa, kaçınmalıdır bunu yapmaktan, çünkü hakkın yerini bulmasını engellemiş olacaktır.

98

“Birini gönderebilirsin ricacı olması için Marfisa'ya,” diyordu, “seni yargıç yapmasını söyle ona bu işte, ona söz ver ki sen geçireceksin kemendi onun boynuna ve onu mutlu edeceksin diye ve direnip yapmak istemezse, aldırma dirensin, onun istediği olsun: yeter ki senin dostluğunu yadsımasın, gerekirse Brunello ve tüm hırsızları as onun uğruna.”

99

Kral Agramante kabul edilebilir ve bilgece sunulan bu önerisine Sobrino'nun, hevesle uydu. Ve Marfisa'yı rahat bıraktı. Ne kendisi gitti ne de başkasını yolladı, kimse onu kırsın istemedi, ricacı da göndermekten yana olmadı; bağrına taş bastı, ama nasıl, o da bilemedi, tek istediği ortalığın durulması, kavga gürültünün bitmesi, herkesin işine gücüne dönmesiydi.

100

Olanlardan Discordia keyif alıyordu delicesine, korkusu yok gibiydi artık ateşkesten ve barıştan. Oradan oraya koşuyor tüm savaş alanında, göremiyordu hiçbir yerde bir parça da olsa sevinç. Superbia onunla birlikte koşuyor, o da keyif alıyordu ölçüsüz; atıyordu ateşe odun ve kav, eline ne geçerse. Ve öyle bir bağırıyordu ki yer gök inliyor, gökteki Michele'ye duyuruyordu yerdeki başarısını haberci olarak.

101

Paris titredi, Senna nehri çalkalandı gürültüyle,
bulandı, cırtlak cırtlak kulaklarda çınlayan o ses
karşısında; yankılandı Ardenna ormanları,
o kadar ki tüm yabanıl hayvanlar terk ettiler
yuvalarını, Alpler duydu, Gebenna dağı, Blaia,
Arlı ve Roan kıyıları; Rodano ve Sonna işitti;
Garonna ve Ren:
ürperen anneler bağırklarına bastılar çocuklarını.

102

Beş kişiydiler şövalyeler, kararlı bir biçimde
çözmeye ant içmişlerdi sorunları,
ilk kişiler olarak o kadar içiçe geçmiş o kadar
birbirine karışmıştı ki Apollo kalkıp gelse
çözemezdi. Kral Agramante başlar düğümü
çözmeye kulağına gelen ilk çatışmanın haberiyle:
Stordilano'nun kızı için
Mandricardo ile Rodomonte birbirine girmişti.

103

Kral Agramante koşturdu oradan oraya,
ona gitti, ötekine gitti, bir araya gelmelerini
sağlamak için çok kez; birine efendisi olarak,
ötekine “kardeşi” olarak öğütlerde bulundu;
ikisinin de aynı oranda sağır olduklarını gördü;
ikisi de kuru kafalı ve ısrarcı:
kadından yoksun kalan kendisi olsun istemiyordu,
onun yüzünden çıkmıştı zaten aralarındaki kavga;

104

sonunda Agramante, en iyisi olduğuna inandığı
çözüme yaslandı, iki âşığı da mutlu etmek adına,
bunlardan biri zaten kadının kocasıydı

ve bir adım öndeydi; ve kadın karar verdikten sonra olmazdı kadının tercihinin önü arkası.

Adamlarının ikisi de hakeme gitmekten yanaydı, her ikisi de kurada kendilerine çıkar ve kadının yeğlediği kişinin kendisi olacağı umudunu taşıyordu.

105

Rodomonte, Doralice'ye âşık olduğunda, Mandricardo yoktu piyasada ve kadın, adamı başkalarına karşın yeğlemişti; kendisine dürüst bir kadının verebileceği her şeyi vermişti; karar onun lehine çıkmalıydı, onu umuyordu, ve böyle bir karar onu mutlu edecekti. Buna inanan bir tek kendisi değildi, tüm barbar güruh da bunu böyle biliyor, buna inanıyordu.

106

Herkes bilir Rodomonte'nin neler yaptığını turnuvalarda, atlı mızrak dövüşlerinde ve savaşta, nasıl o kadın için savaştığını, öyleyse Mandricardo kabul etmekle bu anlaşmayı, boşa kürek çekmiş oluyor, ve yanılıyordu. Ne ki kadınla çok kez ve gizlice birlikte olan kişi kendisiydi güneş toprağın altındayken, ve biliyordu ne kadar avucunun içinde olduğunu kadının, gülüyordu halkın böyle budalaca bir yargısına.

107

Yine de Doralice'ye âşık bu iki genç adam, kralın huzurunda anlaşmalarını resmen doğruladılar ve kızın önüne çıktılar. Kadın utanç dolu gözlerini yere çevirdi ve Tatar kralının, yüreğinde daha fazla yeri olduğunu söyledi; herkes şaşırmış, hayretler içinde kalmıştı, Rodomonte de şaşırmış ve afallamıştı o kadar ki kafasını kaldıramayacak kadar hem de, yerden.

108

Ne ki içini sürekli kemiren öfkesi, yüzünü kıpkırmızı eden o utanç duygusunu itti bir tarafa ve kararın haksız ve yanlış yere alındığını ilan etti; ve kavradı o anda kılıcının kabzasını kınındaki, yanında asılı duran; kralın ve herkesin duyabileceği biçimde şunu dedi: kılıç söylemelidir kim kazandı kim kaybetti, değişken bir kadının hakemliğiyle olacak bir iş değil; her zaman kolayca kaçır çünkü kadın.

109

Ardından Mandricardo da başkaldırdı ve bağırdı: “Nasıl istersen öyle olsun!” gemi limana girmeden önce alacağı daha çok yol var: Ne ki kral Agramante, Rodomonte’yi haksız çıkardı ve bir daha Mandricardo’yu bu meseleden ötürü düelloya davet edemeyeceğini söyledi; ve yelkenlerini indirtti o çılgın adama.

110

Bu insanların karşısında bir değil, iki kez mahcup olan Rodomonte, birinde kralından ötürü; ona saygı duyduğu için karşı koyamadı; ötekinde kadınından ötürü. Hepsi bir gün içinde, kalmak istemedi artık burada; ve etrafında toplanmış o kalabalıktan kimse almadı yanına iki uşaktan başka ve çıkıp gitti Moriskoların karargâhından.

111

Tıpkı acılı bir boğaya benziyordu ayrılırken oradan, düvesini daha zorlu bir rakibine kaptırmış bir boğa gibi, arar oldu ormanları,

ıssız sahilleri, otlaklardan uzak ya da kurak
kumlukları; ağlar durur oldu oralarda, güneşte,
gölgede; azalmadı ama aşk öfkesi;
aldı başını gitti bin bir acı içinde
Alger kralı, dışlanmış olarak kadını tarafından.

112

O görkemli atını alabilmek için hemen
harekete geçti Ruggiero ki silahlanmıştı
zaten önceden bunun için; ne ki
Mandricardo'yu anımsadı, onunla savaşmak
zorundaydı: izlemedi Rodomonte'yi
ve döndü Tatar kralıyla girmek için
savaş alanına, Sericana girmeden önce,
ki başka bir kavgası vardı Durindana yüzünden.

113

Frontino'yu çekip götürmek gözlerinin önünden
ve engel koyamamak, ağır geliyordu ona;
ne ki bu kapışmanın sonunda kesinlikle
onu geri alacaktı, kararlıydı buna.
Sacripante ki Ruggiero gibi çarpışmak zorunda
değildi, atı ondan alabilirdi, yoktu çünkü
Rodomonte ile çarpışmak dışında, at nedeniyle,
yapacağı bir şey, onun izini sürmekten başka.

114

Sacripante hemen ulaşabilirdi Rodomonte'ye,
onu akşama kadar alıkoyan ve
izlerini yitirmesine neden olan
o tuhaf işler gelmeseydi başına yolda.
Bir kadın görmüştü Senna kıyılarında,
suya düşmüştü kadıncağız ve ölecekti
hemen yardım etmeye kalkmamış olsaydı eğer:
atladı suya ve çekti kadını kıyıya.

115

Ardından atına atlamaya kalktığında,
atının kaçıp gittiğini gördü,
ve akşama kadar takip ettirdi
ve kolay kolay da yakalatmadı kendisini:
sonunda yakaladı ama yoldan çıktığı yere
şövalye dönemedi bir türlü: ardından iki bin mil
dolaştı, arandı, tarandı, dağ taş demeden,
sonra ancak bulabildi Rodomonte'yi.

116

Onu bulduğu yerde girdiği kavga Sacripante'nin
yenilgisiyle sonuçlandı ve atını nasıl kaybettiğini,
nasıl tutsak düştüğünü Rodomonte'nin eline,
şimdi söylemeyeceğim;
başka bir şey söyleyeceğim: ne kadar hırs ve kinle
dolu olduğunu kadına ve kral Agramante'ye karşı,
Rodomonte'nin ve ayrılırken savaş alanından,
birine ve ötekine karşı söylediklerini.

117

Her gittiği yerde yakıcı iç çekişleriyle havayı
tutuşturuyordu acılı Sarazen, nereye giderse
gitsin kaya oyuklarından ona yanıt veriyordu Eco,
duyduğu merhametten ötürü ona karşı. Adam şunu
söylüyordu: "Ah kadınlar, ne biçim bir karakteriniz
var sizin, nasıl da hemen değişiveriyorsunuz,
sadakatiniz bu mu yoksa! Ne kadar
zavallıdır, ne kadar biçare sana inanan insanlar!

118

Ne yapılan kölelik uzun süre, ne sana sunulan
büyük aşk ki belki bin kere kanıtlanmıştır,
yetti bağlamaya kalbini, böyle kolay kolay

değişmeyeceğin biçimde.

Benim Mandricardo'dan neyim geri kalır ki
senden yoksun kaldım; bulamıyorum bir türlü
benim başıma gelenlerin nedenini,
bir tek nedenden başka, o da sensin, kadın olarak.

119

Sanıyorum Natura ve Tanrı, ey şeytansı cins,
ağırlık ve baş belası olasın diye erkeklere,
yarattılar seni dünyada; sensiz olsaydı erkekler,
daha mutlu olurlardı inan.

Yarattılar zehirli yılanı, kurdu, ayıyı,
ve havayı dolduran sinek, arı ve atsineklerini;
buğdayların arasında
yulaf ve otların bitmesini sağladılar.

120

Neden Natura ana sensiz yaratmadı ki erkeği,
benzer bir şey yapabilirdi insan elinin becerisi gibi,
aşılabilirdi, mesela armut, elma,
üvez üst üste konulup aşılarmıyor mu?
Ne ki Natura hep ölçülü değildir, ayarını bilemez;
dahası, gidip baktığımda adından ötürü cinsine,
işleri mükemmel yapamadığını görüyorum,
çünkü Natura'nın kendisi de bir kadındır, sonuçta.

121

Şişinip durmayın, kibirlenmeyin kadınlar,
oğullarınız olduğunu söyleyip erkeklerin övünmeyin;
dikenlerden de doğuyor henüz güller
ve kokuşmuş bir ot parçasından zambak:
münasebetsiz, kibirli, saygısız,
sevgiden yoksun, sadakatsiz, akılsız,
korkusuz, zalim, haksız, vefasız ve bitmeyecek
bir veba salgını olarak geldiniz dünyaya.”

122

Sarza kralı bu ve bunun gibi bitmek tükenmek
bilmeyen yakınmalarla
çekip gitti, kimi zaman alçak sesle
kendi kendine konuşarak, kimi zaman uzaktan
duyulacak kadar yüksek sesle, kadın cinsini
suçlayarak ve kötüleyerek: uzaklaşıyordu doğal
olarak sağduyudan: bir ya da iki kötü kadın
yüzünden, yüz tane iyi kadın var karşılığında oysa.

123

Gerçeği söylemek gerekirse, şu ana kadar sevdim
ama bulamadım bir tane bile sadık olanını,
yine de hepsinin kötü niyetli ve nankör olduğunu
söylemek istemiyorum, günah onlarda değil,
benim yazgımda. Erkeklerin yakınmasına neden olan
kadın çok, bir zamanlar daha da çoktu;
ama benim kaderimde şu vardır: yüz kadın arasından
biri kötüyse, ben de gider o kötünün tuzacağına düşerim.

124

Yine de ölmeden, dahası, saçlarım ağarmadan önce,
belki bir gün şunu diyebileceğim:
benim için de birileri varmış meğer,
benden bağlılığını esirgemeyen.
Olursa böyle bir şey (umudum daha tükenmedi)
yorulmak söz konusu olmayacak; elimden geldiğince,
sıgdırmayacağım onu yere göğe, dilimle,
mürekkebimle hem şiirimde, hem düzyazımda.

125

Sarazen lanet yağdırmadan duramıyordu
hem kralına hem de kadına,
o kadar ki tümünden yitirdi sağduyusunu,

aşağıladı hem onu hem de ötekini.
Tüm arzusu, belaların yağmasıydı krallığın
üstüne, hem de her türlüşünden,
öyle ki Afrika'da tüm haneler almalılardı
paylarına düşeni ve taş taş üstünde kalmamalıydı;

126

ve kral kovulmalıydı krallığından,
acı ve yas içinde yaşamalıydı Agramante,
yoksul ve dilenci her kapıda; ve kendisi
olmalıydı krala her şeyini geri verecek olan,
ve tahtına oturtan yeniden sadakatinin işareti;
göstermek istiyordu krala gerçek
bir dostun nasıl olacağını haklı da olsa
haksız da, tüm dünya ona karşı gelse de.

127

Sarazen kimi zaman kadına, kimi zaman krala
çevirdi kırık kalbinin serzenişlerini,
kamçılardı atını uzun günler boyunca,
dur durak bilmeden ve uyumadan; ve Frontino'ya
dinlenmesi için çok az zaman tanıdı. Ertesi gün
ya da ardından gelen gün Sonna'ya vardı, doğrudan
doğruya Provenza denizinin yolunu tuttu, düşüncesi,
Afrika'ya yelken açmak ve krallığına ulaşmaktı.

128

Irmak, kayık ve hızlı teknelerle doluydu, bir
yakasından ötekine kadar, teknelerin içindeki
çoğu bölüm yiyecek ve erzakla doldurulmuştu,
değişik yörelerden gelen askerlerin gereksinimleri için.
Bu topraklar Sarazenlerin eline düşmüştü,
Paris'ten gelirken sağ tarafta kalan Acquamorta
dediğimiz o ılıman bölgeye ve oradan da
İspanya'ya kadar uzanan tüm o kırsal alan.

129

Teknelerden boşaltılan erzak yük
hayvanlarına ve taşıma arabalarına
yükleniyordu, yanlarında eşlikçileri vardı,
gemilerin gidemeyecekleri yerlere
gideceklerdi. Kıyılar oraya farklı bölgelerden
gelmiş kalabalık sığır sürüleriyle doluydu,
çobanları yine sahilde buldukları hanlarda
geceyi geçiriyorlardı.

130

Alger kralı yıldızsız bir havada, gecenin
karanlığında ulaşmıştı oraya, ona hanında
kalması için yalvaran bir hancının davetini
kabul etti. Atını dinlenmesi için çekti ahıra,
ona çeşitli yiyecekler sunuldu *corso* ve *greco*
şarapları eşliğinde; Sarazen yemek konusunda
uydu dininin kurallarına, ama içecek konusunda
izledi Fransızları, aldırmadı kendi kurallarına.

131

Hancı böylesine güzel bir yemekle ve incelikli
sunumuyla, onurlandırmaya çalıştı
her fırsatta Rodomonte'yi, çünkü görünüşü,
değerli ve ünlü bir adam olduğu izlenimi vermişti;
ne ki adam ki kendinde değildi o akşam,
ve bırakmıştı kalbini geldiği yerde (istemese de,
önceleri onunla olan kadınının yanında),
ağzını açıp bir tek kelime etmek istemiyordu.

132

Tüm Fransa'nın en işini bilen hancılarından
biriydi, mallarını ve hanını korumayı bilmişti
yabancılar ve düşmanlara karşı,

hizmet etsinler diye yakın akrabalarından
bazılarını, bu işte usta olanları
çağırmişti buraya; Sarazen'in
sessiz ve düşünceli olduğunu görünce, ağızlarını
açmamış ve bir tek sözcük bile etmemişlerdi ona.

133

Oradan oraya geçiyordu düşüncesinde,
kendi kendisinden çok uzaklardaydı pagan,
kafasını önüne eğmiş, kaldırmıyordu hiç gözlerini
yerden, bakmasın diye yüzüne kimse.
Böyle kaldı uzun süre sessiz ve iç çekerek sürekli,
sanki çok uzun bir uykudan uyanmış gibi,
silkindi ve o zaman kaldırdı başını,
ve o zaman baktı hancıyla, ailesinin yüzüne.

134

Ardından bozdu sessizliği, ifadesinde
daha tatlı bir anlatım vardı ve yüzü daha
dingindi; sordu hancıya ve yakınında
olanlara, evli olan var mı diye içlerinde.
Hancı olsun, ötekiler olsun, hepsinin karısı
vardı, yanıt olarak bunu dediler,
hepsine sordu tek tek karılarının
kendilerine sadık kalıp kalmadığını.

135

Hancı dışında her biri karısının iffetli ve iyi
bir eş olduğunu söyledi. Hancı şunu dedi:
“Herkes istediği gibi düşünebilir; ama ben
biliyorum ki hepiniz yanıyorsunuz. Sizin o aptalca
inancınızı bilirim. Sizin o aptalca inancınızdan
ötürü hepiniz benim gözümde aptalsınız;
bu beyefendinin gözünde de böyle olmalısınız,
eğer siyah yerine beyaz göstermek istemiyorsa size.

136

Nasıl ki anka kuşu tektir, onun dışında
tek olan yoktur bir başka yaratık dünyada,
onun gibi, tektir karısından ihanet görmediğini
söyleyebilecek olan kişi. Herkes tek mutlu olan
kişinin kendisi olduğunu sanır, ona göre,
o tek kişi kendisidir; zafer tacını kafasına koyduğuna
inanır. Olanaklı mıdır herkesin bu tacı giymesi,
bir tek kişi varsa dünyada bunu diyebilecek olan.

137

Ben de bir zamanlar sizin düştüğünüz
hataya düştüm, birden çok iffetli kadının
olabileceğini düşünüyordum. Ama rastlantıya
bakın ki Vinegialı bir beyefendi gelmişti
bu taraflara ve hanımda kalma inceliğini gösterdi,
ayrıca beni cehaletten kurtarmak için geri dönerek
yaşadıklarına dair somut örnekler verdi bana. Adı
Gian Francesco Valerio idi, hiç unutmadım adını.

138

Çok iyi biliyordu kadınların ve sevenlerin
uydurduğu yalanları; bu konuya gelince,
birçok yaşanmış hikâyesi vardı, eski zamanlardan
ve günümüzden. Üst sınıftan ya da yoksul sınıftan
olsun, kadın; bulunamazdı asla namuslu olanı,
kişisel yaşanmış deneyimleri vardı. Eğer biri
diğerinden daha dürüst gözüküyorsa, bu sadece
o kadının sırlarını gizleme yeteneğinden geliyordu.

139

Onun anlattığı birçok hikâyeden (o kadar çok ki
üçte birini bile anımsamıyorum) bir tanesi aklıma
kazınmıştır, mermere bile böyle kalıcı

yazılmamıştır bir yazı. Her kim onu dinleyecek olursa,
benim vardığım ve varmakta olduğum
sonuca varacaktır, bundan eminim.
Eğer beni dinlemek sizi sıkmazsa, efendim,
size onların utanç verici öyküsünü anlatmak istiyorum.”

140

Sarazen yanıtlar sorusunu hancının:
“Benim şu andaki sıkıntımdan beni çıkaracak,
hoşuma gidecek, ayrıca beni doğrulayan
bir öykü anlatabilecek misin bana,
verebilecek misin birkaç örnek? Seni daha iyi
duymam, senin de anlatabilmen için gel karşıma
otur ki yüzünü göreyim.” Gelecek kantoda
söyleyeceğim hancının neler anlattığını Rodomonte’ye.

28. Kanto

1

Kadınlar, sizler ki kadın olma onuru taşıyorsunuz,
Tanrı aşkına kulak asmayın bu öyküye,
han sahibinin sizi küçümsemek için anlatacağı;
sizi aşağılamak, eleştirmek için hazırlanıyor;
lekeleyemez onurunuzu, ne de yüceltebilir sizi,
böylesine kaba bir dille cahil birisi; alıştık artık,
kaba insanların dertleri vardır herkesle;
anladıklarından çok konuşur oldu bu insanların hepsi.

2

Unutun bu kantoyu, öyküm bu kanto olmadan da
kalacaktır ayakta ve olmayacaktır anlaşılması daha zor.
Turpino koyunca onu öyküye, ben de koydum,
ama bu ne bir kötü niyet ne de meydan okumadır size.
Sizi ne kadar sevdiğimi dilimin döndüğünce ifade ettim,
ve sizi överken asla cimri ya da isteksiz davranmadım,
bunu binlerce kez yaptım ve gösterdim,
umarım anlarsınız köleniz olduğumu, başka biri değil.

3

Dileyen atlasın üç dört sayfa, bir satır bile
okumadan ya da kim okumak isterse,
kurgulara ve peri masallarına inandığı kadar
inanmalı bu öyküye.
Dönersek biz kendi işimize, han sahibi görünce

herkesin onu can kulağıyla dinlemeye hazır olduğunu,
yer açtı kendisine şövalyenin karşısında
ve başladı anlatmak istediği öyküye.

4

“Astolfo, Longobardların kralı, krallığı papaz olan
kardeşi Rachis’ten devralmıştı;
gençliğinde o kadar güzeldi ki, pek az kişi
o güzelliğe ulaşabilmişti. Apelle ya da Zeusi
ya da daha usta bir başka ressam, ancak zorla
resmetmeyi başarabilirdi fırçasıyla böylesi bir güzelliği.
Güzeldi, güzel olmasına ve herkes öyle düşünüyordu
ama Astolfo çok daha güzel olduğunu sanıyordu.

5

Umurunda değildi diğerlerinden daha yüce
bir unvana sahip olmak
ya da halkının diğer halklardan fazlalığı,
ve komşularının tamamından zengin oluşu.
güzelliğinin herkesçe teslim edilmesi, üstün
görülmesi kadar tüm dünyada. Bundan zevk
duyuyordu kulağına geldikçe bu tür övgüler;
bundan ne kadar zevk duyulabilirse.

6

Diğerleri arasında sarayda en takdir ettiği kişi,
Fausto Latini’ydi, Romalı şövalye: sık sık överdi
hükümdarını, kimi zaman güzel yüzünden,
kimi zaman güzel ellerinden ötürü;
bir gün Astolfo sordu ona, uzak ya da yakın
ülkelerden birinde görüp görmediğini
hiç böylesine biçimli bir bedene sahip kimseyi.
Beklediğinin karşıtı bir yanıt aldı.

7

‘Diyorum ki,’ diye yanıt verir Fausto ‘gördüğüm ve söyleyenlerden bildiğim kadarıyla, senin bu dünyada birkaç rakibin vardır güzellikte; bu az sayıdaki rakipleri de ben bire idiririm. Bu kişi benim kardeşimdir, adı Iocondo’dur. Onun dışında, inanıyorum ki güzellikte herkes çok geride kalır; bir tek o senin güzelliğine denktir; dahası, seni geçeceğine inanıyorum güzellikte.’

8

Duydukları krala olanaksız geliyordu, o ana kadar her zaman kendi zaferine inanmıştı; ve o övgüyle bahsedilen genci tanımak için büyük bir istek doğdu içinde. Kardeşini saraya getirtmek için her şeyi yapacağına söz verdi Fausto, onu getirtmenin ne kadar zor olduğunu bile bile; ancak bunun nedenini açıkladı:

9

kardeşi bütün yaşamı boyunca Roma’dan dışarıya adımını atmamıştı, Fortuna onu hiçbir sorunla karşı karşıya getirmedi, dingin, kedersiz bir yaşam sundu ona; babasının ona bıraktığı mirası yedi, ne arttırdı ne eksiltti elindeki malı mülkü; Pavia çok uzak gelir ona, ya da Tana’ya gitmek bu kadar zor gelmez başka birine.

10

Ve daha büyük bir zorluk vardı onu bekleyen: onu uzaklaştırabilmek karısından, büyük bir aşkla bağlıydı karısına ve karısının

istemediğini o da istemezdi asla. Fausto, onu kırmamak adına, kralı olduğu için, gidip elinden geleninin fazlasını yapmaya söz verdi. Kral ricalarına öyle armağanlar ve bağışlar kattı ki, kalmadı hiçbir nedeni reddetmek için.

11

Yola çıktı ve birkaç gün içinde kendini Roma'daki baba evinde buldu. Yalvarıp yakardı kardeşine, o kadar çok ki krala götürmeye ikna etmek için; (ve daha da zor olsa bile) yengesini susturmak ve ona karşı koymak için, elde edilecek yararları gösterdi, kralın sonsuz minnet ve şükranlarına ek olarak.

12

Ayrılık günü gelip çatmıştı saptadığı, Iocondo ayarladı atları ve uşakları, daha sık görünmek için özel giysiler hazırlattı, çünkü biliyordu ki iyi bir pelerin artırırdı güzelliğini. Gece yanında, gündüz etrafındaydı karısı, gözleri yaşlarla dolu zaman zaman, nasıl katlanacağını bilemediğini söyler kocasına, böylesine bir uzaklığa, ölmezse eğer;

13

düşüncesi yetiyordu, hissediyordu söküldüğünü kalbinin kökünden sol tarafında. 'Ah hayatım, ağlama,' der ona Iocondo, ve birlikte ağlamakta kalmaz ondan geri; 'umut edelim ki yolculuğum güzel geçsin, dönerim yine mutlu bir şekilde, en geç iki ay içinde: bir gün daha fazladan tutamazlar beni oralarda, verse bile kral tacının, tahtının yarısını.'

14

Rahatlamış değildir kadın, sözlerine karşın kocasının,
çok zaman alacağını söyler bu yolculuğun;
ve eğer dönüşte ölüsünü bulmazsa, bu,
büyük bir mucize olmaktan başka bir şey olmayacaktır
onun için. Kadının yakasını bırakmaz gece gündüz
yaşadığı acı; ne yemek yedirir ne de uyutur geceleri,
öyle ki merhametinin baskısı altındaki Iocondo,
pişmandır sık sık, vermiş olduğu sözden ötürü kardeşine.

15

Boynundan kolyesini çıkardı kadın: küçük bir haçtı,
üzeri değerli taşlarla bezeliydi; gittiği yerlerden kutsal ema-
netler toplayan bir gezgin hacı getirmişti
kızın babasına ve babası, onu evinde konuk etmişti,
çünkü hasta dönmüştü hacı Gerusalemme'den,
ne ki ölüm onu o evde bulmuştu, miras olarak kalmıştı
getirdikleri ev sahibine, kız da kendi boynundan
çıkarmış haçı, kocasının boynuna takmıştı.

16

Ve yalvarmıştı ona, aşkı adına, onu boynundan
çıkarmaması, kendisini unutmaması için. Hoşuna
gitmişti armağan kocasının, onu kabul etmişti;
ona bir anı bırakmak adına değildi vermiş olması;
ne zaman ne uzaklık ne alınaya yazılmış olan,
ne iyi, ne de kötü yazgı sarsabilirdi
o sağlam, her zaman dipdiri duran aşkını kadının,
ölümünden sonra da sapasağlam kalacak olan.

17

Ayrılığın başlangıç noktası olan şafaktan
önceki gece Iocondo'nun kollarında
ölecekmiş gibi geldi karısı ona,
ve o anda onsuz kaldığı sanısına kapılmıştı.

O gece ikisi de uyuyamadılar; ve gün doğmadan
bir saat önce artık vedalaştılar.
Kocasını atına bindi, yola koyuldu sonunda;
ve karısı döndü yatağına.

18

Iocondo daha iki mil uzaklaşmamıştı ki,
kolye düştü aklına,
gece yastığının altına koymuştu,
unutkanlık yüzünden bırakmıştı orada.
' Vay başıma gelenler!' dedi kendi kendine,
'nasıl bir bahane bulayım ki beni bağışlasın,
sakın sanmasın mutlu olmadığımı, bana
vermek istediği sonsuz aşkından ötürü?'

19

Bir bahane düşer aklına ve daha sonra düşünür,
iyi bir bahane değildir, kabul edilemeyeceğini de
bilir: uşakları gönderse olmaz, başkalarını
gönderse de; en iyisi kendisinin gitmesidir bizzat.
Durur ve şöyle der kardeşine:
'Yavaş yavaş sen devam et Baccano'da
ilk hana kadar; benim Roma'ya gidip dönmem
gerekliyor, umarım ulaşırım sana yol boyunca.

20

Başkaları yapamaz benim yapmam gereken işi,
bu iş benim işim, kaygılanma,
kısa zamanda dönerim geri.'
Beygirini geri çevirdi ve dörtnala yola koyuldu,
veda etti kardeşine, yanına almadı,
yanındakilerden kimseyi. Çoktan başlamıştı
ağarmaya gün, nehri geçtiğinde; eve vardı
odasına gitti, karısını orada derin bir uykuda buldu.

21

Perdeyi araladı gürültü etmeden, gördü
 en az görmeyi beklediği şeyi; iffetli
 ve sadık karısı, yorganın altında genç bir
 adamın kollarında yatıyordu. Tanıdı hemen
 zina işleyen adamı, çünkü tanıdık biriydi,
 uzun zamandan beri emrinde çalışan ailenin
 bir çocuğuydu, onu kendisi yetiştirmişti
 ve epey aşağı sınıftan biriydi.

22

Şaşkın ve mutsuz kalakaldı; böyle bir manzarayı
 düşünmek ve başkalarında görmek daha iyidir,
 dedi içinden, insanın bizzat yaşamış
 olmasından. Iocondo büyük bir acıyla
 yaşamıştı bunu. Aşağılanmış olmaktan ötürü,
 kılıcını çekmek ve ikisini de öldürmek geldi içinden,
 ama içinde taşıdığı aşk bu soysuz karısına karşı,
 onu engelledi, kendi iradesine karşı.

23

Utanmaz Amore izin vermedi adamın uyandırmasına
 kadını (bak bakalım onu kölesi yaptı mı, yapmadı mı ken-
 disine) acı duymasın diye,
 işlediği böylesine bir günah içinde yakalanmış
 olmaktan ötürü. Elinden geldiği kadar gürültü
 yapmadan çıktı dışarı, indi merdivenleri ve bindi
 atına, yediği aşk darbesiyle birlikte, mahmuzladı atını;
 kardeşi hana ulaşmadan önce yakaladı onu yolda.

24

Yüzü değişmiş gibi göründü herkese; apaçık
 ortadaydı mutlu olmadığı: ama bilemezdi
 kimse gerçeği ve anlayamazdı kimse

sırrını bir parçacık bile. Roma'ya gideceğim diye bizden ayrıldı ama, diyorlardı ki Corneto'ya gitmiştir mutlaka. Farkındadır herkes, aşkın kötülüklerin nedeni olduğunun; ne ki kimse bilemedi bugüne kadar hangi biçimde geldiğini kötülüğün.

25

Acı çekmesinin nedeni karısını bir başına bırakmasıydı, kardeşi öyle sanıyordu, oysa tam tersine, bir başka nedenden ötürü iç ağrısı yaşıyordu; kızgınlığı da, tam tersine, karısının boş kalmamasıydı yokluğunda. Çatık kaşları ve kederden şişmiş yüzüyle mutsuzdu ve başı önünde yere bakıyordu yalnızca. Her yolu denedi Fausto, onu rahatlatmak için, fakat nedenini bilmediği için yardımcı olamıyordu bir türlü.

26

Tam tersine alkol yarayı yağlar, acıyı almaz, azdırır; kapatacağına, daha da çok açar, derinleştirir, karısının adı geldikçe ortaya, bunu yaşar oldu Iocondo. Ne gecesi kaldı ne de gündüzü, uykusu da yok olmuştur artık, uyku uzaklarda keyif çatar ve dönmez asla geri: ve yüzü, eskiden o kadar güzel olan yüzü, öylesine değişmiştir ki benzemez artık eskisine.

27

Gözleri içine çökmüş gibidir; büyümüş gibidir burnu zayıf suratında; o güzelliğinden geriye eser kalmamıştır, boşuna girmiş olur, girerse eğer, bir karşılaştırmaya. Acıyla birlikte öyle bir tedirgin edici ateş bastı ki zorladı onu önce Arbia'da sonra Arno'da konaklamaya: ve eğer güzel bir şeyler kalmışsa içinde, güneşin altında kalmış, koparılmış bir gül gibiydi, solgun.

28

Fausto kardeşi için endişelenmenin yanı sıra,
 bu durumlara düşmüş olmasından ötürü; onu daha
 çok rahatsız eden bir başka şey de vardı, kardeşini
 öylesine övmüştü ki, yalancı durumuna düşmüş
 olacaktı tümüyle krala karşı: erkeklerin
 en güzelini göstereceğine söz vermişti ve şimdi
 en çirkinini gösterecekti ona. Ama devam ederken yoluna
 onu da sürükledi beraberinde ta Pavia'nin içlerine kadar.

29

Hazırlıksız çıkmak istemez kralın karşısına zaten,
 akılsızlık edip önceden haber vermeden,
 onu uyarır gitmeden bir mektupla, bu nedenle:
 kardeşi yaşayan bir ölüdür artık,
 güzel yüzünden hiçbir şey kalmamıştır çehresinde,
 bir kor düşmüştür yüreğine alev alev yanan,
 ölümcül bir ateştir beraberinde getirdiği,
 bulamaz artık hiç kimse bir iz eski güzelliğinden.

30

Kral mutluydu Iocondo'nun gelişinden, bir
 arkadaşının gelişi gibi olmuştu gözünde,
 dünyada başka bir şey arzulamamıştı
 bu kadar çok sanki, onu görmekten başka
 kendi gözleriyle. Rahatsız etmezdi aslında
 kendisini ikinci ve arkadan gelen biri
 gibi görmek güzellikte; ondan üstün, en azından
 denk olacağını beklemesine karşın yarışmada.

31

Ulaştığında, konuk eder onu sarayında, gider
 hergün ziyaretine, bilgi alır sürekli kendisiyle ilgili;
 onu rahat ettirebilmek için yapar elinden geleni,
 mutlu edeceğim diye çırpınır durur zevkle.

Zavallı Iocondo, dalar kötü düşüncelere karısına dair, sürekli kemirir durur bu düşünceler içini; ne gözleriyle eğlence görmek ne de kulaklarıyla müzik işitmek yatıştırır bir parça da olsa acısını.

32

Çatıya yakın odaların en sondakilerden birinin önünde, köhne bir salon vardı. Orada tek başına (çünkü her türlü eğlence, her türlü arkadaş birlikteliğinden rahatsız oluyordu artık) çekilerek köşesine, yeni sıkıntıların ağırlığını yükledi yüreğine sürekli, ve orada buldu (tabii buna kim inanırsa?) ölümcül yaralarını sağaltacak olan kişiyi.

33

Salonun baş tarafındaki odada ki daha karanlıktı (hiç pencere açmazlardı bu taraftan), yerin duvarla birleştiği yerde bir çatlak görür ve oradan sızan bir ışık girer içeriye. Çatlaktan içeri bakar ve fark eder; duyanın, kolay kolay inanamayacağı bir manzara; Iocondo başkasından duymaz, kendi gözleriyle görmüştür bizzat, ne ki yine de inanamaz gördüklerine.

34

Böylece keşfeder o çatlaktan kraliçenin en gizli ve en güzel odasının orada olduğunu, kimsenin giremediği bir odadır sözüm ona, çok sadık biri olmadığı takdirde. Ve o çatlaktan bakınca aşağıda, yatakta, tuhaf bir boğuşma görür, bir cüce kraliçeyle sarmaş dolaş olmuştur: ve bu küçücük bedeniyle adam, bir o kadar da yetenekli olsa gerek ki, kraliçeyi altına almıştır.

35

Şaşkınlıktan donakalmıştır Iocondo,
 ve rüya gördüğüne inanarak bir süre izler;
 olanların gerçek olduğunun ayırımına varınca,
 rüyada değil, gerçekte olduğuna kendisi de
 inanır. ‘Kambur ve çirkin bir yaratığın
 koynuna girmiş, kadın dünyanın en güzel
 ve en kibar kocasına sahip, insaf.
 Ne mide varmış meğer sende kadın!’

36

O anda anımsar karısını suçladığını
 bir başkasından çok, o adamın koynuna girmiş,
 onunla görmüştü yatakta; ne ki şimdi karısı
 bağışlanabilir geliyordu kendisine. Bir erkekle
 hiçbir zaman yetinmemiş olmasından ötürü; suçlu olan
 kadın değil, kadın doğasıdır; eğer tüm kadınlar aynı
 mürekkebin lekesini taşıyorsa, yapacak bir şey yoktur,
 hiç olmazsa onunki bir ucube ile birlikte değil.

37

Bir sonraki gün aynı saatte aynı noktaya döner;
 kraliçe ve cüceyi görür yeniden,
 kralı aldatmaktadırlar aynı şekilde.
 Bir sonraki gün yine görür, iş başındadırlar,
 bir sonraki gün de ve ardından gelen gün de;
 pazarlar dahil, hiç tatil yapmazlar
 ve kraliçe –ki bu hepsinden daha garip– cücenin onu
 yeteri kadar sevmediğinden şikâyet eder sürekli.

38

Günlerden bir gün kraliçeyi gördü yine,
 suratı asıktı, büyük bir üzüntü içindeydi,
 iki kez çağırtmıştı hizmetçisine minyatür aşkını,
 ama gelmemişti cüce.

Üçüncü kez gönderdi çağdırtmak için ve şunu işitti kulakları: ‘Adam kumar oynuyor,’ diyordu hizmetçi, ‘gelmek istemiyor, canını verecek bir kuruş için, gelmiyor yine de ahlaksız.’

39

Öylesine alışılmadık bir gösterinin karşısında, aydınlandı gözleri ve çehresi Iocondo’nun, adı gibi neşelendi gerçekten, ve acısı döndü sevince ve dindi gözyaşları. Neşeli kanlı canlı biri oluvermişti, bir meleğe benziyordu cennetten çıkmış; kral, kardeşi ve bütün ailesi şaşırmış kalmışlardı, bu beklenmedik değişiklik karşısında.

40

Kral duymayı arzulasa da Iocondo’dan, nereden geldiğini bu beklenmedik rahatlığının, Iocondo da bir o kadar istekliyi, anlatmak istiyordu kraliçenin bu aşağılayıcı hareketini ailesi adına; ne ki gönlü razı olmuyordu bir türlü, karısına vermediği cezanın, kralın karısına gelmesine; söyleyeceğine söyleyecekti ama zarar görsün istemiyordu kimsenin, yemin ettirdi krala kutsal ekmek üzerine.

41

Yemin ettirdi, ne kadar üzüntü verecek olsa da krala söylenen, gösterilen, dahası, onun bizzat tanık olduğu ne varsa; majestelerine açıkça hakaret sayılacak eylemler için ne şimdi, ne de sonra intikam almaya kalkmayacaktı asla; yalnızca bu da değildi, ağzını asla açmayacaktı, çünkü günahkâr anlamamalıydı davranışlarından ya da konuşmalarından kralın her şeyi bildiğini.

42

Kral buna değil ama her şeye inanabilirdi,
her şey için yemin edebilirdi açıkça;
Iocondo, günler boyunca acı içinde olmasının
nedenini açıklar ona:
karısının ihanetini görmüştür, karısını alçak
bir hizmetlisinin kollarında ve böyle
bir şeyin cezası ölümdü elbet, arkasından onu
avutacak bir olay gelmekte gecikmiş olsaydı eğer.

43

Acısını hafifleten olayı görmüştü Majestelerinin
evinde, hem de nasıl hafifletmişti; kendisi,
utanç verici bir duruma düşmüştü düşmesine ama,
bu olayla yalnız olmadığını görmüştü.
Ardından kralı aldı ve odasında, götürdü duvardaki
çatlağa, gösterdi ona o ucube cüceyi, başkasının
kısrağının üzerinde nasıl at koşturduğunu,
mahmuzlarken atını, okşuyordu sırtını heyecanla.

44

Ne kadar utanç verici bir durum olduğuna inandınız
değil mi kral açısından, benim yeminime
gerek olmadan. O kadar kızmıştı ki delirmek üzereydi
sinirden; kafasını duvarlara vuruyor, önüne gelene bağır-
maktan ve anlaşılmayı bozmaktan güçlükle alıkoyuyordu
kendini, ki sonunda zorla da olsa
kapalı tuttu ağzını ve yuttu can yakan öfkelerini,
kutsal ekmek üzerine yemin ettiği için.

45

‘Ne yapmalıyım sence, ne önerirsin bana kardeşim,’
dedi Iocondo’ya, ‘bırakmadın canını alayım
bu kaltağın, beni engelledin, hak etmişlerdi intikam
ve zulmü, doyurmak istiyordum haklı kin ve öfkemi.’

‘Bırak gitsinler,’ dedi Iocondo,
‘bunların hepsi nankör ve iffetsiz, deneyelim bakalım,
başkaları da böyle mi; biz de yatalım başkalarının
kadınlarıyla; bize yaptıklarını biz de başkalarına yapalım.

46

Genciz ikimiz de, güzel ve yakışıklıyız,
kolay değil bizim gibilerini bulmak.
Hangi kadın bizi reddebilir ki
çirkinlere karşı koyamazlarken?
Gençliğimiz ve güzelliğimiz yetmezse bile,
en azından paramız pulumuz var. Elde
etmeden dönmek istemiyorum; yakalamadan,
başkalarının bin karısı arasından en iyi avları.

47

Uzun süre uzak kalacağız buralardan
ve göreceğiz değişik yerleri, olacağız
tanımadığımız kadınlarla birlikte; öyle
görünüyor ki hafifleteceğiz kalbimizdeki acıyı
serbest bırakarak içimizdeki tutkuları.’ Kral
çok beğendi bu fikri ve çok da ertelemek istemedi
yolculuğu; birkaç saat içinde iki seyis aldılar
yanlarına, bir de Romalı şövalyenin adamlarını.

48

Kılık değiştirdiler, İtalya ve Fransa’yı dolaştılar,
Flaman ve İngiliz topraklarını;
kaç güzel kadın gördüler, arzularını doyumak için
ele geçirdikleri. Para verdiler,
para aldılar karşılığında girdikleri ilişkilerde,
ve çoğunlukla harcadıklarının karşılığını buldular.
Birçoğunun arkasından gitmek zorunda kaldılar,
ama, bir o kadar kadın da arkalarından geldi.

49

Bir ay bu topraklarda, iki ay diğesinde
konaklayarak, doğrudan deneyim kazandılar;
kendi karılarında buldukları iffet ve sadakat,
daha az değildi, başka kadınlarda bulduklarına
oranla. Bir süre sonra sıkılmaya başladılar
her ikisi de, sürekli yeni maceralar peşinde
koşmaktan; girmekten başkalarının
yataklarına, tehlikeye atarak yaşamlarını.

50

Bir tek kadın bulmak daha yerinde olacaktı,
hem görünüşü hem de tavrı güzel olmalıydı;
ikisini de memnun edecek kadar aynı zamanda,
ve aralarında hiçbir kıskançlık yaratmadan.
'Neden gitmesin ki hoşuma seninle yatması,
benimle yatarken, bir başkasıyla yatacağına?
Biliyorum ki bu kadın kalabalığında tek bir adamla
yetinecek ve mutlu olacak kadın yoktur aralarında.

51

Çok da aşırıya kaçmadan, bir tek canımız
çekteğinde; bir tanesiyle hem sen eğlenirsin,
hem de ben, oynaşır ve keyfimize bakarız
aramızda hiçbir tartışma, kavga çıkmadan.
Kadın da şikâyet etmez sanırım bir
yerine iki kocası olmasından ve
bir yerine iki kişiye sadık kalınca
arada kavga dövüş de olmaz böylece.'

52

Kralın söyledikleri çok hoşuna gitmişti
genç Romalının.
Böylece anlaştıktan sonra bu konuda,
sayısız dağ aşılar, yürüdüler ova

sonunda buldular amaçlarına uygun bir kadın.
Valenza limanında hanı olan,
İspanyol bir hancının kızıydı,
iyi görünümlü ve görgülü bir kadındı.

53

Daha gençliğinin baharını yaşıyordu,
sevecen ve tam olarak olgunlaşmamıştı.
Babası kalabalık bir ailenin
yükü altında eziliyordu, açgözlü ve cimriydi;
o yüzden kolay oldu onu ikna etmek
kızı onlara vermesi için; nereye isterlerse
götürebileceklerdi artık, nasıl olsa söz
vermişlerdi ona iyi davranacaklarına.

54

Aldılar kızı ve çıkardılar tadını sırayla, sevgi
ve uyum içinde, birbirlerine hayat vererek,
fırını harlar gibi, bir birisi, bir ötekisi
gidiyordu odun atmak için fırının başına.
Bütün İspanya'yı görmeye gittiler oradan
ayrılıp ve Siface krallığından geçtiler;
Valenza'dan ayrıldıkları gün
Zattiva'ya yakın bir handa konakladılar.

55

Astolfo ve Iocondo sokakları ve sarayları,
anıtları ve kiliseleri görmeye gittiler;
zaman ayırma alışkanlıkları vardı böylesine
hoş bir eğlenceye, ayak bastıkları her toprakta
yapıyorlardı bunu; kız ise hizmetlilerle kalmıştı.
Bazıları yatak odasının, bazıları atların,
bazıları ise efendilerinin hizmetindeydi,
döndüklerinde masayı hazır bulsunlar diye.

56

Handa hizmetliler arasında bir genç vardı,
daha önce evde babasının hizmetinde çalışmış
ve kızın sevgilisiymiş, ilk yıllarını
mutlu geçirmişler. Belli ki ikisi
tanıdılar birbirlerini ama belli etmediler,
bilinsin istemiyorlardı, korkuyorlardı çünkü.
Ne ki patronları ve diğer çalışanlardan
fırsat bulur bulmaz bakışıp konuştular.

57

Genç adam hemen nereye gitmekte olduklarını,
ve iki beyden hangisiyle birlikte olduğunu sordu.
O anda açıkladı Fiammetta gerçeği
(genç kızın adı Fiammetta, oğlanınki Greco idi).
'Vay başımıza gelenler, ben bir gün gelecek de,
birlikte olacağımızı umarken,' Greco kıza şöyle dedi:
'Şimdi çekip gidiyorsun Fiammetta,
seni bir daha göremeyecek miyim yoksa?

58

Sen dönüştürdün benim tatlı hayallerimi
acıya, çünkü sen başkalarının oldun,
ve benden uzaklara gidiyorsun. Kenara
biraz para koyarak güç bela ve alın teriyle,
maaşımdan arttırarak,
ve müşterilerin verdiği bahşişlerle,
hazırlanıyordum Valencia'ya dönmeye,
seni babandan isteyip evlenmek için.'

59

Genç kız omuz silker ve gelmek için
geç kaldığını söyler. Greco ağlar
ve sonra içini çeker biraz da mahsustan:
'Beni böyle ölüme terkedip gidemezsin!

En azından sar beni kollarınla bir son kere,
boğulmama izin ver büyük bir tutku çemberinde;
ayrılmadan önce seninle olduğum her an
öldürecektir beni mutlaka mutluluk içinde.’

60

Kız acımaklı yanıt verir: ‘İnan bana, ben seni
daha çok arzuluyorum; ama ne yer
ne de zaman var buna izin verecek olan;
burada herkesin gözü üstümüzde.’
Greco karşılık verir: ‘Evet, eminim bundan,
sen beni, benim seni sevdiğimin üçte biri kadar
sevmiyorsun; en azından bu gece bir fırsatını bul,
beraberce biraz tadını çıkaralım birlikteliğimizin.’

61

‘Nasıl yapacağım bunu?’ diye sorar genç kız,
‘geceleeri her an o ikisinin kollarındaysam?’
Bir o, bir diğeri benimle gönül eğliyor,
ve her an birinin kollarında buluyorum kendimi?’
‘Bu senin için ne ki,’ der Greco, ‘sen kendini bu
engelden nasıl kurtaracağını bilirsin, yeter ki sen iste,
çıkarsın rahatlıkla ikisinin arasından; istemen de
gerekir varsa içinde acıma duygun benim için.’

62

Bunun üzerine biraz düşünür ve sonra gelmesini
söyler, herkesin uyuduğundan emin olunca;
açık bir şekilde anlatır ona,
gelirken ve giderken ne yapması gerektiğini.
Greco da tıpkı ona açıklandığı gibi yapar,
hizmetlilerin ve patronların uyuduğunu görünce,
kapıya gelir ve onu iter ve bir hareketiyle onu açar:
yavaş yavaş içeri girer ve el yordamıyla ilerler.

63

Büyük adımlarla ve sürekli arkada kalan ayağının üzerine basarak, öndeki ayağını sağlamca öne atıp ilerler, karşıda bir cam duvar varmış gibi, sanki toprağın değil, yumurtanın üzerinde yürüyormuş gibiydi; ellerini de uzatarak ileriye doğru, el yordamıyla yatağı bulana kadar gider odanın içinde: Astolfo, Iocondo ve Fiammetta'nın ayaklarının olduğu yere sokar sessizce kafasını ve girer yatağın içine.

64

Fiammetta sırtüstü yatıyordu yatakta, girdi bacaklarının arasına ve çekti yukarıya doğru kendisini dümdüz; onu sıkıca kucakladı, kaldı üstünde kadının güneş doğana kadar. Çok iyi biniyordu ata ve at değiştirmede çayı geçinceye kadar; değiştirilmez zaten at asla, böyle zamanlarda; öylesine güzel tırıs gidiyordu ki, istemedi inmek bütün gece üstünden.

65

Duydu kral da, Iocondo da saatlerce yatağın sallandığını. Ama ikisi de düştü aynı yanılgıya, biri, diğeri sanıyordu kadının üstünde olan. Yolculuğunun sonuna vardığında geldiği gibi gitti Greco. Ufukta güneş ışınları belirmeye başlamıştı; kalktı Fiammetta ve içeriye aldı hizmetçileri.

66

Kral arkadaşına şaka yollu şöyle dedi: 'Sevgili kardeşim, çok yol gittin bu gece; dinlenmelisin biraz daha bence, at üstündeydin çünkü bütün gece.'

Iocondo karşılık verdi: ‘Benim de sana aynı şeyi söylemem gerek. Dinlenme sırası sende, sana yararı olur, bütün gece avını kovalar gibi hızla koşturdun at üstünde.’

67

‘Ben de köpeğimi serbest bırakır, koşardım bir süre, ama haddimi bildim,’ diye ekledi kral, ‘bana atını biraz ödünç vermiş olsaydın, ben de böylece yapmış olurum canımın çektiğini.’ Şöyle yanıtladı Iocondo: ‘Ben senin kulunum, her türlü antlaşmayı benimle yapabilirsin ve istediğin zaman da bozabilirsin: lafı evirip çevirmene gerek yoktu, söylemen yeterli olurdu: bana da bırak biraz diye.’

68

Biri konuşur, diğeri karşılık verir, patlak verir sonra gerçek anlamda bir tartışma. Alaycı sözler suçlamaya dönüşür, ikisinin de hoşuna gitmez alay edilmek. Çağırırlar Fiammetta’yı (çok uzakta değildir ve ihanetinin ortaya çıkmasından korkar) inkâr ettiklerini yüzlerine vurmak, ve birbirlerini yalancı çıkarsınlar diye.

69

‘Söyle bana,’ dedi kral cesur bir ifadeyle, ‘ne benden ne de ondan kork; kimdi bütün gece üstünde olan hoyrat adam, kim faydalandı senden bir diğeri ile paylaşmadan?’ Karşılıklı birbirlerini yalanlamış olacaklarını bile bile, her ikisi de yanıt bekliyordu kadından. Fiammetta kendini ayaklarına attı, emin değildi, yaşam hakkı kalmamıştı artık, her şey ortaya çıktığına göre.

70

Af diledi onlardan, aşk ateşine sürüklenmişti
bir kere genç bir adam tarafından
ve yenik düşmüştü kendisi için çok acı çekmiş
bir kalbe duyduğu acıma duygusundan ötürü;
dün gece düşmüştü o hataya,
ne ki içinde bir umut besliyordu,
ustaca anlattıklarının sonunda,
her biri, bir ötekisinin yaptığına sansın istiyordu.

71

Kral ve Iocondo baktılar birbirlerinin yüzüne,
merak ve şaşkınlıkla karışık;
duymamışlardı hiç, iki adamın aynı anda böyle
bir biçimde aldatılmış olduklarını.
Sonra aynı tonda bastılar kahkahayı,
ağızları açık, gözleri kapalı,
zar zor soluk alıyorlardı,
bıraktılar kendilerini arkalarındaki yatağın üzerine.

72

O kadar kahkahadan sonra, göğüslerinde ağrıyı,
gözlerinde yaşı duyumsadılar, konuştular
kendi aralarında: ‘Nasıl izleyeceğiz karılarımızı,
bizi aldatmalarını, iki erkek arasında
kısıp alınmış gibi sıkışıp kalmış olmasına karşın,
rahat durmayan bir kadınla baş edemiyorsak eğer?
Saç sayısından çok göz sayısı olsa da bir kocanın,
yine de engel olamayacağı benzer ihanetine karısının.

73

Binlerce kadın denedik ve hepsi güzeldi;
biri olsun reddetmedi bizi. Başkalarını da
denesek hepsi aynı çıkacaktır aynı hamurla
yoğruldukları için; son olarak bu kadın

yetti de arttı artık bize. Öğrendik karılarımızın diğerlerinden daha sadakatsiz, daha iffetsiz olmadığını; ve eğer onlar da diğerleri gibiyse, o zaman ne bekliyoruz, dönelim artık kadınlarımıza.”

74

Çağırdılar Fiammetta’yı âşığı ile birlikte varmış oldukları için bir sonuca, evlendirdiler onları, herkesin gözü önünde, ve göz dolduran bir çeyiz verdiler ona. Sonra bindiler atlarına ve koyuldular yola, batıdan doğuya çevirdiler atlarının başını; ve döndüler karılarına, çekmediler bir daha acı ve sıkıntı onlardan ötürü.”

75

Hancı son noktayı koydu bu öyküsüne, herkes dinlemişti can kulağıyla. Rodomonte de dinlemişti sonuna kadar tek bir sözcük bile etmeden. Sonra şöyle demişti: “İnanıyorum ki bu sadakatsiz kadınların sayısı sonsuzda gizli; dahası, bunlardan binde birini bile tutamayız aklımızda, yazsak da dünyada var olan bütün kâğıtlara.”

76

Orada belli bir yaşta, diğerlerinden daha akli başında olan, sağduyulu ve cesaretli bir adam vardı; daha fazla görmezden gelemezdi her kadının maruz kaldığı bu hor görmeyi, döndü o öyküyü anlatan kişiye doğru ve şöyle dedi ona: “Duyduklarımızın hiçbiri doğru değil: bunların hepsi senin uydurman.

77

Sana bunu anlatana inanmam, o kişi bir İncil yazarı olsa bile sonuçta kadınlar üzerine oradan buradan duyduklarıdır yaşadıklarından çok, bunları ona dediten. Biri ya da ikisi kötü çıkmış olabilir, tümünden nefret etmek niye; neden olamaz tümünün ölçüsüz kınanmalarına; ama öfkesi soğursa, bırakınız kınamayı, onları bağışladığını ve çok daha büyük övgüler dizdiğini duyar, görürsünüz.

78

Eğer övmek isterse, çok daha fazla bir malzemeye sahip olmalıdır, kötü yanını söylemek için sahip olduğundan da çok; kınayacağı bir zavallıya karşı yüz kişi olacaktır öveceğı mutlaka. Hepsini eleştirip kınamayın, sonsuz ölçekteki kadınların iyi yanlarını tutmalısınız dışında bu işin: ve eğer senin Valerio'n söyleyorsa, bunu, böyle duyumsadığından değil, öfkesinden konuşuyordur.

79

Söyleyin bakalım: içinizden birileri karısına sadık kalmış olabilir mi acaba? Oldu mu reddeden bir başkasının karısını ve ona yüz vermeyi? İnanıyor musunuz dünyada böyle bir erkek bulacağınıza? Kim söylerse bunu, yalan söylüyordur ve ona inanan da çılgındır. Bakın bakalım, görüyor musunuz sizi arkanızdan çağırın bir kadını? (hayat kadınlarını, sokağı düşmüşleri demiyorum).

80

Tanıyor musunuz bırakmayacak olan birini yalnız başına, karısını, ne kadar da güzel olsa bile, kısa ve kolay bir yolla sahip olmayı umduğu başka bir kadın için?

Bir kadın ya da genç bir kız arkasından gider,
ve ona yüz verirse ne yapar bu erkek?
İnanıyorum ki şu kadın ya da bu kadınla
olabilmek için hepimiz canımızı bile veririz.

81

Kaç kadın terk etmiştir kocasını, geçerli bir nedeni
olmadan çoğunlukla. Evde olana değil, evin dışında,
başkalarında olana daha heveslidirler erkekler.
Eğer sevilmek istiyorlarsa, sevmek zorundadırlar
ve verdikleri ölçüde aşk beklemeliler kadınlarından.
Ben şöyle bir yasa yapardım,
(eğer istediğim şeyleri yapma gücüm olsaydı)
alırdım erkeklerin itiraz haklarını ellerinden.

82

Şöyle düzenlerdim yasayı: Zina yaparken yakalanan
her kadın idam edilmelidir ama, bir koşulla,
eğer kanıtlayamazsa en az bir kez
kendi kocası tarafından aldatıldığını;
eğer kanıtlanırsa, suçsuzluğu ilan edilmelidir hemen,
ne kocasından ne de mahkemeden korkmamalıdır artık.
İsa'nın ilkelerinden biridir, unutmayın:
sana yapılmasını istemediğin şeyi başkalarına yapma.

83

Uçkuruna hâkim olamadığını söylemek, yapılabilecek
en büyük haksızlıktır bir kadına, ama her kadına değil.
Peki aramızda biri var mı, biz erkeklerden, bu günahla
lekelenmemiş olsun; ve bir tek kişi çıkıp da ben uçkuruma
sahibim, diyebilir mi? İsyankârlık, hırsızlık,
dolandırıcılık, tefecilik, adam öldürme gibi daha büyük
günahlar yüzünden yüzümüz kızarmalı, ki bunları
erkekler yapmıyorsa, kadınlar hiç yapmıyor demektir.”

84

Gerekçelerine ek olarak, örnekleri de vardı,
yaptıklarıyla olsun, düşüncede olsun, doğru ve dürüst,
iffetine dokundurmayan kadınlarla ilgili; hemen
bu örnekleri vermeye hazır görünüyordu yaşlı adam.
Ne ki Rodomonte gerçekleri duymaktan kaçıyordu,
saygısız ve kaba bir ifadeyle, çenesini kapatmasını
söyledi ona, onu tehdit etti; o verdiği korku, adamın
bu fikrini değiştirmesine neden olamadı ancak.

85

Ardından tartışmaya ve ağız dalaşına
son vermek istedi pagan kral, masayı terk etti;
sonra uyumak için odasına çekildi
karanlık dağılıp gün ağırincaya kadar:
gecenin çoğunu uyumadan geçirdi,
Doralice'nin sadakatsizliği ydi kafasını yoran.
Ve sabahın ilk ışıklarında ayrıldı oradan,
yolculuğunu gemiyle yapmak düşüncesi içinde.

86

Ama her şeyden önce iyi bir binici olarak,
saygılı olması kaçınılmazdı, o güzel ve iyi atı
Frontino'ya karşı; Sacripante ve Ruggiero'nun
inadına karşın kendisinde alıkoymuştu;
iki gün boyunca yapılmaması gerekeni yaparak
o güzelim ata; çünkü gereğinden çok daha fazla
koşturmuştu onu, dinlenmesini istedi;
daha çabuk gitmek için onu bir sala yerleştirdi.

87

Gecikmeden emir verdi salcıya, salı çekmesi
ve indirmesi için kürekleri suya.
Sal çok büyük değildi ve yükü azdı,
sorunsuz ilerler Saona'nın aktığı yönde.

Aklındaki düşünceden kaçamaz ama
Rodomonte, ne karada ne de denizde:
teknenin pruvasında, kıçında, onunladır kafasıyla
sürekli; at üzerinde bile taşır onu sırtında.

88

Kafasında ve kalbinde oturur kalır o kadın,
kovalar her türlü avuntuyu ve kapatır kafasını
dışarıya. Zavallı bilemez nasıl savunacağını
kendisini düşmanları içine yerleşmiş olduğu için.
Bilemez kimden yardım umacağını,
evdekiler ona düşman olup savaş açınca:
gece gündüz, her zaman savaş içindedir,
o zalimin açtığı, oysa yardım etmesi gerekirken.

89

Gündüz yol alır denizde ve arkasından
gelen gece, yüreği acılara boğulmuştur
Rodomonte'nin; aklından çıkaramaz gördüğü
haksızlığı nankör karısı ve kralı tarafından;
at üzerindeyken duyduğu aynı acı ve eziyeti
hisseder bindiği salda da:
söndüremez ateşini, suyun içinde de olsa,
değiştiremez ruh halini, değiştirse de yerini.

90

Tıpkı bir hasta gibi öfkeli ve yorgun, yakıcı ateşin
etkisinde, döner bir o yana bir bu yana,
değiştirir durmadan konumunu; öteki tarafına
dönünce rahat edecekmiş gibi;
ne ki ne sağına ne soluna yattığında huzur bulur,
nereye dönerse dönsün, döner acı da oraya:
pagan da öyle, hastalığına neden olan acısına
bulamaz karada ve de denizde bir çare.

91

Daha fazla dayanamadı deniz yolculuğuna
ve karaya attı kendisini Rodomonte.
Lyon'u, Viyana'yı geçti Valenzia'ya ulaştı,
ve Avignone'deki o ünlü köprüyü gördü;
Rodano ile Celtiberi dağları arasında kalan
kentleri ve başkalarını;
boyun eğiyorlardı Agramante ve İspanya kralı'na,
bu topraklar işgal edildikleri günden beri.

92

Acquamorta'ya doğru ilerledi kral,
yani sağa döndü, en hızlı şekilde Cezayir'e
ulaşmaktı amacı; ve nehir kıyısında bir kente
ulaştı, Bacco ve Cerere'nin hoşlandığı yerlerdi
buralar; uğradığı için sık sık baskınlara,
terkedilmişti bu topraklar.
Bir taraftan büyük deniz, öte yandan
görür sallandığını sarı başakların güneşli vadilerde.

93

Burada küçük bir kilise bulur, küçük bir tepe
üzerine yakın zamanda yapılmıştır,
savaş patlak verince, terk edilmişti rahipler
tarafından. Mesken olarak orayı seçer
Rodomonte burada, hiçbir haber almak
istemediği için kimseden. Sarazen ordusunun
kamplarından uzak bir yerdir, hoşuna gider,
kalmaya karar verir, Cezayir'e doğru yol almak yerine.

94

Bulunduğu yer ona öyle rahat ve güzel geldi ki
bir an önce Afrika'ya ulaşma kararından caydı.
Hizmetlilerini, eşyalarını ve atını
aynı hana yerleştirdi.

Birkaç kilometre uzaktadır Mompoliero,
bazı varsıl ve iyi kaleler vardır
nehir kenarına kurulmuş kentte;
öyle ki her tür konfor ayağına gelmiştir sanki.

95

Bir gün Rodomonte düşüncelerine dalmış
otururken (neredeyse her
zaman olduğu gibi), otlarla kaplı
çayırların içindeki dar bir patikadan
geldiğini gördü sevimli yüzlü
genç bir kızın yanında sakallı bir papazla;
arkalarından bir at çekiyorlardı,
atın üstünde siyah örtüyle kaplı bir yük vardı.

96

Siz bilirsiniz, kız ve keşişin kim
olduğunu¹ ve beraberlerinde kimi
taşıdıklarını. Issabella'yı tanımış olmalısınız,
sevgilisi Zerbino'nun cesedini taşıyordu yanında.
Onu Provenza'ya doğru giderken bırakmıştım
saygıdeğer papazın rehberliği altında;
adam Tanrı'ya adamaya ikna etmişti kadını,
düzgün yaşamından geri kalan yıllarını.

97

Genç kızın yüzü solgun ve bakışları şaşkındı,
saçları darmadağınık, sürekli içini çekiyordu,
aşk acısıyla yanan göğsünden çıkan hırıltıyla,
gözleri iki ırmak gibiydi yaşlarla dolu;
ve başka başka göstergeler vardı, yaşam onun için
zordu ve katlanılamazdı artık, ama yine de
güzellik yetiyor artıyordu bile ve Amore,
Grazie ile birlikte sığınak bulmuştu o bedende.

1 Bkz. 24, 93.

98

Rodomonte görür görmez bu kadını,
attı kafasından nefret ve suçlama duygusuna
batmış tüm düşüncelerini, dünyayı süsleyen
bu soylu kadın ırkına karşı. Issabella, ikinci aşkına
çok değer bir sığınak olabilirdi onun için,
öyle düşünüyordu kafasında, Doralice'den sonra,
tümünden unutabilirdi ilk aşkını,
çünkü çivi çiviye sökerdi, biliyordu.

99

Onu karşılamaya gider, olabildiğince tatlı bir ses tonu
ve kibar bir ifadeyle sorar kendisine ne yaptığını,
bu zamana kadar nerede olduğunu:
kadın her düşüncesini serer önüne;
bu çılgın dünyayı terk etmek ve Tanrı'ya yoldaş olmak
üzere olduğunu yapacağı hayır işleriyle;
kibirli kral Tanrı tanımaz, inanmazdı asla,
her tür dini kurala ya da inanca düşman, başlar gülmeye.

100

Hatalı ve düşünmeden alınmış bir karar olduğunu
söyler Issabella'ya ve kesinlikle büyük bir yanlış
içinde; varsıl hazinesini toprağa gömen,
açgözlü zengin birinden daha çok açıktır kınanmaya
onun bu davranışı: kendisi için gerekli olanı
almadığı gibi, açmaz başkalarının da kullanımına.
Aslanlar kapatılmalıdır, ayılar ve yılanlar;
gizlenecek olan, güzel ve masum şeyler değil.

101

Keşif bütün anlatılanları dinler, yardım etmek için
deneyimsiz genç kıza,
sürüklenmesin diye yeniden geldiği eski yollara;
oturmuştu deneyimli bir kayıkçı gibi dümene,

ve hazırlamıştı kutsallarla bezenmiş görkemli bir masa,
vaazlar eşliğinde, Rodomonte'nin şerefine.
Ne ki alışık olmadığı için bu tür yiyeceklere Rodomonte
tadına bile bakmadı ve belli etti rahatsızlığını;

102

ardından boş yere keşişi durdurmaya,
çenesini kapatmaya çabaladı,
sonunda kaybetti sabrını, sardı boğazına
öfkeyle ellerini. Burada size de uzun gelebilir,
sürdürürsem eğer anlatacaklarımı,
en iyisi burada bitireyim bu kantoyu:
sonrasında benim de başıma gelir yoksa,
yaşlı papazın başına gelen, çok konuştuğum için.

29. *Kanto*

1

Ah dengesiz ve hastalıklı akli insanların! Hemen
fikir değiştirmeye ne kadar yatkınlar!
Kolayca deęiřtiriyoruz dūřüncelerimizi biz
insanlar, özellikle aşk yarasının açtığı horlama
içerenleri; gördüm önce Rodomonte'yi,
ölçüyü kaçırın ateřli bir dūřmanken kadınlara,
dinmeyecek gibiydi nefreti dedim
kendi kendime, hiç azalmayacak bu nefreti asla.

2

Soylu hanımlar, öyle bir gücendim ki haksız yere
sizi suçlamasına Rodomonte'nin;
ne kadar yanlış yaptığını göstermediğim sürece
bağışlamayacağım onu asla. Kalemim
ve mürekkekimle gününü göstereceğim ona,
ve herkes görecek ki onun yararına olurdu,
dilini koparıp da konuşamaması
hakkınızda, kötü sözler çıkmadan önce ağzından.

3

Aptal ve cahil biri gibi konuştu, yaptıklarından
belli değil mi zaten. Hepinize karşı öfke kılıcını
çekip çıkarmamış mıydı kınından, ayrım
gözetmeksizin iyiler ve kötüler arasında; ne ki
yetti bir bakış Issabella'nın onu yıkmak için yere,

değişti anında Rodomonte'nin fikri ve arzuladı onu
Doralice'nin yerine: görür görmez
kadını, kim olduğunu bilmeden önce.

4

Yeni bir tutku onu sarıp sarmaladığında,
Şaşmaz inancıyla Tanrı'ya kendisini adanmış kadının, aklını
çelmek için meyvesiz düşünceler
tomurcuklandı Rodomonte' nin aklında
Ama savundu onu keşiş, bir kalkan
ve zırh gibi, iffetli düşünceleri üstünde oyun
oynanmasın diye sağlam ve gerekçelerle
korumaya çalıştı kadını elinden geldiğince.

5

Günahkâr pagan katlandı büyük bir sıkıntıyla¹
bu yalancı kahraman rahibe; rahip ona çölüne
dönmesini söyledi kadınsız
ama boşuna; kendi zararına çalıştığı
belliydi olanca çıplaklığıyla,
ne ateşkes ne de barış yapmaya yanaşıyordu zındık:
tuttu onu sakalından öfkeyle, salladı
ve yoldu tüylerini eline geçirebildiği kadarıyla.

6

Arttı öfkesi tüm şiddetiyle, sardı kıskaç gibi
boynunu elleriyle; havada
döndürdükten sonra iki ya da üç kez, fırlattı
onu denize doğru. O rahibe ne oldu acaba,
ne diyeyim, bilmiyorum: çeşitli söylentiler
var hakkında birbirini tutmayan. Kimilerine
göre kayalara çarpıp paramparça olmuş,
baştan aşağı tutmaz olmuş bedeni;

¹ Bkz. 28, 1-4.

7

kimilerine göreyse, boylamış denizin dibini,
üç bin milden derine batıp ölmüş yüzmeyi
bilmediğinden, boş yere yalvarıp dualar
etmiş olsa bile; kimisi de görmüş göklerden
bir meleğin yardımına geldiğini ve
onu kıyıya çekip çıkardığını. Herkesin
yorumu kendine: ama doğru ama yanlış:
ne ki daha fazla yeri yok bu olayın benim gözümde.

8

Acımasız Rodomonte kurtulduktan sonra
bu geveze rahipten,
döndü biraz daha dingin bir yüzle,
mutsuz ve ürkmüş kadının yanına;
tam bir âşığın ses tonu ve konuşma biçimiyle,
kalbim, hayatım, avuntum, umudum sensin,
dedi ona ve daha birçok şey, hepsi
birbirini tamamlayacak iltifatlar yağdırdı.

9

Gösterdi acımasız savaşçı, herhangi
bir şiddet kullanmadan saygısını.
Âşık oldu Issabella'ya beyefendi kılığıyla,
yatıştırdı o her zamanki gururunu,
istese alabilirdi arzularının meyvesini
fakat istemedi kabuktan öteye geçmek;
Rodomonte'nin hoşuna gitmezdi bu,
Issabella kendi rızasıyla ona teslim olmadıkça.

10

Düşünüyordu nasıl yavaş yavaş ikna edeceğini
Issabella'yı, kendisine istediklerini vermeye.
Oysa Issabella bu bilinmeyen ve ıssız yerde, kedinin
tırnakları arasındaki fare gibi görüyordu kendini,

ve ateşin ortasında olmayı yeğliyordu daha önce;
içinden düşünüyordu sürekli, nasıl
koruyacaktı masumluğunu ve el değmemişliğini,
bu durumdan nasıl çıkacaktı ki?

11

Kendi elleriyle ölümüne gitmek istedi,
Düşündüğü buydu o acımasız barbar
istediğini elde edemedi önce, ki böyle
bir şey Zerbino'nun anısına ihanet olurdu,
Issabella'nın kollarında ölmüştü
zalim ve acımasız yazgısının sonucunda;
çünkü bu kadın sonsuz sadakat yemini etmişti,
içtenlikle, onun üzerine, iffetine dair.

12

Gördü Issabella bu pagan kralın zapt edilemeyen
arzularının gitgide arttığını ve bilemedi
ne yapacağını. Gayet iyi anlıyordu onun yüz
kızartıcı maksadını; geri çevirmekte
yetersiz kalacaktı bu arzularını. Kendi içinde
ölçüp biçerek düşüncelerini, buldu sonunda yolunu
kendisini savunmanın ve namusunu korumanın,
size tam nasıl olduğunu anlatacağım:

13

Kendisine önceden göstermiş olduğu
kibarlıktan yoksundu tutum ve sözleriyle
yaklaşmakta olan zalim Sarazen; ona şöyle dedi
Issabella: “Namusumu koruyacağıma dair
bana güven verebilerseniz ve her türlü kuşkumu
yok edecek olursanız eğer, karşılığında size
öyle bir şey vereceğim ki daha da değerli olacak
onurumdan, benden almak istediğiniz.

14

Bir anlık, bir parça haz için, kaldı ki öyle bir haz ki dünya onunla dolu; küçük görmeyiniz ebedî olabilecek bir mutluluğu; gerçek anlamda, öyle bir mutluluk ki yoktur benzeri dünyada bir daha. Bulabilirsiniz yüzlerce, binlerce güzel yüzlü kadında istediğinizi, aradığınızı, ama kim verebilir size benim verebileceğimi, dünyada azdır o kişi ya da hiç yoktur belki de.

15

Bir bitki, adını duymuştum ve gelirken gördüm onu yol boyunca, biliyorum, onu nerede bulacağımı; o otu kaynatacaksın sarmaşık ve sedefotuyla birlikte servi odunu ateşinde; ardından iyice sıkacaksın temiz ellerle ve suyunu çıkartacaksın, her kim bu suyla üç kez yıkanacak olursa, çelik gibi sağlam olur ve işlemez artık tenine kılıç, yakmaz artık ateş bedenini.

16

Diyorum ki eğer üç kez yıkanacak olursa bir kimse, bedeni yara almayacaktır tam bir ay boyunca, otuz günde bir yinelemek gerekir işlemi, çünkü daha fazla sürmez etkisi. Biliyorum hazırlamayı bu mucizeler yaratan iksiri, ve göreceksiniz bugün onu deneyince, bir yanlış yapmazsam eğer hazırlarken, memnun kalacaksınız, bugün tüm Avrupa bu iksiri kullanmakta.

17

Bunun karşılığında sizden sadece şunu istiyorum ki dininiz üzerine bana yemin ediniz, ne konuşmalarınızla ne de davranışlarınızla namusuma leke sürmeyeceksiniz.”

Böyle söylediğinde saygı duydu Rodomonte,
Issabella'ya, çünkü Rodomonte epey arzulamıştı
dokunulmazlık sağlayacak bu iksiri,
kıza beklediğinin çok daha ötesinde söz verdi:

18

Rodomonte duracaktı sözünde bu mucizevi iksiri
deneyinceye kadar; bu arada çaba gösterecekti
hiçbir eylemde bulunmamak ve şiddet
uygulamamak için. Verdiği sözde durmayı pek de
düşünmüyordu, çünkü ne korkusu, ne de saygısı
vardı Tanrı'ya ya da azizlere karşı;
ve sözünde durmamak konusunda,
yalancı Afrika'da kimse su dökemezdi eline.

19

Yine de yemin etti Issabella'ya Algeri kralı
binlerce kez, ona zarar vermeyeceğine dair,
yeter ki o suyu hemen ona sağlasın,
Cigno ve Aşil gibi onu da güçlü kılsın diye.
Kentten, köyden uzakta, dik yamaçlarda
ve karanlık vadilerde topladı Issabella
o bitkileri; Sarazen bir an olsun
bırakmadı onu yalnız ve dibindeydi her an.

20

Yeterli miktarda topladığında değişik
alanlardan bitkiyi kökleriyle ve köksüz,
döndüler geç vakit Rodomonte'nin
evine; bu namus örneği kadın, gecenin
geri kalanını harcadı tüm dikkatiyle
bu otu kaynatmaya: tüm bu işleri
ve gizemli etkinliğini sürdürürken
Algeri kralı da bulundu hep yanında.

21

Onunla birlikte olan birkaç hizmetçisiyle
geceyi zar atarak geçirdi Rodomonte,
dar bir odaya kapandıkları için
yanlarındaki ateşin sıcağından ötürü
öyle susuyordu ki dikiyordu kafasına şarabı,
ve içti ardı ardına iki fıçı *greco* şarabını;
Rodomonte'nin adamları, bazı yolculardan
çalmışlardı bir ya da iki gün önce.

22

Rodomonte'nin içme alışkanlığı yoktu
çünkü dini içkiyi ona yasaklamıştı; ne ki
bu kutsal şarabı tattığından beri nektar
ve manna hiç kalırdı onun yanında.
Sarazen geleneğini hiçe sayarak dolaştırdı
elden ele büyük kupalar ve şişeleri, indirdiler
dolu dolu şarabı mideye, herkes sırayla dikti
kafasına ve döndü hepsinin başı tornaya girmiş gibi.

23

Bu arada Issabella aldı ocaktan bitkileri
kaynattığı tencereyi ve dedi ki Rodomonte'ye:
“Sözlerimi havaya söylemediğim açıkça
belli olsun diye, doğruyu yalandan ayırt etmek,
cahil halkı aydınlatmak için, başkasının değil,
şimdi kendi bedenim üzerinde deneyip
göstermek istiyorum sana hemen şimdi
doğruluğunu kanıtlamak için söylediklerimin.

24

Bugün bu kutsal suyu üzerinde deneyen ilk kişi
olmak istiyorum, içine herhangi bir ölümcül zehir
koyup koymadığıma dair sendeki kuşkuyu yok
edeceğimi düşünüyorum. Yıkanacağım bununla

baştan aşağı boynumdan ta göğsüme kadar: sonra kullanacaksın sen kılıcını bana karşı var gücünle, göreceksin ne kadar etkili olduğunu bu suyun, ve kılıcının işe yarayıp yaramadığını.”

25

Yıkandı dediği gibi ve mutlulukla sundu düşüncesiz pagana çıplak boynunu, belki de şarabın etkisiyle olmuştur düşüncesizliği adamın; karşı koyamazdı kalkan ve miğfer bile böylesine sarhoş bir adama. Vahşi adam inandı kadına, çıktı öne ve keskin kılıcıyla öyle kuvvetli vurdu ki ayırdı, bir zamanlar Amore’nin sığınağı olan kafasını bedeninden kadının.

26

Üç takla attı kadının başı, duyuldu açıkça son soluğunu verirken Zerbino adının ağzından çıktığı. Bulmuştu işte Sarazen’in elinden kurtulacağı bir yol. Ey güzel ruh, iffetine bağlılığını ki adını mumla arasan bulamazsın artık zamanımızda, tuttun önde, yaşamından ve genç yaşından;

27

huzur içinde git, ey güzel ve yüce ruh! Eğer sözlerimin bir hükmü varsa, ne kadar da istekli bir biçimde kendimi yoruyorum, gör, tumturaklı ve süslü sözler söylemek için, çünkü binlerce binlerce yıl, belki de daha fazla işitsin diye tüm dünya senin soylu adını. Huzur içinde git o ulaşılmaz gökyüzüne, örnek olsun bu son davranışın diğer tüm kadınlara.

28

Bu benzeri görülmemiş ve olağanüstü eylemini gören Tanrı çevirdi bakışlarını yeryüzüne ve şöyle dedi:
“Seni daha fazla kutsuyorum Romalı Lucrezia’dan ki onun ölümü Tarquinio hükümrانlığının sonunu hazırlamıştı; bu nedenle bir yasa çıkarmayı düşünüyorum, benim değişmez yasalarım ek olarak, o el değmeyen suyun adına yemin ediyorum ki uğramayacaktır hiçbir değişikliğe yüzyılların ardından.

29

Gelecekte senin adını alacak olan biri müthiş bir zekâya sahip olacak; güzel, kibar ve bilge olarak ulaşacak gerçek dürüstlüğün doruk noktasına: konu olacak yazarlara övgüleri için böylesine seçkin ve değerli bir adın varlığını; Parnasso, Pindo ve Elicone üzerinde yankılanacak Issabella’nın adı.”

30

Böyle söyledi Tanrı, hava dinginleşti çevrede, deniz hiç olmadığı kadar duruldu. Issabella’nın kutsal ruhu ulaştı Venere’nin mertebesine ve girdi sevgilisi Zerbino’nun koynuna. Kaldı yeryüzünde utanç ve yüz karasıyla bu zalim ve merhametsiz adam, Breusse’nin yeni kopyası, o kadar şarap içtikten sonra; vardı yanlışının farkına ve yaşadı acısıyla baş başa.

31

Issabella’nın o melek ruhunu huzura kavuşturmak ya da bir parça mutlu etmek için, onu ölüme yollayan biri olarak, yaşatmak istiyordu en azından anısını.

Niyetini gerçekleştirmek adına,
yaşadığı ve kadını öldürdüğü yeri,
o kiliseyi² bir anıt mezara dönüştürmek istedi,
nasıl yaptığını size hemen anlatacağım.

32

Her yerden oraya getirdi duvarcılarını,
duvarcılarını kimi seve seve, kimi korkudan geldi,
sonunda altı binden fazla insan topladı,
civardaki dağlardan büyük kayalar indirtti
ve onlarla kocaman, dağ gibi bir yapı oluşturdu
yüksek bir temelin üstüne,
baştan aşağıya kadar doksan kulaçtı yüksekliği,
tam merkezine iki âşığı koydu, kilisenin içine yerleştirdi.

33

İmparator Adriano'nun Tiber nehri kıyısında
inşa ettirdiği görkemli kaleye
benziyordu neredeyse; gömütün yanında
yüksek bir kule yaptırdı Algeri Kralı,
orada yaşamak istiyordu belli bir süre;
ardından bir köprü, iki kulaç genişliğinde, yakından
geçen nehrin üzerine. Köprü uzundu ama,
öyle dardır ki iki at güçlkle geçerdi yan yana.

34

Yan yana gelen iki at, ya da karşı yönlerden gelen:
ne bir korkuluk ne de bir parmaklık vardı,
yan taraflarında,
kolaydı düşmek suya iki taraftan da.
Buradan geçiş pahalıya mal olacaktı
hem pagan, hem Hristiyan şövalyelere,
söz verir, Issabella'nın gömütünü süsleyecektir
ele geçirdiği binlerce silahla.

2 Bkz. 28, 93, 1.

35

On gün içinde, belki daha kısa bir sürede
 tamamlandı nehir üzerindeki köprünün yapımı;
 ama hem mezar hem de kule, tepesine kadar
 o kadar da çabuk inşa edilemedi; öyle bir
 yükselmişti ki kule, gözcülük yapabilsin diye
 bir nöbetçi dikmişti oraya sürekli,
 köprüye gelen her atlıyı,
 borazaniyla haber versin diye Rodomonte'ye.

36

Silahını kuşanıyordu Sarazen; kimi zaman bir kıyıda,
 kimi zaman öteki kıyıda bekliyordu;
 kulenin bulunduğu yerden geliyorsa savaşçı,
 Alger kralı karşı taraftan çıkıyordu karşısına.
 Savaş alanına dönüyordu köprü;
 bir parça dışına çıkınca atın ayağı köprüden,
 yuvarlanıyordu suya; su derindi ve yüksekti debisi,
 yoktu dünyada bir başka benzeri böyle bir tehlikenin.

37

Sarazen şöyle düşünüyordu: düşme tehlikesi
 nerdeyse kaçınılmazdı, köprüden düşecek
 olursa baş aşağı kavga sırasında,
 çok su yutmak zorunda kalacak ve arınacaktı
 içtiği şarapların günahından;
 su, şarabın hararetini gidereceği gibi, arındıracaktı
 sanki kendisini günahlarından, eliyle
 ve diliyle şarabın etkisiyle işlediği.

38

Birkaç gün içinde pek çok şövalyenin düşmüştü
 yolu köprüye, geçmek için, bazıları ana yoldan
 varıyordu oraya, çünkü İtalya'ya ya da İspanya'ya
 gitmekte olanlar için daha kestirme bir yol yoktu;

kimileri de cesaretlerini ve gururlarını kanıtlamak için oradaydılar, yaşamlarından kıymetli olan. İnaniyordu herkes orada zafer kazanabileceğine, oysa bırakıyordu silahlarını ve pek çoğu da yaşamını.

39

Ölenler eğer pagansa, zevk duyuyordu zırhlarını ve silahlarını almaktan Rodomonte, ve bunların üzerine kimin olduklarını isimleriyle kazıyordu, sonra da onları asıyordu Issabella ve Zerbino'nun anıtına: oysa tutsak ediyordu yenilen Hristiyanları; bana öyle geliyor ki sürüyordu onları Algeri'ye. Çılgın Orlando oraya geldiğinde henüz bitmemişti inşaat işleri.

40

Çıkageldi raslantıyla Çılgın Orlando da bu taşkın nehrin kıyısına, size sözünü ettiğim bu yere, acele ediyordu Rodomonte işleri bitirmek için, ne kule, ne de mezarın yapımı bitmişti, köprü de tamamlanmış sayılmazdı: kuşanmıştı baştan aşağı, miğferi dışında tüm silahlarını, tam orada hazır bekliyordu, Orlando nehre, yani köprüye ulaştığı o anda.

41

Öfkesinin etkisiyle Orlando ileri çıktı, girişi kapatan engeli aştı ve köprü boyunca koşmaya başladı. Endişeli bir ifadesi vardı Rodomonte'nin; dikildi büyük kulenin önünde, ve bağırıp uzaktan onu tehdit etti bulunduğu yerden ve çıkarken onun karşısına tenezzül etmedi kılıcını kullanmaya: "Yüzsüz, can sıkıcı adam, orada kal, ukala, münasebetsiz köylü!

42

Sadece beyefendiler ve şövalyeler için inşa edildi
bu köprü, senin için değil sersem adam.”
Derin düşüncelere dalmış olan Orlando ilerledi
yine de, Rodomonte’nin sözlerini duymazdan geldi.
“Bu deliyi cezalandırmak gerek.” dedi içinden pagan,
ve ilerledi güçlü bir arzuyla,
o nehrin sularını boylasın da görsün gününü,
düşünemedi karşısındakinin nasıl karşı koyacağını.

43

O anda bir de hoş bir genç kız geçmek için
köprüden varmıştı o nehre.
Süslenip püslenmişti, güzeldi yüzü,
bilge ve kendini bilen biriydi görünüşüyle.
(Anımsarsanız Efendim, bu o kadındı,
her yola girip çıkmıştı, sevgilisi
Brandimarte’nin izlerini arıyordu Paris’in
dışında, ki oradaydı gerçekte.)

44

Köprüye vardığında Fiordiligi
(genç kızın adı buydu) onu nehre atmak
isteyen Rodomonte ile kavgaya
tutuşmuştu Orlando. Kont Orlando’yu
çok iyi bilen bu kadın, tanıyıverdi
onu duraksamadan:
şaşkınıktan donakaldı onu,
cılglınlığın sürüklediği çıplak halde görünce.

45

İzlemek için durdu bu iki çok güçlü adamın
aşırı öfkesinin ne gibi sonuçlar doğuracağını,
birbirlerini köprüden atmak için
uğraşıyorlardı tüm güçlerini koyarak ortaya.

“Nasıl olur da bir deli böylesine becerikli olabilir?”
diyordu kendi kendine dişlerinin arasından
mağrur pagan; bir yandan öbür yana dolanıp
duruyordu öfke ve kibirle dolu.

46

İki eliyle yakalamaya çalıştı düşmanını, ona yarar
sağlayacağını düşündüğü noktadan; bir sağ ayağından
girişti, bir sol ayağından ustalıkla, ya bacaklarının
arasından ya da dışardan bacaklarının rakibinin.
Orlando’nun etrafında Rodomonte dönüp duruyordu,
budala bir ayıya benziyordu, düştüğü ağacı
kökünden sökmeye çalışan, sanki tüm kabahat
ağacınmış gibi ona kızıyor ve ateş püskürüyordu.

47

Aklını nerede unuttuğunu bilmediğim Orlando
olanca gücünü kullanıyordu, öyle muhteşem
bir güç ki tüm evrende ya bulamaz
ya da çok az rastlarsınız bir benzerine;
Düştü sırtüstü köprünün üstünden,
ona sarılan paganla birlikte.
Her ikisi de boyladı nehrin dibini,
kocaman bir su kitlesi fışkırdı havaya, inledi kıyıları.

48

Su birini diğerinden koparıp ayırdı hemen,
Orlando çıplaktı, bir balık gibi yüzdü suda:
bir yandan kollarını, bir yandan ayağını
çırparak vardı kıyıya; sudan çıkar çıkmaz
başladı koşmaya, sonucunun ne olduğunu
öğrenmeden bu kapışmanın. Üstündeki zırh
yüzünden yüzmekte zorlanan pagan ise
yavaş yavaş ve güçlükle döndü kıyıya.

49

Bu arada Fiordiligi güvenli bir biçimde,
geçmişti köprüyü;
inceledikten sonra mezarın dört yanını
sevgilisi Brandimarte'den bir iz var mı diye,
ne silahlarını ne de giysilerini gördü,
umdu onu bulacağını başka bir yerlerde.
Konttan söz etmeyi sürdürürsek bıraktı ardında,
çılginca koşarak nehri, köprüyü ve kuleyi.

50

Delilik olur Orlando'nun çılgınlıklarını tek tek size
anlatmaya kalkmak, öyle çok şey var ki anlatılacak,
bilmem, ne zaman biter anlatmaya kalkarsam;
ne ki seçeceğim sizler için seçkin bir iki tanesini
koyarak dizelerime, kantoma uyup
uymadığına bakarak. Elbette unutmayacağım
bir başka inanılmaz bir çılgınlığını anlatmayı,
Pirenelerde, Tolosa yakınlarındaki.

51

Geçti kont, Fransa'da birçok kasaba ve köyden,
aşırı öfkesinin etkisinde;
ulaştı sonunda Pirene'lerin zirvesine,
ki o sıradağlar ayırıyordu Fransa'yı
Tarracon'lardan; çevirdi yüzünü sürekli batıya,
güneşin battığı yere doğru,
ve ulaştı burada dar bir patikaya,
derin bir vadiye doğru dikine uzanan.

52

Orlando iki genç oduncuya rastladı yolda
sırtı odun yüklü bir eşek vardı
önlerinde; bakarak onun davranışlarına,
ayrımına vardılar hemen, kafasının sağlıklı

bir akıldan yoksun olduğuna. Bağıldılar ona,
tehdit ettiler, ya kenara çekilmesini
ya da dönüp gitmesini söylediler ona
kendilerine yol vermek için.

53

Söylenen sözlere başka bir karşılık vermedi,
şiddetli bir tekme atmaktan başka,
eşegin tam göğsünün ortasına
görülmemiş bir güçle; eşek öyle bir zıpladı ki
havaya onu gören göklerde uçan bir kuşa
benzetirdi. Bulunduğu tepenin zirvesinden
bir mil uzaklıkta bir başka tepenin üstüne
düşüverdi zavallı hayvancağız.

54

Atıldı şiddetle iki gencin üzerine, bunlardan biri
aklını kullanmaktan çok şansından ötürü, fırladı
korkudan atladı iki otuz kulaçtan derin
o sarp kayalıklara hızla. Düşerken tam
yolun yarısında kökboyası ve ot karışımı
bir makinin yumuşak kollarında buldu kendisini;
atlattı tehlikeyi yüzünde birkaç sıyrıkla, bedeninin geri
kalanında kırık çıkık olmadan.

55

Diğer oduncu ise attı kendisini kayalıkların
bir uzantısına, çıktıktan sonra tepeye
bir yol bulabilirim umuduyla, onu deliden
kurtaracak. Ama oduncunun
hayatta kalmasını istemeyen Orlando,
yakaladı ayaklarından onu tırmanırken
yukarıya doğru, açtı kollarını olabildiğince,
ve tuttu adamı iki parçaya ayıracak biçimde;

56

öyle bir yakalamıştı ki adamı, görenler bilir,
tıpkı doğan ya da şahinin taze yiyecek
bulabilmek için balıkçıl ya da tavuğun
üstüne yaptığı pike gibi atlamıştı adamın üstüne.
Yazgısından ötürü olacak, sağ kalan ötekisi,
boynunu kırma pahasına atlamıştı yardan aşağı,
bu mucizeyi diğerlerine öyle bir anlattı ki sonradan,
ağızdan ağza Turpino'ya da ulaştı, o da yazdı bizlere.

57

Böyle başka inanılmaz maceralarla
aştı dağları.
Oradan oraya dolandıktan sonra, sonunda
vardı öğleye doğru İspanya topraklarına
ve yol aldı deniz boyunca,
Tarracona etrafındaki kıyıları ıslatan:
çılgınlığına boyun eğmiş olduğundan, düşündü
bu kumsalda bir çukur açıp içine girmeyi.

58

Güneşten biraz korunabilmek için
kuru ve ince kumların içine sokuldu.
Öylece dururken bu halde,
güzel Angelica ve eşi Medoro çıkageldi oraya,
(daha önce anlattığım gibi)³
dağlardan inmiş, İspanya kıyılarına ulaşmışlardı.
Bir kulaç yakınına kadar gelmişti Angelica,
çünkü henüz ayrımına varamamıştı adamın.

59

O kişinin Orlando olacağı geçmezdi Angelica'nın
aklının ucundan: çünkü çok farklıydı her zaman

3 Bkz. 19, 42, 1-7.

olduğundan. Aklını yitirdiği günden beri çıplak
geziyordu sürekli, güneşte ve gölgede; güneş gören
Siene'nde doğmuş olsaydı eğer, ya da
Garamantilerin tanrı Ammone'ye taptıkları yerde,
ya da büyük Nil nehrinin doğduğu dağlarda,
şimdikinden daha fazla kararmazdı herhalde teni.

60

Gözleri çukurlarına kaçmıştı sanki başında,
zayıflamıştı yüzü, kuru bir kemiğe benziyordu
soluk rengiyle ve diken dikendi darmadağın
olmuş saçları; gür, ürkütücü ve çirkin
sakalının yanı sıra. Angelica onu görür görmez
döndü gerisin geriye titreyerek,
titriyordu baştan aşağı ve bir çılgılık attı gökyüzüne,
yardım dilemek için koştu sevgilisi Medoro'ya.

61

Çılgın Orlando onu fark eder etmez,
fırladı yerinden kızı alıkoymak için;
çok hoşuna gitmişti Angelica'nın tatlı yüzü,
yeniden olmuştu arzularının esiri.
Kadını sevip saydığına dair tüm anılar
yerle bir olup, paramparça olmuştu artık.
Koştı kızın ardından, ayrılmadı dibinden
bir köpeğin avının peşinden koştuğu gibi.

62

Genç Medoro gördüğünde bu delinin
kadını izlediğini, sürdü atını onun üzerine,
ve aynı anda vurdu, yaralamak istiyordu,
ona arkasını döndüğünü görür görmez.
İnandı kafasını gövdesinden ayırabileceğine:
ama karşılaştı kemik misali sert bir deriyle,
dahası, çelikten bile sert; hiçbir silah
işlemezdi Orlando'nun bedenine büyüünün etkisiyle.

63

Sırtından vurulduğunu duyumsar
duyumsamaz, Orlando döndü ve dönerken
sıktı yumruğunu, hiçbir ölçüye sığmayan
gücüyle vurdu, yaraladı Medoro'nun atını,
ki Orlando'nun üstüne sürmüştü.
Kafasına vurdu ve parçaladı
cam gibi, öldürdü hayvanı: döndü yeniden
önünde kaçmakta olan kadına.

64

Angelica koştu aceleyle, atına vurdu kırbaçla,
ve ardı ardına mahmuzladı hayvanı; yaydan fırlayan
oktan daha hızlı gidiyordu, gidiyordu ama
yavaş gidiyormuş gibi geliyordu ona, tek düşüncesi
kaçmak olduğu için. Birden anımsadı parmağındaki
yüzüğü, onu kurtarabilirdi, attı yüzüğü ağzına:
Sihirli gücü sayesinde yüzük onu kaybetti
gözlerden, bir üflemeyle sönen mum ışığı gibi.

65

Ya korkudan ya da yüzüğü çıkartıp ağzına atarken
dengesini kaybettiğinden;
ya da atın tepetaklak olmasından ötürü,
hangisinden desem bilmiyorum,
yüzüğü ağzına attığı anda,
kaybolmuştu ortadan o güzel yüzü,
ayakları havalanmış, düşmüştü sırtüstü eyerinden,
kumda bulmuştu kendini ters dönmüş vaziyette.

66

İki parmak daha yakınına düşmüş olsaydı kumda,
sarmaş dolaş olarak kalacaktı o deliyle ve bir
darbeyle söküp alacaktı yaşamını ondan;
ne ki o anda şansı yaver gitmişti. Daha önce de

olduğu gibi Angelica'nın başka bir hayvan bulması gerekiyordu hırsızlık yapmak pahasına; çünkü geri getiremeyecekti kumsalda şövalyenin önünden kaçıp giden atını.

67

Endişelenmeyiniz, gereğini yapabilecek biriydi Angelica kendisi için; biz Orlando'yu izleyelim: kadın kendini gizlediği için ondan, dindirememişti öfkesinin şiddetini. İzler hayvanı bomboş kumsalda, giderek yaklaşır hayvana, neredeyse dokunacaktır elini uzatsa, ve kavrar yelesinden en sonunda, başarır durdurmayı atı ve alıkoyar yanında.

68

Bir başkasının ancak bir kadını kucaklayabileceği çok daha büyük bir coşku ve heyecanla kucakladı atı: ayarladı dizginleri ve gemini, ve bir sıçrayışta oturdu eyerine; sürdü atı binlerce mil dörtnala, dur durak bilmeksizin, bir o yana bir bu yana. Ne eyerini ne de dizginlerini indirdi yere, ne kuru ot, ne saman tatmasına izin verdi karnını doyurmak için.

69

Atlamak isterken önüne çıkan hendeği sıçradı havaya, altüst oldu atıyla birlikte, ona hiçbir şey olmadı, ne de duyumsadı herhangi bir sadme, ama zavallı at hendeğin dibini boyladı ve omzu çıktı. Orlando bulamadı bir yolunu onu hendekten çıkarmanın, sonunda omuzlayıp hayvanı çıktı hendekten ve tüm bu yükü ilerledi, tam üç ok atımı kadar.

70

Bu yük ağır geliyordu ona, hissediyordu bunu, indirdi atı yere ve çekmeye başladı onu dizginlerinden. Aksayarak ve yavaş adımlarla izliyordu hayvan onu; “Yürü,” diyordu Orlando hayvana ama boşuna. Dört nala koşarak gitmiş olsaydı bile peşinden, yetmezdi bu delinin arzularını doyurmaya. Sonunda çözdü yularını başından ve bağladı onu arkasından atın sağ ayağına.

71

Çeke çeke götürmeye başladı sürükleyerek, kendisini daha rahat izleyebileceğini söylerken; batıyordu yerdeki taşlar sağına soluna, kimisi derisini yüzüyordu, kimisi koparıyordu yelesini bu zorlu yolculukta. Böyle kötü bir macera yaşayan hayvan dayanamayıp öldü sonunda çektiği işkence ve sıkıntıdan ötürü. Orlando onu umursamadan koşuyordu neredeyse, adımlarını yavaşlatmadan aceleyle.

72

Ölmesine rağmen vazgeçmedi sürüklemekten hayvanı arkasından, batıya doğru hızlı yolculuğunu sürdürürken; evleri ve köyleri yağmaladı sürekli, yemek ihtiyacını karşılamak istediğinde; meyve, et ve ekmek çaldı insanlardan ve zor kullandı onlara karşı: öldürdü birini, sakat bıraktı diğerlerini; durakladı kısa süreliğine ve hep devam etti yoluna.

73

Böyle davranacaktı kadına ya da belki biraz daha insaflı, kadın ondan saklanmamış olsaydı eğer, siyahı beyazdan ayırt etme yetisi kalmamıştı artık, kötülük yaparken iyi bir şey

yaptığını sanıyordu. Lanet olsun bu sihirli yüzüğe,
ve onu kadına armağan eden şövalyeye!
Bu yüzük olmasaydı, Orlando öcünü almış
olacaktı aynı anda binlercesinden.

74

Sadece onu değil, tüm kadınları
eline geçirmiş olacaktı Orlando;
hepsi vefasız çıkmıştı onun gözünde;
yoktu aralarında zaten bir parçacık iyi olanı.
Başta kadınlar için iyimserlikle söylediklerime ters düşme-
mek için, ipin ucunu kaçırmadan
burada kesmek ve bir başka kantoya ertelemek istiyorum
söyleyeceklerimi, dinleyenleri sıkmamak için.

30. *Kanto*

1

Akıl bırakırsa kendini savunmasız, öfke
ve hiddete karşı ve kör çılgınlık
çıkarırsa öne eli ya da dili, gücendirecek
kadar dostları; ağlansa da sızlansa da
kapatılamaz açılan yara. Yazıklar olsun bana!
Kahrediyorum kendime ve acı çekiyorum
boş yere, bir önceki kantomun son dizelerinde,
öfkeyle söylediklerimden ötürü.

2

Ne ki hastalıklı birine benzetiyorum kendimi,
onca zaman katlandıktan sonra acıya,
daha fazla direnci kalmadığında, boyun eğer ya
öfkeye ve başlar lanet okumaya sağa sola,
tıpkı onun gibi. Sonunda acı diner, kötü sözlere
neden olan öfke son bulur ve tövbe eder,
kızgınlıktan ötürü, pişmanlık duyar insan:
ama yine de söylenen sözler geri alınamaz.

3

Kadınlar, sığınıp nezaketinize, bağışlanmayı
umuyorum sizden. Bağışlarsınız herhalde beni,
yenik düştüm şiddetli tutkuma, çılgınlık ettim.
Suç bende değil düşmanımda, soktu
beni bu hallere ki sanmam, düşmem bir daha bundan

kötüsüne; kadındır bana bu sözleri söyleten,
acımdan ötürü; Tanrı tanıktır onun haksız olduğuna
bu konuda ve sevdiğim kişi de odur.

4

Yoktur Orlando'dan aşağı kalır yanımla;
benim de en az onun kadardır bağışlanmak hakkım,
dolaştı aylak aylak, kimi zaman dağda kimi zaman
ovada, geçti tüm krallığını Marsilio'nun baştan sona,
sürükleyerek ardından günlerce ölü kırsaklı,
nasılsa çıkmadı karşısına hiçbir engel;
ne ki vardığında koca nehrin denize karıştığı deltaya,
bırakmak zorunda kaldı leşi olduğu gibi, geldiği yerde.

5

Bir su samuru gibi yüzmeyi bildiğinden,
girdi ırmağa ve çıktı karşı kıyıya.
Rastlar atının üzerinde giden bir çobana,
atına su içirmek için inmişti ırmağa. Orlando
çıkış olmasına karşın yalnız, tek başına ve çıplak,
adamın karşısına, adam çekinmemişti ondan.
“Senin atını benim kırsakla
değiştirelim,” demişti çılgın adam çobana,

6

“Göstereyim onu sana buradan, eğer istersen;
karşı kıyıda uzanmış yatıyor cansız:
sen onu tedavi ettirebilirsin daha sonra;
yoktur başka bir kusuru şikâyetime neden olan.
Başka birkaç şeyle birlikte verebilirsin bana atını:
lütfen in aşağıya ondan, bu at bir hayli gitti hoşuma.”
Güldü çoban ve yanıt bile vermeden ilerledi
akarsu geçidine ve uzaklaştı bu deliden.

7

“Atını istiyorum! Hey, duymuyor musun?”
 diye bağırdı Orlando kızgınlıkla yaklaşarak ona.
 Sıkı ve sağlam düğümlü bir sopası vardı
 bu çobanın beraberinde ve vurdu bununla şövalyeye.
 Kont hiddet ve kızgınlıktan döndü deliye,
 ve göründü hiç olmadığı kadar acımasız.
 İndirdi çobanın kafasına bir yumruk,
 kırdı boyun kemiğini ve öldürüp serdi onu yere.

8

Bindi ata ve ilerledi farklı yollardan rastgele,
 başıboş, aylak aylak, yağmaladı başkalarının
 mallarını. Ata ne ot verdi, ne arpa; düştü
 birkaç gün içinde güçten ve yığılıp kaldı olduğu
 yerde hayvan. Ama Orlando yaya kalmadı
 hiçbir zaman, buldu onca binek hayvanı, üstüne
 binebileceği, ne kadar bulduysa, o kadarına
 bindi atların, öldürüyordu sahiplerini de.

9

Sonunda ulaştı Malaga’ya ve olanlar oldu orada,
 başka yerde yaptığından çok daha zarar verdi:
 halkı yağmalamanın da ötesinde, perişan etti
 insanları, yakıp yıktı her tarafı; ne şimdi, ne de
 bundan sonraki yıllarda yerine konulamayacak
 kadar; öldürdü binlerce insanı bu tehlikeli deli,
 yerle bir etti ve yaktı, yıktı birçok haneyi,
 kentin üçte birinden fazlası harap olmuştu şimdi.

10

Yola çıktı oradan, geldi Zizerra
 denilen bir kente, boğazında yer alıyordu
 Zibeltarro ya da Zibelterra’nın, mı desem,

iki adı da kullanıyorlardı: orada, limandan
demir almakta olan bir tekne gördü,
içi zevk düşkününü insanlarla dolu, eğlenmeye
hazırlanıyorlardı sabah melteminin esintisinde,
henüz çok dingin bir deniz üstünde.

11

Deli başladı bağırmaya “Beni de alın!” diye,
tekneye binme arzusu doğmuştu içinde.
Ne ki bağırış çağırışları boşunaydı;
çünkü onun gibi bir ağırlık gönüllü kabul edilemezdi
güverteye. Tekne öyle bir hızla gidiyordu ki suda,
göçmen kırlangıçları andırıyordu. Orlando
vurdu atına, dehledi ve mahmuzladı hayvanı ve ucu
topuzlu demir sopasıyla kırbaçlayarak itti onu suya.

12

Sonunda at girdi suya zorla, istemeye istemeye,
diremse ve harcasa da tüm çabasını boşuna:
dizleri girdi suya önce, sonra sağrısı, karnı
ve kafası, güç bela görülüyordu dışarıdan hayvan.
Ummuyordu geriye dönmeyi artık, kafasına
kulakları arasından değneklerle sürekli vurulduğu için.
Zavallı hayvan! Bu yolculuk sırasında ya boğulacaktı
ya da aşarak denizi çıkacaktı Afrika kıyılarına.

13

Ne arkasını ne bordasını görüyordu Orlando
artık teknenin ki kuru karadan onu çekip
sürüklemişlerdi denize; öyle uzaktaydı ki artık
tekne, saklıyordu onu, suya batmış Orlando’nun
gözlerinden, denizde kabaran dalgalar: Yine de
ısrarla soktu atını dalgaların arasına, çünkü kesinlikle
kararlıydı geçecekti bu denizi. At gömüldü sulara, kaldı
soluksuz, vazgeçti yüzmekten ve can verdi hayvan sonunda.

14

Boyladı denizin dibini ve sürükleyecekti Orlando'yu
da ölü bedeniyle birlikte neredeyse, beriki çırpınıp
kalmasaydı eğer suyun yüzünde. Devinip duruyordu
bacaklarıyla, kulaç atıyordu birbiri arkasına,
üflüyor ve geri itiyordu dalgaları yüzünden.
Hava güzel ve deniz dingindi: ne ki daha fazlası
gerekiyordu, dalgalar biraz daha büyümüş
olsaydı eğer, şövalyenin cansız bedeni kalırdı suda.

15

Ne ki delileri gözeten Fortuna, Setta
kıyılarına kadar sürükledi onu denizden,
kent in duvarlarından iki atımlık ok
uzaklığındaydı bu sahil. Yürüdü deniz
boyunca rastgele günlerce, acele acele
gidiyordu doğruya doğru; ta ki uçsuz bucaksız
sahilde kara derili insanlar ordusunun
konakladığı yere varıncaya kadar.

16

Bırakalım şövalyeyi aylak aylak dolaşsın sahilde:
yeri geldiğinde söz edeceğim yine ondan.
Angelica'nın başına neler geldi Efendim,
delinin elinden kıl payı kurtulduktan sonra;
dönmek için uzaklardaki ülkesine, iyi bir gemi
ve en uygun zamanı nasıl buldu ve Hindistan krallık
asasını Medoro'ya nasıl verdi; belki onu
benden daha iyi anlatacak birileri çıkacaktır bir gün.

17

Başka bir çok şey söylemek niyetindeyim,
bu nedenle, bu konuyu sürdürmek umurumda
değ il artık. Anlatmak istiyorum Tartaro¹ ile

1 Mandricardo.

ilgili güzel öykümü, düşmanını² geri
püskürttükten sonra tadına varmaya çalışıyordu
o güzel sevgilisinin; kalmamıştı onun bir dengi
Avrupa üzerinde, Angelica çekip gittikten
ve iffetli Issabella göğe yükseldikten sonra.

18

Aslında mağrur Mandricardo, güzel kadının onun
lehine verdiği kararın ardından pek de tadına
varamıyordu tam anlamıyla yaşamın; çünkü daha
başka sorunları vardı: Birisi genç
Ruggiero sorunuydu, vermiyordu ona çünkü
Hektor'un beyaz kartal simgeli kalkanını; diğer
sorun ise Sericana'nın ünlü kralıyla³ ilgili olanıydı,
o da Durindana'yı geri istiyordu.

19

Zorlandı Agramante, çözemedi, ne de
Marsilio çözebildi onunla birlikte bu arapsaçını:
tek başına ikna edemediği gibi, biri diğeriyle
arkadaş olsun diye; dinletemedi sözünü
Ruggiero'ya, Mandricardo'ya bırakması için
antik Troya kalkanını; ya da Gradasso izin versin,
kılıcı kullansın diye Mandricardo; biri ve öteki
anlaşmazlık çözümleninceye kadar en azından.

20

Ruggiero istemiyordu girmesini onun
bir başka savaşa, kendisine ait olan kalkanla;
ne de Gradasso istiyordu, kendisi dışında
bir başkasıyla savaşmasını Mandricardo'nun,

2 Rodomonte.

3 Gradasso.

o şanlı kılıçla Orlando'nun üzerinde taşıdığı.
“Öyleyse görelim bakalım,” dedi Agramante,
“talih kuşu kimin başına konacak,
uzun söze gerek yok, Fortuna ne derse o olacak.

21

Benim daha çok mutlu olmamı istiyorsanız eğer
size daima minnettar kalayım diye,
aranızdan savaşıacak kişi için kura çekiniz;
ne ki bir şartım var: ilk kimin adı çıkarsa
iki sorunu birden üstlenecek ve ikisi için
birden savaşıacak: yani kazanırsa eğer,
arkadaşı için de kazanmış olacak; kaybederse eğer
sizden biri, her ikiniz adına kaybetmiş olacak.

22

Ruggiero ve Gradasso arasında, inanıyorum ki
ustalık bakımından hiç yoktur ya da azdır fark;
ve onlardan her kim seçilirse ilk,
biliyorum ki görevini hakkıyla yerine getirecektir.
O zaman utku hangi tarafta filizlenirse filizlensin
Tanrı'nın takdirine göre yerini bulmuş olacaktır.
Şövalyenin hiçbir suçu olmayacaktır bunda,
bir tek Fortuna olacaktır sorumlu tutulacak olan.”

23

Sessiz kaldılar Agramante'nin söylediklerine,
hem Ruggiero, hem de Gradasso; ve kabul
edeceklerdi onlardan biri, kim çıkarsa torbadan,
savaşıacağına dair her iki sorun adına.
Böylece birbirinin aynısı iki kâğıda
yazıldı onların adları;
ve atıldı bir torbanın içine, çalkalandı defalarca
ve karıştırıldı baş aşağı, baş yukarı.

24

Her şeyden habersiz bir çocuk soktu elini torbanın içine ve çekti bir kâğıt; tamamen rastlantısal, okudular kâğıdın üstünde Ruggiero'nun adını, Gradasso'nunki kaldı torbada. Ne kadar sevindiğini kimse tahmin edemez Ruggiero'nun torbadan adının çıktığını duyduğunda; diğer yandansa Gradasso'nun canının ne denli sıkıldığını; ne ki kabul etmek zorundaydı göklerin beklentisini, istese de istemese de.

25

Sericanolu çevirdi tüm çaba ve dikkatini, Ruggiero'yu desteklemek ve ona yardım etmek için, kazanan o olsun diye; tüm bildiklerini aktardı ona, doğrudan doğruya edindiği deneyimlerinden kalan: kâh kılıcı kâh kalkanıyla kendini nasıl savunduğunu, hangi vuruşlar yanlış ve hangilerinin yerini bulduğunu, fırsat ne zaman kollanır ve ondan ne zaman kaçınılmakta yarar vardır, anımsattı ona hepsini bir bir.

26

O günün geri kalan kısmı, anlaşma sonlandıktan ve kura çekildikten sonra, arkadaşlarından kiminin birine kiminin öbür savaşıya öğüt vermesiyle geçti alışılmış olduğu üzere. Savaşı görmeye hevesli insanlar, yarıştılar birbirleriyle kapmak için en iyi yerleri: pek çoğu bir gün önce gitti oraya, bütün gece uyanık kalmaya razı oldular sonuçta.

27

Şaşkın kalabalık bekledi dört gözle bu iki erdemli şövalyenin düelloya girmesini; burnunun ucunu görmüyordu çünkü ve anlamıyordu gözleri önünde olan bitenin

dışında. Ne ki Sobrino ve Marsilio, zararını ve faydasını algılayan diğer kişiler olarak ayıplıyorlardı bu savaşı ve Agramante'yi, izin verdiği için tüm bu olacaklara.

28

Anımsatmaktan geri kalmadılar zararın büyüğünü Sarazenlerin başına gelecek olan: ölecek olursa eğer ikisinden birisi, Ruggiero ya da Tataroğlu tiran, seçilmiş olarak acımasız yazgısı tarafından ölmek için: onlardan her birine daha çok ihtiyaçları olacaktı, Pipino'nun oğluna⁴ karşı koyabilmek için, orada bulunan diğer on bin kişi arasından zordu bir tane daha böylesine usta birini bulabilmek.

29

Kral Agramante kabullendi doğruyu söylediklerini, ne ki geri çekemezdi artık verdiği sözü. Yalvardı Mandricardo'ya ve erdemli Ruggiero'ya, izin verdiği savaştan vazgeçmeleri için; dahası, sudan sebeptendi onların savaşı, yeniden silahları kuşanmaya değmeyecek kadar: eğer boyun eğmek istemezlerse onun isteğine, kabul etsinler en azından savaşı ertelemeyi.

30

Beş ya da altı ay, belki daha az ya da daha çok, ertelenmeliydi düello, kral Carlo kovulana kadar tahtından, yoksun bırakılana kadar krallık açısından, tacından ve pelerinininden. Hem biri, hem öteki, her ne kadar hevesli olsalar da kralla saygılı olmaya, sessiz kaldılar bir kenarda, çünkü utanç verici olacağını düşünüyordu her ikisi de, böyle bir anlaşmaya kim önce rıza gösterecek olursa.

4 Carlo Magno.

31

Ne ki kraldan çok, dahası, herkesten çok, boş yere söz söyleyen kral Stordilano'nun güzel kızı⁵ da vardı, Mandricardo'yu yatıştırmak için yalvaran, yakaran ve ağlayan, acı çeken: Afrika kralının önerisini kabul etmesini istiyordu; buydu meydandaki herkesin tek isteği; kadın şikâyet ediyor, yakınıyordu, hepsi onun yüzündendi, sürekli korku ve kaygının pençesinde yaşamış olması.

32

“Yazık değil mi bana,” diyordu “bulabilir miyim acaba huzurumu geri getirecek bir çare; devam mı edeceksiniz bir ona, bir buna karşı çıkmaya, zırhınızı kuşanmaya? Avutur mu dersiniz kalbimi, savaşı bitirmeniz benim için bir başkasıyla giriştiğiniz? Şimdi ötekinden aşağı kalır yanı olmayan biriyle yeni bir savaşı başlatsanız ne olur ki?

33

Vah vah! Boş yere gururlanmışım meğer, böyle değerli bir kral, böyle güçlü bir şövalye, canını tehlikeye atıyor sanmıştım benim için zorlu ve tehlikeli bir savaşta; şimdi görüyorum ki sudan bir sebep için geri kalmıyorsunuz kendinizi aynı tehlikeye atmaktan. Bana olan aşkınızdan çok kalbinizin saldırgan içgüdüdür, sizi kışkırtıp ölümcül tehlikelere atan.

34

Ama eğer aşk dediğiniz, bana göstermek için sürekli çabaladığınız şeyse, yalvarıyorum size bu aşk uğruna ve içimi

parçalayan, kalbimi yaralayan o sınırsız acı adına,
aldırmayınız beyaz kartal armalı kalkanın
Ruggiero'da olduğuna. Bilmiyorum
size nasıl bir yarar ya da zarar getirir, bu armalı
kalkanı bıraktığınızda ya da yanınızda taşıdığınızda.

35

Az kazanç ve çok kayıp getirebilir size bu savaş,
sizi susatmak için daha: söküp aldığınızda
kartal armalı kalkanı Ruggiero'dan, az olacaktır
ödülünüz büyük bir emeğe karşın;
ama Fortuna size sırt çevirirse eğer
(eğer yakalayamazsanız saçlarından)
öyle bir zarara sokacak ki sizi, düşünürken bile
duyumsuyorum acıdan parçalandığını yüreğimin.

36

Yaşamınız değerli değilse eğer sizin için,
ve daha çok seviyorsanız boyalı bir kartalı,
önem veriniz yaşamınıza en azından benim
yaşamımdan ötürü: son bulmayacak biri, öteki
son bulmadan. Sizinle ölmek koymaz bana:
hazırım peşinize takılmaya yaşamda ve ölümdede;
ne ki mutsuz ölmek istemem, ki öyle öleceğim
besbelli, sizden sonra çekip gidersem bu dünyadan.”

37

Bu ve başka benzeri sözlerle daha,
gözyaşları ve iç çekişlerine eşlik etti,
vazgeçmedi asla yalvarmaktan gece
boyunca sevgilisi barışı kabul etsin diye;
ve Mandricardo, içti nemli gözlerinden
güzel kadının bu tatlı gözyaşlarını ve acı
dolu iniltilerini dudaklarından, güllerden
daha al; ağlayarak o da, şöyle yanıtladı:

38

“Canım hayır, Tanrı aşkına sokmayın
kendinizi sıkıntıya böyle küçük bir şey için;
eğer Carlo ve Afrika kralı ve burada sahip
oldukları, tüm Sarazenler ve Fransız halkı,
açsalar da sancaklarını bana karşı, yine de
kaygınız olmasın! Bana pek de değer
vermediğinizi görüyorum, Ruggiero tek başına
korkutuyorsa eğer sizi, benim karşımda.

39

Öyleyse, şunu anımsamanızda yarar var ki,
(kılıcım ve palam yoktu o anda) mızrağımın elimde
kalan sapıyla dağıtmıştım silahlı şövalyelerden
oluşan büyük bir kalabalığı. Gradasso, hâlâ utançla
içi yanarak anlatır soranlara, Soria’da
bir kalede nasıl benim tutsağım olduğunu;
bu olay, benim gözümde Ruggiero’dan
çok daha fazla ün salacak bir olaydır mutlaka.

40

Kral Gradasso yadsımayacaktır bunu,
sizin yurttaşınız Isoliero ve Sacripante de,
ben Sacripante diyorum Circasso kralına,
ve o ünlüler Grifone ve Aquilante,
diğer yüzlercesi ve daha fazlası,
alıkonulmuşlardı bu geçitte birkaç gün önce,
Sarazenler ve Hristiyanlar, bendim aynı gün
onları tümüyle kavuşturan özgürlüklerine.

41

Dinmedi henüz o gün yaptığım
daha büyük kahramanlıkların verdiği şaşkınlık, ki
Sarazen ve Fransız ordusu tarafından

kuşatılmışım. Sizce deneyimsiz,
genç adam Ruggiero, tek başına bana
zarar verebilir, beni küçük düşürebilir mi hiç?
Şimdi bendedir Durindana ve Hektor'un
zırhı, yine de Ruggiero korkutuyor mu sizi?

42

Niçin denemedim ki geçen gün, sizi çarpışarak
alacakken? Göstermiş olurdum değerimi,
açıkça ve net bir şekilde size,
ve siz de böylece tahmin ederdiniz önceden
Ruggiero'nun başına gelecekleri. Silin gözyaşlarınızı
Tanrı aşkına, uğur getirmez bize ağlamanız;
emin olunuz ki onurum itti beni savaşmaya,
kalkanın üzerine çizili beyaz kuş deseni değil.”

43

Böyle dedi Mandricardo öyle bir yanıttı ki bu,
belki üzüntülü kadın adamın
kararını değiştirecek,
direncini kıracaktı hiç olmazsa.
Neredeyse başaracaktı bunu kadın, Mandricardo silahlı
ve kadın savunmasız olsa da; zorladı adamı
kendisini mutlu edecek sözü verdirtmek için,
kral Agramante yine uzlaşma önerirse ona diye.

44

Öyle de olacaktı belki; Sole'ye âşık Aurora
her günkü gibi ona eşlik eder etmez göstermeseydi
eğer yürekli Ruggiero beyaz kartallı kalkanı hakkıyla
taşımak istediğini ve işaret etmeseydi dayanamayacağını
artık herhangi bir erteleme önerisi ya da emrine;
ve borazan çalındığında kısa bir kapişmayla sorunu çöz-
mek istediğini göstermek için tepeden tırnağa silahlı çıkma-
saydı insanların doldurduğu savaş alanında.

45

Kibirli Tartaro duyduğunda savaş için
ona meydan okuduğunu kendini beğenmiş sesin,
istemedi tek bir söz duymak varılan anlaşmayla ilgili,
atladı yatağından ve bağırdı silahlarını getirsinler diye;
yüzünde öyle kudurmuş bir ifade vardı ki,
Doralice'nin kendisi de cesaret edemedi daha fazla,
ne barış ne de ateşkesten söz etmeye: artık
kaçınılmazdı savaşın getireceklerini beklemek.

46

Kuşandı hemen silahlarını ve bekledi sabırsızlıkla
her zamanki hizmetlerini yaverlerinden;
sonra bindi aceleyle atına,⁶
önceden Paris'in büyük savunucusuna⁷ ait olan;
dörtmala geldi düello için seçilen meydana,
silahıyla kavgaya son vermek üzere. Kral ve
kafile de oraya daha yeni gelmişlerdi, düellonun
başlaması için bekleyecek bir şey kalmamıştı artık.

47

Başlarına konuldu ve bağlandı iki rakibin
parıldayan miğferleri ve verildi ellerine mızrakları.
Borazan sesi izledi hemen işaret vermek için,
ve bu işaretle benzi soldu binlerce kişinin.
Şövalyeler savaş durumuna getirdiler mızraklarını,
ve dürttüler karşılıklı karınlarına atlarının,
ve öyle şiddetli bir çarpışmaya girdiler ki
gökyüzü yere iniyor ve yer yarılıyordu artık sanki.

48

İki taraftan da geldiği görüldü beyaz kuşun
Giove'yi havada taşıyan; tıpkı Tessalia'da

⁶ Brigliadoro.

⁷ Orlando.

görüldüğü gibi birçok kez gelmişti oraya,
ama farklı renkteki tüyleriyle.

Her ikisi de ne kadar cesur ve güçlü olduklarını
gösteriyorlardı taşıdıkları ağır mızraklarıyla;
dahası, bu zorlu çatışmada rüzgâra karşı
kuleler ya da denize karşı kayalıklar gibiydiler.

49

Kırıldı ve göklere yükseldi mızrakların parçaları,
diye yazar doğru sözlü Turpino bu aşamada,
bunlardan ikisi ya da üçü yandı yeniden çünkü
ulaşmışlardı yerle gök arasındaki ateş topuna kadar.
Şövalyeler kaptılar kılıçlarını bu kez,
ve korkusuzca saldırdılar yeniden karşılıklı,
girişir girişmez biri diğerine, vurdular bir ucundan
miğferlerinin siperlerinden her ikisi de.

50

Siperlerinden vuruldular hemen; kalkışmadılar ama
rakiplerini yere indirmeye atlarını öldürerek karşılıklı;
yanlış olurdu bu, çünkü bu savaşlarda suçu olamazdı
hayvanların. Kim düşünürse aralarında önceden
böyle bir anlaşma yapıldığını, yanılır bir hayli, gösterir
eski geleneklerden habersiz kaldığını: anlaşmaya gerek
yoktu zaten; her kim böyle bir yanlış yaparsa, bu kendisi
için bitmez bir utanç kaynağı olurdu.

51

Siperlerinden vuruldular, çift katlı olmalarına
karşın güç bela duruyorlardı başlarında, artan
öfkelerinden ötürü. Ardı ardına geldi darbeler:
aralıksızdı atışlar, doluyu andıracak kadar,
yaprakları, dalları, buğdayları ve ekinleri vuran,
ve ürün umutlarını boşa çıkaran. Eğer Durindana
ve Balisarda taşı bile ufalıyorsa, varın siz söyleyin
bu şövalyelerin elinde neler yapabildiklerini.

52

Göstermemişlerdi henüz ünlerine layık
darbeleri, savunmada kalıyorlardı daha çok
her ikisi de. Mandricardo'dan geldi ilk öldürücü
darbe, ölecekti nerdeyse yiğit Ruggiero:
nereden vuracaklarını çok iyi bildikleri için,
bu büyük darbelerden biri geldi ve ortadan ikiye
ayırdı kalkanını, alttan açıldı zırhı;
ve ulaştı zalim kılıç Ruggiero'nun ta bedenine kadar.

53

Bu keskin darbe yüreğini ağzına getirmişti
Ruggiero'nun yaşamı için endişe duyan herkesin;
onun lehineydi sempatisi halkın
büyük çoğunluğunun, hepsinin değilse bile.
Eğer Fortuna gerçekleştirmiş olsaydı
çoğunluğun arzu ettiği şeyi önceden, Mandricardo
çoktan ölmüş ya da tutsak edilmiş olurdu: oysa
Mandricardo'nun vurduğu darbe üzmüştü herkesi.

54

İnanıyorum bazı meleklerin araya girdiğine
o darbeden şövalyeyi korumak için. Ama hiç
gecikmeden karşılık verdi her zamankinden
daha korkunç bir biçimde Ruggiero. İndirdi
kılıcını Mandricardo'nun tepesine; ne ki aşırı
gurur ve öfke yüzünden öyle bir aceleyle yaptı ki
hamlesini, ki bundan ötürü suçlamıyorum onu,
öldürücü darbe indiremedi rakibine.

55

Balisarda dikine inmiş olsaydı başına
Mandricardo'nun, işe yaramayacaktı Hektor'un
miğferinin büyüü. Yine de Mandricardo

öyle bir etkilendi ki darbeden, kaçırdı elinden
 atının dizginlerini. Tam üç kez düşecek gibi oldu
 başüstü bindiği attan, meydanda turlarken.
 Brigliadoro ki adından bilirsiniz bu atı, henüz
 üzüntüsü bitmemişti üzerindeki farklı ağırlıktan ötürü.

56

Ne üzerine basılan bir yılan ne de yaralı
 bir aslan böylesine duymuştur öfke ve hiddet,
 Mandricardo'nun duymuş olduğu kadar,
 aldıktan sonra, bilincini kaybettirecek olan
 darbeyi. Ne kadar büyüdüyse öfke ve kibri,
 o kadar arttı gücü ve yiğitliği:
 sürdü atı Brigliadoro'yu Ruggiero'nun
 üstüne ve kaldırdı kılıcını havaya.

57

Ayağa kalktı üzengilerin üzerinde
 ve nişan aldı miğferine,
 gerçekten inanıyordu bu kez göğsüne
 kadar indireceğini kılıcını: ne ki hızlı
 davranan Ruggiero olmuştu; başına korkunç
 darbeyi almadan önce alttan vurdu onu keskin
 kılıcıyla, büyük bir delik açtı zırhında
 sağ koltuk altından girip yaralayarak rakibini.

58

Çekip çıkardığında Balisarda'yı, ılık ve kırmızı
 kan fışkırıyordu bedeninden, önlemişti
 böylece Durindana'nın şiddetle ve öldürücü
 bir darbeyle miğferinin üstüne inmesini.
 Eğilmişti, oysa, Ruggiero atın sağrısına kadar,
 ve acıdan yummuştu gözlerini: başındaki miğferi
 yeterince sağlam olmasaydı, yaşamı boyunca
 unutamayacağı bir darbe almış olacaktı kafasından.

59

Durmadı Ruggiero ve mahmuzladı atını,
buldu sağ yanında Mandricardo'yu.
Orada çeliğin ince işçiliği
ve tavllanmış olması da çok işe yaramadı
yolunu şaşırmayan kılıca karşı;
büyülenmişti bu kılıç, başka amaçlar için değil,
boşa çıkarmak için vurduğu zaman karşısındaki
büyülü yelek ve büyülu kazağın büyüsünü.

60

Kesti kılıç ulaştığı yere kadar, yaraladı
Mandricardo'yu böğründen, küfürler savurdu
göklere ve öyle bir titredi ki öfkeden,
daha ürkütücüydü fırtınalı bir denizden.
Hazırlandı en son gücünü ortaya koymak için:
yenik düşerek öfkesine, fırlattı uzağa
mavi üstüne işlenmiş, beyaz renkteki kartallı
kalkanını ve iki eliyle kavradı kılıcını.

61

“Ah,” dedi ona Ruggiero, “başka kanıta gerek
kalmadı, nasıl da gösteriyorsun hak etmediğini
bu armayı, az önce onu kestin ve şimdi de fırlatıp attın;
hak iddia edemeyeceksin bundan böyle
onun üzerinde.” Söylerken bu sözleri, kaçınılmazdı
onun için var gücüyle gelen Durindana'nın tadına
bakmak; öyle ağır bir biçimde iniyordu ki alnına,
bir dağın yıkılması bile hafif kalırdı onun yanında.

62

Ortasından böldü siperliği; yüzüne zarar
vermedi şans eseri: indirdi demir kaplama
eyerin üzerine de, korumadı onu

çift demir katmanlı olması: sonunda ulaştı bacak kısmını örten zırha, tıpkı balmumu gibi böldü ikiye üstündeki ince tabakayla birlikte. Öyle ağır bir yara açtı ki belden aşağısına, hayli zor oldu Ruggiero'nun iyileşmesi sonradan.

63

Her ikisinin kılıcı da boyanmıştı kırmızıya kan gölüne batmış gibi, söylemek zordu onlardan hangisi daha üstün gelmişti bu düelloda. Ne ki Ruggiero hemen yok etti bu kuşkuyu, pek çok kişiyi cezalandırdığı kılıcıyla: çevirdi rakibine doğru kılıcını ve soktu ucunu sert bir darbeye göğsüne, kalkansız kalan boş tarafından düşmanının.

64

Deldi zırhını sol yanından, buldu kalbine giden yolu; ve bir karıştan fazla girdi göğsüne: öyle ki kaybetmişti Mandricardo beyaz kartal armalı kalkanını, ve ünlü kılıcı üzerindeki hakkını; yitiriyordu aynı zamanda onlarla birlikte, oldukça önemseydiği, kılıç ve kalkanından sonra gözünde daha değerli olan yaşamını.

65

Ölmedi o soysuz intikamını almadan, tam da yaralandığı o anda sallamayı başardı aniden hak etmediği kılıcını; uçuracaktı Ruggiero'nun kafasını, eğer Ruggiero önüne geçmeseydi önceden, ve kırmasaydı gücünü, kudretini: kırmıştı gücünü ve kudretini yaralayarak onu sağ kolunun altından önceki saldırısında.

66

Mandricardo yaralamıştı Ruggiero'yu, tam beriki de ondan yaşamını kopardığı anda; koptu bu darbenin şiddetiyle miğferin içindeki çelik tel kafes ve miğferin demirden taban halkası. Durindana kesti kafa derisini ve kırdı kafa kemiğini, iki parmak kadar girdi Ruggiero'nun kafasına. Kendini kaybeden Ruggiero düştü yere, oluk gibi kan fışkırıyordu başından.

67

Ruggiero olduğu yere ilk düşen taraf oldu, Mandricardo'nun düşmesi o kadar gecikti ki savaşın ödül ve onurunun Mandricardo'da kalacağını düşündü herkes: Yanıldı diğerleri gibi, o gün defalarca gülüp ağlayan Doralice, şükretti Tanrı'ya ellerini gökyüzüne açıp, savaş böyle sonuçlandı diye.

68

Ama öyle işaretler vardı ki yaşayanın canlı, ölenin yaşamdan yoksun kaldığına dair; yer değiştirdi savaşçıları destekleyenlerin kalplerindeki duygular; hüznün yerine sevinç, sevinç yerine hüznün geçti. Krallar, efendiler ve saygıdeğer şövalyeler kutlamaya, kucaklamaya koştular güçlükle ayağa kalkan Ruggiero'yu, verdiler sonsuz onur ve şan ona.

69

Ruggiero ile neşelendi halk, ağzı ne söylüyorsa, yüreği de onu duyumsuyordu herkesin. Bir tek Gradasso'nun içindeki duygu farklıydı, dile getirdiği sözlerinden:

sevinçli görünüyordu dışarıdan,
ama içten içe kıskanıyordu kazanılan utkuyu;
ve sövüyordu yazgıya ya da rastlantıya,
torbadan ilk Ruggiero'nun adı çıktı diye.

70

Ne söyleyeyim ki kral Agramante'nin
Ruggiero'ya yaptığı sevgi, şefkat ve içtenlik
gösterilerinin üzerine. Onsuz başlatmak
istemediğini mi seferberliği, harekete geçirmek
istemediğini mi orduyu Afrika'dan,
yoksa güvenmediğine mi ordusuna o olmadan?
Soyunu kurutmuştu ya Ruggiero kral Agricane'nin,⁸
dünyadaki her şeyden daha çok takdir etmişti onu.

71

Sadece erkekler değildi böyle bir sevgi gösterisinde
bulunan Ruggiero'ya karşı, kadınlar da vardı
aynı zamanda: Afrika ve İspanya ordularının izinde
Fransa topraklarına kadar gelen.
Soğuk ve solgun sevgilisi için acıyla ağlayan
Doralice'nin kendisi de, belki diğerlerine katılacaktı
Ruggiero'yu kutlamak için,
utanç duygusu onu engellemeseydi kararlılıkla.

72

Belki diyorum, kesindir diyemiyorum size,
ama zor bir şey de değildi, kolay olabilirdi:
belliydi yakışıklılığı, yeteneği,
davranış biçimi ve tutumu Ruggiero'nun.
Bu kadın ki önceden tanık olduk yaptığı işlere,
kolaydır onun için bir daldan bir dala atlamak,
salt aşktan yoksun kalmamak uğruna
Ruggiero'ya bile gönül verebilirdi çekinmeden.

8 Mandricardo'nun babası.

73

Ona göre Mandricardo sağ olduğu sürece iyiydi:
ama öldü; öldükten sonra ne yapacaktı ki onu?
Güçlü ve cesur biri gerekirdi Doralice'ye
eşlik edecek ve gereksinimlerini karşılayacak
gece gündüz. Bu arada gelmekte gecikmemişti
sarayın en usta doktoru,
gördükten sonra Ruggiero'nun yaralarını,
ölüm tehlikesi olmaması rahatlatmıştı onu.

74

Büyük bir titizlikle Kral Agramante
yatırttı Ruggiero'yu çadırına;
sevgisi ve endişesi öyle büyüktü ki ona karşı,
görmek istiyordu gece gündüz yakınında:
Kral astı yatağının başucuna kalkanı,
ve Mandricardo'nun tüm silahlarını;
astı hepsini Durindana dışında,
çünkü o Sericana kralına bırakılmıştı.

75

Mandricardo'nun silahlarıyla birlikte
Ruggiero'ya verilenler arasında, Orlando'nun
çılgınlığı yüzünden yüzüstü bırakılmış
güzel ve safkan at Brigliadoro da vardı.
Ruggiero krala armağan olsun diye bıraktı bu atı,
onun hoşuna gittiğini fark edince.
Şimdilik yeter bu kadar: dönmek gerek Ruggiero
için boş yere iç çeken ve yanıp tutuşan kişiye.

76

Günleri beklemekle geçmişti Bradamante'nin,
katlandığı aşk acısından söz edeceğim size.
Montalbano'ya döndü Ippalca ve beklentisine
yanıt olarak yeni haberler getirdi kadına.

Öncelikle, Rodomonte ile Frontino'nun başına gelenleri anlattı ona; daha sonra Ruggiero'dan söz etti, çeşmenin başında Agrismonteli rahipler⁹ ve Ricciardetto ile birlikte görmüştü onu;

77

Ruggiero ile birlikte gitmişti Ippalca, Rodomonte'yi bulmak vardı arzusunda, ve onu cezalandırmak istiyordu, kötülük ettiği için sevgili atı Frontino'yu bir kadının elinden zorla alarak. Gerçekleştiremedi amacını, çünkü farklı yollardan gitmişlerdi; Ruggiero'nun Montalbano'ya neden gelemediğini de anlattı ona tüm ayrıntılarıyla;

78

ve ona bir bir söyledi Ruggiero'nun özür dilemek için söylediği sözleri. Ayrıca bir mektup çıkardı koynundan, Ruggiero'nun ona verdiği, teslim etti Bradamante'ye. Soğukkanlı değil de, endişeli bir yüz ifadesi vardı, aldı ve okudu mektubu Bradamante; Ruggiero'nun bizzat kendisini görme umudu taşımasaydı eğer o dakikaya kadar kadın, çok daha da hoşuna giderdi o mektup.

79

Ruggiero'yu o kadar bekleyip de, onun yerine şimdi yalnızca bir kâğıt parçasıyla avutulmak sarstı kadını, sardı güzel yüzünü korku, matem ve öfke. Öptü mektubu onlarca kez, onu yazana dönük kalbiyle. Yanmasını engelledi mektubun, acı dolu içinin yangısı ve üzerine düşen gözyaşlarıyla.

9 Rahip Aldigieri, Malagigi ve Viviano. Bkz. 26, 54, vd.

80

Okudu mektubu dört kez, altı kez,
ve tekrar tekrar döndü ulağa,
yeniden ve yeniden dinlemek için
ona getirdiği haberleri sırasıyla,
ağlıyordu sürekli:
düşünüyorum da avuntu bulamazdı asla,
Ruggiero'yu yeniden göreceğine dair,
umudu olmasaydı eğer, kısa zamanda.

81

On beş, yirmi gün içinde dönecekti Ruggiero,
bildirmişti bunu Ippalca'ya yemin ederek,
sözünde duracaktı mutlaka. “Vah başıma gelenler!
Bana kim güvence verebilir ki ya kötü giderse
işler!” diyordu kadın, “Her şey, her zaman
yolunda gitmez ki özellikle savaş zamanlarında;
Ruggiero'nun da başına
bir terslik gelebilir ve engelleyebilir dönmesini.

82

Ah Ruggiero ah! Kim inanır ki seni canımdan
çok sevdiğime, senin ise benden çok sevdiğine,
sadece seni sevenleri değil, sana açıkça düşman
olanları da? Zulmetmen gerekene yardım ettin
yardım etmen gerekene zulmettin. Bilmiyorum,
biliyor musun sen neyi hak ettiğini: kınanmak mı,
yoksa övgü mü senin hakkın? Kimi ödüllendireceğini,
kimi cezalandıracağını bilemediğine göre.

83

Troiano'ydu senin babanı öldüren (biliyor musun,
bilmiyorum); dağlar, taşlar bile bilir bunu:
ve sen şimdi Troiano'nun oğlu için kaygı

duyuyorsun, uğramasın diye utanç, zarar onun yanına. Senin alacağın intikam bu mu olacaktı Ruggiero? Ve senin intikamını alan Hristiyanlara vereceğin ödül bu mu olacaktı yoksa, beni işkence ederek öldürmek gibi?”

84

Söylüyordu kadın uzaklardaki Ruggiero'suna bu ve benzer sözcükleri gözyaşları arasında, sadece bir kez değil ama sürekli. Ippalca teselli etmeye çalıştı onu, Ruggiero kesinlikle tutacaktı verdiği sözü ve Bradamante beklemesini bilmeliydi, elinden başka bir şey gelmiyorsa eğer, Ruggiero'nun döneceğini öngördüğü güne kadar.

85

Ippalca'nın avutması ve âşıkların her zamanki yoldaşı umut, söküp aldı korku ve acının iktidarını göğsünden Bradamante'nin; sürekli ağlamasına neden olmuşlardı; yer değiştirmeden sonuna kadar, bugün yarın diyerek, kalmasını sağladılar kadının Montalbano'da, Ruggiero'nun söz verdiği gibi geleceği güne kadar, ne ki sonra da sözünde durmadı ve gelmedi.

86

Aslında Ruggiero'nun sözünde durmaması onun suçu değildi kesinlikle; bir ve bir diğer nedenler onu öyle bir noktaya getirdi ki sadık kalamadı verdiği söze. Bir aydan daha fazla bir süre yatakta kaldı ve çadırın içinde gizlenmesi gerekiyordu; ölümün eşiğinde, artmıştı acısı, Tartaro ile yaptığı savaş sonrası.

87

Bu âşık genç kadın bekledi Ruggiero'nun söz verdiği güne kadar ve boşuna umut etti, hiçbir bilgi alamadı onunla ilgili, önce Ippalca ve ardından kardeşinin getirdiği haberlerin dışında. Kardeşi anlatmıştı ona Ruggiero'nun kendisini nasıl savunduğunu, Malagigi ve Viviano'yu nasıl özgürlüğüne kavuşturduğunu. Bu anlatılanlar onun hoşuna gittiği kadar, onu huzursuz etmiş ve mutsuzluk da vermişti bir parça:

88

Ricciardetto'nun bu konuşmasından duymuştu Marfisa'nın yüce erdemini ve güzelliğini, işitmişti Ruggiero ile birlikte nasıl yola çıktığını, ve söylüyordu gittiklerini, sıkıntı içinde zayıf bir konumda güvensiz kalan Agramante'nin yanına, yardım etmek için. Sözde övmüştü kadını, Marfisa'nın eşlik etmesinden ötürü Ruggiero'ya, ne ki içten içe hiç sevinmedi ve memnun kalmadı anlatılanlardan.

89

Küçük bir kuşku değildi onu sarıp sarmalayan; eğer Marfisa güzelse söylendiği kadar, o güne kadar birlikte gidip gelmişlerse ve Ruggiero ona âşık olmamışsa, bu şaşılacak şeydi. İnanmak istemiyordu yine de, gidip geliyordu umut ve korku arasında; onu mutlu ya da mutsuz edecek o günü bekliyordu zavallım; iç çekerek kaldı Montalbano'da ve bir adım bile atamadı oradan dışarıya.

90

Kadın burada kalırken şatonun prensi, beyefendisi kardeşlerinden ilki olan Rinaldo, (yaşından dolayı değil, yiğitliğinden dolayı ilki diyorum,

Çünkü ondan önce Guiscardo ve Alardo doğmuştu)
ıkageldi kaleye bir gün, şanı ve görkemiyle
aydınlattımıştı geldiği yeri, tıpkı güneşin yıldızları
aydınlattığı gibi, öğlen saat e doğru;
yanında, ona eşlik eden yaveri dışında kimse yoktu.

91

Oraya gelme nedeni, bir gün Brava'dan
Paris'e dönerken (size söylediğim gibi,
Angelica'nın izini bulmak için sık sık
gidiyordu oraya) Viviano ve Malagigi'nin
başına gelenleri ve Maganzalılara
teslim edilmek üzere olduklarını duyar;
bu kötü haberden ötürüdür ki Agrismonte'nin
yolunu tutmuştu Rinaldo.

92

Daha sonra kurtulduklarını öğrenmişti,
ve düşmanlarının öldüğünü, yok olup gittiklerini,
hem Marfisa hem de Ruggiero gelip, işlerini
bitirmişlerdi, düşmanlar yerle bir olmuşlardı;
kardeşleri ve kuzenlerinin hepsi Montalbano'ya
dönmüşlerdi; hepsi bir aradaydı şimdi,
bir yıl, bir saat kadar kısa gözükmüştü gözüne,
onlarla buluşup kucaklaştıktan sonra.

93

Montalbano'ya geldi Rinaldo ve burada
annesi, eşi, çocukları, kardeşleri ve
uzun süre tutsak kalan kuzenleriyle
kucaklaştı; bunların arasına karıştığında sanki
uzun bir açlıktan sonra küçük yavruları için
ağzında yemekle dönen bir kırlangıç gibiydi.
Bir ya da iki gün kaldı kalede, ardından
tekrar çıktı yola, beraberinde diğerleriyle.

94

Ricciardo, Alardo, Ricciardetto, Amone'nin
tüm çocukları ve bunlardan en büyüğü
Guicciardo, Malagigi ve Viviano, kuşandılar
zırhlarını, düştüler güçlü şövalyenin ardına.
Ruggiero'nun yolunu gözleyen Bradamante,
bekliyordu geciken kavuşma gününü,
söyledi kardeşlerine, kendisini iyi hissetmediğini,
ve onlara katılmak istemediğini.

95

Gerçeği söylüyordu aslında, hastaydı çünkü,
ne ki ateşten ya da bedensel rahatsızlıktan
ötürü değil: arzusuydu onun ruhunu kemirip hasta eden,
aşktı ona acı çektiren. Rinaldo daha fazla durmadı
Montalbano'da ve götürdü beraberinde ailesinin
önde gelenlerini. Paris'e yaklaştığında neler olduğunu
ve Carlo'ya ne kadar yardımda bulunduğunu,
bundan sonraki kantoda anlatacağım size.

31. Kanto

1

Ne vardır daha şen ve daha şakrak
bu dünyada aşka tutulmuş bir kalbin
yaşadıklarından başka? Var mıdır Amore'nin
kölesi olmuş kişiden daha mutlu
ve daha kutlu bir yaşam sürdüren? İşkence
yaşamazsa eğer insan, o kötü kuşkudan ötürü,
ezilmezse o korkunun, o acının ve o çılgınlığın
altında, adı kıskançlığa çıkmış o öfkenin.

2

Ne ki bu kadar sevimli bir tatlılık yaşayan
kişi için herhangi bir acı gerekçedir,
çünkü büyütür, yetkinleştirir ve taşır
aşkı daha büyük bir inceliğe. Tıpkı susayan
birine su nasıl daha leziz ve tatlı gelirse
insana ya da oruç tutana yemek daha
lezzetli; daha önce savaşmamış kişi
bilmez barışı, anlamaz barışın değerini.

3

Görmese de bir âşığın gözleri kalbinin
her an gördüğü sevgilisini, katlanır sabırla bu acıya.
Ne kadar uzak olsa da, ne kadar uzun sürse de ayrılıklar
o kadar büyür kavuşmanın mutluluğu.
Almasa da yaptığı köleliğin

karşılığını (yeter ki umudunu yitirmesin!)
dayanır çektiği tüm acıya. Geç de olsa görecektir
çünkü hizmetinin karşılığını sonunda.

4

Küçümsenme, horlanma ve reddedilişler,
çekilen tüm aşk acıları ve işkenceler
sevdiğine kavuştuğunda insan, anımsanır büyük
bir keyifle sonuna kadar zevkle. Eğer bir kere
bulaşırsa o cehennemî veba¹ aciz akıllı birine,
ve onu zayıflatır ve zehirlerse; gelse bile
ardından neşeli ve mutlu günler, önemsemez
ve yaşayamaz aşkın mutluluğunu o seven insan.

5

Öyle acımasız ve zehirli bir yaradır ki
yetmez onu sağaltmaya ilaçlar, büyüler,
dualar, üfürükler, ne kadar uzun
gözlenip izlense de iyi huylu yıldızlar,
sahip olsa da Zoroastro'nun deneyimine,
büyü sanatını yaratan:
tüm acılardan daha da kötü olan bu yara,
mahkûm eder onu umutsuz bir ölüme.

6

Ey tedavi edilemez yara ki bir seven kişinin
göğsünde yer eder kolaylıkla; bir kuşkudan
kaynaklanır yerinde olduğu kadar, yerinde
olmayan. İnsanı öyle acımasızca
avucunun içine alır ki yer bitirir mantığını
ve beynini ve gölgede bırakır ve tanınmaz
yapar onu! Ah o lanet olası kıskançlık,
haksız yere kaçırdın Bradamante'nin huzurunu!

1 Kıskançlık.

7

Ippalca ve kardeşinin sarf ettiği sözler değildi onun kalbine acı veren kuşkuyu sokan, ne de acımasız ve yalan bir haberdirdi birkaç gün önce kendisine verilen. Ama bir iki konu dışı söyleyeceklerimden sonra bu anlatacaklarımla kıyaslandığında, bunlar hiçbir şey değil. Öncelikle Rinaldo ile ilgili söyleyeceklerim var, Paris'e doğru adamlarıyla geliyordu.

8

Ertesi gün akşam vakitlerinde karşılaştılar bir şövalye ile, yanında bir kadın vardı, baştan aşağı siyah giysiliydi, üstünde verevine beyaz bir şeridi vardı giysisinin. Korkusuz görünüşlü bir savaşçıydı, meydan okudu Ricciardetto'ya, önünde duran: Genç Ricciardetto dövüşü kabul etti hiçbir bahane aramadan ve çevirdi atının başını, yeterli mesafeye gitmek için karşılaşmaya hazır.

9

Başka bir şey geçmedi iki şövalyenin arasında, ve kim olduklarına dair bir söz, başladı kapışma; Rinaldo ve diğer şövalyeler durup izlediler, nasıl sonuçlanacağını görebilmek için düellonun. "Onu devireceğim atından aşağıya, vurursam eğer uygun yerinden." diye söyleniyordu içinden Ricciardetto. Ama aslında olaylar düşündüğünün tersine gelişti:

10

bu yabancı rakip öyle bir darbe indirdi ki miğfer siperinin altına, havaya fırlattı onu eyerinden ve düşürdü atından, serdi yere iki mızrak uzaklıkta. Hemen

Alardo yeltendi onun öcünü almak için ama o da kendini yerde buldu, yarı baygın ve hırpalanmış bir halde, darbe o kadar kuvvetliydi ki paramparça oldu kalkanı.

11

Guicciardo iki kardeşini yerde görür görmez hızlıca kaldırdı mızrağını Rinaldo'nun bağırmasına karşın: “Dur, dur, üçüncü kişi ben olmalıyım onunla karşılaşacak olan!” Kafasına miğferini henüz yerleştirmemişti, attı kendisini kimliği belirsiz savaşçının önüne. Diğerlerinden daha fazla duramadı eyerinin üstünde, yerde buldu o da hemen kendisini.

12

Ricciardo, Viviano ve Malagigi, yarışa girdiler nerdeyse bu şövalye ile kapışmak için; ne ki Rinaldo çeker kardeşlerini bir tarafa son vermek için çekişmeye ve gösterir hepsinden önce savaşa hazır olduğunu ve şöyle der: “Paris’e gitme zamanı geldi, bekleyecek olursam hepinizin tek tek yere yuvarlandığını görmek için, çok geç kalırız.”

13

Aslında bu sözleri içinden söyledi çünkü yüksek sesle söyleseydi arkadaşları için onur kırıcı olabilirdi. Böylece sahada tek tek yerlerini aldılar ve meydan okuyup, meydana çıktılar. Rinaldo yeri öpmedi, çevresindeki herkesten daha değerli bir savaşçıydı. Mızraklar cam gibi parçalandı havada, ne ki şövalyeler bir adım bile atmadılar geriye.

14

İki atın çarpışması öyle şiddetli oldu ki
her ikisi de, kaçınılmaz, düştüler
sırtüstü yere. Baiardo hemen kalktı
ayağa dimdik, sanki hiçbir şey olmamış gibi.
Ne ki diğeri, öyle bir kötü düşmüştü ki
kırdı omzunu ve sırtını. Atının
öldüğünü gören şövalye bıraktı üzengileri
ve fırladı ayağa hızla.

15

Elinde silah olmadan ona doğru koşan
Amone'nin oğluna şövalye şöyle dedi:
“Efendim, benden koparıp aldığın güzel atım,
yaşadığı sürece benim gözdem olmuştur,
eğer onun öcünü almadan ölecek olursa,
görevimi yerine getirmemiş sayacağım kendimi.
Gel öyleyse ve elinden geleni ardına koyma, çünkü
aramızda halletmemiz gerekiyor bu meseleyi.”

16

Rinaldo da ona yanıt verdi: “Atının ölümü
savaşımızın tek nedeni oluyorsa eğer
kendi atının ayarında, emin ol,
atlarımdan birini verebilirim sana.” Diğeri
yanıt verdi: “Benim için sadece atın önemli
olduğunu söylüyorsan akılsızsın tekisin sen,
derim. Demek istediğimi anlamadığın için,
bunu sana daha açık anlatacağım.

17

Şunu söylemek istiyorum ki hata edersin
kılıcınla kendini kanıtlamazsan
bir karşılaşmada, bilemem yoksa bana denk
olup olmadığını, benden üstün ya da aşağı kaldığını,

Nasıl işine gelirse, ya in aşağı, ya da kal atının üzerinde;
yeter ki boş boş durmasın ellerin yanında; sana
her türlü önceliği vermeye razıyım: kılıçla
seni tartmak için yanıp tutuşuyorum içimden.”

18

Rinaldo sözü çok uzatmadan şöyle dedi:
Sana savaş sözü veriyorum, buna cesaret
etmen yeter; yanımda olanlarla ilgili
içinde hiçbir kuşku kalmasın,
bunlar yanımda olmayacaklar, çekip gidecekler;
ben onlara daha sonra ulaşacağım. Benimle bir tek
bu vale kalacak, atıma sahip çıkmak için.”
ve ardından yanındakilere gitmelerini söyledi.

19

Yürekli şövalyenin nezaketi, topladı
bu yabancı şövalyenin takdirini;
Rinaldo attan indi ve atı Baiardo’nun
dizginlerini uşağının eline tutuşturdu.
Göremeyecek uzaklığa gelinceye kadar
rakibinin flamasını, epeyce uzaklaşmıştı artık,
kavradı kalkanını, sıkı sıkı tuttu kılıcını
ve meydan okudu yabancı şövalyeye.

20

Orada daha önce görülmemiş
korkunç bir savaş başladı. Biri diğeri için
kendisinden daha güçlü olacağına ve uzun süre
karşı koyabileceğine inanmıyordu. Bu kıyaslama
birbirlerine eşit olduklarını gösterdi. Ne biri
ne de diğeri ötekinden daha çok sevindi ya da üzüldü;
atıp gurur ve öfkeyi bir yana, denedi her biri
her yolu, rakibi karşısında üstünlük sağlamak için.

21

Acımasız ve merhametsiz darbeler yankılanıyordu çevrede korkunç bir sesle, kimi zaman ağır kalkan parçaları uçuşuyordu havada, kimi zaman demir zırhlar parçalanıyor, kimi zaman demir kazaklarda gedikler açılıyordu. Burada birbirlerini yaralamaktan çok kendilerini korumaları gerekiyordu, birbirlerine denk olduklarını göstermek için, yapacakları ilk hata mal olabilirdi canlarına.

22

Saldırı bir saat ve arkasından gelenin yarısından fazla sürdü, güneş çoktan batmıştı dalgalar arasında, yayılmıştı gecenin ürperten esintisi ufuk çizgisinden uçsuz bucaksız kıyılara kadar. Bu şövalyeler ne dinlendiler ne de bir anlığına bıraktılar karşılıklı öfkeli saldırılarını; kin ve nefretten çok, onur sevdasıydı onları birbirlerine düşüren.

23

Savaş sırasında Rinaldo düşündü hep kendi kendine, hayatı pahasına ona karşı böylesine gözüpek ve sağlam duran ve yılmadan karşı koyabilen bu şövalye kimdi acaba? Onu öyle yormuş ve ona öyle acı çektirmişti ki güçlü bir kuşku duydu içinde, savaşın sonucuna dair: onurunun kırılmayacağını bilse, son vermek isteyebilirdi bu kapışmaya.

24

Diğer taraftan yabancı şövalye, o da bilmiyordu kim olduğunu karşısındakinin, nereden bilebilirdi ki Montalbano beyi olduğunu savaş sanatında

böylesine becerikli birinin; elinde silahıyla geliyordu ama içinde bir parça düşmanlık yoktu adamın; silah kullanmakta bundan daha usta birinin olabileceğini düşünmüyordu asla.

25

Eli boş çıkmak isterdi, atının intikamını almak yerine ve bilseydi ki herhangi bir kınama çekmeyecek üstüne çekildi diye, çekilirdi geriye bu tehlikeli kapışmadan. Dünya zaten öyle karanlık ve karaya dönüşmüştü ki neredeyse attıkları bütün darbeler boşa gidiyordu, boşa attıkları gibi, koruyamaz olmuşlardı kendilerini; kılıçlar ellerinde var ya da yoktu.

26

Karanlıkta savaşmayı sürdürmemeleri gerektiğini ilk söyleyen Montalbanolu oldu, geciktirmek ya da ertelemek istedi savaşı, tembel Arturo sırtını çevirinceye kadar kendilerine; kendi çadırına gelebileceğini söyledi, kendisini güvende duyumsayacak, dahası, hizmet edilecek ve bugüne kadar bulunduğu hiçbir yerde görmediği bir saygıyla ağırLANACAKTI.

27

Rinaldo çok da yalvarmaya gerek duymadı, gerçek bir beyefendi olarak kabul etti daveti baron. Montalbanolu ekibin güvenilir bir yerde kurmuş olduğu karargâha gittiler birlikte. Rinaldo iyi donanımlı, güzel, kılıcı ve kalkanıyla, savaştığında işine yarayan atını oraya getirmesi için emir verdi seyisine ve atı bu şövalyeye armağan etti.

28

Gezgin savaşçı kendisiyle birlikte yürüyen
kişinin Rinaldo olduğunu öğrendi
çadıra varmadan önce;
kendisi söylemişti adını: çünkü biri
diğerinin kardeşiymiş, her ikisi de
kalplerine dokunan merhametli sevgiyi
ve tatlılığı hissetmişlerdi içlerinde; sevgi
ve sevinçten ağladılar her ikisi birden karşılıklı.

29

Bu savaşçı, Guidon Selvaggio idi,
ki önceleri Marfisa ve Sansonetto
ve Olivier'in çocuklarıyla
uzun yolculuklar yapmışlardı denizde,
demiştim daha önce bunu; hain Pinabel
kendi soyundan gelen kişileri engellemiştir
görmesini, onu tutsak etmiş
ve kendi yasalarına uymaya zorlamıştı onu.²

30

Guidone, ünü bütün düklerden de öte olan
Rinaldo'nun karşısında olduğunu biliyordu;
bir körün kaybettiği ışığı görmek istemesinden
daha çok, onu tanıma arzusu içindeydi;
büyük bir coşkuyla dedi ki: "Ah, efendim, hangi
yazgı beni sizinle savaşmaya zorladı; sizi hep
sevdim ve seviyorum, dünyadaki her şeyden
öte onurlandırmak için sizi, yanıp tutuşuyorum?"

31

Eusino denizinin uçsuz bucaksız kıyılarında
doğurdu beni Costanza, Guidone'yim ben,

² Bkz. 22, 52 vd.

tıpkı sizin gibi, soylu Amone'nin
soylu ve ünlü tohumlarından geliyorum.
Buraya gelmekteki amacım sizi, Rinaldo,
ve diğer aile üyelerini görmek ve tanımdır,
sizi yüceltmek yerine meğır
onurunuzu kırmaya geldiğimi görüyorum.

32

Sizi ve diğerlerini daha önceden tanımamış
olmak, benim için bir özür nedeni olsun;
eğer bir şekilde hatamı düzeltebileceksem,
ne yapmam gerektiğini siz söyleyiniz bana,
bunu yapmayı reddetmeyeceğim asla.” Her iki
taraftan da süregelen kucaklaşmalardan sonra
Rinaldo yanıt verdi: “Beni düelloya davet etmek
konusunda özür dilemek için kendinizi zorlamayın;

33

bizim atalarımızın soyundan geldiğiniz
konusunda beni ve diğerlerini ikna etmek için
bundan daha iyi bir kanıt veremezsiniz,
o büyük erdeminizle ilgili, az önce açıkça
ölçüp biçtiğimiz. Eğer sizin tavırlarınız daha ılımlı
ve barışçıl olsaydı, buna güçlükle inanırdık;
bir dişi geyik, aslan dünyaya getirmez; güvercinin,
şahin ve kartal doğurduğu görülmemiştir hiç.”

34

Yürümelerine karşın kesmediler aralarındaki
konuşmayı; aralarında konuşmalarına karşın
ara vermediler yolculuklarına.
Geldiler çadırlarına, orada iyi yürekli Rinaldo,
yoldaşlarına o kişinin Guidone olduğunu söyledi,
ki hepsi çok beklemişti onu görmeyi sabırsızlıkla,
hepsi sevinç içindeydi, oradaki tüm adamları hep birlikte,
ve hepsine göre Guidone babasına çok benziyordu.

35

Alardo ve Ricciardetto'nun ve diğer iki kişinin;
ayrıca Viviano ve Aldigiero'nun, Malagigi'nin,
kardeşleri ve kuzenlerinin ona ne tür bir karşılama
yaptıklarını söylemeyeceğim; dahası,
soylu kişilerin ve şövalyelerin yaptıkları karşılamayı,
ve onun diğerlerine, diğerlerinin ona söylediklerini de:
ancak şunu söyleyebilirim:
sonuçta bütün insanlar oradaki, sevmişlerdi onu.

36

Sanıyorum Guidone kardeşleri tarafından çok
sevilecekti her zaman, ne ki büyük bir desteğe
gereksinimleri olduğu şu zamanda,
hiçbir zaman olmadığı kadar, daha çok mutlu
etmişti onları varlığıyla. Parlak ışınlarla
taçlanmış güneş denizden yükseldikten
sonra Guidone, kardeşleri ve aile
üyeleriyle birlikte sancaklarının altına döndü.

37

Tüm gün ve ertesi gün boyunca yol aldılar,
Paris'in kuşatılmış kapılarına yaklaştılar,
Senna nehrinin kıyılarında, on mil mesafe
kalana kadar: burada şans eseri Grifone
ve Aquilante'yi buldular; ikisinin de zırhları
kılıç işlemezdi, Gismonda'dan doğma,
Oliviero'dan olma bu şövalyelerin birinin adı
beyaz Grifone, ötekinin siyah Aquilante'ydi.

38

Yanlarında soylu görünümlü
bir kadın vardı onlarla söyleşen;
beyaz ipekten eteği vardı üstünde,
altın bir şeritle süslenmişti. Görünüşte

çok hoş ve güzel bir kadındı, her ne kadar
üzgün ve gözyaşı içerisinde olsa da:
tavırları ve davranışlarıyla çok önemli
bir şeyden söz ediyor olduğunu gösteriyordu.

39

Guidone şövalyeleri tanıdı, onlar da onu.
Guidone ki birkaç gün önce onlar ile birlikteydi;
Rinaldo'ya şöyle dedi: “Bu ikisi
ustalık açısından çoğundan üstündür;
eğer Carlo'ya yardım etmek için bizimle gelirlerse,
Sarazenler hapı yuttu demektir.”
Rinaldo savaşçıların yetenekli olduklarına dair
Guidone'nin söylediklerini doğruladı.

40

Rinaldo da onları hemen tanımaktan geri
kalmadı diğerinden, çünkü sürekli aynı
şekilde giyinirlerdi, zırhlarının üzerine
biri beyaz giyerdi, öteki siyah ve üzerleri
epey süslüydü. Diğer taraftan onlar da
Guidone, Rinaldo ve kardeşlerini tanıyıp
selam verdiler; ve arkadaşça Rinaldo'ya
sarıldılar, koyarak eski düşmanlıklarını arkaya.

41

Bir zamanlar anlaşmazlık ve kin içindeydiler,
Truffaldin'den ötürü; uzun sürer anlatmak
şimdi tüm bu olayı, ama burada bu üçü
birbirlerine kardeşçe bir sevgiyle davranmışlar,
unutmuşlardı öfkelerini. Rinaldo gelmekte
biraz geciken Sansonetto'ya yöneldi
ve onu hak ettiği şekilde onurlandırdı,
değerini öğrenmişti çünkü tüm ayrıntısıyla.

42

Kadın, Rinaldo'yu daha yakından görür görmez,
onu tanıdı (ki her bir şövalyeden haberdardı)
onun hiç hoşuna gitmeyeceği bir haber verdi
ve şöyle başladı:

“Efendim, Kilise ve İmparatorluğun
ona çok şey borçlu olduğu kuzenin,
bilge ve akli başında olduğu bilinen Orlando,
kafayı yedi ve aylak aylak dolaşıyor ortalıkta.

43

Çünkü onun başına öyle tuhaf, öyle kötü
bir şey geldi ki nasıl anlatacağımı bilmiyorum.
Kılıcını, silahlarını ortalığa saçmış, sağa sola
fırlatmıştı; kendi gözlerimle gördüm;
ne ki bir şey daha gördüm: çok kibar bir şövalye
onları teker teker toplayıp, bir araya getirmiş
ve asmıştı bir ağacın dalına
tıpkı bir yengi anmalığı gibi gösterişli ve güzel.³

44

Ne ki aynı gün kılıç Agricane'nin oğlu tarafından
asıldığı yerden çekip alınmıştı hemen.
Anlıyorsun değil mi
ne kadar ağır bir kayıp olduğunu
Hristiyan halkı için, Durindana'nın ikinci kez
pagan halkının eline geçmesi.
Silahların etrafında başıboş dönen Brigliadoro da
aynı biçimde pagan tarafından çekilip götürülmüştü.

45

Birkaç gün önce Orlando'yu utanç duygusunu
bir tarafa koymuş, etrafa umursamadan çırılçıplak,

3 Bkz. 24, 52.

sağa sola ürkütücü naralar atarak koşarken gördüm:
kısacası resmen çıldırmış gibiydi,
eğer kendi gözlerimle görmeseydim, inanmazdım
benzeri yaşanmamış böyle bir şeye asla.”
Ayrıca onu Rodomonte ile birlikte sarmaş dolaş olmuş,
köprüden aşağıya düşerlerken gördüğünü anlattı.

46

“Orlando’nun düşmanı olmayan bir kimseye,”
diye de ekledi, “anlatıyorum ki bunları,
çünkü pek çok kişi arasında, anlattığım bu tuhaf
ve acımasız olaydan ötürü merhamet duygusu
uyandığı için, umarım, Paris ya da güvenilir bir yere,
birileri alıp götürür onu, kafasını düzeltinceye kadar.
İyi biliyorum ki, Brandimarte’nin bundan haberi olsaydı,
her ne pahasına olursa olsun her yolu denerdi.”

47

O kadın güzel Fiordiligi’ydi, Brandimarte’nin
canından çok sevdiği kadını,
kendisi, onu bulmak için Paris’e geliyordu;
kılıçla ilgili olarak ayrıca şunları söyledi:
sahip olabilmek için kılıca Sericana kralı ve Tartaro
arasında büyük bir çatışma, anlaşmazlık ve çekişme
çıkmişti; Mandricardo’nun yaşamının son bulmasının
ardından Gradasso’nun eline geçmişti kılıç.⁴

48

Böylesine tuhaf bir olaydan ötürü
Rinaldo sonsuz bir üzüntü ve sızı duydu içinde;
kalbinin çözüldüğünün ayırdına vardı,
güneşin altında kalmış bir buz parçası gibiydi.

4 Bkz. 30,18 vd.

Kararlıydı ve hazır olduğunu düşünüyordu ruhuyla,
arayacaktı Orlando'yu olabileceği her yerde,
ayrıca umuyordu, bulduktan sonra onu,
sağaltacağını, kurtaracağını bu çılgınlığından.

49

Tanrının isteği mi yoksa yazgı mı, bilinmez,
akrabalar gelince hepsi bir araya,
önce Sarazenleri kaçırmak ve Paris surlarını
kurtarmak istediler işgalden. Ne ki saldırıyı
ertelemeye karar verdiler, karanlık bir geceyi
beklerlerse eğer yararlarına olacaktı;
Sonno saçacaktı etrafa sularını Lete'nin
üçüncü ya da dördüncü zaman diliminde.

50

Bütün insanlarını ormana yerleştirmişti,
ve bütün gün orada kalmalarını sağladı;
sonra güneş dünyayı karanlığa terk ederek,
döndüğünde oldum olası ana bildiğinin kucağına
ayılar, keçiler, yılanlar, zehirsiz olanlar ve diğer
yabanılar ki gizlenmişlerdi o en büyük ışıktan,
döndüler süslemek için gökleri. İşte o zaman
Rinaldo geçirdi harekete sessizlik içindeki ordusunu.

51

ve geldi Grifone, Aquilante, Viviano, Alardo,
Guidone, Sansonetto ile birlikte ve bir mil
öne çıktılar diğerlerine göre, ağır adımlarla
ve hiçbir söz söylemeden. Buldu Agramante'nin
nöbetçilerini uyurken, öldürdüler hepsini,
almadılar birini bile tutsak. Ardından girdi
bir başkalarının arasına düşman ordusunun
sezdirmeden, ne gören oldu ne de duyan.

52

Gelir gelmez bindiler ansızın tepelerine
pagan nöbetçilerin ve Rinaldo halletti
hepsini, kalmadı öldürmediği tek bir insan.
Nöbetçileri kaldırdıktan sonra ortadan
ilk ağızda, eksildi böylece yüzlerinden
gülücükleri Sarazenlerin, uykulu uykulu,
ürkek ve atıl, karşı koyamaz oldular artık
bu cengâverlere gerektiği biçimde.

53

Sarazen kampında Rinaldo yaratmak için
büyük bir korku düşman askerleri üzerinde,
öttürdü borazan ve boruları saldırıya geçtiğinde,
ve bağıra çağıra yaydı ortalığa kendi adını.
Dürttü Baiardo'yu ileriye doğru; o da gösterdi
kendini, atıldı ileriye ve bir sıçrayışta aştı engelleri,
devirdi şövalyeleri, ezip geçti piyadeleri,
yıkıp bıraktı çadır ve korunakları.

54

Pagan halkı arasında tüyleri diken diken olmayan
tek bir cesur insan kalmamıştı, insanı tir tir titreten
“Rinaldo ve Montalbano” adının yankılandığını
duyduklarında. Afrika ordusuyla birlikte
İspanyol ordusu da kaçtı; vakit bile bulamadan
eşyalarını toplamak için, bu öfkeyle yüz yüze gelmek
istemeditler bir daha, çünkü öncesinde bunu
yaşamışlardı daha ağlayıp sızlıyorlardı bugün bile.

55

Guidone onu izledi ve ondan geri kalmadı,
tıpkı Olivero'nun iki oğlu ve Alardo
ve Ricciardetto ve diğer iki kişinin yaptığı gibi.

Sansonetto kılıcıyla bir patika yol açtı:
 Aldigiero ve Viviano, biri ve diğeri gösterdiler
 silahşorlukta ne kadar üstün olduklarını
 düşmanlarına. Cesur bir savaşçı olarak izlediler,
 her savaşçı gibi, Chiaramonte sancağını.

56

Rinaldo, Montalbano ve civar köylerden topladığı,
 soğuk sıcak demeden savaşmaya hazır
 yedi yüz askerini elinin altında tutuyordu.
 Achille'nin Myrmidonlarından geri kalmazlardı
 savaştaki ustalıklarıyla. Her biri gerektiğinde öyle sıkı
 durmasını bilirdi ki yüz tanesi bin kişiye bedeldi;
 bu yedi yüz kişi arasında öyleleri vardı ki tüm şövalyeler
 içinde en iyilerinden sayılırlardı.

57

Toprağı ve parası yoktu Rinaldo'nun ama
 öyle kibar davranan, gönül almasını öyle iyi
 bilen biriydi ki ve elindekini paylaşmaktan
 çekinmeyen hiç; gelmedi bu nedenle aklına,
 adamlarından herhangi birinin onu terkedip gitmek,
 serilse de önüne çuval dolusu altın. Rinaldo
 askerlerini götürmedi hiç Montalbano'nun dışına,
 büyük bir gereksinim duymadıkça başka bir yerde.

58

Carlo Magno'ya yardım etmek gerektiğinden,
 kalede çok az nöbetçi asker bırakmıştı şimdi.
 Afrikalılar arasına girmişti bu tabur asker,
 şu anda yeteneklerinden söz ettiğim; öyle bir şey
 yaptı ki, bunu ancak kurt, koyun sürüsüne yapmıştı
 Falanto'nun Galeso nehri kıyılarında, ya da
 aslanın sakallı keçi sürüsüne saldırdığında yaptığı
 gibi çılgın Cinifio'nun yakınlarında.

59

Kral Carlo, Rinaldo'nun Paris yakınlarına geldiğini ve gece saldırıya hazır olmayan düşman karargâhına saldırmak niyetinde olduğunu haberini alınca silahlanmış ve savaş düzeni içerisinde bekliyordu; gereksinim duyduğunda şövalyeleriyle yardıma geldi ve şövalyelerin arasına zengin Monodante'nin oğlunu da kattı, Fiordiligi'nin sadık ve bilge sevgilisi.

60

Ki bu kadın günlerce uzun yollar arşınlayıp tüm Fransa'da boş yere arayıp durmuştu onu. Burada onun taşıdığı armadan, kadın uzaktan da olsa tanımıştı onu. Brandimarte kadını görür görmez bıraktı savaşı, kavuştu tekrar insani duygularına, koşup geldi ve yoğun bir aşkla kucakladı kucakladı, belki de binlerce kez öptü onu.

61

Antik çağlarda eşlere ve nişanlılara daha çok güven vardı. Erkekler bırakırlardı gitsinler diye dağlar, ovalar ve bilinmeyen yollar boyunca yanlarına kimseyi katmadan, gidecekleri yerlere kadar ve gittikleri gibi geri gelirlerdi, güzel ve eldeğmemiş olarak hiçbir kuşkuya yer vermeden; Fiordiligi, Anglante beyinin ne gibi çılgınlıklar yaptığını burada sevgilisine anlattı.

62

Böyle çirkin ve tuhaf bir haber başkası tarafından verilmiş olsaydı Brandimarte pek inanmazdı; ama zaten pek çok şeyde güven duymuş olduğu

o güzel Fiordiligi'ye inandı. Yalnızca
konuşulduğunu duymakla kalmadığını söylüyordu,
ayrıca kendi gözleriyle de onu görmüştü. (Orlando'yu
iyi tanırdı ve yakınlığı vardı bir başkası kadar)
ve söylüyordu nerede ne zaman.

63

O tehlikeli köprüden söz ediyordu, Rodomonte'nin
yol kestığı köprüden, oraya bir anıt gömüt
kondurmuştur, tutsak ettiği kişilerin
üzerinden çıkardığı giysiler ve silahlarla süslü.
Çılgın Orlando'yu anlatır, orada ürkütücü
ve şaşırtıcı işler yaparken görmüştür onu;
ve paganı tuttuğu gibi tepetaklak yollamıştır
ırmağa, boğulsun diye ırmağın azgın sularında.

64

Brandimarte, bir insanın yoldaşını, kardeşini
ya da evladını sevebileceği kadar
çok seviyordu kontu; her şeyi yapmaya ve onu
aramaya kararlıydı; ne yorgunluk ne tehlike
gözündeydi, çünkü hekim ya da büyücü yardımıyla
onun çılgınlığına çare bulunabilirdi;
bu düşüncelerle giyindi zırhını,
atladı atına ve koyuldu yola güzel kadınıyla birlikte.

65

Kadının kontu gördüğü yere doğru
çevirdiler adımlarını; günbegün, Alger
kralının denetimindeki köprüye varıncaya
kadar yol aldılar. Nöbetçi Rodomonte'ye
işaret verdi; seyisleri aynı anda ona hemen
atını ve silahlarını getirdiler: buldu Brandimarte
köprünün başına geldiğinde, karşısında
Rodomonte'yi, köprünün öteki ayağı üstünde.

66

Öfkesine denk bir sesle Sarazen bağırdı
Brandimarte'ye: "Kim olursan ol, yanlışlıkla
yolunu şaşırmış olabilirsin ya da aklını kaçırmış,
yazgın böyle istedi diye geldin buraya; in aşağıya
atından ve çıkar zırhını ve o büyük gömüte onu
asarak onurlandır onu seni öldürmeden önce;
sen kurban edilmek için gönderildin oradaki gölgelere:
bunu yapan ben olacağım, bakmadan gözünün yaşına."

67

Brandimarte bu kendini beğenmiş bir yanıt vermeye
tenezzül bile etmedi, mızrağıyla vereceğinden başka,
Batoldo'yu, soylu atını, mahmuzladı ve
büyük bir cesaretle saldırdı,
yürüdü üstüne düşmanının ve gösterdi denk olduğunu
ruh çılgınlığı bakımından, kim olursa olsun dünyada
karşısında; ve Rodomonte elinde mızrağı
koyuldu yola, o dar köprü'nün üzerinde son hızla.

68

Köprü'nün üzerinde hep gidip gelmeye ve bir o yandan,
bir bu yandan rakibini aşağıya atmaya alışkın olan atı,
emin adımlarla koştu düelloya.
Oysa diğeri bilmediği bir yoldan geçmek zorunda
kaldığı için kafası karışmış, kuşku, korku
ve güvensizlik içinde devinip duruyordu.
Köprü titriyordu, gömülecek gibiydi sulara nerdeyse;
dar olması ve korkuluktan yoksun olmasının yanı sıra.

69

Düello sanatında uzman olan bu şövalyeler direkler
kadar iri, ormandaki ağaç gövdeleri kadar kaba
mızraklarıyla, çok da kibar olamayan bir şekilde
giriştiler birbirlerine. Atlarına egemen

olmaları ve yönetmekteki becerileri çok da işlerine yaramadı bu sert ve ağır darbeler karşısında; ikisi de yıkıldılar aynı anda köprünün üzerine, onlarla birlikte, sahipleri de kendilerini yerde buldular üst üste.

70

Böğürlerine saplanan mahmuz darbelerin yüzünden kalkmak isterken aceleyle hayvanlar, bulamıyorlardı köprünün dar alanında ayaklarını koyacak bir yer; öyle oldu ki yazgıları gereği, ikisi de aynı anda boyladılar suyu; büyük bir gürültü yankılandı göklerde; bizim nehirden⁵ çıkan gürültüye benziyordu, Helios'un arabasını süremeyip içine düşenin çıkardığı ses gibi.

71

Eyerlerine bağlı kalan şövalyelerin tüm ağırlıklarıyla birlikte iki at, birkaç güzel su perisi bulur muyuz diye aranmak için nehirde, ta suyun dibine kadar indiler. Bu ne ilk ne de ikincisiydi, paganın köprüden aşağıya suyun dalgaları arasına uçması, gözüpek atıyla birlikte; ne ki iyi tanıyordu artık suyun dibini;

72

neresi kayalık, neresi daha yumuşak zemin, su nerede alçak, nerede yüksek biliyordu. Sudan başını, göğsünü ve bedenini çıkardı ve bayağı bir üstünlükle Brandimarte'ye saldırmayı başardı. Brandimarte, oysa, akıntıya kapılmış, sürükleniyordu: atı, nehrin dibindeki kuma gömülmüş, bir daha çıkamıyor gibiydi; neredeyse ikisi birden takılıp kalacaklardı suyun dibine.

73

Dalgalar yükseldi, onları alabora etti ve suyun en derin olduğu noktaya sürükledi. Brandimarte altta, atı üstte kalmıştı. Fiordiligi, köprünün üzerinde acı çekiyor, rengi sapsarı olmuş, benzi atmış, gözyaşı döküyor, dualar ve yakarışlarda bulunuyordu: “Ah Rodomonte, anısına bu kadar saygı duyduğun Issabella’nın adına, yalvarıyorum bu kadar insafsız olma, izin verme boğulmasına böyle değerli bir şövalyenin.

74

Haydi, saygıdeğer beyefendi, eğer âşık olduysanız hiç, ben ki ona aşığım, acıyınız bana. Tanrı aşkına, onu tutsak etmeniz sizin için yeterli olsun; çünkü eğer onun armasıyla bu gömütü süsleyecek olursanız, süs olarak kullandıkların içinde en güzeli ve en değerlisi bu arma olacaktır.” Güzel kadın öyle dokunaklı konuşmuştu ki böylesine katı yürekli olmasına karşın pagan kral duygulanmıştı;

75

öylesine etkili konuşuyordu ki hemen yardım etsin diye Rodomonte, atının altında, suyun dibinde gömülü kalmış sevgilisine; hayatı tehlikedeydi ve susamamış olmasına karşın çok su içmişti. Yine de Rodomonte kılıcını ve miğferini ondan söküp almadan yardım etmedi. Onu nehirden yarı baygın dışarıya çekti, ve diğer pek çok kişi ile birlikte kalesine kapattı.

76

Kadının bütün neşesi sönmüştü sevgilisinin tutsak edildiğini gördüğünde. Yine de onun boğularak öldüğünü görmektense,

böylesi daha iyi olmuştu. Suç kendisindeydi,
başkalarında değil, yakınıyordu kendisinden,
çünkü onu buraya getiren oydu,
kontun tehlikeli köprüde yaşamış olduğu
macerayı anlatan da yine kendisi olmuştu.

77

Yola çıktı, oraya şövalye Rinaldo'yu
ya da Guidone Selvaggio'yu ya da
Sansonetto'yu ya da Pipino'nun sarayından,
karada ve suda Sarazen ile çarpışabilecek
yetkinlikte herhangi birini
götürmeyi tasarlayarak. Daha güçlü biri
olmasa da, en azından daha şanslı
birini ki Brandimarte olamamıştı maalesef.

78

Günlerce yürüdü, onun istediği gibi
bir şövalyeye benzer birine rastlamadan önce:
Sarazen ile savaşabilecek ve sevgilisini
onun elinden kurtarabilecek biri,
özgürlüğü yolunda. Gereksinimine uygun
kişiyi epey aradıktan sonra, bir savaşçıya
denk geldi, üstünde süslü ve zengin görünümlü
bir tunik vardı, üzeri servi ağaçlarıyla süslenmişti.

79

O her kim ise daha sonra söyleyeceğim;
Paris'e dönmek ve Rinaldo ile Malagigi'nin
Moriskoları uğrattıkları büyük yenilgiden
devam etmek istiyorum. Tam olarak
kaç kişinin kaçtığını ve kaç kişinin
canının cehenneme yollandığını bilmiyorum.
Gecenin karanlığı Turpino'nun
düzgün bir hesap yapmasını engellemişti.

80

Çadırın içinde Agramante uyuyordu,
ilk uykusundaydı; bir şövalye onu uyandırdı
ve eğer hemen kaçmazsa tutsak düşeceğini
söyledi. Kral etrafına bakındı ve gördü
adamlarının nasıl şaşkınlık yaşadığını: rastgele,
kimi oraya, kimi buraya koşuşturuyordu,
çıplak ve silahsız bir halde
kalkanlarını bile alacak zamanları yoktu artık.

81

Acele bir karar almakta yetersiz kalmış ve kafası
karışmış bir halde giydirtti üstüne zırhını,
Falsirone ile birlikte oğlu Grandonio, Balugante
ve o ırktan insanlar oraya vardığında;
tehlikeyi gösteriyorlardı: kral Agramante ya tutsak
olacaktı ya da ölecekti orada; eğer paçayı
kurtarabilirse Fortuna iyiliğine çalışıyor demektir,
ve kendisine iyi davrandığını söyleyebilirdi.

82

Marsilio ve iyi yürekli Sobrino ve diğerleri,
hepsi bir ağızdan ona böyle söylüyorlardı,
Rinaldo ona ne kadar çabuk ulaşırsa
sonu da o kadar yakındı; eğer gelecek
olursa acımasız savaşçı bu taraflara,
ve beklerse gelmesini bütün adamlarıyla
şunu iyi bilsin ki o ve bütün arkadaşları
öleceklerdi düşmanlarının elleriyle.

83

Etrafındaki bu az insanla Narbona
ya da Arli'ye sığınabilirdi; ilki ve diğeri
kent olarak iyi korunuyordu ve dayanacak
koşulları vardı bir günden fazla kuşatmaya;

kendisini kurtaracak olursa ölümden,
ordusunu hemen düzene sokup Carlo'nun
mutlak yenilgisini sağlayacak ve bu aşağılayıcı
tavrının öcünü alabilecekti düşmandan.

84

Kral Agramante alınması zor ve güç bir karar
olsa da uydu onların önerisine. En güvenli
bulduğu yolu izleyerek Arli'ye doğru ilerledi,
sanki kanatları var gibiydi. Rehberlerinin
ötesinde, yola çıktığında karanlığın çökmüş
olması da yaradı işine. Rinaldo'nun tuzağına
düşmemek için Afrika ve İspanya arasındaki
yirmi bin milin dışına çıkmak zorunda kaldı.

85

Onun ve kardeşlerinin öldürdükleri; Viyana
beyinin iki oğlunun;⁶ acımasız ve hain olarak
belledikleri askerlere saldıran Rinaldo'nun
yedi yüz adamının öldürdükleri; ardından
Sansonetto'nun; bir de kaçarken Senna nehrine
düşüp boğulanların sayısını kim bilebilirdi ki!
Ancak nisan ayında, Favonio ve Flora'nın ortalığa
saçtığı çiçekleri sayabilecek olanlar dışında!

86

Birileri Malagigi'nin o geceki utkuda
parmağının olduğunu düşünebilir; sadece
meydanları kana boyadığı için değil, öldürdüğü
düşman kanıyla ya da kesilen başlardan ötürü;
aynı zamanda yaptığı büyüyle cehennem
çukurlarından çıkardığı sancaklı ve mızraklı bir
şeytan ordusundan ötürü; iki Fransa gelse bir araya,
çıkaramazdı bu kadar kalabalık bir orduyu;

6 Grifone ve Aquilante.

87

ayrıca birçok metal sesi, trompet, davul sesleri,
tambur ve farklı farklı birçok ses,
at kişnemelerini andırır yapmacık sesler,
uğultusu ve çığlıkları piyadelerin,
ki yankılanıyordu bütün bunlar dağda, ovada,
ve vadide ve çok çok uzak beldelerde:
Sarazenleri korkutuyordu bu seslerle, onlar da
arkalarına bakmadan, tabana kuvvet kaçıyorlardı.

88

Afrika kralı, Ruggiero'nun yaralanmış
ve durumunun ağır olduğunu unutmadı.
Salına salına gidişiyse onu taşıyacak olan
bir at buldu ve atın üzerine en rahat edebileceği
şekilde yerleştirdi ve en güvenli bir yoldan
geçmesini sağlayarak götürdü
ve bindirdi gemiye, rahat bir biçimde ulaştırmış
oldu Arli'ye, tüm ordusu orada toplanmıştı çünkü.

89

Rinaldo ve Carlo'ya arkasını dönüp kaçanlar
(sanıyorum yüz bindi ya da biraz daha azı)
meydanlarda, ormanlarda, dağlarda vadilerde,
Fransız halkının elinden kaçmaya çalıştılar;
ne ki büyük çoğunluğu bir yolun ağzında
sıkışıp kaldı ve beyaz-yeşil olan o yeri boyadılar
kırmızıya. Sericana kralının başına böyle bir şey
gelmedi çünkü kurmuştu çadırını uzak bir yere;

90

dahası, kendilerine saldıracak olan kişinin
Montalbano şövalyesi olduğunu duyduğunda,
kalbinde duyduğu sevinçten ötürü,
bir oraya bir buraya sıçradı mutluluktan.

Ulu Yaradan'ına övgüler düzdü ve teşekkür etti:
o gece çok az kişiye nasip olan bir fırsatı ona
sunduğu için, çünkü eşi benzeri olmayan
Baiardo'yu elde etmesine yarayacaktı.

91

O kral uzun zamandır yanında Durindana'nın
asılı olmasını arzu ediyor ve bu muhteşem ata
sahip olmak istiyordu (bir yerlerde okumuş
olmanız gerekir bu hikâyeyi).

Bu nedenle yüz binden fazla askeriyle gelmişti
Fransa'ya, bu iş için;
ve Rinaldo'ya meydan okumuştı,
acımasız bir kapışmayla sözü edilen at uğruna.

92

denizin kıyısında olacaktı bu düello, oraya
doğru yönelmişken, Malagigi geldi
ve ortalığı karıştırdı; kuzenini istemediği
halde bir gemiye bindirtti
ve yelken açtırttı açık denizde.

Tüm hikâyeyi anlatmak uzun sürer,
o günden bu yana Gradasso kibar ve soylu
şövalyenin korkak ve hain olduğunu düşündü.

93

Şimdi Gradasso karargâha saldırmayı
amaçlayan kişinin Rinaldo olduğunu öğrenince
sevindi. Zırhını kuşandı, alfanasını⁷ aldı,
karanlık havada onu aramaya koyuldu: yolda kime
rastlarsa rastlasın, rastladığı herkesi yere indirdi,
ayırt etmeksizin; Libyalı olsun, Fransız olsun,
bıraktı insanları yaralarıyla ve acıya mahkûm etti:
dizmişti önüne geleni o keskin mızrağına.

7 Bkz. 2, 51-6.

94

Orada burada arayışına devam etti, yüksek sesle
olabildiğince kuvvetli bir şekilde bağırdı
Rinaldo diye, ölü sayısının çok
olduğu yerlere doğru gitti;
sonunda onunla göğüs göğüse geldi ellerinde
kılıçlarıyla, çünkü mızrakları, ikisinin de,
binlerce parçaya bölünmüş ve uçmuştu havalara,
ta ki Notte'nin yıldızlı arabasına ulaşincaya kadar.

95

Gradasso yiğit şövalyeyi gördüğünde,
armasını ayırt ettiği için değil, onun korkunç
darbelerinden ve Baiardo'dan ötürü tanımişti onu,
sanki tüm bu meydanı ele geçirmiş gibiydi;
ona bağırarak, uyarmaktan vazgeçmedi,
yaptığının kendisine yakışmadığını söyledi;
o gün verdiği sözü yerine getirmeyip
gelmemiştii meydana, savaşmak için onunla.

96

Ardından ekledi: “Belki de beklentin şuydu:
eğer o zaman kaçabilseydin benden, bir daha
asla benimle karşılaşmayacağını umuyordun
değil mi dünyada: bak, gör ki şimdi seni buldum.
Emin ol ki, cehennemin dibi Stige'ye de girseydin
ya da kanatlanıp uçsaydın gökyüzüne,
seni izlerdim, atın yanında olduğu sürece:
ışığın hüküm sürdüğü yerde ve karanlık dünyada.

97

Yüreğin yetmiyorsa benimle yüzleşmeye,
bana denk olamadığını gördüğüne göre,
onurundan çok hayatını düşün, atma kendini

ateşe, çekip gidebilirsin, yeter ki atını rahat bırak;
yaşamayı seviyorsan yaşayabilirsin
ama yaya kalarak yaşayacaksın; bence atı hak
etmiyorsun sen, şövalyelik yasalarına
uymayan büyük bir yanlış yapmışa benzersin.”

98

Bu konuşmada Ricciardetto ile birlikte şövalye
Selvaggio da bulunuyordu orada; her ikisi de
Sericana kralının ne kadar küstah olduğunu
göstermek için aynı anda kılıçlarını çektiler.
Ne ki Rinaldo hemen karşı çıktı bunlara,
ve kendisinin aşağılanması kabul etmedi,
şöyle dedi: “Sizin yardımınıza ihtiyacım yok,
beni küçük düşüren kişiyi haklamak için.”

99

Ardından pagana döndü ve dedi ki: “Dinle
Gradasso; şuna açıklık getirmek istiyorum
seninle, beni dinlersen eğer: o gün seni bulmak
için deniz kıyısına gelmiştim, bu doğru;
ve doğruyu söylediğimi şimdi elimdeki silahımla seni
toprağa gömerek göstereceğim. Şövalyelik
kurallarını yerine getirmediğimi söylediğin her
defasında yalan söylemiş olacaksın sen, bunu bil.

100

Ama senden özellikle rica ediyorum, aramızda
savaş olmadan önce kulağını iyi aç
ve beni iyi dinle dikkatlice: haklı ve gerçek
özüümü sana açacağım, yeter ki beni
haksız yere suçlama; sonra Baiardo’ya gelelim,
konuşalım önceki koşulları seninle:
ikimiz dövüşecektik, teke tek, atsız, ıssız bir yerde,
senin almış olduğun karar doğrultusunda.”

101

Sericana kralı kibar bir adamdı,
her yüce gönüllü kalbin olduğu gibi;
ve memnundu dinlemekten,
açık seçik olarak şövalyenin özürlerini.
Onunla birlikte ırmağın kıyısına geldi,
orada Rinaldo anlaşılır sözlerle
hikâyesindeki gizemi kaldırdı üstünden
ve çağırdı gökleri tanıklığa:

102

ayrıca Buovo'nun oğlunu çağırttı,
ki her şeyi biliyordu ayrıntısıyla bu konuda,
ve sözcük sözcük açıkladı büyüyle yaptıklarını,
ne az dedi ne de çok. Rinaldo da şunları
ekledi: “Ben de şunu istiyorum: Malagigi'nin
şahitliğinde sana kanıtladığım gerçeği,
bir kez de silahlarımla kanıtlamak; ister şimdi,
ister bir başka zaman, sen ne zamanı yeğlersen.”

103

Kral Gradasso, birinci meselenin
ikinci meseleden sonraya bırakılmasını
istemedi, Rinaldo'nun özürlerinin doğruluğuna
dair kuşku duysa da, sükûnetle kabul etti.
Düello yeri ilk seferde olduğu gibi, Barcelona
kıyılarının yumuşak kumsalında olmayacaktı;
bunun yerine, ertesi sabah, burada, yakınlarda
bulunan pınar başında buluşmak için anlaştılar:

104

Rinaldo, atı yanında bulunduracaktı, kazanan
kişinin emrine girecek olduğundan;
eğer kral Rinaldo'yu öldürür ya da onu

tutsak ederse hiçbir gecikme olmaksızın
ata sahip olacaktı; tersine, Gradasso
hata yapan kişi olur da, gelirse can çekecek
duruma ve çıkamazsa komadan, o zaman
Rinaldo, Durindana'yı almaya hak kazanacaktı.

105

Hayretler içinde epey ve acılarla dolu kalmıştı,
(size söylediğim gibi) Rinaldo duyunca
güzel Fiordiligi'den, kuzeni Orlando'nun
aklını yitirdiğini. Silahların ve ardından
yaptıkları tartışmanın haberini almıştı;
kısacası Gradasso'nun elindeydi o kılıç
ki onunla Orlando binlerce ve binlerce kez
palmiye dalı görmüştü başında.

106

Anlaşmaya vardıktan sonra Kral Gradasso
hizmetçilerinin yanına döndü;
oysa Rinaldo onunla gidip,
konuğu olmasını istemişti.
Günü geldiğinde, pagan kral Rinaldo gibi
zırhını kuşandı: her ikisi de
pınar başındaki yere ulaştılar,
orada Baiardo ve Durindana kapışacaklardı.

107

Rinaldo'nun Gradasso ile teke tek yapacağı
düello bütün arkadaşlarını korkutmuşa benzerdi,
dahası, arkadaşlarının ölümü gerçekleşmeden,
başlamışlardı yas tutmaya; Gradasso'nun ne kadar
cesur, gücü yerinde ve deneyimli olduğunu
biliyorlardı; ve şimdi elinde büyük Milone'nin
oğlunun kılıcı vardı, Rinaldo için endişelenmekten
hepsinin yüzü bembeyaz kesilmişti.

108

Diğerlerinden çok Viviano'nun kardeşi
bu düelloyla ilgili kuşku ve korku içindeydi.
Bu düelloyu boşa çıkarmak için el koymaya
hazırdı: ne ki Montalbano şövalyesinin bitmez
tükenmez düşmanlığını da kazanmak istemiyordu,
çünkü daha öfkesi geçmemiştir ona karşı,
onu çileden çıkaran o olaydan sonra,
çekmişti ya Rinaldo'yu bir oyunla tekneye.

109

Ne ki diğerleri de kaygı, acı ve kuşku içindeydi:
Rinaldo kendinden emin ve mutlu gidiyordu,
bu aşağılanmadan kurtulacağını umarak,
çünkü haksızlık ona dayanılması güç geliyordu;
böylece seslerini kestirecekti Pontieri ve Altafoggia
toprağının insanlarının, hiç olmadık bir biçimde.
Yürür güven içinde ve kesinlikle kendinden emin
bir biçimde, elde edecektir utkunun onurunu yeniden.

110

Biri bir yandan, öteki öbür yandan, iki rakip
karşı yönlerden ulaştılar aynı anda
o berrak pınarın başına, şenlik yaptılar
tam tamına, sanki kan bağı varmış,
dostmuşlar gibi aralarında,
sanki Gradasso Chiaramonte'liymiş gibi.
Düellonun nasıl başlayıp, nasıl bittiğini
daha sonraki bir başka kantoda anlatacağım.

32. *Kanto*

1

Aklıma geldi, anlatacaktım (söz
vermişim¹ ama sonra aklımdan çıktı)
Ruggiero'nun acılı sevgilisi
bir kuşkuya kapılmıştı, öncekinden
daha kötü ve daha can sıkıcı,
daha keskin, yılanın zehirli dişi gibi,
Ricciardetto'dan duyduğu haber² üzerine,
girmişti göğsüne parçalamak için yüreğini.

2

Anlatacaktım ama başka bir şeye daldım,
araya Rinaldo girdi çünkü;
ve sonra Guidone beni oldukça meşgul etti,
ve yol boyunca gözüm onda kaldı.
Bir konudan ötekine atladım ve gelmedi
aklıma Bradamante; şimdi geldi işte: anlatmak
istiyorum ve anlatayım ki ileride Rinaldo
ve Gradasso'yu da dökebilecekim dizelerime.

3

Ne ki anlatmaya geçmeden önce, Agramante'den
söz etmek isterim biraz, çekilmişti Arli'ye³

1 Bkz. 31, 7, 1-6.

2 30, 87-89.

3 Bkz. 31, 83, 1-4.

arta kalan ordusuyla birlikte, o korkunç gece
savaşından sonra başlamıştı toplamaya
o darmadağın olmuş askerlerini savaş alanından,
ve dağıtıyordu yiyecek, içecek, gerekli olan,
karşıda Afrika vardı, İspanya yakındı, denizin
karşısında bir ırmağın üzerine kuruluydu kent.

4

Tüm krallıkta askere yazdırır Marsilio
piyade ve süvari olarak, bakmadan
iyisine, kötüsüne insanların. Zorla
ya da gönüllü her gemi hazır bekler savaşı
Barselona'da. Agramante her gün toplantı
yapar, umursamaz insanların emek
ve harcamalarını. O kadar ki ağır vergiler
koyar ve kanını emer tüm kentlerin Afrika'da.

5

Rodomonte'ye bir kuzenini, Almonte'nin kızını
önermişti dönmesi için (ama bir şey elde
edememişti) ve Oran krallığını verecekti
ona⁴ çeyiz olarak. Dönüp bakmadı bile
kibirli adam, ayrılmak istemiyordu
köprüden hiç, orada toplamıştı silah
ve eyerlerini oradan yolu geçen insanların,
ki şimdi bir taş örter artık üzerlerini.

6

Marfisa, Rodomonte'ye öykünmek istemedi;
dahası, Agramante'nin bozguna uğratıldığını
duyunca Carlo tarafından, askerlerinin
öldüğünü; malının, mülkünün yağmalandığını

4 Bkz. 14, 17, 3-4 ve 16, 47-48.

ve arta kalan az sayıdaki askeriyle Arli'ye çekildiğini, çağrı beklemeden koyuldu yola: gelmişti kralının yardımına ve sundu ona elinde ne var ne yok ve kendisini bizzat.

7

Ve götürdü oraya Brunello'yu ve ona özgürlüğünü armağan etti, dokunmamıştı ona kötülüğü: on gün, on gece yaşadı adam asılmak korkusuyla; kimse görünmedi ortalıkta onu savunacak olan, ne güç kullanarak ne yalvarıp yakararak; ve o bayağı kanına bulamak istemedi kimse elini ve serbest bıraktı onu.

8

Unuttu geçmişte yapmış olduklarını ve aldı götürdü birlikte Agramante'ye. Düşünün bir kere ne kadar mutlu olduğunu, görünce Marfisa'nın geldiğini yardım etmek için: ve yapmış olduğu büyük hesapları kadınla ilgili, istedi ki Brunello kanıt olsun yapacaklarına; ve kendisinin yapmak istediğini ancak yapamadığını, kral yaptı gerçekten ve tutup astı Brunello'yu.

9

Cellat, ıssız ve sessiz bir yerde, attı onu akbaba ve kargaların önüne yem olsun diye. Ruggiero, ki bir keresinde onu kurtarmış ve çekip almıştı ya boynundan mızrağı, Tanrı'nın adaleti yerini bulacaktı sanki, onu görmüştü yaralı halde ve yardım edememişti bu kez: onu öğrendiğinde iş işten geçmişti; o kadar ki Brunello yardım alamadan kalmıştı.

10

Bitip tükenmek bilmiyordu o yirmi gün
Bradamante'nin gözünde, o kadar çok uzun
sürmüştü ki, bu sürenin bitiminde Ruggiero
hem kendisine hem de Hristiyanlığa
dönmüş olacaktı.⁵ Zindandan çıkmak ya da
dönmek sürgünden daha kısa kalır kavuşmak için,
insanın özgürlüğüne ve sevgili yurduna;
kadının sevgilisini beklediği zamana oranla.

11

O uzun süreç içinde, kadın, Eton ve Piro'nun⁶
topal kaldıklarını sanır; ya da tekerleği kırılmıştır
arabanın, o kadar gecikmiştir ki, her zamankinden
çok, sanki daha geç akşam olmakta. Daha da
uzun olmuştur, hak yolundaki Yahudi'nin, saatleri
durdurduğu günden ve o geceden, hani Ercole'nin
ana rahmine düştüğü gece, her gün ve her gece,
daha uzun sürüyordu sanki kadının gözünde.

12

Ne kadar ve kaç kez kısılandı ayları, yedi
uyuyanları ve uykucu porsukları! O tüm zamanı
uyuyarak geçirmek isterdi hep ve hiç uyanmadan;
ve işitmek istemezdi başka bir ses, Ruggiero'nun
sesinden başka, onu o tembel uykusundan
uyandırmak için çağırıldığında. Uyuyamadı zaten
böylesine derin bir uykuyu hiç, dahası,
uyuyamadı bir saat bile tüm geceler boyunca.

13

Bir oradan, bir buradan didikleyip duruyordu
sıkıntı veren yatağını; bulamıyordu bir türlü

⁵ Bkz. 30, 81, 1-2.

⁶ Güneşin arabasını çeken dört attan ikisi.

huzur yattığı yerde. Açıp sık sık pencereyi
bakıyordu dışarıya Titon'un karısı⁷
serpiyor mu diye havaya beyaz zambaklar
ve kırmızı güller, gün ağarmadan önce:
ne ki daha gün doğar doğmaz, geceyi iple çeker
oluyordu kadın, yıldızlarla süslenmiş karanlıkta.

14

Dört gün kaldı, beş gün varış çizgisine, umutla
bekliyordu kadın, şimdi değil, şimdi gelir diye,
bir haberci bağırarak geliyordu sanki yanına:
“Bak işte, Ruggiero geliyor” diye.
Çıkıyordu sık sık bir kulenin tepesine
yoğun ormanlar ve keyif verici kırsal alanlar
açılıyordu insanın gözleri önünde ve Paris'ten
Montalbano'ya uzanan yolun bir bölümü.

15

Görürse eğer uzaktan parladığını silahların ya da
benzer bir şey bir şövalyeye, Ruggiero sanıyordu
gelenin, o çok arzuladığı erkeği, ışıqlanıyordu
gözleri ve dinginleşiyordu yüzü; ve eğer gelen
silahsız biriye ya da piyade bir yolcu,
umutlanıyordu yine de haber getiren bir haberci
diye: ve eğer çıkmazsa beklediği, sürdürüyordu
yine de birbiri arkasına umut beslemeyi.

16

Görmeyi umuyordu, kimi zaman silahlanıyor
ve iniyordu dağdan, geçiyordu düzlüğe;
bulamıyordu aradığını; umuyordu,
bir başka yoldan girdiğini Montalbano'ya:

7 Aurora, şafak.

ayaklarına güç veren arzu, şatodan çıkarken,
sönmüş oluyordu dönerken. Ne orada
ne burada buluyordu aradığını; dolmuştu
artık zamanı, ne geleni vardı, ne gideni kadının.

17

Bir gün geçti, iki, üç, altı, sekiz ve yirmi gün,
verdiği süreden; göremedi müstakbel
kocasının geldiğini, duymadı herhangi bir haber
ona dair; başladı ağlamaya, sızlanmaya,
öyle ki acırlardı haline karanlıklar dünyasının
Furie'leri, hani yılan taşırılar ya başlarında
saç yerine; haksızlık etmişti o ilahi gözler,
o beyaz gerdan ve altın sarısı lüle lüle saçlarına.

18

“Doğru olur mu?” diyordu kendi kendine “aramak,
benden kaçan ve köşe bucak saklanan birini?
Beni küçümseyen birinin peşinden
koşmak niye? Bana yanıt vermeyen birinden
ne isteyebilirim ki? Acısını mı çekeceğim, bana
umut vermedi diye, benden nefret eden birinin?
Kendini bu kadar beğenen birisi için gökten tanrıça mı
inecek yoksa, yüreğini aşk ateşiyle yaksın diye?

19

Bu kibirli adam biliyor ki ben onu seviyorum,
tapıyorum ona, ne ki beni istemiyor, ne sevgilisi
ne kölesi olarak. O zalim biliyor ki kahroluyor,
ölüyorum zaten; bekliyor ki öldükten sonra bana
yardım etsin diye. Anlatmamı istemiyor yaşadığım
işkenceyi, onun baş eğmez iradesini kıracak diye;
benden saklanıyor, tıpkı yılan gibi, duymamak için
istemediği şarkıyı, zulmü süredursun diye.

20

Haydi, Amor, durdur şu adamı, gider benim yavaş adımlarımın önünde koşar adımlarla; ya da geri ver bana eski hallerimi ki tutup çıkarmıştın beni oradan, ne sana ne başkasına boyun eğmiştim!

Haydi, meğer benim umutlarım ne kadar da sonuçsuz ve aptalca ki senin içinde de yer bulamaz acıma duygusu ricalarımla; sen keyif alıyorsun, dahası besleniyor ve yaşıyorsun yaşlı gözlerden oluşturduğun ırmaklarla.

21

Neden şikâyet edeceğim ki, yazıklar olsun bana, benim akıl almaz sevdamdan başka?

Beni kaldırır yukarılara ve ulaşırım göklere, ne ki yanar kanatlarım geldiğimde ateşten halkaya; dayanamam kalınca kanatsız, atar beni aşağılara: burada da bitmez başıma gelecekler; yeniler kanatlarımı ve yakar yeniden: bitmez bu nedenle benim baş aşağı yuvarlanışlarım.

22

Bu sevdamdan çok, acı duymam gerekir kendi kendimden, açmış olmaktan ötürü ona yüreğimi; aklım yerinden çıktı, kalmadı artık eski dayanacak gücüm. Her an daha da kötüye gidiyorum, durduramıyorum, yoktur çünkü onu durduracak bir çare: götürecekt beni ölüme, kesinlikle, bekledikçe acı daha da büyüyecektir içimde.

23

Niçin bu kadar şikâyetim daha kendi kendimden? Ne yanılsım oldu acaba seni sevmekten başka? Şaşılacak ne var bunda, kırılğan ve dayanıksız duyguları, dayanamayıp kırılırsa eğer kadının? Korunmak mı

gerekiyordu, yoksa, kapamak mı gözlerimi
bu harika güzelliği görmemek için, bu soylu duruşu,
ve duymamak için bu bilgece ağızdan çıkan sözleri?
Vay geldi, güneşi görmemek için kaçan kişinin başına.

24

Yazgım soktu beni bu yola ve sözleri bana
inandırıcı gelen kişilerin dedikleri:
şekillendi kafamda ulaşılmaz bir mutluluk,
bu aşkın karşılığı olarak.
Ah! Ah! Boşa çıkmış olabilir benim sanım,
yalan olabilir Merlin'in bana gösterdikleri,
yakınabilirim tüm bunlardan ama,
Ruggiero'yu sevmekten asla geri adım atmam.

25

Canımı sıktı Merlin, Melissa ile birlikte,
sonsuz dek sürecektir onlarla hesabım;
göstermişlerdi bana
soyumun gelecek kuşaklarını, cehennemin
ruhları kanalıyla, çekmek için beni
bu yanılgılarımla hizmetlerine; yoktur
bir başka nedeni bence, kıskanıyorlardı beni,
benim tatlı, güvenli, hayat veren huzurumdan ötürü.”

26

Acı dolduruyor, yer kalmıyor yer bulsun
diye huzur kendisine içerde; ne ki umut
yine de parlıyor her şeye karşın, yerleşmek
istiyor göğsünün tam ortasına, Ruggiero'nun
ayrılırken söyledikleri ile ilgili tüm anılarını tazeliyor: başka
başka duyguların karşı
çıkmasına karşın yenilensin istiyor umudu
zaman zaman, Ruggiero'nun dönüşüne dair.

27

Bu umutla yirmi gün, sonra bir ay daha yaşadı;
ardından dayanamadı artık bu acıya,
ki taşımasaydı bu umudu,
daha ağır gelecekti ta baştan beri.
Dolaşırken bir gün yollarda, ki kendini sık sık
o yollarda Ruggiero'yu ararken bulurdu zavallı,
bir haber duydu, yitirdi bir kez daha bir başka
umudunu, yitirmiş olduğu esenliğinin ardından.

28

Karşılaştı Guasconialı bir şövalye ile, geliyordu
Afrika karargâhlarından doğrudan doğruya,
tutsak kalmıştı zindanlarda, Paris önlerinde
çetin bir çarpışmanın yaşandığı o günlerden beri.
Ondan bundan söz ederek rahatlattıktan sonra
adamı, Bradamante sonunda koydu taşı gedğine.
Sordu soracağını Ruggiero'yla ilgili ve durdu orada,
bir daha da çıkamadı o konudan dışarıya.

29

Şövalye ayrıntılı bilgiler verdi çünkü tanıyordu
herkesi o sarayda: anlattı Ruggiero'yu
ve tek başına kaldığını, çarpıştığını
Mandricardo'yla ve onu nasıl öldürdüğünü;
ama kendisinin de yara aldığını, ölümcül bir
yarayla yattığını bir ay kadar: ve bitirdi hikâyesini
adam. Bundan daha iyi bir gerekçe
olamazdı Ruggiero'nun gecikmesine dair.

30

Ne ki ardından ekledi, karargâhta bir kadın vardı,
adı Marfisa idi; kalmazdı güzellikte
ve cesaretle geri, her türlü silah kullanmaktaki
becerisinin yanı sıra ve kadın Ruggiero'yu,

Ruggiero da kadını seviyordu ve kadın ondan,
o da kadından ayrı duramıyordu neredeyse
hiçbir zaman; o kadar ki herkes bağlılık
yemini ettiklerini söylüyordu bu ikisinin birbirlerine.

31

Ruggiero iyileşir iyileşmez Marfisa ile
ilan edilecekti evlilikleri ve her pagan
kral, her prens haz duyuyordu
bu evlilikten; bildikleri için her ikisinin de
insanüstü erdemlerini, umuyorlardı ki
kısa sürede seçkin bir savaşçı soy dünyaya
gelecek ve bu soy dünya yüzünde eşine
rastlanmadık cesaretle kişilerden oluşacaktır.

32

Guascon dediklerinden emindi ve haksız
sayılmazdı; Sarazenlerin karargâhında herkes
buna inanıyordu çünkü hatta
karargâh dışına taşıyordu bu söylentiler.
İyi niyetle söylenmiş sözlerden ötürü kopuyordu
bu gürültüler ama iyi ya da kötü niyetle
söylenmiş olsalar da anında düşüyordu ağızlara
ve yayılıp gidiyordu sonsuza dek.

33

Kadın Sarazenlere yardım için gelmişti onunla
birlikte ve onsuz görünmemişti hiç ortalıkta;
bu kanı yaygındı halk arasında;
ve sonradan daha da pekişmişti
çünkü ayrılmıştı bir süre karargâhtan, Brunel'i
götürmek için, anlatmıştım bunu size, hiç kimse
çağırmadan yeniden dönmüştü karargâha,
bir tek Ruggiero'yla birlikte olmak için gelmişti.

34

Bir tek onu görmek için dönüyordu;
 Ruggiero ağır yaralıydı çünkü; hem
 bir kere değil, sık sık geliyordu; gündüz
 onunla oluyor, gece ayrılıyordu oradan:
 halkın ağzında sakız olmuştu; insanlar
 onu çok kibirli buluyordu, çünkü tüm dünya
 alçaktı onun gözünde, bir tek Ruggiero'ya
 iyi kalpli ve alçakgönüllü davranıyordu);

35

Guascon bunun doğruluğuna işaret eder etmez,
 Bradamante yedi bitirdi kendini
 bu kadar acı karşısında; kendisine böylesine
 acımasızca saldırıdan ötürü düşmemek için
 zor tuttu kendisini. Çevirdi atının başını
 hiç konuşmadan, öfkeyle dopdoluydu
 ve kıskanıyordu; bıraktı bir yana her türlü
 umudunu ve döndü odasına deli gibi.

36

Çıkarmadı üstündeki savaş giysilerini,
 attı kendisini yatağa yüzükoyun
 ve uzandı upuzun ve bağırp sızlandığında,
 sesini duyup kuşkulanasın diye kimse
 tıkadı ağzına giysilerini;
 ve yineledi şövalyenin dediklerini, öyle
 bir acıya girdi ki kaldıramadı artık ağırlığını,
 rahatlamak gereği duydu ve şöyle dedi:

37

“Vah zavallı başım! Ben kime inanacağım artık?
 Tüm insanlar hain ve zalimdir benim gözümde,
 eğer sen de hain ve zalim biriysen; oysa ben seni
 vicdanlı ve sadık biri olarak bildim hep, sevgili Ruggiero.

Nerede görülmüştür böyle trajik bir manzara
böylesine zulüm ve böylesine kötü bir ihanet ki
onun yanında benimki bir hiç sayılsın, eğer düşünecek
olursan benim değerimi ve senin bana olan borcunu?

38

Niçin senden daha yürekli bir şövalye yok,
daha yakışıklı ve erdemime yakın erdemiyle,
tutum, davranış ve kibarlık olarak; bu şahane
ve kutsal niteliklerin arasında niçin söylenmesin
ki kararlı biri olduğun; niçin bunun için uğraş
vermeyesin ki? Niçin su götürmez bir bağlılık
duygundan söz edilmesin ki
önünde her erdemin eğilip yerini sana bıraktığı?

39

Eğer yoksa bağlılık duygun gözükmeyen
hiçbir erdem ve soylu davranışın göze,
bilmiyor musun bunu? Görülmez (ne kadar
güzel olursa olsun) ışığın olmadığı yerde
hiçbir şey. Kolay oldu senin için aldatmak
bir genç kıızı, sen onun için bir ışıktın, bir idol,
o kadar ki inandırabilirdin ona, sözlerinle,
güneşin bile ne kadar soğuk ve karanlık olduğunu.

40

Ey zalim adam, hangi günahından acı duyacaksın
seni seven birini öldürmekten pişman olmazsan eğer?
Eğer böyle kolaylıkla vazgeçebiliyorsan sadakatinden
başka hangi ağırlığı duyabilirsin ki yüreğinin başında?
Nasıl davranıyorsundur düşmanına,
seni böylesine sevene çektiriyorsan eğer bu işkenceleri?
Hak bulmaz yerini, görürsem gökler katında,
geç kalındığını, almakta eğer, benim intikamımı.

41

Ve eğer herhangi bir günahtan çok, acımasız
nankörlük duyumsatıyorsa ağırlığını insanın
 st nde ve bunun için o en güzel melek en derin
ve en karanlık bir yerde kalmaya
mahkûm edilmişse eğer; ve arınmamı sa yüreği
insanın pişmanlık duygusuyla; dikkat et, o yaman
kırba  sarılmasın boynuna, bana ettiğin
nank rl  n bedeli, katlanmak istemiyorsan cezana.

42

Her kötü kusurundan öte biri var ki hepsinden çok
canımı acıtıyor zalim: gönül  almak. Tut yüreğimi
ellerinde, sana kızmıyorum bunun için; ne ki
bırak artık,  ek git; sana söylüyorum, benim
olmuştun bir zamanlar, sonrasında ama, koptun
benden, akıl almaz bir biçimde. D n gel bana
ey utanmaz, sen de bilirsin ki başkasının
malını gasp eden, kurtaramaz kendini günahtan.

43

Sen, Ruggiero, beni bıraktın: ben de seni
istemiyorum, ne ki bırakmak istesem de
bırakamam artık; kurtulmak için dertten, tasadan
 ekilmek istiyorum yaşam sahnesinden.
Bana acı veren sevginden yoksun olarak
 lmek sadece ve tanrılar keşke o zamanlar izin
verseydi  l m me, sen beni  nemsedi inde,
hiç bu kadar güzel olamazdı ölüm, benim için.”

44

Böyle söyleyerek, ölmeye hazır, atlar yataktan,
 atlayacak gibidir kızgınlıktan, dayar kılıcını
sol böğrüne; ne ki ayırımına varır
zırhlı olduğunun. Koruyucu meleği

o anda yanaşır yanına ve fısıldar yüreğine:
“Ne yapıyorsun kadın, yüce soylu bir aileden
geliyorsun sen, bitirmek mi istiyorsun yoksa,
günlerini böylesine dehşet verici bir başkaldırıyla?

45

Daha iyi değil mi savaş meydanına inmen,
ölürsen övünçle ölmüş olacaksın her zaman?
Burada, Ruggiero’nun önünde düşüp ölsem de,
belki canı yanacaktır her şeye karşın yine de,
ama, ölümün onun kılıcıyla olursa eğer
kim senden daha mutlu ölmüş olabilir ki?
Doğru olan şudur: bırak o senin canını alsın,
seni bu kadar işkenceye sokan biri olarak.

46

Belki sen ölmeden çıkıp gelecektir, alırsın
intikamını o Marfisa’dan, ki yalan dolanla,
ikiyüzlü bir aşk sözüyle çaldı senden
Ruggiero’yu, öldürürsün onu o zaman.”
Bu sözler daha doyurucu geldi kadına
ve hemen bir pelerin
giydi zırhının üzerine, umutsuzluğunun
ve ölmek istediğinin işareti olarak.

47

Pelerin solmuş yaprak rengindeydi,
ağaçtan koparıldıktan sonraki rengidir
yaprağın, ya da ağaca hayat veren
can damarı kesildikten sonraki. Ağaç
gövdeleri işlenmişti üzerine, kavak ağaçları,
ki tomurcuk vermezler asla, indiyse
beline o acımasız balta darbeleri: uymuştu
çok, üstündeki giysinin rengi acısına.

48

Çıkardı dışarı atını ki onu Astolfo ona
 emanet etmişti ve aldı eline altın mızrağı,
 dokunur dokunmaz onunla indirir şövalyeleri
 yere atlarından. Astolfo onu da vermişti
 kendisine ve nerede, ne zaman ve kimden
 aldığını tekrarlamaya gerek yok bence.
 Kadın onu aldı eline ama bilmiyordu
 çok kıymetli olduğunu mızrağın.

49

Yanında seyisi yoktu, yoldaşı da,
 indi dağdan aşağıya ve koyuldu yola
 Paris'e doğru, en dosdoğru yoldan,
 gele gele tam da Sarazenlerin
 karargâhının önüne düşmüştü yolu;
 henüz bir haber yoktu Rinaldo'dan,
 Carlo ve Malagigi'ye destek olarak Paris'teki
 kuşatmayı kırıp kaldıramadığına dair.

50

Arkasında bıraktı Cadurci ve Caorse
 kentlerini ve Dordona'nın çıktığı dağları
 ve o civardaki köyleri; görüyordu
 karşıdan Monferrante ve Clarmonte
 kentlerini; o yollardan geçerken bir kadın
 gördü, yüzünden iyi niyetli biri olduğu
 belliydi, kalkanı vardı eyerine asılı
 ve yanında da üç atlı ona eşlik ediyordu.

51

Başka kadınlar ve seyisler de vardı, kimileri
 arkadan, kimileri önden yürüyorlardı
 uzun bir kervan gibi. Birine sordu,
 yakınından geçen, Amon'un kızı,

kimdir o kadın diye; o da yanıtladı:
“Bu kadın Fransız halkının kralına gidiyor,
kuzey kutbundan bir haberci olarak
Isola Perduta’dan geliyor, deniz yoluyla.

52

Kimileri Perduta, kimileri Islanda diye adlandırır
bu adayı, oranın kraliçesi, güzeller güzeli
bir kadın, insanı hayran bırakan, öyle bir güzellik ki,
göklerden ancak özel olarak indirilmiştir ona,
bir başkasına değil; gördüğünüz bu kalkanı
Carlo’ya yolluyor: ama çok açık ve net bir koşulla,
en iyi savaşçısına vermek kaydıyla,
onun gözünde, dünyada var olan bugün.

53

Bu kadın, herkesin inandığı gibi ki gerçekte de öyle,
en güzel kadındır, eşi ve benzeri olmayan;
bir şövalye bulmak ister gücü kuvveti yerinde
ve yürekli: öyle bir inanç taşır ki içinde
yerleşik ve temeli sapasağlam, yüz bin kere sallansa
da yine düşmez olduğu yerden; silah
kullanmakta birinci olmalı ve bu onurla ancak o kişi,
bir tek, sevgilisi ve efendisi olabilir onun gözünde.

54

Fransa’da, Carlo Magno’nun sarayında
aradığını bulacağını umar ve ötekilerden
daha yürekli ve güçlü olduğunu bin kere
gösteren biri. O üç adam ki ona eşlik
ediyorlar, üçü de kraldır ve size söyleyeceğim
nerenin kralları olduklarını: biri İsveç, biri Gotia,
biri Norveç, silah kullanmakta yoktur kimse
onların üstüne ya da varsa da azdır.

55

Bu üç silahşör ki, ülkeleri yakın değildir,
ama Isola Perduta'ya daha az uzaktadırlar öteki
ülkelere göre (adı böyledir çünkü oraya uğrayan
denizci sayısı azdır), üçü de kraliçeye âşıktı,
ve yarış içindeydiler alabilmek için
eş olarak onu; hoşuna gitmek ve ona sahip
olmak için yaptıkları dillere destan olmuştur,
ve dünya durdukça herkesin dilinde olacaktıdır.

56

Ne ki ne bunları ister ne de bir başkalarını, çünkü
inanmaz silahşorlukta birinci gelebileceklerine:
'Biliyorum deneyimli olduğunuzu,' hep bunu söyler
dururdu 'ama hep buralarda denediniz kendinizi
ki umurumda değil; eğer içinizden birisi,
tıpkı yıldızlar içinden güneş gibi aranızdan çıkarsa öne,
onu takdir eder, beğenirim, ama gözükmeyen gözüme
dünyanın en parlak silahşoru olarak bugün.

57

Dünyanın en bilge imparatoru Carlo Magno'ya
ki onu böyle bildim, böyle bilirim,
bir altın kalkan gönderiyorum ama bir koşulum var:
onu şövalyeler arasında en yürekli
ve en usta bilinen birine vermesini beklerim;
ünü kuşku götürmez. Bu bir şövalye olmalıdır,
ya da bir uyruk kendisinin ya da bir başkasının,
onun görüşü beni aydınlatsın isterim buna dair.

58

Carlo kalkanı aldıktan ve verdikten sonra
en yürekliğine ve en güçlüsüne,
bildikleri arasında, kendi sarayında olsun
ya da bir başkasının sarayında,

sizlerden biri eğer erdemine yaslanarak
bana kalkanı geri getirirse, onu canımdan çok
sevecek ve her arzum onda bitecektir,
ve o kişi benim kocam ve efendim olacaktır.’

59

Bu sözler bu üç adamı aldı ve o çok uzak
denizden ta buralara kadar getirdi,
getirdikleri kalkanı geri götürmek ya da
ölmek için; kalkanı alacak kişinin elinden
olacaktır ölümleri; böyle bir niyetle çıkmışlardı
yola.” Çok dikkatli dinledi Bradamante seyisin
verdiği yanıtı: seyis onu geçti ve dürttü atını
ileriye doğru, ulaştılar arkasından yoldaşları.

60

Bradamante koşmadı arkasından ve gitmedi
doludizgin; yavaş yavaş yol aldı ve çok şey
tasarladı kafasında, olacaklarla ilgili:
kısacası, bu kalkanın Fransa’da çok anlaşmazlık,
kavga ve düşmanlık yaratacağını düşündü durdu,
silahşorlar arasında ve başkaları,
Carlo kimin daha iyi olduğunu saptamaya kalkar
ve kalkanı ona vermeye karar verirse eğer.

61

Bu düşünce onu çok telaşlandırır,
ne ki onu kaygılandıran ve içini kemiren
Ruggiero ile ilgili olanlardı; kendisinden
alıp aşkını, Marfisa’ya vermiş olmasıydı
daha çok. Akli buna takılmıştı tümünden;
hangi yoldan ve nereye gideceğini bilemez
olmuştu, nerede kalacağını da, rahat
edebileceği bir han bulmuş olsa da önünde.

62

Tıpkı bir gemi gibiydi, ya rüzgâr ya da bir başka rastlantı çözmüş olsun halatını kıyıdan ve alıp götürmüş olsun onu ırmak taşıyarak oradan oraya; ne dümeni olsun ne de kaptanı; işte böyle dolaşıyordu seven kadın, tüm düşüncesi sevgilisi Ruggiero'ya dönüktü, nereye götürürse Rabican oraya gidiyordu; ve binlerce mil uzaktı aklı atını yönetmekten.

63

Kafasını kaldırır ve görür güneşin sırtını döndüğünü Bocco kentine ve daha sonra battığını tıpkı bir karabatak gibi Fas'ın ötesinde, denizin kucığında: tasarlar kafasında sazlardan yapma bir sığınak, açık alanda; ne ki aptalca gelir fikir kendisine, çünkü soğuk bir rüzgâr eser; ağır bir hava vardır, yağmur, dahası, kara gebedir.

64

Acele eder ve mahmuzlar atını ve çok geçmez kırsal alandan uzaklaşması; bir çoban görür, önünde sürüsü vardır, gütmektedir. Kadın üsteleyerek sorar nerede kalabileceğini, kendisine bir yer göstermesini ister, iyi ya da kötü; kapalı yerin kötüsü olmaz ya; yağmurun altında kalmaktansa, daha iyidir her zaman.

65

Çoban şöyle der: “Size gösterebileceğim bir yer bilmiyorum, bir tek yer dışında; o da buradan dört ya da altı lega'dan⁸

8 1 lega yaklaşık 5.5 km'dir.

uzak değildir, adı da Tristano kalesidir;
bunun dışında bir yer bilmiyorum. Ama
herkes orada kalamaz, çünkü gireceği zaman da,
çıkmaq istemediğinde de elinden mızrak
düşmemelidir orada kalmaya niyetlenen kişinin.

66

Bir yolcu geldiği zaman boş oda varsa,
hancı verir ona odayı,
ne ki üstüne birileri gelecek olursa, söz verir,
dışarı çıkıp onunla düello yapacağına dair.
Gelmezse o kimse rahatına bakar:
gelirse eğer, işte o zaman, silahlarını kuşanıp
meydana inmesi gerekir; yenilen, bırakır gider
hanı ve hava almaya dışarıya çıkar.

67

Ve eğer iki, üç, dört ya da daha fazla gelecek olursa
aynı anda önceden, kavgasız gürültüsüz yerleşirler
hana; daha sonra gelen tek kişi olursa eğer,
yandı, çünkü o kalabalık grupla kavga etmek
zorunda kalır. Buraya gelen tek kişi önceden
yer bulursa, sorun yok, arkadan gelen iki, üç, dört
ya da daha fazla kişi onunla kavgaya tutuşmak
ister; ve eğer yetenekli bir savaşçıysa kurtarır paçayı.

68

Ne ki bir genç kız ya da bir kadın gelecek olursa,
eşlikçisiyle ya da tek başına bu kaleye,
ve ardından bir başka kadın gelecek olursa,
değişen bir şey olmaz; güzel olanın han,
az güzel olanın açık hava düşer payına.”
Bradamante nerede olduğunu sorar şatonun,
iyi yürekli çoban sözlerle değil, işaretlerle
gösterir yerini, oradan beş ya da altı mil ötededir.

69

Rabican tırıs gitmesine karşın, daha hızlı
gitmesini sağlayamaz kadın,
çamurlu ve çakır çukur yollardan ötürü,
mevsim gereği oldukça yağmur aldığı için;
bir an önce ulaşmak ister, her tarafı
karartacak gecenin karanlığı inmeden önce.
Kapı kapalıydı vardığında; kapıda duran
nöbetçiye orada kalmak istediğini söyler.

70

Nöbetçi hanın dolu olduğunu söyler,
önce gelen kadın ve şövalyeler tarafından
ve toplandıklarını belirtir ateşin etrafında,
beklediklerini yemek önlerine gelsin diye.
“Sanmıyorum aşçı yemeklerini vermiş olsun,
daha var yemeğe, yemiş olamazlar henüz.”
dedi kadın: “Sen şimdi git, ben burada beklerim:
kuralları biliyorum ve onlara uyacağım.”

71

Nöbetçi gider ve götürür içeriye haberi,
içerde şövalyeler keyif çatmaktadırlar; haber pek
hoşlarına gitmez çünkü sonunda dışarıda,
açıkta yatmak da vardır bu soğuk ve buz gibi
havada; ve sıkı bir yağmur başlamıştı şimdi.
Yine de kalkarlar ve alırlar silahlarını yavaş yavaş:
diğerleri kalır; ve kalkanlar acele etmeden çok,
çıkarlar hep birlikte kadının beklediği yere.

72

Çıkanlar üç şövalyeydi ve ustaydılar bu işte,
çok az insan onlar kadar yetkindi dünyada;
bu üç şövalye bugün o habercinin yanında
gördüğü o üç şövalyeydi, kendilerine epey

güveniyorlardı, altın kalkanı İzlanda'ya geri
götüreceklerine dair Fransa'dan:
çok mahmuzladıkları için atlarını
Bradamante'den önce ulaşmışlardı kaleye.

73

Silah kullanmakta az kişi onlardan daha
ustaydı, o çok az kişiden biri de o kadındı;
hiçbir şekilde dışarıda kalmak istemiyordu
o gece, aç ve yağmur altında. İçerdekiler
camlara üşüşmüş, koridorlara doluşmuştu; gece,
ay ışığında yapılacak düelloyu izleyeceklerdi;
bulutlara rağmen ışığını esirgememişti ay,
yaymıştı ortalığa, yoğun bir yağmurun altında.

74

İçi yanık bir âşık nasıl keyiflenirse
bir tatlı kaçamak fırsatı bulduğunda sevgiliyle,
bekledikten sonra girmek için içeri ve sonunda duyar ya
açıldığını sessiz duran sürgünün,
Bradamante böyle hasretle bekler
kapışmayı şövalyelerle. Keyiflenmiştir
duyar duymaz kapıların açıldığını, köprünün
indirildiğini ve çıktıklarını şövalyelerin dışarıya.

75

Görür görmez köprüden çıktıklarını birlikte
ya da kısa aralarla, döner savaş meydanına
ve çevirir mahmuzlayarak atını son sürat
ve kapar mızrağını geçer savaş durumuna;
mızrağı kuzeni vermiştir kendisine, hedefini
şaşırmaz bir mızraktır, dokunduğu kişi bulur
kendisini yerde, tutunamaz atının üstünde,
kim olursa olsun, Marte de olsa değişmezdi kural.

76

Öne çıkan ilk kişi İsveç kralı oldu ve attan düşen de o oldu: öyle bir darbe indirdi ki miğferine elindeki mızrakla, boşuna vaziyet almamıştı, oysa. Sonra Gotia kralına sıra geldi, tepe taklak indi aşağıya ve atı gitti altından ta uzaklara. Bir tek üçüncüsü kaldı, allak bullak olmuştu yüzü, gözü, girdi suların içine ve gömüldü yarıya kadar bataklığa.

77

Bir çırpıda üçünü birden kafaları yerde ayakları havada indirmişti yere üç darbede, yollandı kaleye doğru, orada artık geceleyecekti kapalı bir yerde; ne ki geçmeden önce içeriye, yemin etti, gelecek kimse olursa, çıkacaktı kapışmak için dışarıya. İçerdeki beyefendi görünce onun yeteneğini, onurlandırdı onu.

78

Aynı şeyi o kadın yaptı, o üç kişiyle birlikte o akşam buraya gelen, dediğim gibi, Isola Perduta'dan geliyordu, Fransa kralına gönderilmişti haberci olarak. Kibarca selamlaştıktan sonra karşılıklı, hem kibar hem de sevecen olduğu için onu karşıladı dingin bir yüzle elini tuttu ve götürdü ateşin başına.

79

Kadın silahlarını çıkarmaya başladı üstünden, önce kalkanını bıraktı yere, sonra miğferini çıkardı, çıkınca miğfer kafasından, miğferle birlikte, altın sarısı uzun saçlarını

toplu tutmaya yarayan file de çıktı kafasından,
döküldü darmadağın saçları omuzlarına;
ve bir anda bir genç kız olduğu çıktı ortaya,
çetin bir savaşçı olduğu kadar güzel bir kadındı.

80

Perde açılır açılmaz bin tane lamba ışığında
ortaya çıkan bir sahne gibi:
Kemerler, ardından, altınla işlenmiş görkemli
bir yapı, heykel ve resimlerle dolu; ya da
güneş nasıl ki bulutlardan çıkınca gösterir ya
dingin ve parlak yüzünü, aynı onun gibi:
çıkarınca kafasındaki miğferi kadın, göstermiş
oldu yüzünü, açar gibi cennetin kapılarını.

81

Öyle uzun, öyle çoktu ki o güzel saçları kadının,
kesmişti rahip,
ensesinde topuz yapabilsin diye kadın,
önceki gibi o kadar çok uzun olmamasına karşın.
Onun, Bradamante olduğunu kesinlikle anlamıştı
kalenin sahibi (başka zamanlarda da çünkü
görmüştü onu); şimdi öncekinden çok
ona kibarca davranır ve takdir eder, över kadını.

82

Otururlar ateşin başına, başlarlar konuşmaya
düzenli ve eğlenceli konular üstüne,
şenlendirirler kulaklarını;
bedenlerinin geri kalan kısmını doyurmak için
hazırlanır yiyecek ve içecekler.
Kadın hancıya, handaki bu kuralın yeni mi yoksa
eski mi olduğunu sorar, ne zaman başladı
ve kim koydu; şövalye şöyle yanıt verir kadına:

83

“Fieramonte’nin hüküm sürdüğü yıllardı,
oğlu Clodione’nin bir kız arkadaşı vardı,
güzel mi güzel ve soylu bir kızdı, o antik
dönemde eşi benzeri yoktu; kızı çok seviyordu,
eksik etmiyordu gözlerini üzerinden; Ione’nin
nöbetçisi bile bu kadar titizlenmemişti;
çünkü benzer biçimde kıskandığı için
nöbetçi koymuştu, karısını denetlesin diye.

84

Burada tutuyordu kızı; burayı babasından
armağan olarak almıştı,
ve adam çok ender çıkıyordu dışarıya;
onunla birlikte on şövalye vardı yanında,
Fransa’nın en iyileri. Onlar buradayken
bir gün iyi kalpli Tristano geldi rastlantıyla
ve yanında bir kadın vardı, kurtarmıştı onu
güçlkle birkaç saat önce bir devin elinden.

85

Tristano buraya ulaştığında güneş
arkasını dönmüştü Seviglia kıyılarına;
sordu, orada kalabilir miyim diye,
çünkü on milden önce yoktu kalacak bir yer.
Ne ki Clodione ki çok seviyordu karısını
ve çok kıskançtı, karar verdi, gelen kim
olursa olsun, güzel karısı kalede olduğu
süreçe içeri giremeyecekti kısacası.

86

Uzun uzun ve tekrar tekrar rica etmesine karşın
yakalayamadı orada kalmak fırsatını:
“Ricalarla sana yaptırtamadığımı, sana rağmen
yapacağımı umuyorum.” dedi ve meydan

okudu Clodion'a yanındaki on adamla birlikte,
ve kibirli bir seslenişle; ardından
ortaya çıktı elinde mızrak ve kılıç, göstermek için
ne kadar küstah ve terbiyesiz olduğunu;

87

bir koşulla: eğer adamlarıyla birlikte attan ilk düşen
olur da, kendisi atının üstünde sağlam durursa,
o tek başına kalede kalacaktır, ötekiler dışarıya
atılacak, kapı üstlerine kilitlenecektir. Bu utanç
duygusunu yaşamamak için, Fransa kralının oğlu
ölümü göze almıştır; ne ki atın üzerinde şiddetle
silkelenmiş ve düşmüştür yere, ardından diğerleri,
ve Tristan onları kapının önüne koymuştur.

88

Kaleye girer girmez orada size sözünü ettiğim
kadını, Clodion'un gözbebeği kadını görür;
Natura ki güzellik dağıtmakta cimri davranırken,
öteki kadınlara oranla güzel yaratmıştı bu kadını.
Onunla konuşur: öte yandan sevgilisi dışarıda yanar
tutuşur ve acı duyar o işkence eden tutkusundan
ötürü; ricacılar gönderir geç kalmadan şövalyeye,
kendisini kadından yoksun bırakmasın diye.

89

Tristano henüz beğenmemiştir kadını, ne de
beğenecektir, bir başkasını da beğenmez zaten
Isotta'nın dışında (kimseyi ne sevmek ister,
ne sıcak bakar, içmiş olduğu için okunmuş suyu)
ne ki Clodion'un, kendisine ters gelen tavırlarının
intikamını almak ister, ona şöyle der şövalye:
"Bana haksızlık gibi geliyor
böylesine bir güzelliği hanın dışına yollamak.

90

Clodione rahatsızlık duyacak olursa açık havada uyumaktan, yalnız başına ve arkadaş isteyecek olursa yanına, benimle birlikte güzel ve taze bir kadın var, güzeller güzeli de denilemez, ama. Mutlu olurum çıkarsa bu kadın dışarıya, ve boyun eğerse onun tüm isteklerine; ancak güzel olanın, bana göre ve yasal olarak bizden hangimiz güçlüyse onunla kalması haktır.”

91

Clodione kabul etmez öneriyi ve tüm gece oflaya poflaya volta atar dışarıda, mutsuz, tıpkı içeride rahat rahat uyuyanlara nöbet tutan biri gibi; soğuk ve rüzgârdan çok, elinden alınan kadını için içerliyor sızlıyordu. Ertesi sabah Tristano ki çok rahatsızlık duymuştu artık, geri verdi ona kadını ama, çok da acı duymuştu, geri vermiş olmaktan ötürü:

92

çünkü ona şunu demişti çok kesin ve kararlı bir biçimde, nasıl bulduysa öyle iade ediyordu kadını; aslında kaba davranmış olmasından ötürü, tüm gece onu açık havada tutmuştu ama yine de mutlu etmek istemişti; hiçbir gerekçesi olamazdı, Amore'ye yüklenmek istenmesinin tüm sorumluluğun, böylesine yapılmaması gereken bir yanılda;

93

ki Amor kaba bir yüreği kibar ve incelikli yapmak için vardır, tersine bir şeyi yapmak için değil. Tristano ayrılınca buradan, Clodione gecikmedi altında kalacağı çatıyı değiştirmekten;

çıkmadan yola kaleyi teslim etti bir şövalyeye,
ki çok hoşlandı bu armağandan, ama
bir koşulu vardı: kendisi dahil kim gelirse gelsin
hanına uygulayacaktı bu kuralı:

94

ve öyle oldu ki en güçlü şövalye ve en güzel
kadın kalacaktı bu handa, kaybeden,
boşaltacaktı odayı, terkedecekti hanı,
yayılacaktı çayırların üstünde;
ya inecek ya çıkacaktı başka yerlere.
Ve sonunda oturttu bu kuralı yerli yerine,
ve sürdürttü bugüne kadar.” Şövalye bunları
anlatırken şef garson donatmıştı masayı.

95

Büyük bir salonda hazırlatmıştı,
dünyada bundan daha güzeli yoktu;
elindeki meşalelerle
geldi ve güzel kadınları aldı
götürdü salona. Bradamante girerken
salona, göz gezdirdi etrafa, aynısını
öteki genç kız da yaptı; gururla yükselen
duvarlar şahane resimlerle bezenmişti.

96

O kadar güzel imgelerle süslenmişti ki
bu salon, onlara bakacaklar diye unuttular
yemek yemeyi, oysa ihtiyacı vardı bedenlerinin
bir gün öncesinden epey yorgun düştükleri için,
şef garson olsun, aşçı olsun üzgünler yemekler
tabaklarda kaldı diye soğuyacaklar korkusuyla.
Sonunda biri çıktı ve şöyle dedi: “Önce karnımızı,
sonra gözlerimizi doyuralım hanımlar, beyler.”

97

Oturmuşlar, tam yemeğe başlayacaklarken
 hancı iki kadının aynı anda handa kalmalarının
 kurallara aykırı olduğunu söyledi: biri kalabilir,
 ama ötekinin gitmesinde yarar var.
 Daha güzel olan kalsın, daha az güzel olan gitsin,
 dışarıya, yağmurun ıslattığı, rüzgârın
 savurduğu yere. Çünkü ikisi birlikte gelmediler
 aynı anda, biri gitmeli, öteki kalmalıdır mutlaka.

98

İki tane yaşlı adam ve yanında çalışan bir
 iki kadını çağırır, yargılarına güvendiği için
 bu konuyla ilgili, bakarlar genç kızlara
 ve karşı karşıya koyarlar,
 hangisi daha güzel. Sonuçta hepsinin gözünde
 Amon'un kızı daha güzeldir; ancak
 daha az güzel olan geri kalmaz aslında güzellikte,
 ama yetkin savaşçıları dize getiren öteki kadındır.

99

İzlandalı kadına, ki bundan çok kuşkusu yoktu,
 hancı şöyle dedi:
 “Kurallara uymak dürüstçe davranmaktan
 başka bir şey değil. Siz bir başka
 odanın arkasına düşün, çünkü onun seni
 geçtiği konusunda en ufak bir kuşkumuz yok
 güzellikte ve dahası, yalın güzellikte,
 süslenmeden, takıp takıştırmadan üstelik.”

100

Nasıl ki bir anda karanlık bir bulut çıkar nemli
 vadiden göklere, önceleri öylesine dingin olan
 yüzü güneşin, örtünür ardından bu kara
 peçeyle; onun gibi tıpkı: kadın da bu katı kural

karşısında ki kendisini atacaktır dışarıya
yağmur ve buz demeden kucaklaşmaya soğukla,
değişir yüzü, hiç benzemez artık öncekine,
öylesine güzel ve öylesine neşeliyken.

101

Solgunlaşır, sapsarı kesilir yüzü, duymak
gitmez hoşuna bu kararı. Ne ki Bradamante
bilgece bir yaklaşımla, acıdığı için kadına,
istememez gitmesini ve yanıtlar: “Doğru bir
karar değil ve bir karar vermenin de doğru
olduğunu sanmıyorum kendisini dinlemeden
önce; neyi kabul edip etmediğini görmeden
gerekçeleriyle birlikte, yargılanan kişinin.

102

Ben ki bu davayı savunmak için soyunurum,
şunu demek istiyorum: güzelim ya da daha
çirkinim ondan, ben buraya kadın olarak
gelmedim, niteliklerim kadına özgü olarak
değerlendirilsin istemem. Ve tümünden
soyunmadığım takdirde kim diyebilir ki ben o
kişiyim ya da değilim? Bilinmeyen bir şey ağza
alınmamalıdır, hele başkalarının zararına olacaksa.

103

Başkaları da vardır çok sayıda, uzun saçlıdır,
benim gibi, ne ki kadın değil uzun saçlarından
ötürü. Şövalye olarak mı, yoksa kadın olduğum
için mi bana oda verdiniz, açık seçik ortadayken:
peki niçin beni kadın olarak görüyorsunuz ki,
benim her davranışım erkekçeyse? Yasanız iki kadını
bir arada istemiyor ama şu anda iki kadın yok ortada:
bir şövalye ve o şövalyeye yenik düşmüş bir kadın var.

104

Haydi diyelim ki sizin dediğiniz gibi, ben kadın olmuş olayım, (ki ben bunu kabul etmiyorum) ve benim güzelliğim o kadınıninkine denk olmamış olsun; ama sanmıyorum ki elimden alasınız ödülümü ki o, başarımın ödülüdür, daha güzel değilsem ondan. Güzel değilim diye kaybetmek bence doğru değildir, kazandıysam bileğimin hakkıyla kazandım ben, silah kullanmaktaki becerimi koymuştum ortaya.

105

Ve diyelim ki kuralınız daha geçerli olsun, güzellikte kaybeden gider diye, ben kalmak isterim, her ne pahasına olursa olsun, önemli değil. Benimle bu kadın arasındaki çekişme haksız bir rekabettir; sonuç olarak şunu söyleyebilirim: güzellik yarışması yapacaksak, bu kadın kaybeder benim karşımda ve kazanamaz da hiçbir zaman.

106

Eşit koşullarda değilse eğer kazanmak ve kaybetmek, haksız bir karar olur, alınacak bir karar: böyle olursa, hak ettiği için, ya da özel bir nedenle girebilmeli hana. Ve birileri çıkıp doğru ve yerinde olmadığını söylerse benim yargımın, küstahlık etmiş olur, istediği biçimde savunmaya hazırım savımı, onunkinin uydurma, benimkinin doğru olduğunu.”

107

Amon'un kızı acımişti bu soylu kadına, haksız yere kapı önüne konulacağı için bu yağmurda, soğukta, yoktu sığınacağı bir yer, bir çatı altı, bir sundurma;

ikna eder hancıyı makul ve inandırıcı sözlerle,
ama daha çok en sonda dile getirdiği bağlayıcı
cümleleriyle, ağzını kapatıp
itiraz etmemesi yönünde söyledikleriyle.

108

Nasıl ki yazın kavurucu sıcak altında çimenler
yanıp tutuşur daha çok su içmek sevdasıyla,
ve kalır yakınındaki çiçek de yoksun, onu
yaşamda tutan o besleyici kaynaktan ve görünce
geldiğini yağmurun, canlanır ve kendine gelir;
bizim haberci kadın da öyle, bakar ki
üstün bir savunma gerekçesiyle savunulmakta,
döner yüzündeki ışık yerine önceki gibi.

109

Sonunda şenlikli bir şekilde keyfine vardılar
yemeklerin, uzun süre önlerinde duran,
aralarında hiç kimsenin dokunmadığı. Aralarına
almışlardı kadını gezici bir şövalye gibi.
Ama başkalarıydı keyfini çıkartan
Bradamante değil, her zamanki gibi acılı
ve mahzundu; içindeki o boş yere kuşku, korku
yiyip bitiriyordu onu ve bırakmıyordu ağzının tadını.

110

Sonunda bitti yemek (daha da sürebilirdi
gözleri doyurmak olmasaydı daha sonra),
Bradamante kalktı masadan,
haberci kadın da kalktı onunla.
Hancı birine işaret etti, koşarak geldi adam,
tüm kandilleri yakmasını ve aydınlatmasını
istedi ondan, her köşesini salonun.
Bundan sonrasını bir başka kantoda anlatacağım.

33. *Kanto*

1

Timagora, Parrasio, Polignoto,
Protogene, Apollodoro ve hepsinden
çok bilinen, Apelle ve Zeusi ve de diğerleri,
o çağlarda yaşamış olanlar; (Cloto önce
bedenlerini, ardından yapıtlarını
yok etmiş olsa da) sanları yaşayacaktır
daima dünyada, okunduğu ve yazıldığı
sürece haklarında, yazarların kalemiiyle:

2

önceki ve günümüz sanatçıları, Leonardo, Andrea
Mantegna, Gian Bellino, Dossi kardeşler; yontuculuğu
ve ressamlığı ile ölümlü olmaktan çok kutsal Melek
Michel; Bastiano, Raffaello, yurtları Venedik
ve Urbino'ya ün katan bu ikisi kadar; doğduğu yer,
Pieve di Cadore'yi onurlandıran Tiziano; öyle yapıtlar
verdiler ki kalmadılar geri antik sanatçılardan; yazılanlar-
dan ve ünlerinden ötürü, yapıtlarına hayran kaldığımız:

3

bu gördüğümüz ressamlar ve binlerce binlerce
yıldan beri değerlerini saklı tutanlar,
yapıtlarını, fırçalarıyla, kimileri tuvale,
kimileri duvarlara resmetmişlerdir. Ne ki hiç
duydunuz mu, antiklerden, ya da gördüğünüz mü

yenilerden birinin geleceği çizdiğini:
ancak daha yaşanmadan, gelecekte yaşanacakları
resmeden yapıtların var olduğunu biliyor muydunuz?⁹

4

Ne çağdaş, ne antik ressamalar övünebilirler böyle
bir şeyden çünkü yapamazlar; bu sanat, bir tek
büyünün karşısında şapka çıkartmak zorunda kalır;
cehennem şeytanları bile karşı duramazlar gücüne.
Öteki kantoda sözünü ettiğim salonu da yaptıran
Merlino idi yine: Averno gölünün kıyılarında belki,
belki de Nursine mağaralarında kutsadığı o kitabı ile
öteki alemden çağırdığı şeytanlara yaptırtmıştı bir gecede.

5

Atalarımızın olağanüstü örnekler sunduğu
bu sanat, günümüzde tümüyle kaybolup gitti.
Bu kadar oyalanmak yeter: dönelim artık,
bize boyanmış salonu gösterecek olan kişilerin
beni beklediği yere; hizmetçinin birine işaret verildi,
meşaleleri yakması için; elini eteğini çekiverdi
etraftan, o büyük parıltıya yenik düşen gece;
hiç böyle aydınlık görmedim günün ışıklarında bile.

6

Oradaki beyefendi onlara şöyle dedi:
“Açıkça belirtmek isterim ki size,
burada resmedilen savaşların çok azı bugüne
değin yapılmış savaşlardır. Bu resimleri çizen kişi
varsayım üzerine çizmiştir. Burada gözlerinizin
önüne serilen olaylar, halkımızın, İtalya’da
ne zaman yengi kazanacağını ve ne zaman yenilgi
alacağını resmedildiğini göstermektedir.

9 Bkz. 26, 30 vd.

7

Kâhin Merlino yer verdi bu salonda,
kendi zamanından bin yıl sonrasına kadar
Fransızların, Alpler'in ötesinde yengi ve yenilgi
aldıkları savaş sahnelerine;
kâhin Britanya kralı tarafından,
Marcomir'in arkasından gelen Fransız kralına
gönderilmişti: onu neden yolladığını ve Merlino'nun
bu işi niçin yaptığını size aynı anda anlatacağım.

8

Gallia'daki Reno nehrini ilk geçen kral
Fieramonte o toprakları işgal ettikten sonra,
aklında kendini beğenmiş İtalya'yı
durdurmak vardı Fransız kralının. Onu
bu konuda cesaretlendiren, günden güne Roma
İmparatorluğu'nun güç kaybetmesiydi
aslında. Kendi zamanının insanı, Britanyalı
Artù'yla bu nedenle varmıştı bir antlaşmaya.

9

Kral Artù, Merlino'ya danışmadan girişmiyordu
hiçbir işe, ne de olsa geleceği gören oydu;
söylüyorum size, o, oğluydu şeytanın.
Ondan öğrenmişti, kendisi de bildirmişti
Fieramonte'ye karşılaşacakları tehlikeleri
ve halkının önüne çıkacak olası tüm felaketleri,
önceden, girecek olurlarsa Apeninler'in ayırdığı,
Alpler'in ve denizin çevrelediği o ülkeye.

10

Merlino göstermişti ona, hükümlerlik
asasını ele geçiren tüm halkların hemen hemen
hepsinin, Fransa'nın ardından, ordularının da
nasıl yok edildiğini; demir, açlık ve vebadan ötürü;

ve kısa süreli sevinçler, bitmeyen yaslar
yaşadıklarını; az bir kazanç sağlayıp, sonsuz
zararlarla döndüklerini İtalya'dan; yasaklanmıştı
çünkü Zambak'ın kök salması o topraklarda.

11

Kral Fieramonte ona güvendiğini gösterdi,
ve karar verdi sürmeye ordularını başka
bir yerlere: ve denir ki Merlino, gelecekte
olacakları önceden okuduğu için
sanki hepsi yaşanmış gibi, o kralın ricası
üzerine, o salonu tarihledi resimlerle,
ve betimledi Fransızların gelecekteki
her girişimini, sanki olmuş da, yaşanmış gibi.

12

Fransa'nın tahtına daha sonra oturacak kişi,
bilsin diye, ne denli şan ve şeref kazanacağını,
üstlenecek olursa eğer İtalya'nın savunmasını,
karşı karşıya kaldığında bir başka barbar saldırısıyla;
ama ona zarar vermek, onu boyunduruğuna almak,
ve egemen olmak isterse, şunu söylerim ona,
anlamasında ve bilmesinde yarar vardır ki o dağların
ötesinde kendisini bekleyen kazılmış bir mezar durur.”

13

Böyle dedi ve kadınları hikâyenin başladığı
yere götürdü. Sonra da onlara imparator
Maurizio'nun sunduğu hazineler uğruna
İtalya'ya inen Singiberto'yu gösterdi: “Bakın
işte Giove dağından iniyor, Ambra ve Ticino'nun
açtığı vadiye doğru. Eutar'ı görüyorsunuz
şimdi de, bozguna uğrattığı yetmezmiş gibi,
onu kaçmaya zorladı ve darmadağın etti.

14

Bakın Şu da Clodoveo'dur, yüz binden fazla
adamıyla Alpler'i geçmekte. Ve tam orada, orantısız
sayıdaki askerleriyle, onunla karşı karşıya gelen
Benevento d  k   vardır; ordug  hı terk ediyormuŐ  gibi
yapar ve tuzak kurar düşmanlarına:
hem öldürür hem de utanacakları bir macera
yaŐatır onlara; koşar çünkü Fransız halkı Lombardia
Őarabına ve oltaya düşen balıklar gibidirler artık.

15

Ve işte hemen yanında Childeberto, büyük bir ordu ile
pek çok komutanı İtalya'ya yollarken; ne ki o da
Clodoveo'nun akıbetine uŐrar,   v  nemez, pay
  karamaz kendine, soyup soŐana   virdim ve yengi
kazandım diye Lombardia halkı üstünden. Bir kılıç iner
gökten adamlarının tepesine ve felaket gelir peşinden,
yollar   l  lerle dolar, sıcaktan   lenler, dizanteriden,
sonunda on kişiden biri bile saÇ dönemez geriye."

16

Pipino'yu gösterir ve Carlo'yu ardından,
nasıl indiklerini arka arkaya İtalya'ya;
ve nasıl başarılı olduklarını birinin ve ötekinin,
gelmedikleri için İtalya'ya zarar vermek sevdasıyla:
biri, Papa Stefano zorda kaldıŐı için;   teki, Adriano,
ardından Leon'u savunmak için; birisi Aistulfo'nun
hakkından gelir, diŐeri maŐlup eder ve tutsak alır
arkasından geleni ve iade eder onurunu Papa'ya.

17

Yakınlarındaki genç Pipino'yu gösterir bu kez,
askerleriyle sanki işgal etmektedir Fornaci'den
Palestrina kıyı boyuna kadar; ve dünyanın parasını
dökerek ve büyük bir uŐraŐ vererek Malamocco'da

bir köprü yaptırır, kestirmeden ulaşmak için Rialto'ya, orada karşılamak ister düşmanını. Ne ki sonra kaçmak zorunda kalır sanki, çünkü köprüyü fırtına ve deniz dağıtmış ve bırakmıştır adamlarını suların altında.

18

“İşte şurada, Luigi Borgognon ki o da iner İtalya'ya ama indiği yerde sanırım yenilir ve tutsak edilir, ve yemin ettirir ona, onu tutsak alan kişi ki bir daha saldırmayacaktır. Ne ki tutmaz sözünü yine takılır kurulmuş olan tuzağa, gözlerinden olur bu kez, tıpkı bir köstebek gibi, yanındakiler götürürler onu Alpler'in ötesine.

19

Onu görüyor musunuz? O, Ugo'd'Arli'dir, büyük işler beceren adamdır, Berengarlara İtalya'dan kovandır. Yener onları iki ya da üç kez, bozguna uğratar, bir kez Unniler, bir kez de Bavariler toparlanmalarını sağlar. Ne ki daha sonra zorda kalınca oturur anlaşmaya düşmanlarıyla ve çok yaşamaz, ardından oğlu da çok yaşamaz, ve krallık tümüyle Berengarlara kalır.

20

Bakınız, bir Carlo daha, hani savaşın ateşini iyi yürekli Papa IV. Clemente'nin zorlamasıyla taşımıştı İtalya'ya; iki amansız savaşta iki kral ölür: Manfredi önce, ardından Corradino vurulur. Ancak askerleri hata üstüne hata yaparlar ve baskı altında tutarlar Sicilya topraklarını, derken bir ayaklanma ile bölünür ikiye kent ve bir arı vızıltısının ardından soluğu kesilir kentin, tüm içindekilerle birlikte.”

21

Sonra konuklara başkalarını gösterir (aradan geçen zaman, yıllarla değil, beşer yıllarla ölçülen bir aradır sanki), dağlardan indi bir Fransız komutanı ve saldırdı saygıdeğer Galeozzo Visconti'ye, yanında kimi piyade, kimi süvari Fransız halkı, kuşatmışlardı Alessandria'yı, ve dolaşıyorlardı kentte gönüllerine göre, tuzaktan habersiz, dükün arkalarından kurduğu.

22

Ancak Fransız halkı uyanamaz tuzağa, hep beraber takılırlar ağlara başlarındaki Armeniaco ile birlikte, taşımıştı insanların umutsuz bir yolculuğa, şimdi uzanmış yatıyorlardı boylu boyunca ölüm kokan topraklarda. Bir kısmı tutsak olmuş, götürülmüştür Alessandria'ya: nasıl da boyanmıştı kızıla katliamdan ötürü Tanaro'nun suyu, görülmüştür ta Po nehrinden.

23

Peş peşe Marca kontu ile üç Angiò'nun isimlerini anarken, işaret eder parmağıyla kim olduklarına; “Bunlar,” der, “burada görmektesiniz işte, Bruci, Dauni, Marsi, Salentinileri perişan etmişlerdir. Ne ki, Fransızlar ile müttefikleri Latinlerin desteğine karşın bir tek kişi kalmamıştır geriye: Alfonso ve Ferrante'nin elinden kurtulamamış, birkaç kez denedikten sonra, gerisin geriye atılmışlardır krallıktan.

24

Şu gördüğünüz oysa VIII. Carlo'dur, işte, Alplerden iniyor, tüm Fransa'nın çiçeğini yanında getirmiş; Liri'nin ötesine geçer, çekmeden kılıcını, almadan eline mızrağını,

ele geçirir tüm krallığı; bir tek oradaki sarp kayalıklar kalır, Tifeo'nun kollarında, göğsünde ve karnı üzerinde uzanan, çünkü karşısında erdemli Avalo kanından Inico del Vasto'yu bulur.”

25

Kalenin efendisi, adı Ischia olan adanın resmini Bradamante'ye gösterirken, ona şöyle der:
“Bir başkasını göstermek için sizi daha öteye götürmeden önce, bilmediğiniz bir şeyi, ben henüz küçük bir çocukken, büyükbabamın bana anlattığı kadarıyla size anlatmak isterim. O da bunu babasından duymuştu bildiğim kadarıyla;

26

ve onun babası da bir başkasından, belki dedesinden, belki de babasından, ta ki bu resimlerin sahibinin ağzından duyan o kişiye varıncaya kadar; gördüğünüz bu resimleri o yaptı, ama fırça kullanmadı, elinde olağanüstü büyümlü güçler vardı; bu beyaz, kırmızı, mavi boyalı resimler onun eseridir: şimdi size gösterdiğim şu sarp kayalıklardaki sarayı krala gösterdiği zaman, size anlatmak istediğim şeyi ona anlatmıştı.

27

Şunu duymuştu: bu yerlerdeki yürekli bir şövalyeden söz etmiştir, büyük bir cesaretle Faro'ya kadar bütün toprakları yakıp küle çeviren savaşın ateşini göz ardı ederek bu kaleyi savunmuştur; bu şövalye bu topraklarda doğmuştur o zamanlarda ya da daha sonra (o, tarihi kesin olarak günü ve ayıyla söylemişti) ve bir de şunu söylemişti: o güne kadar var olmuş olan tüm şövalyeler onun gölgesinde kalacaktır.

28

Nireo böyle güzel olamadı; Achille böyle güçlü,
 Ulissee böyle yürekli, Lada bu kadar
 hızlı değildi; Nestor bu kadar çok bilmiyor
 ve bu kadar çok deneyimli değildi;
 Cesare'nin ise böylesine cömert
 ve hoşgörülü olduğu söylenemez;
 Ischia'da doğacak olan çocuğun yanında
 sönük kalacaktır bu insanların tüm nitelikleri.

29

Ünü yayıldıysa dünyaya, antik Creta'nın,
 Celo'nun torunu orada doğdu diye; Ercole
 ve Bacco doğdular diye Tebe mutlu olduysa;
 ve Delo, ikiz kardeşlerden ötürü övündüyse;
 bu ada, ağzını kapatıp susmamalıdır, geri
 kalmamalıdır kendini övmekten ve göklere
 çıkarmaktan, Tanrı'nın has kulu olan
 o marki o topraklarda doğduğu için.

30

Merlino ayrıca şunu demiş ve yinelemişti sık sık:
 Roma İmparatorluğu'nun baskı altında olacağı
 bir dönemde dünyaya gelsin ve onu özgürlüğüne
 kavuştursun diye doğumunu ertelemiştir. Önceden
 size göstermeme gerek yok, yeri geldiğinde
 kahramanlıklarından söz edeceğim.” Bunu
 söyledikten sonra kalenin efendisi, Carlo'nun göz alıcı
 eylemlerinin yer aldığı tabloların karşısına geçti.

31

“İşte burada,” diye sürdürdü sözlerini, “görüyorsunuz,
 Ludovico, Carlo'yu İtalya'ya çağırdığı için pişman
 olmuştur: aslında onu sadece eski düşmanını huzursuz
 etmek için çağırmıştı; yerinden etmek değildi amacı;

ama dönüşünde düşman kesilir başına Carlo'nun,
müttefik olur Venediklilerle ve onu yakalamak ister.
Ancak Carlo mızrağını getirir savaş durumuna,
kendisine bir geçit açar ve onlara rağmen geçer gider yoluna.

32

Yeni krallığı koruması için bıraktığı askerleri
Carlo'nun, çok yazgısız çıktılar; Mantovalının
yardımıyla Ferrante yeniden güç kazandı, öyle ki
birkaç ay içinde kafa bırakmadı beden üstünde,
karada olsun, denizde olsun;
bu işten galip çıkmış olmasına karşın,
yine de memnun kalmadığı belliydi,
ihanete uğrayıp öldürülen bir adamından ötürü.”

33

Böyle dökülürken sözler ağzından, parmağıyla
Pescara markisi Alfonso'yu gösterir
ve şöyle der: “O, bir ihanetin kurbanı olacaktır;
bu adam, kan kırmızısı lal taşından daha parlak
binlerce başarısından sonra, kendisine kurulan
bir tuzakla, ikili oynayan kötü kalpli bir Etiyopyalı
tarafından indirildi yere bir ok darbesine hedef olarak;
oysa, o çağın en iyi şövalyesi bilinirdi o zamanlar.”

34

Sonra on ikinci Luigi'yi gösterir, dağları aşarken
İtalyan ordusunun eşliğinde ve söktüğünü yerinden
Moro'yu diktiğini Fiordaligi'yi
Viscontilerin verimli topraklarına.
Ve gönderdiğini askerlerini Carlo'nun izinden
Garigliano üstünde köprüler kurmaları için;
ne ki askerleri kısa zaman sonra yenilgiye uğrarlar,
darmadağın olurlar ve ırmakta boğulup giderler.

35

“Görüyorsunuz işte, Puglia’da kaçmakta olan Fransız ordusunun uğradığı kıyım öyle böyle değildi; ve İspanyol Consalvo Ferrante’ydi onları iki kez tuzığa düşüren. Burada yüzüne gülmeyen Fortuna, çevirdi yüzünü kral Luigi’ye varsıl topraklarda, ki bir taraftan Alpler, öte yandan Apeninler kuşatırken, ortasından Po nehri akar oradan, ta Adriyatik’in dalgalarının kükrediği kıyılara kadar.”

36

Böyle konuşurken, daha önce söylemeden geçtiği bir şeyden ötürü kızar kendi kendine; böylece bir kez daha döner geriye, birini gösterir eliyle, o resimde efendisinin emanet ettiği şatoyu para karşılığı veren birini gösterir; bu kez de hain İsviçrelidir gösterdiği, kendisini korusun diye, para karşılığında tuttuğu: bu iki olay mızrağını bile kaldırmadan Fransız kralına zaferler getirmiştir.

37

Sonra Cesare Borgia’yı gösterdi onlara, o da bu kral sayesinde güçlendi İtalya’da; Roma’da her baronu ve ona bağımlı her beyi, öyle görülüyor ki hepsini sürgüne yolladı. Yine Fransa kralını işaret eder ve onun Segayı Bologna’dan kaçırdığını, Giande’yi çağırdığını söyler ve ayaklanan Genova’nın asilerini bastırır, kenti boyunduruğu altına alır.

38

“Görüyorsunuz,” der sonra “Giarada’da kırlar insan cesetleriyle dolu. Her kent kapısını bu krala açmış görünür, bir tek Venedik kenti kurtulmuş gözükmemektedir

şöyle böyle. Anlamışsınızdır, izin vermez Papa'nın Romagna sınırlarını aşmasına ve Modena'yı Ferrara dükünün elinden almasına, bununla da kalmayacak, geri kalan ne varsa almak isteyecektir;

39

üstüne üstlük bir de Bologna'yı alır elinden, geri verir Bentivoglio ailesine. İşte Fransız orduları, tam şurada yağmalıyor Brescia'yı, ele geçirdikten hemen sonra kenti; çok değil neredeyse aynı zamanda Felsina'nın yardımına koşar ve Papa'nın askerlerini toz duman eder; ve iki ordu kıyı şeridinde, Chiassi yakınlarında gelirler karşı karşıya.

40

Bir yandan Fransa, öte yandan İspanya askerleri doldururlar savaş meydanını, büyük bir savaş olur ardından. İki taraftan da askerler patır patır dökülürler ve kana boyanır toprak, insan kanıyla dolar çukurlar: Marte kararsızdır sanki, kimi muzaffer ilan edecek diye. Sonunda araya girer Alfonso d'Este, İspanyollar çekilirken geriye, ayakta kalanlar Fransızlar olur;

41

bu arada yağmalandığıyla kalır Ravenna. Papa dudaklarını ısırır kahrından, fırtına gibi indirir dağlardan aceleyle öfkeli Alman askerlerini, kalamaz karşısında hiçbir Fransız askeri, kaçırır ta Alplerin ötesine ve diker Moro'nun karadut filizini altın Zambak'ı söktüğü yere.

42

İşte Fransızlar bir kez daha iner İtalya'ya,
ve mağlup olurlar yine, tehlikeye aldirmeden
hain İsviçrelilerin desteğini almışlardı,
oysa genç kralın babasını bunlar yakalamış
ve düşmana satmışlardı. Fortuna'nın sillesini
yiyen Fransız ordusu, gördüğünüz gibi,
bulunca başlarında yeni krallarını, hazırlanırlar
Novara'da uğradıkları hezimetin intikamını almaya.

43

En iyimser düşünceyle dönerler.
Görüyorsunuz, kral Francesco herkesin önünde
İsviçrelilerin canına okur ve bozguna uğratar,
nerdeyse tümünden yok edecektir onları:
kullanamazlar artık o barbarlar,
bir zamanlar çalıp kullandıkları sanlarını:
hükümdarları dize getiren Hristiyan Kilisesi'nin
savunucusu sayıyorlardı kendilerini.

44

İşte aralarındaki antlaşmaya karşın Milano'yu
alır ve Massimiliano Sforza ile birlik olur.
Ve burada Fransa kralı adına kenti Alman hışmından
korumak isteyen Borbon'u görüyorsunuz.
Burada da, başka bir yerde kral Francesco
beklerken başka başka zaferler, bilmez ki
kendi adamlarının nasıl vicdansız ve insafsız
davrandıklarını ve kentin ellerinden alındığını.

45

İşte bu da bir başka Francesco ki atası gibi
erdemli biri, benzerlik salt adlarından ötürü değil
demek ki; Gallileri oradan çıkarttı ve yurt toprağına
yeniden kavuştu Kilise'nin desteğiyle. Fransa

bir kere daha döner ama bu kez yuları bıraktırmazlar
elinden ve geçemez İtalya'yı bir baştan bir başa,
her zamanki gibi; yiğit Mantova dükü keser Ticino
İrmağı üzerinde yolunu ve geçirmez öbür tarafa.

46

Federico, henüz çok genç yaşında da olsa,
tüyü bitmemiş bir delikanlıyken sonsuz
ün kazanacaktır, silahlarından çok, becerisini
ve aklını kullanarak; Fransızların hışmından
korudu Pavia'yı ve bozdu Denizaslanı'nın¹⁰
planlarını. Bu iki markiye bakınız,
ikisi de Fransızların korkulu rüyası olacak,
ikisi de İtalya'nın onur simgeleri;

47

aynı yuvada doğan ve aynı kanı taşıyan.
Birincisi, o marki Alfonso'nun oğludur,
Negro'nun tuzağa düşürdüğü adam,
öyle ki toprak kana bulanmıştı, gördünüz.
Bakın kaç kez Fransızlar kovuldu İtalya'dan
onun akli sayesinde.
Diğeri de iyi yürekli ve güleç yüzlü bir adam,
Vasto'nun beyi, adı da Alfonso'dur.

48

Adını söylemiştim size, iyi bir şövalyedir,
hani, bir tabloda Ischia adasını gösterdiğimde,
bir kehanetinde Merlino, onunla ilgili
çok şey söylemişti Fieramonte'ye, demişti ki
doğumu geç olacaktır, denk gelsin diye
tam da gereksinim duydukları zamana, perişan
durumdaki İtalya, Kilise ve İmparatorluk,
barbarların aşağılayıcı saldırılarına karşı.

10 Venedik'in simgesi bir denizaslanıdır.

49

Kuzeni Pescara markisi ile bu kişi,
 Prosper Colonna'nın yardımıyla, Blocca
 savaşında bedelini ağır ödetecektir
 İsviçrelilere, ama en çok Fransızlara.
 İşte bir kez daha Fransa kötü gitmiş muharebe
 sonuçlarını gidermeye hazırlanmakta: kral
 bir ordusuyla Lombardia'ya iner ve bir başka
 ordusunu almak için Napoli'ye gönderir onu.

50

Rüzgârın yaptığını yapar bize Fortuna,
 hani kaldırır ya yerden bir avuç toprak,
 yükseltir onu havaya önce, döndürür havada
 sonra çarpar yere aldığı yerden,
 aynısını yapar; umar yüz bin kişi topladığını
 Pavia'nın çevresinde kral,
 ki cebinden çıkana bakmıştır, sayılarına değil,
 adamlarının, azalıyor mu, yoksa çoğalıyor mu diye.

51

Günah, düzenbaz memurlarının ve kralın
 kendi saflığıdır, kalkıp inanmış bu adamlara;
 geceleyin, silah başına çağrıldığında ordu,
 çok az kişi toplanmıştır gerçekte sancağın
 altında; ne ki görmüşler saldırdığını
 bunlar, akıllı İspanyol'un siperlerine,
 Avalo kanından olan bu iki kişinin önderliğinde,
 cennetin ve cehennemin yolunu açmak için.

52

Bakınız, Fransız soylularının en yetkinleri
 savaş meydanında ölü yatıyor şimdi.
 Görüyorsunuz kralı ne kadar kılıç
 ve okla kuşanmış dört koldan cesur bedenini;

görüyorsunuz işte, atı da yatıyor yerde, ne ki kendini mağlup kabul etmez ve adlandırmaz böyle, oysa bir tek onu hedef almıştır düşman askerleri, yoktur yardımına koşan hiç kimse.

53

Güçlü kral direnmektedir daha ayakta, tepeden tırnağa yıkanmıştır düşman kanıyla, ama erdemi dayanamaz sonunda ve teslim olur, o şiddetli baskıya. Bakın, burada, kral yakalanır, götürülür İspanya'ya: o Pescaralı marki ve ondan hiç ayrılmayan yoldaşı, Vasto markisi, Fransız ordusunu darmadağın etmiş ve kralı esir almış oldukları için ödüllendirilmişlerdir.

54

Dediğim gibi Pavia'da yenik düşmüştür iki Fransız ordusundan biri; öteki de Napoli'ye yürür, çünkü darbe indirmektir niyeti; ne ki kalır yarı yolda, tıpkı el lambası gibi, parafini ya da yağı tükenmekte olan. Burada da kralı görüyorsunuz, İspanyol hapishanesinde, çocuklarını bıraktığını ve tahtına döndüğünü. Bakın burada da kendisi İtalyan topraklarında savaş yaparken, başkaları da onun topraklarına saldırıyor.

55

Bakınız, kan ağlıyor Roma her köşesindeki sayısız katliam ve talandan ötürü, yakıp yıkılıyor, yangın yerine dönüyor kent. Din kurumları ve din dışı olanlar aynı biçimde ittifak orduları izliyor yakından olanları; boğuluyor kent gözyaşları, ağlamalar, inlemeler içinde; ileri gitmesi gerekirken, geri adım atıyor, göz yumuyor mahkûm edilsin diye Pietro'nun ardılı.

56

Kral Francesco, Lotrecco'yu yollar yeni birliklerle,
Lombardiya'yı işgal etsin diye değil,
dinsiz ve imansız ellerden hem Kilise'nin başını
hem de onun ulu kardinallerini çekip alsın diye;
ne ki gittiğinde anlar geç kaldığını, görür Papa'nın
özgürlüğü uğruna bir antlaşma imzaladığını
İspanyollarla. Ardından esin perisi Partenope'nin
gömüldüğü o kenti kuşatır ve altını üstüne getirir.

57

Derken İspanyol gemileri çözdüler palamarları,
gerdiler yelkenleri: yönleri doğruca Napoli,
tek istekleri ona özgürlüğünü geri vermektir, ne ki
Doria yollarını keser ve gömer denizin sularına,
ateşe verilmiş ve parçalanmış gemilerini. Nasıl da
değişken oluyor Fortuna, buraya kadar Fransızların
yanında oldu; şimdi sıtmadan öldüler, mızrak
yarasından değil, bin kişiden biri dönemedi Fransa'ya.”

58

Salon bunlar ve bunlar gibi daha nice hikâye
ile doluydu, zaman yetmez hepsini sergilemeye,
güzel ve çeşitli renkleri bir araya getirmişti;
ve öyle büyüktü ki hepsini içine alabilmişti.
Konuklar iki, üç kez dönüp dönüp baktılar tablolara,
o kadar ki ayrılmak istemiyorlardı karşılarından;
tekrar tekrar okuyorlardı o güzel yapıtların
altındaki altın harfli yazıları.

59

Güzel hanımlar ile orada bulunan diğerleri,
bir süre daha oyalanıp lafa daldılar. Sonunda
ev sahibi onlara odalarına kadar eşlik etti, ev sahibi
işinin ehliydi, orada konaklayanları olduğundan da

fazla onore ederdi. Herkes uykuya dalmıştı,
Bradamante en sonuncu olarak uyumaya gittiğinde:
bir o yana bir bu yana dönüp durur yatağında,
ne sol yanı üstünde, ne sağ yanında huzur bulur.

60

Şafak sökmeye az kala, sonunda gözleri bir süreliğine
kapanmış olmalı ki, rüyasında Ruggiero'yu
gördüğünü sanır ve kendisine şöyle seslendiğini işitir:
“Bir yalana inanarak, neden kendine yazık
ediyorsun? Düşüncelerim sana değil de, bir başkasına
dönecek olsa eğer sen önce nehirlerin tersten aktığını
göreceksin. Seni sevmeseydim eğer,
ne kendi yüreğimi severdim ne de gözbebeklerini.”

61

Bir başka şey daha söyledi sanki:
“Ben vaftiz olmaya geldim ve verdiğim sözü
tutmak için buradayım. Eğer geç kaldıysam,
bunun nedeni, bil ki beni alıkoyan aşk yarası değil.”
O anda uyandı uykusundan Bradamante,
kayboluverdi onunla birlikte Ruggiero'nun hayali de.
Genç kız yeniden başladı dökmeye gözyaşı,
ve aklından şu sözler geçti:

62

“Beni mutlu eden boş bir uykuydu, ama ne yazık ki,
gerçeğe uyanmak var, işte canımı yakan da asıl bu.
Esenliğim çabuk biten bir rüya, oysa ne acı çekmektir
ne de işkence içinde olmaktır rüya.
Niçin şimdi duymuyor ve görmüyor kendine gelen
duyularım, düşüncesinde görüp işittiğini sandığı şeyleri?
Gözlerim, hangi koşullarda kapalısiniz: esenlik;
hangisinde açıksınız, acı görmek için?

63

Tatlı uyku bana huzur verdi, ama uyanmak
acıyla birlikte attı beni savaşın kucağına: tatlı uyku
aldattı beni, uykudan uyanmak yok mu, ah!
Eğer gerçek, acı veriyor ve yanılgılar
mutlu ediyorsa beni epey, görmeyeyim o zaman
hayatımda ve işitmeyeyim hiçbir gerçeği! Uyku
sevinç veriyorsa yüreğime ve uyanık kalmak acı,
uyusam keşke ve bir daha da hiç uyanamasam.

64

Ne mutludur o hayvanlar, ki açamazlar gözlerini
altı ay boyunca uykudan! Ölüme benzediğine
böylesi bir uykunun, uyanık kalmanın
yaşam olduğuna, ben hiçbir zaman inanmadım;
tam tersinedir yazgıma göre benim:
uyanık kalmak, ölüm; yaşam, uykuda gizli;
ve böyle bir uyku benziyorsa eğer ölüme,
haydi, Morte, hemen şimdi kapat gözlerimi!”

65

Ufkun uzak çizgileri boyanmıştı güneş kızılına
ve dağıtmışlardı çevresindeki bulutları
sağa sola: bu yeni yeni başlayan gün
benzemiyordu bir öncekine. Bradamante
uyanır uyanmaz kuşandı silahını:
yoluna gitmek için bir an önce; hancıya
teşekkür etmişti önceden konukseverliğinden
ötürü ve onurlandırdığı için kendisini.

66

Çıkınca yola, gördü çıktığını, yanında
nedimleri ve seyisleriyle birlikte haberci
kadının kaleden ve ayrıca üç silahşorun
geldiğini, kendisini bekledikleri yere; o üç

silahşor ki önceki gece, altın mızrakla
olmuşlardı atlarının sırtındaki yerlerinden, büyük
sıkıntılar yaşamışlardı yağın yağmur altında,
esen rüzgâr ve kötü hava koşullarından ötürü.

67

Yaşadıklarına bir de atlarıyla birlikte aç ve susuz
kaldıklarını ekle: dişleri birbirlerine vuruyor,
ve balçıktan çıkamıyorlardı: ne ki onları en çok
huzursuz eden ve canlarını sıkan bundan başkası
olamazdı: haberci kadın gidip olup biteni
aktaracaktı kraliçeye ve bu arada Fransa'da,
aldıkları ilk mızrak darbesiyle anında yere yığılmış
kalmışlardı; bütün bunları anlatacaktı haberci.

68

İşte bu nedenle hazırlardı ölmeye
ya da intikam almaya bu denli aşağılanmış
olmalarından ötürü, yeter ki haberci kadın
ki adı Ullania'ydı, şimdiye kadar
söylemedim size, haklarında edinmiş olduğu
yanlış fikri söküp atsın yüreğinden;
bu nedenle Amon'un kızına meydan okurlar,
çağırırlar düelloya çıkar çıkmaz köprüden.

69

Onun genç bir kız olduğu gelmez akıllarına,
çünkü tavrı da benzemez zaten bir kadına.
Bradamante reddeder, acelesi olan biri gibidir,
oyalanmak istemez. Ne ki adamlar
hem ısrar edip hem de girişince tacize,
onuruna gölge düşer kaygısıyla,
alır eline mızrağını, üç sallayıpta
serer adamları yere ve savaş da burada biter;

70

kadın yüzünü çevirmeden sırtını döner uzaktan,
ve kaybolur gözden kısacık bir zamanda.
Altın kalkanı kazanmak için çok uzak
ülkelerinden gelen bu adamlar,
tek kelime etmeden yeniden ayağa kalktıklarında,
dillerini yutmuş, yitirmişlerdi cesaretlerini;
şaşırmış kalmışlardı, o kadar ki
kafalarını kaldırıp Ullania'ya bakamaz olmuşlardı.

71

onunla yolda gelirlerken çok kez övünüp
övünüp durmuşlardı öne çıkararak kendilerini,
hiçbir şövalye ve cengâver koyamazdı
içlerinde en zayıf olanına bile karşı. Haberci
kadın, biraz daha başları önlerinde gitsinler,
ve bir daha böyle küstahlık etmesinler diye,
altlarındaki eyeri çekenin bir şövalye değil,
bir kadın olduğunu bildirir kendilerine.

72

Şöyle diyordu: “Bir genç kız sizi böyle kolayca
yere çaldığına göre, ya çıkmış olsaydı karşınıza
Rinaldo, ya da Orlando, sahip oldukları haklı onurla,
düşünsenize bir kere, neler gelecekti başınıza acaba?
Kalkanı ele geçiren onlardan biri olsaydı,
size sorarım şimdi, daha mı başarılı olurdunuz acaba,
kadına karşı gösterdiğiniz becerinize oranla? Bunu
hiç sanmıyorum ve siz de inanmıyorsunuz zaten buna.

73

Bu kadar yeter de artar, kim olduğunuzu
ortaya koymak için kanıt olarak:
ihtiyacınız yok daha fazlasına. İçinizde çırpınan
o küstah duygu bir kez daha kalkacak olursa ayağa,

Fransa'da aranızdan birinin, zararına olacaktır;
bir de, utanç eklenecektir üstüne, dün ve bugün
yaşadığının; ama eğer onur saymayacak olursa
o kahramanlardan birinin elinden gelecek ölümü.”

74

Böylelikle Ullania inandırmıştı şövalyeleri,
şanlı bildikleri şöhretlerini ziftten daha
kara edenin bir genç kız olduğuna;
bir kişi yeterdi, gerek yoktu on kişiye,
kadının söylediklerini doğrulamak için;
bu üç kişi çevirecek gibi oldular silahlarını
kendi üzerlerine, çünkü derinden yakan
bir acı ve büyük bir öfkeydi duydukları içlerinde.

75

Aşağılanmış olmaktan ve duydukları öfkeden ötürü,
ne kadar silah varsa üstlerinde çıkardılar,
kılıcı bile tutmadılar yanlarında: fırlatıp attılar
kalenin çukuruna onları; ve madem ki
bir kadındı mağlup eden,
sırtlarını yere getiren kendilerini, böylesine
büyük bir hezimetten arınmak uğruna, yemin ettiler,
bir yıl boyunca asla silah kuşanmayacaklardı.

76

Onlar her yere, her yola, bayırda, çayırda,
yokuşta, yürüyerek gideceklerdir artık;
süre dolmuş olmasına karşın, attan
ve silahtan yoksun kalmayı sürdüreceklerdi
aslında, kazanamadıkları takdirde birini
ya da ötekini herhangi bir savaşta.
Böylece silahsız, kendilerini cezalandırmak
adına, onlar yaya, başkaları atla giderken.

77

Bradamante yolculuğu sırasında, o akşam
Paris yolu üstündeki bir şatoda,
bir haber aldı: kardeşi Rinaldo ile kral Carlo,
Agramante'yi bozguna uğratmışlardı. Orada
rahat bir yatak ve güzel yemekler buldu, ama bu
ve öteki rahatlıklar yetmiyordu huzur vermeye
ruhuna: az yiyor, az uyuyor; dinlenemedi ama,
kısa bir süre için de olsa orada rahat etti.

78

Ondan uzun uzadıya söz etmek istemem:
Rinaldo ve Gradasso'ya dönmek isterim artık,
nitekim bu ikisi ortak bir kararla
bağlamışlardı küheylanlarını تنها bir pınar
başına. Size söz etmek istediğim düellonun
amacı toprak ya da iktidar kazanmak değildi,
aralarında usta olan Durindana'yı
yanına asacak ve Baiardo'ya binecekti.

79

Başlayacakları zamanı bildiren ne bir boru sesi
ne de başka bir işaret verildi; nasıl korunacaklarını,
saldıracaklarını; yüreklerindeki cesareti alevlendirecek
üstatları da yoktu başlarında; derken iki şövalye,
anlaşmışlar gibi çektiler kılıçlarını aynı anda,
her zamanki çeviklik ve ustalıklarıyla geldiler karşı
karşıya. Peş peşe ve ağır darbelerle başladılar
kendilerini duyurmaya ve taşıdılar beraberlerinde öfkelerini.

80

Bu iki kılıçtan başkasını tanımam ben, denenip de
sağlamlığı, sertliği, dayanıklılığı kanıtlanmış olsun
gözümde: bu adamların üç darbesinden sonra
ayakta kalabilecek kişi yoktur bence, hiçbir ölçüte

sığmayan niteliklerinden ötürü: bunlar öyle bir yetkinlikte kılıçlardır ki birçok kere denenmiştir güvenirlilikleri, bin darbe ve daha fazla da alsalar karşılıklı, kırılıp dökülmeyeceklerdir.

81

Rinaldo bir o yana bir bu yana sıçrarken, büyük ustalık ve beceriyle kaçıyordu Durindana'nın öfkesinden, çünkü iyi biliyordu, bu sağlam demirin karşısına çıkanı nasıl delip geçtiğini. Kral Gradasso daha çok indiriyordu darbeleri; ne ki hepsi neredeyse sürekli kapılıp gidiyordu rüzgâra: olur da ara sıra bulacak olursa yerini, öyle yerlere denk geliyordu ki karşıdaki yara almadığı gibi zarar da görmüyordu.

82

Öteki, kılıcını daha akıllıca sallıyordu ve derman bırakmıyordu paganın kollarında, böğürlerine ve bir de miğferiyle zırhının arasına sokmaya çalıştığında. Ne var ki bir elmas kadar sağlamdı zırhı, kırılmıyor, bir çizik bile almıyordu bu demir parçası; bu kadar sağlam ve sert olmasının nedeni, okunmuş üflenmiş olmasıydı.

83

Hiç dinlenmeden, uzun süre dalıp gitmişlerdi tutuştukları kavgaya, çevirmeden başlarını başka tarafa dikmişlerdi gözlerini perişan yüzlere; ancak bir süre sonra dağıldı dikkatleri çıkan bir kargaşadan ötürü ve vazgeçtiler çatışmaya yol açan öfkelerinden; aynı anda ikisi de çevirdiler bakışlarını büyük bir gürültünün geldiği yere, gördüler Baiardo'nun büyük bir tehlike içinde olduğunu.

84

Boğuşurken gördüler onu, üstelik daha büyük bir yaratıkla kendisinden, bu tuhaf yaratık benziyordu bir kanatlıya: üç kulaçtan da uzun bir yüzü vardı ve geriye kalanıyla sanki bir yarasaydı tüyleri mürekkep kadar siyah; büyüktü pençeleri, keskin ve yabanıl; ateşlenmişti gözleri, bakışlarıysa acımasız; ayrıca çok geniş kanatları nerdeyse andırıyordu iki tane yelkeni.

85

Belki de bu yaratık sahici bir kuştı, bilmiyorum, daha önce nerede ve ne zaman görülmüştür ki bunun gibisi. Başka bir yerde görmedim böyle bir yaratığı, okumadım da Turpino'nun dışında. İnanmaya zorluyor aslında beni bu gördüklerim bu kuşun bir cehennem zebanisi olduğuna, ve Malagigi'nin onu bu kılığa soktuğuna, Rinaldo ile Gradasso arasındaki düelloyu bozmak için.

86

Rinaldo da benimle aynı düşüncedeydi ve bu nedenle, ağzına geleni söyledi Malagigi'ye. Ne ki o kişi kabul etmedi parmağı olduğuna bu meselede, yemin etti hiçbir şey bilmediğine, güneşin ışıkları üstüne, suçlanmaması gerektiğini söyledi bu konuda. İster kuş olsun, isterse şeytan, her ne olursa olsun, bu canavar bindi Baiardo'nun sırtına ve onu aldı pençelerinin arasına kısıvrak.

87

Her zaman güçlü olan küheylan kopardı o an yularını ve öfke ve kızgınlıkla koyuldu dişlemeye ve tekmelemeye bu tuhaf kanatlıyı; o da hızlıca yükseliyordu havaya,

bir an sonra yeniden iniyordu aşağıya,
ve tırmalıyordu hayvanı keskin tırnaklarıyla,
dönüyordu etrafında. Çaresiz ve savunmasız
kalakalınca Baiardo, çareyi buldu kaçmakta.

88

Baiardo yakınlardaki bir ormana kaçar ve bitki
örtüsünün en yoğun olduğu bir yer arar. Tüylü vahşi
yaratık da gözleriyle onu izler dikkatlice havadan,
ama sonunda izini kaybeder çünkü o mazlum hayvan
daldıkça sık ağaçlı ormanın derinliklerine,
bulmakta gecikmedi bir mağara içine sığınacağı.
Böylece kanatlı canavar yükseldi yeniden göklere,
başka avlar aramak istercesine kendi kendine.

89

Rinaldo ve kral Gradasso düelloya neden olan
gerekçenin ortadan kalktığını görünce,
karar verdiler çarpışmayı ertelemeye ikisi birden,
Baiardo kurtuluncaya kadar o pençelerden,
karanlık ormana kaçmasına neden olan;
onu bulacak olan kim olursa, onlardan biri
geri getirecekti pınarın başına, böylece o yerde
kozlarını paylaşıp son vereceklerdi bu kavgaya.

90

Bir karara varıldığına göre başladılar otların
üstünde yeni izler sürmeye, ayrılarak pınarın
başından. Baiardo onlardan epeyce uzaktı,
çünkü ayak uyduramıyorlardı ayaklarına.
Gradasso'nun yakınındaydı atı, Alfana, atladı
üstüne ve çok uzaklara gitti ormanın içinde,
olmadığı kadar mutsuz ve hüznüydü geri
döndüğünde, çünkü bulamadan dönmüştü geriye.

91

Birkaç adım gitti gitmedi, Rinaldo kaybetti
 Baiardo'nun ayak izlerini, bu küheylan
 nerelere girmişti acaba kaçarken, yılmadan
 yorulmadan ararken erişilmesi en güç ve yabanıl
 yerleri, sakınabilmek için pençelerinden,
 gökyüzünden inerek onu avlamak isteyen
 hayvanın. Rinaldo onca boş çabadan sonra,
 döndü pınarın başına onu beklemek için.

92

Getirsin diye onu, beklemeye koyuldu Gradasso'yu,
 bağlı kalarak az bir zaman önce yaptıkları antlaşmaya.
 Ama bu bekleyiş de bir süre sonra yararsız
 göründü gözüne, yürüyerek döndü Hristiyan
 kampına üzgün bir halde. Şimdi biz diğerinin
 peşine düşelim, Gradasso'nun durumu farklıydı
 Rinaldo'nunkinden çok. Akli değil, yüce şans
 yardım etti, işitti küheylanın kişnediğini yakınlarında;

93

ve derken onu buldu saklandığı bir taş ocağında,
 kurtulamamıştı henüz yaşadığı korkudan, öyle ki,
 dışarı çıkmaya bile cesaret edemiyordu hayvan;
 aldı bu nedenle onu boyunduruğuna pagan.
 Antlaşmanın gereği, onu alıp
 pınar başına dönmek zorundaydı;
 ama henüz içinden gelmiyordu kurallara uymak,
 konuşur bu nedenle kendi kendine içinden:

94

“Ona sahip olmak isteyen, isteyebilir savaşı,
 kavgayı; oysa ben, çok daha fazla arzularım,
 ona sahip olmayı, barışla.
 Dünyanın bir ucundan geldim, bir tek Baiardo

benim olsun diye. Şimdi o benim elimde,
onu bırakacağımı sanan varsa biri, düşer yollara,
gezer, dolaşır arkasından. Rinaldo onu istiyorsa eğer,
gelir Hindistan'a benim Fransa'ya geldiğim gibi.

95

Sericana, onun için daha az güvenli olmayacaktır,
benim için olduğundan Fransa, gördüm,
iki kez neler yaşadığımı.” Böyle söylenirken kendi
kendine, daha kolay bir yoldan Arli'ye vardı,
ve orada deniz filosunu buldu; Baiardo
ve Durindana ile birlikte hızlı bir kadirgaya
bindi. Bir kez daha ben şimdi Gradasso, Rinaldo
ve tüm Fransa'yı arkamda bırakıyorum.

96

Astolfo'yu izlemek isterim, eyerine oturmuş,
yuları elinde, sanki bir atmış gibi altındaki
pegasus, koşturuyordu göklerde durmadan;
kartal, şahin ne ki onun hızının yanında;
geçtikten sonra Galler'deki bir kenti, bir denizden
ötekine ve Pireneler'den Ren nehrine,
ardından döndü batıya ve Fransa'yı İspanya'dan
ayıran dağlara doğru çevirdi başını.

97

Önce Navarra'yı geçti havadan, derken Aragona'yı,
şaşkınlık ve hayrete düşürürken kendisini görenleri.
Uzakta, solunda kaldı Tarragona, sağında ise Biscaglia
ve böylece vardı Castiglia'ya. Galizia ve Ulisbona
krallığını gördü; sonra yöneldi Cordova ve Seviglia'ya.
Kısacası, hiçbir kenti ihmal etmedi, ne deniz
kıyısında ne de karada, yukarıdan dolaşmış oldu
böylece, baştan sona İberya yarımadasını.

98

Sonunda vardı Gade'ye, muzaffer
 Ercole'nin ilk denizciler için
 koymuş olduğu sınırdır, bu. Sonra karar verdi
 Atlantik'ten Afrika'nın üstüne ve Mısır sınırına
 doğru uçmaya. Ünlü Baleariche'yi gördü
 ve yakındaki Evizia, yolunun üstünde.
 Sonra frene bastı ve onu İspanya'dan ayıran
 denizin üstünden doğruca Arzilla'ya uçtu.

99

Sonra gördü Fas'ı, Feza, Orano, Ipbona, Cezayir ve
 Buzea'yı geçti: bunlar görkemli kentlerdi,
 altından yapılmıştı, otlardan ya da yapraklardan
 değildi taşları, öteki kentler vermişti onlara bu şanı;
 mahmuzladı pegasusu Biserta ve Tunus yönüne:
 Capis'i, Gerba adasını, Trablusgarp'ı, Bengasi ile
 antik Tolomitta'yı gördü gözleri,
 Afrika'dan Asya'ya geçmek için Nil nehrini aştı.

100

Denizle gururlu Atlas'ın ormanlı
 sırtları arasında kalan bölgenin
 her köşesini gördü. Carena dağlarını
 arkasında bıraktı, uçarak geçti Cirenei'yi.
 Çölleri aşarak Albaia'daki Nubia
 sınırına geldi. Batto mezarlığı
 ve bugün yıkılmış, harap olmuş
 Amon tapınağı kaldılar geride.

101

Böylece vardı bir başka Tremisenne'ye ki
 Muhammed'in yolunda gider. Sonra
 Etiyopyalılara çevirdi kanatlarını, bunların
 karşısında, Nil'in öteki yakasında otururlar.

Nubia kentine yöneldi bu kez Dobada ile Coalles arasında kalan, rotasını değiştirmeden. Burada Hristiyanlar ile Sarazenler korurlar sınırlarını ellerinde silahlarıyla daima biri, diğerine karşı.

102

Asa yerine elinde İsa'nın haçını tutan Etiyopya imparatoru Senapo, halklara, kentlere sahiptir, ve altını vardır dolu dolu, buradan başlayarak ta Kızıl Deniz deltasına uzanan topraklar üzerinde; bizim dinimize ki onu kurtaracaktır cehennem azabından, neredeyse kendi diniymiş gözüyle bakar. Bu yerlerde, yanılmıyorsam eğer, vaftiz törenlerinde su yerine ateş kullanırlarmış.

103

Dük Astolfo iner atından Nubia'daki büyük sarayın kapısında, çıkmak için huzuruna Senapo'nun. Sarayın bulunduğu şato sağlam olmaktan çok, zengin bir şatoydu ve burada yaşırdı Etiyopya'nın başı. Köprülerin ve kapıların zincirleri, menteşeleri ve mandalları, sonuçta, bizde demirden olan her şey orada altındandı.

104

Altın içinde yüzmelerine karşın onun değeri bir başkaydı gözlerinde. Kraliyet sarayının salonları ıslık ıslık kristal sütunlarla bezeli. Kırmızı, beyaz, yeşil, mavi ve sarı parlak kabartma süsü gibi duruyorlardı güzel tavanlarda; yakutlar, zümrütler, safirler ve topazlar, kusursuz bir orantıyla birbirlerinden aralı işlenmişti.

105

Duvarlar, tavanlar, yer döşemelerinin üstüne
sanki inci taneleri ve kıymetli taşlar saçılmıştı.
Bu diyarda ayrıca hoş kokulu reçine vardı, böylesi
kokulu reçineden Gerusalemme yoksun kalmıştı.
Bize kadar ulaşan yosun bile oradan gelirdi;
bu da değildi yalnızca, güzel kokulu amber de
pek çok ülkeye ulaşıyordu buradan, kısacası buralardan
elde edilen ne varsa, değer görürdü bizim yörelerde.

106

Dahası, Mısır kralı sultanın, bu krala vergi
verdiği ve onun emrinde olduğu söylenmektedir;
çünkü bu kralın Nil'in yatağını değiştirerek
bir başka yatak açacak güce sahip olduğu,
ve Kahire ile diğer toprakları açlığa mahkûm
edebileceği söyleniyordu. Ona halkı Senapo
adını takmıştı; biz onu Presto
ya da Preteianni adıyla tanırız oysa.

107

Etiyopya'da gelmiş geçmiş kralların hiçbiri
olmadılar onun gibi, en güçlüsü
ve en varsılı o idi: tüm iktidarına ve varsıllığına
karşın, sahip olduğu, kaybetmişti çok daha
değerli bir zenginliğini, gözleri görmüyordu kralın.
Ne var ki bu, çektiği acıların en hafifiydi:
en ağırına gelince: zengin olmakla birlikte
hiç doymak bilmeyen bir açlığı vardı.

108

Bu bedbaht adam, doğal ihtiyacı belirlediği an,
yemek yemeye ya da bir şeyler içmeye koşturuyordu,
oysa intikamcı Arpialar, iğrenç ve itici canavarlar,
bir cehennem sürüsü gibi derhal karşısına dikiliyor,

gagaları ve pençeleriyle altüst ederek tüm tabakları, yiyecekleri alıp kaçıyorlardı; açgözlü midelerine indiremedikleri her şey, çer çöp oluyor, kalıyordu geriye, bir daha da asla dokunamazdı kimse.

109

Bu benzersiz işkencenin nedeni Senapo'nun çok genç olduğu günlere uzanmaktaydı, varsıllığı, gücü ve cesareti yüzünden üstün görerek kendisini başka herkesten, aşırı kibirli biri olup çıkmış, Lucifero gibi savaş açmayı düşünmüştü Yaradan'a karşı. Yola çıkmıştı adamlarıyla birlikte Mısır'ın büyük nehrinin doğduğu yere doğru.

110

O yalçın dağın en tepesinde, bulutların ötesinde, söylerlerken işitmişti, orası, Adem ile Havva'nın yaşamış olduğu yeryüzünün cennetiydi. Develerle, fillerle, güçlü bir piyade birliği ve de çılgın gururundan aldığı cesaretle harekete geçmişti, o dağı kuşatmak ve ele geçirmek ve de orada yaşayanlara, doğal olarak, varsa, kendi yasalarına boyun eğdirtmekti niyeti.

111

Tanrı gözüpek cesaretini bastırmış, saldırganların sürüsüne meleşini yollamıştı; Tanrı'nın yolladığı, yüz binden fazlasının canına kıymış, sonu gelmez bir geceyle cezalandırarak, kör etmişti kralı. Sonra, yemeğin tadına varmasın diye ya da sadece tatmasına engel olmak için, sofrasından çalsınlar ve de kirl etsinler diye yemeklerini, korkunç Arpiaları cehennemin dibinden çekip göndermişti üzerine.

112

Kralın çaresizliğine son noktayı bir bilge koydu,
ve bir kehanette bulundu:
havada kanatlı bir atın üstünde uçan bir şövalye
gördüğünde, bir daha masasında hırsız Arpiaları
görmeyecek ve baş belası kokularını duymayacaktı.
Bu düpedüz olanaksız olduğundan,
çaresiz kral o andan sonra boynu bükük yaşamaya
başlamıştı, tümünden yitirmiş olarak umudunu.

113

Ne ki gördü insanlar bir gün, hayretle, duvarların
üstüne indiğini, kulelerin tepesine konduğunu
bir şövalyenin; anlatmak isteyen koştu Nubia
kralına, belleğinde canlandı onun da, o anda,
bilgenin kehaneti; unutmuştu sevincinden,
almayı her zaman yaslanıp yürüdüğü
sadık bastonunu yanına; elleri önde
yoklayarak yolunu, aranıyordu uçan şövalyeyi.

114

Astolfo geniş daireler çizdi şatonun meydanının
üstünde ve ardından yere indi. Kral karşısına
geldiği anda, diz çökerek huzurunda, uzattı
kavuşturduğu ellerini ona ve şöyle dedi: “Tanrı’nın
meleği, sen yeni bir Mesihsin, yol açtığım hatalar
yüzünden bağışlanmayı hak etmiyorsam eğer,
bir düşün; sık sık günah işlemek biz ölümlülerin işi,
duyuyorsa pişmanlık içinde, bağışlamak da size düşer.

115

Hatamın farkındayım, senden isteyemem, cesaret de
edemem zaten, bir zaman benim olan gözlerimi bana
geri ver, diye. Sen bunu yapabilirsin oysa, eminim buna,
Tanrı’nın sevgili, kutsal, saf meleklerinden birisin çünkü.

Sana yalvarıyorum ama: görememiş olmam sana yetsin;
artık bitip tükeniyorum sürekli çektiğim açlık yüzünden,
çek üstümden yaman Arpia'ları hiç değilse,
alıp götürmesinler önüme konan yiyeceklerimi.

116

Sana söz veriyorum, sarayımın bahçesine
mermerden bir tapınak yaptıracağım,
altından olacak çatısıyla birlikte,
bütün kapıları değerli taşlarla bezenecek
içi dışı: senin kutsal ismine adanacak bu tapınak,
ve mucizelerin işlenecek duvarlarına.”
Gözü görmeyen kral böyle diyordu,
boşuna ararken öpmek için dükün ayağını.

117

Astolfo karşılık verdi: “Ne Tanrı'nın meleği ne yeni
Mesih ne de göklerden gelmekteyim; bana bahşedilen
birçok iyiliği hak etmeyen bir ölümlü ve günahkârın
biriyim. Bana sözünü ettiğin zalim canavarlardan
kurtarmak için seni, elimden ne gelirse yaparım,
ya kaçıtırırım ya da alırım canlarını. Başarırsam eğer,
bana değil Tanrı'ya teşekkür edersin yalnızca: çünkü
o çevirdi buralara yolumu, sana yardım etmem için.

118

Adaklarını Tanrı'ya ada, ona borçlu
olduğun için, kiliseler ve sunaklar yaptır
onun adına.” Konuşurlarken böyle ilerlerler
birlikte şatoya doğru, sarayın en seçkin
adamlarının eşliğinde. Kral emreder
hizmetçilere bir şölen sofrası kurmalarını hemen,
umuyordu bu defa görmeyecekti belki de,
gözlerinin önünden kaçırılırken yemekleri.

119

Geçirmeden zaman kurulur ziyafet sofrası
görmeli bir salonda, bu sofrada
sadece Senapo oturur Alfonso ile ve tam
yemekler servis edilmeye başlandığında,
tüylü canavarların havayı döven
çıgıllıkları duyulur bir anda;
yemek kokusunu alan hain ve çirkin Arpialar
gelmektedir doğruca sofraya.

120

Tek bir sürüde yedi tane idiler, solgun ve donuk benizli,
yüzleriyle kadına benziyorlardı, uzun zamandır
aç olduklarından zayıf ve bitkin görünüyorlardı;
korkunçtular, onları görmek bile ölümden beterdi.
Büyüktü kanatları, aynı zamanda şekilsiz,
pençeleri yırtıcı ve eğri büğrüydü tırnakları;
kocaman ve kokuşmuş karınları ve uzun kuyruklarıyla
bir çöreklenip bir çözülen yılanları andırıyorlardı.

121

Havadan geldiklerinin işitildiği sırada,
kap kacakları devirmeleri ve yemekleri
alıp götürmeleri bir oldu,
neredeyse hepsini birden: midelerinden
ortaya pislik döktüler bolca, burnunu tıkamak
zorunda kaldı insanlar, katlanamadılar
böylesi pis bir kokuya. Öfkeye kapılan Astolfo
elini attı kılıcına bu açgözlü kuşlara karşı.

122

Birini boynundan, bir başkasını göğsünden
vurdu, birinin kalçasına, bir başkasının da
kanadına indirdi kılıcını: ne var ki
sonuç alamadı gösterdiği bu çabayla:

o canavarlar ne sağlam bir tabak
ne de ellenmedik bir kadeh bıraktılar,
ve terk etmediler salonu çalıp çırpmadan,
rezil etmeden önce yemekleri.

123

Büyük bir umut bağlamıştı kral, dükün
o canavarları kovalayıp atacağına dair
şatonun dışına; şimdi gördü ki boşunaymış
umutlanmak ve oturur, yanar derdine,
umutsuzluk içinde. Dükün aklına borazanı gelir,
böylesi tehlikeler karşısında ve karar verir
kendi kendine, en iyi yol olduğuna borazanın,
kaçırmak için bu canavarları sofradan.

124

Ne ki önce kral ve baronların kulaklarını
sıcak balmumuyla tıkamalarını ister,
borazan çalar çalmaz,
kaçacak yer aramasınlar diye yapar bunu.
Alır yuları eline, atlar eyerinin üstüne pegasusun,
ve yakalar borazanı, tembih eder
hizmetçilere yeniden düzenlemeleri için masayı
ve yiyecek getirmelerini yeniden.

125

Ve bir başka salonda başka bir masa
ve başka yiyecekler hazırlanır. İşte yeniden
çıkarlar ortaya canavarlar, her zamanki gibi
üşüşürler masaya: Astolfo alır eline borazanı
ve üfler; kuşlar kulaklarını tıkayamadıkları için,
sesi duyar duymaz yanaşmazlar masaya
ve soluğu dışarıda alırlar korkudan,
gözleri ne yiyecekleri ne de başka bir şey görür.

126

Ardından hemen şövalye mahmuzlar atını,
 çıkar hayvan salondan dışarı uçarak,
 şatoyla birlikte terk eder o büyük kenti,
 kovalayarak o canavarları yükseldikçe yükselir.
 Astolfo çalmayı sürdürür borazanı, kaçarlar
 canavarlar cehenneme kadar, o kadar ki
 ulaşırlar dağın zirvesine, derler ki Nil'in
 kaynağı oradadır, eğer değilse bir başka yerde.

127

Zirveden nerdeyse dibine kadar dağın, iner
 aşağıya bir mağara; inmek isteyen
 olursa eğer götürür, dediklerine göre,
 ta cehennemin dibine. Burada o korkunç
 canavarlar sürü halinde güvenli bir yer olarak
 kaçarlar içeriye, inerler Cocito'nun kıyılarına,
 ta derinlere, geçerler daha da ötelere,
 sesi duyamayacakları yere kadar.

128

Bu dumanlı, cehennemî çukurda ki
 yolunu gösterir ışığını kaybeden kişiye,
 kesilir soylu dükün borazan sesi,
 ve toplatır kanatlarını atının. Ne ki daha
 ileriye gitmeden önce onunla birlikte,
 alışkanlığımın gereği uzaklaşmamak için
 yolumdan, çünkü sağım solum kâğıtla dopdolu,
 kantoyu bitirmek ve dinlenmek istiyorum.

34. Kanto

1

Ey açgözlü, hak hukuk tanımayan yabanıl Arpieler
ışıksız kalmış İtalya'ya yanlışlarla dolu, belki de
oldum olası korkunç suçlarından ötürü, gönderdi
sizleri yüce Tanrı, bu toprağın her sofrasına,
onu cezalandırmak için! Masum yavrular ve azize
analar açlıktan kırılırken, görüyorlardır bu haksız
canavarların tek bir öğünde silip süpürdüklerini,
kendilerine bir ömür yetecek yiyecek ve içecekleri.

2

Çok yanlış yapmıştır kim ki açmıştır
kapılarını mağaraların, yıllar boyu kapalı
kalmış; yayıldı oralardan pis koku
ve pisboğazlık, sardı bulaşıcı bir hastalık gibi
tüm İtalya'yı. Bitti tükendi işte o zaman
esenlik; kalmadı dinginlik hiç, geldi ardından
savaşlar, yoksulluk sürekli ve acılar içinde
kaldı İtalya, kalacaktır birçok yıl daha.

3

Ta ki bir gün uyuşuk çocuklarını saçlarından çekip
uyandırmadıkça ve Lete'nin dışına kovmadıkça
alıp karşısına bağırarak: "Çıkmayacak mı aranızdan
kimse Fineo'nun sofralarını temizleyen Calai ve de

Zete'nin erdemine sahip, sofraları pis kokudan ve de pençelerden kurtaracak biri, dönsün diye yeniden ışıldayan temizlik o sofralara ya da o cengâver gibi bir diğeri, paklamıştı ya Etiyopya kralının sofralarını.”

4

O cengâver elindeki borazanın ürkütücü sesiyle kovalamıştı çirkin Arpieleri, kaçmışlardı onlar da arkalarına bakmadan, o kadar çok gitmişlerdi ki bir dağın eteklerinde buldu kendisini cengâver, orada, Arpieler girmişlerdi bir mağaraya. Dikti kulaklarını içeriye bir açıklıktan, içerideki hava darmadağındı, bağırtı, çağırtı ve sızlanmalarla sürekli: cehenneme dönmüştü burası, onun işareti vardı.

5

Astolfo düşündü içeri girmeyi ve görmek istedi kendi gözleriyle gün ışığını yitirenleri, ulaşmakta ereği ta merkezine dünyanın ve dolaşmak cehennemin katlarını. “Neden korkacağım ki” diyordu kendi kendine “yanımda büyülü borazanını olduğu sürece, girersem eğer içeriye? Kaçırırım Plutone ve Satanasso’yu önümden; üç başlı köpek duramayacaktır yolumun üstünde.

6

İndi hemen kanatlı atından ve bağladı atını bir ağaç dalına; ve girdi cehennemin kapısından; ne ki önce borazanını aldı eline, tüm umudu ondaydı çünkü: çok ileriye gitmedi, yaktı gözünü ve genzini bir kara duman, ki ağır zift ve kükürtten beterdi kokuları: ama bu nedenle Astolfo daha ileriye gitmezlik edemedi.

7

Ne ki ne kadar giderse ileriye o kadar kalınlaşıyordu duman ve kurum tabakası; artık daha ileriye gidemeyecekti sanki, dönmesi gerekiyordu geriye. Bak, işte, kim olduğu belli değil ama, yukarıdaki tonozdan sallanıyor biri, tıpkı rüzgârda asılı kalan cansız bir beden gibi; günlerce suyun ve güneşin altında kalmıştı sanki.

8

Işık öyle az, neredeyse yok denecek kadardı, baştan sona sis ve dumanla kaplı o yolda, Astolfo ne anlayabildi ne de tam seçebildi, havada öylece sallanıp duranın kim olduğunu; ve ne olduğunu anlamak için salladı kılıcını bir ya da iki kez, bir iki darbe vurmak için. Sonrasında bunun bir hayalet olması gerektiğini varsaydı; duman bulutu içinde gözüne gözüken.

9

O anda hüznünlü bir sesle konuştuğunu işitti: “Ah, n’olur daha fazla zarar vermeden, at şu elindeki! Zaten bu kara duman yetti canıma, cehennem ateşinden yükselip her yeri saran.” Şaşkınlıktan afallayan dükkân yerinde kalakalır, ve şöyle der gölgeye: “Ancak Tanrı kırar dumanın kanatlarını, yükselmez böylece sana kadar; izin ver de anlayayım senin içinde bulunduğun durumu.

10

Eğer senden haber götürmemi istersen yukarıdaki dünyaya, hazırım ben, mutlu görmek için seni.” Gölge yanıt verdi: “Güzel ve ruh veren ışığa, bir tek üzümden ötürü dönmek henüz hoş

görünüyor gözüme; böyle bir armağanın cazibesi
çekip alır ağzımdan dile getirmek istediğim
sözcüklerimi; adımı ve kim olduğumu söyleyeceğim
sana, konuşmak sıkıntı ve yorgunluk verici olsa da.”

11

Ve söze başladı: “Beyefendi, Lidia’yım
ben, Lidya kralının soylu soyundan gelirim,
burada Tanrı’nın yüce hükmüyle mahkûm
oldum sonsuza dek dumanla yaşamaya,
sadık sevgilime karşı küstah
ve nankör davrandığım için yaşadığım sürece.
Bu mağara, nice mahkûmlarla dolu;
benzer suçtan dolayı benzer cezayı çekerler.

12

Daha aşağıda zalim Anassarete var, orada
duman daha yoğun ve işkence daha fazla.
Taşa dönüşen bedeni dünyada kaldı da, ruhu
burada cezasını çekmek için. Uğrunda acı
çekip bitkin düşerek, kapısında kendisini asan
sevdiğini görünce hüznün dolmuş olmalı yüreğine.
Daphne de burada, yakında, ayrımında şimdi
Apollo’yu ardından koşturmakla yanlış yaptığının.

13

Uzun sürer eğer burada bulunan nankör
kadınların mutsuz ruhlarını
sana bir bir anlatmaya kalksam; o kadar
çoklar ki, sonsuza uzanır sayıları.
Daha uzun sürerdi oysa, sana erkeklerden
söz etmek: nankörlükleri onlara felaketler
getirdi, en kötü yerde çekiyorlar cezalarını,
orada duman kör ediyor, ateş pişiriyor insanı.

14

Çünkü daha kolay kanar, daha kolay inanırlar kadınlar; çok daha fazla hak eder işkenceyi, onları kandıran kişi. Bunu iyi bilir Teseo ve Iasone ve Latinlerin antik krallığını sallayan kişi. Bir de kardeş Absalone ile karşı karşıya gelen kişi bilir, Tamar'ı baştan çıkardığı için kanlı bir öfkeye kurban gitmişti ve başka erkeklerle kadınlar: sonsuzdur sayıları, kimi karısını terk etti, kimi kocasını.

15

Başkalarının yerine kendimi anlatıp beni buraya düşüren günahımı açıkça aktaracağım sana, yaşarken güzel bir kadındım ama, daha çok da gururluydum; bilmiyorum var mıdır bana denk gelecek bir başkası dünyada: açıkça söylemesi zor sana, bu ikisi arasında gurur mu yoksa güzellik miydi bende üstün gelen; yine de bendeki bu görkem ve gurur, herkesin gözüne hoş gözüken güzelliğimden ötürüydü.

16

O zamanlar Tracia'da bir şövalye vardı, silah kullanmakta dünyanın en iyisi olarak bilinen biriydi; sözüne güvenilir birden fazla tanık tarafından kendine özgü güzelliğimin övgüsünü işitmişti; o kadar ki kendiliğinden kurmaya başladı, tüm sevgisini bana armağan edecekti; sanından ötürü hak ettiğine inanıyordu, kalbimi ona açacağıma dair.

17

Lidya'ya geldi, daha sıkı bir bağ ile bağlanıp kaldı bana, beni gördükten sonra. Öteki şövalyelerle birlikte yerleşti babamın sarayına, ününe ün kattı orada. Sergilediği yüce erdemi

ve çok çeşitli kahramanlıklarını, uzun sürer anlatmak sana, ama sayılamayacak kadar san elde edebilirdi, hizmet etmiş olsaydı eğer, kendisine daha çok minnettar kalacak birine.

18

Panfilia, Caria ve bir de Cilici krallığını, onun çabası sayesinde kazandı babam; orduyu düşmanlara karşı asla şövalyenin isteği dışında salmadı. Kendini yeterince kanıtladığına inandıktan sonra, bir gün, özel, bir araya gelmiş kralla, sormak istemiş ona: krallığına kattığı sayısız ganimetlerin ardından, ödül olarak, onun eşi olabilir miyim diye.

19

Geri çevrilmişti önerisi kral tarafından, daha iyilerine değer olduğuna inanıyordu kızının babam; yalnızca erdemi dışında, sahip olduğu özellikli başka bir şeyi yoktu ki elinde avucunda: benim babam fazlasıyla önem verirdi kazanmaya, paraya, her kötü alışkanlığın başı olan; görgü ya da erdemden, eşeğin hoşaftan anladığı kadar anlardı.

20

Sözünü ettiğim şövalye Alceste (adı buydu) görünce reddedildiğini, onu ödüllendirmesi gerekirken, ona borçlu olan kişi tarafından, ayrılmak için izin ister saraydan; ve tehdit eder kralı yola çıkarken onu pişman edeceğine kızını ona vermediği için. Armenia kralının yanında alır soluğu, eski rakibidir bu adam babamın, Lidya kralı olarak ve de baş düşmanı;

21

öyle kıskırttı ki onu, silahlanmasına ve babama karşı savaş açmasına neden oldu. Yaptığı kahramanlıklarla tanınan ve ün salan Alceste orduların başına geçirildi komutan olarak. Armenia kralına her şeyi ama her şeyi kazanacağını söyledi: yalnızca benim zarif ve güzel bedenimi istiyordu ödül olarak, yapacağı işlerin karşılığında, her şeyi elde ettiği takdirde.

22

Dilim varmaz söyleyemem açıkça sana, Alceste'nin savaşta babama verdiği zararı. Tarumar etti dört orduyu, savaş daha senesine varamadan, babamı öyle bir noktaya getirdi ki, aldı elinden neyi var neyi yok, kaleleri sağlam bir tek şatosunun dışında; orada saklandı kral, çok sevdiği ailesiyle birlikte, ve de acele acele kaçırabildiği tüm hazinesiyle.

23

Bizi sarayda kuşattı Alceste; ve pek uzun olmayan bir sürede öyle bir umutsuzluğa sürükledi ki bizi, kendisi için en yararlı bir anlaşmaya razı geldi babam; beni ona eş ve köle olarak bırakacaktı, sahip olduğunun yarısıyla birlikte; kurtulduğunu umuyordu babam, başına gelebilecek herhangi bir başka beladan. Ne ki görüyordu kısa zamanda, kendi gözüyle yitireceğini geri kalan varsılığını ve de öleceğini esaret altında.

24

Olacakların önüne geçmek için başvurur elinden geldiğince her türlü çareye; ve her başına gelenin nedeni olarak beni görür, yollar sarayın dışına Alceste'nin olduğu yere.

Ben de Alceste'ye gittim, bir yem gibi kendimi
ona sunmak arzusuyla ve yalvarmaya,
alması için istediği kadar toprak krallığımızdan,
ve de nefretini dönüştürmesini istiyordum barışa.

25

Alceste onu ziyaret edeceğimi öğrendiğinde,
beni karşılamaya geldi, solgun yüzü
ve titreyen bedeniyle; kazanandan çok,
yenilmiş ve tutsak edilmiş birinin görüntüsü
içindeydi. İyi bildiğimden onun yandığını,
konuşmadım onunla, baştan düşündüğüm gibi:
fırsattan istifade yeni bir fikir geldi aklıma,
onun içinde bulunduğu ruh haline uygun.

26

Bedduayla başlıyorum bana duyduğu aşktan,
ve yakınıyorum, bana çok acı veren
acımasızlığından ötürü: haksız yere babama
karşı baskı kurmuştu ve beni zorla elde etmeye
çalışmıştı: memnuniyetle onun olabilirdim
kısa süre içinde, bilebilseydi eğer sürdürmeyi
başlarda sergilediği erdemli tavırlarını, kraldan
ve bizim hepimizden övgü toplamasına yarayan.

27

Babam daha en başında karşı gelmiş olsa da
dürüst önerisine (doğası gereği
biraz ters biri olduğundan,
asla olur demezdi ilk seferde hiçbir şeye),
karşı gelmemeliydi kendisinden istediği hizmete
ve ardından çekmemeliydi öfkesini;
tersine, giderek daha iyi bir tutum sergileyerek
kısa sürede alabilirdi hak ettiğini.

28

Babam ona karşı ters tutumunda ısrar etmiş olsaydı da, ben ona çok yalvarır yakarırdım, sevdiğim adamla beni evlendirmesi için. Her şeye rağmen inat ettiğini görseydim, tek başıma yapardım bu işi gizlice, o kadar ki Alceste benimle övünç duyardı. Ama baktım ki o başka türlü davranmayı yeğledi karar verdim, ben de onu asla sevmeyecektim artık.

29

Ona gelmiş de olsaydım, babama duyduğum merhametten ötürü, kesinlikle şöyle olacaktı: çok da çıkaramayacaktı tadını istemeyerek ona sunduğum zevkin, ters davranacaktım kararlıydım, çünkü kızıla boyayacaktım toprağı kanımla, boyun eğecek olsaydım, sapkın arzusunun ve zorlanacak olsaydım bir şeylere, bizzat kendi istencim dışında.

30

Bu ve buna benzer çok söz söyledim ona, anlamış olduğumdan üstündeki yetkemi; pişman ettim onu kefareti için ödemek için inzivaya çekilen bir keşişten çok daha fazla. Ayaklarıma kapandı, delicesine yalvardı yakardı, çıkardı yan cebinden bıçağını (onu elinden almamı istiyordu mutlaka), yanlışlarının intikamını alayım diye.

31

Düştüğü durumu görünce, tadına varmak istiyordum utkumun sonuna kadar, umut veriyordum ona, bana sahip olma zevkini henüz yitirmediğini gördüğüm için;

geri iade edecek olursa babama krallığını,
eski haliyle, kendi elleriyle hatasını giderip;
zamanı gelecek, yeniden kazanacaktı beni,
sevgiyle, aşkla, ama silah gücüyle değil asla.

32

söz verdi bana böylece, şatoya döndüm geldiğim
gibi, elini sürmedi bana, cesaret bile edemedi
dudaklarımdan öpmeye: Nasıl ama,
iyi geçirmiş miyim boyunduruğu boynuna;
nasıl da Amore yüreğini dağladı, beni kullanarak;
ne dersin, gerek var mıydı artık artçı okları yayıma
geçirip onu vurmak için, Armenia kralına gitti,
anlaştığımız gibi, alması gerekenleri almak için:

33

ve en iyi biçimde, elinden geldiğince rica etti
bırakması için babama krallığını, ki toprakları
çöle dönmüş ve terk edilmişti artık ve bir de eklemişti,
Armenia'nın eski sınırları içine çekilmesini.
Öfkeden yanaklarını ateş basar kralın,
Alceste'ye bunu aklından bile geçirmemesini söyler:
savaştan çekilmek yoktur çünkü kitabında,
babamın elinde bir avuç toprak kaldığı sürece.

34

Ve Alceste değişmişse sözleriyle sıradan
bir kadının, çekmeliydi cezasını. Onun
ricalarına bakarak kaybetmek istemiyordu
bir yıl boyunca güçlkle elde ettiği kazanımlarını.
Alceste bir daha rica eder ve ardından acı duyar,
bir işe yaramadığından krala dökmüş olduğu dillerin.
Sonunda öfkeye kapılır ve onu tehdit eder,
yapacaktır istediğini, ya güzellikle ya da zorla.

35

Öfkesi ikiye,üçe katlanır, öyle ki sözlü saldırılar dönüşür eyleme. Alceste çeker kılıcını
 krala karşı, kralın yardımına koşan binlerce
 adamı arasında;
 oradakilere rağmen alır oracıkta canını:
 ve aynı günde bozguna uğratar tüm Ermenileri,
 Clici ve Traci birliklerinin yardımıyla, ki hepsine
 bedelini ödüyordu ve diğer müttefiklerin.

36

Zafere koştu, kendi cebinden harcadı hep,
 asla dokunmadan babamın parasına,
 krallığımızı tümüyle iade etti bir ay bile
 geçmeden. Sonra zararını gidermek için
 verdi ganimetlerin bir bölüğünü,
 ayırdı bir bölüğünü de kendisine ve haraca
 bağladı Armenia ve sınır komşusu Capadocia'yı,
 ve geçti baştan başa Ircania'yı ta denize kadar.

37

Kutlamak yerine, geri döndüğünde, onu ölümle
 buluşturmayı düşündük. Tuttuk sonra kendimizi,
 dert olmasın diye başımıza, çok güçlü bir arkadaş
 grubu vardı yanında. Onu seviyormuşum gibi
 yapıyorum ve günler geçtikçe daha da çok umut
 veriyorum bir gün karısı olacağıma dair;
 ama önce öteki düşmanlarımıza karşı da
 erdemini göstermesini istiyorum kendisinden.

38

Bazen bir başına, bazen de birkaç adamla
 yolluyorum onu zorlu ve tehlikeli görevlerin
 başına, binlercesinin ölümüne mal olacak: o,
 hepsinin üstesinden geliyordu kolayca; zaferle

dönüyordu her seferinde ve çoğu kez sürdürüyordu
çatışmayı korkunç kişiler ve canavarlarla,
devlerle ve de Lestrogoni yamyamlarıyla,
nicedir korku salıyorlardı topraklarımızda.

39

O ne Euristeo'nun ne de üvey annesinin
kışkırtmasıyla, gitti Lerna, Nemea, Tracia,
Erimanto'ya ve Etolia'nın vadilerine, Numide,
Tevere, Ebro nehri'ne ve daha başka başka
yerlere sürüklendi, Ercole gibi, savaşmak için;
sahte dualarım ve ölmesi yönündeki dileklerimle
yolladım ellerimle savaşa sevgilimi,
ortadan kaldırtmaya çalışarak bedenini.

40

Amacıma ulaşamadım bu ilk yolla; yenisine
başvurdum bir gün, ondan aşağı kalmayan:
işittiklerimin üstüne; eşi dostu bildiğim herkesi
aşağılamasını sağladım ve düşman bellesin
istedim herkesi. Bana saygılı olmaktan başka
daha büyük bir kıvanç duymadığından, yoktu
gözünde hiçbir engel, bir işaretime bakıyordu,
gözünün yaşına bakmazdı karşısındakinin.

41

Bu yolla babamın var olan tüm düşmanlarını
yok ettiğimi ve Alceste'nin kendisini de kendisini
kullanarak ele geçirdiğimi anladıktan sonra,
ki artık kalmamıştı kimse ona arkadaş diyecek;
sahte yüzümle bu zamana kadar ondan gizlediğim
sırrı açık açık anlattım yüzüne karşı:
kendisine büyük ve ölümcül bir nefret duyduğumu,
ve onun ölmesi için uğraştığımı, söyledim.

42

Dahası düşündüm onu kendi ellerimle öldürmeyi,
onursuz sayılacaktım herkesin gözünde, (çünkü ona
ne kadar borçlu olduğum biliniyordu herkesçe,
benden hep zalim diye bahsedeceklerdi), bir daha
gözüme görünmemesini söyledim ona;
cezalandırmak için fazlasıyla yetecek, artacaktı, bence.
Ne görmeyi ne de konuşmayı istedim onunla bir daha;
dinlemedim elçisini, kabul etmedim mektuplarını.

43

Bu nankörlüğüm öyle derinden yaraladı ki onu,
sonunda yenik düştü acıya,
ve uzun bir süre merhamet diledikten sonra,
hasta düştü ve hastalığın pençesinde verdi
son nefesini. Günahıma karşılık hak ettiğim ceza,
şimdi yaşla dolu gözlerim ve boyanmış yüzümdür
kara dumanla: ve kalacağım sonsuza kadar böyle;
olmaz cehennemden hiçbir kurtuluşum.”

44

Bedbaht Lidia son verdikten sonra sözlerine,
dük Astolfo ilerler görmek için başka ruhlar
var mı diye: ne ki nankör âşıkların cezası olan
duman öyle yoğun bir hal alır ki o yürüdükçe
izin vermez gitmesine bir adım bile öteye;
dahası mecbur eder geri dönmeye,
duman yüzünden hayatından olmasın diye,
giderek hızlandırır aceleyle adımlarını.

45

Sık sık attığı adımları sanki yarışta olan birinin
adımları gibiydi, değildi gezen ya da dolaşan
bir kimsenin adımları gibi. Dik bir yamaç boyunca
tırmanarak ilerlediği sırada, mağaranın dışarı

açıldığı yeri görür; puslu ve hüzün yüklü hava
başlar dağılmaya gün ışığıyla. Nefes
darlığı ve şiddetli bir ağrıyla göğsünde,
çıkarc sonunda mağaradan ve bırakır ardında dumanı.

46

Çıkış yolunu engellemek için o hayvanlara
hani karınları doymak bilmez şu yaratıklar
vardı ya, toplamıştı taşları ve kesmişti
bir sürü çalı, çırpı, bir bölüğü zencefilden
ve biberden kimileri; ve elinden geldiğince
barikat kurmuştu kendi elleriyle mağaranın
önüne: bu işi öyle güzel becermişti ki,
Arpialar onu aşamayacaklardı bir daha.

47

Ziftten çıkan bu kara duman, Astolfo
mağaranın içindeyken
sadece elbiselerini kirletmekle kalmamış,
giysilerinin içine de işlemiş ve sızmıştı;
su bulabileceği bir kuyu aramak zorunda kaldı;
sonunda bir kayanın ardında gördü
bir pınarın çıktığını ormanın derinliklerinden,
içinde yıkandı tepeden tırnağa.

48

Sonra atladı kanatlı atının sırtına, yükseldi
havada varmak için o dağın en uç noktasına,
çok da uzak olmadığı inancıyla en yüksek
tepenin, ayın bulunduğu gök katından.
Hevesi öyle büyüktür ki dürtüler onu görmeye,
arzuladığı gökleri, umursamadı yeryüzünü.
Yükseldikçe yükseldi gökyüzünde,
o kadar ki çıktı ta o dağın en tepesine.

49

Bu mutlu yerlerdeki çiçekleri,
safir, yakut, altın, topaz, inci, elmas,
ve sarı renge boyamıştı sanki rüzgâr:
o kadar yeşildi ki otlar, zümrütler
ne ki yanlarında; yeryüzünde
sahip olsaydık eğer onlara, eksik
kalmazdı bizdeki ağaçların dalları güzellikte ki,
yükklüdürler her zaman meyve ve çiçeklerle.

50

Şarkılar söylüyorlar dallarında sevimli kuşlar
mavi, beyaz, yeşil, kırmızı ve sarıdır renkleri.
Mırıldanan dereler ve durgun göller
geçerler parlaklıkta kristalleri.
Tatlı bir esinti dolaşır sanki etrafta,
aynı tarzda hep, değiştirmes hiç biçimini,
öyle ki titretir etrafındaki havayı,
bunaltmaz böylece günün sıcaklığı insanı.

51

Ve bu esinti çiçeklerden, elmalardan ve
sebzelerden çeşit çeşit kokuyu toplayarak
yol alıyordu ve bir karışım oluşturunuyordu
aldıklarından ki ferahlık veriyordu ruha.
Düzlüğün ortasında bir saray yükselmekteydi,
doğmuştu sanki alev alev yanan kor bir ateşten:
çevresine öyle çok parlaklık ve ışık yayıyordu ki
yoktur böyle bir manzara dünya yaşamında.

52

Astolfo sürer atını saraya doğru, otuz milden
fazladır çevresi, ağır adımlarla keyifli
keyifli ilerler; hayran hayran bakan gözlerle
izler bir o yandan bir bu yandan bu güzel

manzarayı ve düşünür bunun karşısında,
bizim yaşadığımız kötü, çirkin, kokuşmuş
dünyayı ve acımasız doğayı, oysa gökler
ne kadar da hoş, aydınlık ve dingin...

53

Astolfo yaklaştığı anda o ışıltılı saraya,
şaşkınlıktan hayretler içinde kalır: çünkü duvar
tamamıyla gerçek kıymetli taşlarla kaplıdır,
yakuttan daha parlak, daha kırmızı. Ne görkemli
bir yapı, ne Daidalos'a yakışan bir mimari!
Bizim yaptıklarımız arasında var mıdır bir benzeri?
Ağzını açmasın, her kim varsa övgüyle söz eden,
dünyanın yedi harikasından.

54

Bu mutlu evin ıslıl ıslıl olan avlusunda
bir ihtiyar çıkar düğ Astolfo'nun karşısına,
kırmızı bir pelerin ve beyaz bir etek vardır
üstünde, biri benzer ak süte, öteki al sülyene.
Ak renktedir saçları ve bembeyazdır çenesi
göğsüne kadar inen gür sakalından ötürü;
öyle muhterem bir görüntüsü var ki yüzünde,
cennetin seçilmiş kişilerinden biridir sanki.

55

İhtiyar neşeli bir yüzle şöyle der,
atından inmiş, saygı gösteren şövalyeye:
Beyim, Tanrı istedi diye sen çıktın
yukarıya dünya cennetine;
ne adımlarının sebebini biliyorsun,
ne de ayırımındasın neyi arzuladığının; yine de
bil ki, takdiriilahinin derin bir gizemidir
seni ta buralara getiren kuzey yarımküreden.

56

Carlo'nun yardımına nasıl koşacağını ve kutsal inancı nasıl tehlikeden kurtaracağını bilmek için geldin yanıma, bir şeyler öğrenebilir miyim diye, böyle uzun bir yolculuk yapmak hiç yokken aklında. Ne bilgeliğine ne de erdemine mal etmeni isterim buraya ulaşmış olmanı, ey oğul; ne büyüğü borazanın ne de kanatlı atın yarayacaktı işine, Tanrı'nın izni olmasaydı eğer.

57

Bunları daha sonra sakın sakın birlikte konuşacağız ve sana nasıl yol alacağını ben anlatacağım: ama önce gel ve katıl bizimle yemeğe, uzun süren açlık yormuştur bedenini. İhtiyar sürdürürken sözlerini, dük Astolfo şaşkınlığa sürüklenmişti oldukça ve adını açıkça öğrenince, ona, sen İncil yazan kişisin demişti.

58

Giovanni çok değerliydi Mesih İsa'nın gözünde, müridleri arasında yayıldı bu haber, onun yaşamı son bulmayacaktı ölümle, yıllarını tükettiğinde, öyle ki Tanrı, oğlu Pietro'ya şunları diyecekti: “Niçin bu kadar çok sıkarsın canını, sana ne bundan, eğer benim dönüşümü beklemesini istiyorsam ondan.” Açıkça söylemek istememiş olsa da, bunu demek istediği belliydi: o ölmeyecekti.

59

Oraya, göklere kabul edildi ve arkadaş da buldu kendisine; ondan önce patrik Enoch varmıştı oraya; birlikteydi yüce peygamber Elia ile, son akşamlarını henüz görmemişlerdi;

onlar dünyanın pisliği ve kötülüğünden uzakta,
huzurla nice baharlar yaşayacaklardı cennette,
ta ki melekler sur borusunu çalana dek, ki o zaman
İsa dönecektir beyaz bulutun üstüne.

60

Şövalye saygı dolu bir karşılanmayla,
yerleştirildi azizler tarafından bir odaya;
bir diğeri de atına ayrıldı odalardan,
arpa ile doluydu ona yetecek kadar.
Cennetin yemişlerinden sundular ona,
öyle güzeldi ki tadları, hak verdi, mazeretsiz
sayılmazdı ilk anası ve babası insanların,
suç yemişlerindi uymamışlarsa ilahi kurallara.

61

Talihli düğün temel ihtiyaçlarını karşıladıktan
sonra yapması gerekeni yaptı: yemek yemek
gibi, dinlenmek gibi, çünkü tüm olanaklara
sahipti burada ve yerindeydi rahatı;
Aurora ayrılırken yaşlı kocası Titone'den
ilerleyen yaşına rağmen asla bıkmadığı,
tam kalkmıştı ki yataktan, geldiğini gördü
Tanrı'nın pek sevdiği kulunun.

62

Elinden tuttu ve konuştu onunla, sessiz kalınması
kaydıyla pek çok şey hakkında ve sonra şöyle dedi ona:
'Evlat, belki de bilmiyorsun ne olduğunu
Fransa'da, oradan henüz gelmiş olsan da.
Bil ki senin Orlando, bırakıp gidiverdi dinimizin
bayraklarını, savunacağı yerde; cezalandırdı bu
nedenle Tanrı onu: yakar çünkü daha çok nefret
ateşini en çok sevdiği kişiye karşı, kırıldığında kalbi.

63

Senin Orlando'na doğduğu gün verdi
 Tanrı, sonsuz güçle birlikte yüce cesareti,
 ve bir insanda olmayan öyle bir şey armağan
 etti ki ona, hiçbir demir ona asla zarar
 veremezdi; kutsal imanımızı savunsun diye,
 bu güçleri kuşanıp çıkmasını istedi ortaya,
 tıpkı Sansone'nin Filisteilere karşı
 Ebreileri savunmasını sağladığı gibi:

64

Senin Orlando ise hak etmediği bir karşılık verdi
 Efendisine, ona sağladığı onca üstünlük
 ve ayrıcalığa karşın; yardımına en çok gereksinim
 duydukları kişi, Hristiyan halkını yüzüstü bıraktı.
 Kör etti gözlerini günahkâr aşkı,
 imansız bir kadının; razı gelmişti gönlü,
 iki defadan da fazla, zalim ve acımasız olmaya,
 sadık kuzeninin ölümüne neden olacak kadar.

65

Bu nedenle Tanrı aklını kaçırmasına yol verdi,
 o da dolaştı sokaklarda çıılçıplak,
 ardından bulandırdı aklını ve aldı ondan; tanımaz
 hale geldi başkalarını ve kendisini bile.
 Okuduğumuz kadarıyla, Tanrı böyle
 cezalandırmak istemişti Nabuccodonosor'u da,
 ki yedi yıl boyunca yoksun bıraktı aklından,
 ve dönüştürdü ot ve samanla beslenen bir öküze.

66

Çok daha hafif kaldığından, şövalyenin suçu,
 işlediği günahlardan ötürü, Nabucco'nunkilerden,
 Tanrı'nın isteğiyle yalnızca üç ay sürdü, işlediği
 günahın bedelini geri ödemek. Tanrı sana

buraya çıkmak için bu kadar yol gelesin diye,
başka bir amaç için değil, bunun için izin vermişti,
yoksa nasıl öğrenecektin bizden
Orlando'ya aklını geri vermenin yollarını.

67

Şu da bir gerçek ki başka bir yolculuk daha
yapman gerekecek benimle birlikte, dünyadan
tamamen koparak. Ay'a gideceğiz Ay'a.
Seni götürmem gerek Ay'ın yörüngesine,
gezegenler arasında bize en yakın dönen,
çünkü Orlando'ya bilgeliğini verebilecek ilaç
orada bir kutuda saklı. Bu gece Ay çıkar çıkmaz
karşımıza, düşeceğiz birlikte yollara.'

68

Bundan ve başka şeylerden oluşuyordu o gün
havarinin yaptığı konuşma düğ Astolfo'ya.
Ama güneş gizlendikten sonra denizin içine,
Ay'ın boynuzu belirlediğinde üzerlerinde,
bir araba hazırlandı, onların hizmetindeydi,
uçaraktan yol alacaktı göklerde:
aynı araba daha önce Elia peygamberi
ölümlü gözlerden Giudea dağlarına taşımıştı.

69

Dört küheylanı, ateşten daha da kızıl, bağladı
arabaya aziz Havari; Astolfo ile yerleştikten
sonra arabaya, dizginleri de aldı eline,
ve sürdü atları dörtnala gökyüzüne.
Tekerlekleri dönen araba yükseldi havada,
çabucak ulaştı ateşten çemberin ortasına;
ihtiyar öyle bir mucize yarattı ki,
yakmıyordu ateş, oradan geçtikleri sırada.

70

Ateşten çemberi geçerler baştan sona
 ve sonunda girerler Ay'ın krallığına.
 Görürler ki bulundukları yer büyük oranda
 çelikten yapılmış lekesiz bir yüzey gibidir
 sanki; ve eşittir, ya da biraz daha küçüktür
 boyut olarak dünyanın yüzeyinden,
 ki en uzaktır bu kürenin toprağı,
 onu çevreleyen ve saran denizleriyle birlikte.

71

Bu noktada Astolfo'nun şaşkınlığı katlandı
 ikiye: o toprak parçası ne kadar da büyüktü
 yakındayken, oysa küçük bir yuvarlak gibi
 görünüyordu şimdi buradan bakan bizlere.
 Gözlerini kısırmalıydı yerküre ile çevresini
 saran denizi ayırt etmek isteyen kişi;
 ışığı olmadığı için,
 görüntüsü de çok net değildi bu kadar uzaktan.

72

Farklıdır nehirleri, gölleri ve kırları her haliyle
 orada bulunan, benzemiyor hiç bizdekilere;
 bambaşkaydı düzlükleri, vadileri, dağları,
 Ay'da bulunan kentler ve köyler daha da
 devasadır evleriyle, görmemiştir böylesini
 şövalye daha önce ve görmeyecektir sonrasında:
 geniş ve ıssız ormanları vardır,
 vahşi hayvanların peşinden koşar her saat su perileri.

73

Dük Astolfo oradaki her şeyi incelemeye
 koyulmadı; ne de olsa bu amaçla gelmemiştii oraya.
 Aziz havari tarafından yönlendirildi
 bir vadiye doğru, iki dağın arasına sıkışmış kalmış;

bir araya toplanmıştı mucizevi,
yitirilen her şey, ya bizim hatamızdan dolayı
ya da suçlu olan belki zaman, belki de Fortuna:
yeryüzünde kaybolan her şey, Ay'da bir araya gelmişti.

74

Sadece krallıklar ya da zenginliklerden
söz etmiyorum, yerinde duramayan kader çarkının
üzerlerinde oynadığı; demek istediğim, Fortuna'nın,
yetkesinin olmadığı şeyler, ne almak ne de vermek
konusunda, üzerlerinde. Çok sayıda ün vardır
yukarıda, giderek zaman, bir güve gibi yemiş
bitirmiştir yeryüzünde; sonsuz sayıdaki adak
ve yakarmalar ki biz günahkârlar adamışızdır Tanrı'ya.

75

Sevenlerin gözyaşları ve iç çekişleri;
oyunlarla boşa harcanmış zamanlar,
ve cahillerin süreduran tembelliği, tembellerin boş düşün-
celeri, yerini bulamayan yersiz planlar;
yararsız arzular öyle çoktur ki o yerin
büyük bir kısmını kaplayacak kadar: sonuçta,
dünyada yitirmiş olacaklarının tümünü,
bulabilecektir yeniden insanoğlu yukarı çıkarak.

76

Şövalye yitirilen şeylerin arasından geçerken,
bir onu bir bunu sorar rehberine.
Bir dağ görür şişmiş torbacıklardan oluşan,
içinde bağışmaların ve karışıklıkların olduğu;
ve öğrenir ki bunlar antik krallıklar idi,
Asurluların ve Lidya toprağının, Perslerin
ve de Yunanların, çok ünlüydüler bir zamanlar,
oysa şimdi neredeyse unutulup gitmişlerdi.

77

Altın ve gümüşten olta iğneleri görür yığın halinde,
bunlar o armağanlardı, kazanç sağlamak umuduyla
yapılan, krallara, açgözlü prenslere, himayecilere.
Çelenkler arasına gizlenmiş bağcıklar görür
ve sorar, ne olduklarını işitir dalkavuklukların
işi olduğunu. Boğazlarını yırtarcasına şarkı söyleyen
ağustos böceklerinin ezgilerine benziyorlardı,
efendilerini övmek için bestelenen şarkılar.

78

Görür sonu hüsrarla biten âşıkların altın halat
ve taşlarla bezeli zincirlere sıralanmış olduklarını.
Kartal pençeleri vardır orada; ve anlar ki
onlar da efendilerin, kendilerini destekleyenlere
verdikleri yetkililerdir. Vadinin etrafındaki yamaçları
dolduran körükler, boş kibirleridir prenslerin ve de
ayrıcalıklarıdır bir zamanlar gözdelerine sundukları,
gençlik yıllarıyla birlikte yok olup giden.

79

Kentlerin ve sarayların kalıntıları da vardı orada,
değerli hazinelerle birlikte yerle bir olmuşlardı.
Sorar Astolfo ve öğrenir ki onlar gizli kalmış
entrikalı sözleşmeler ve ticari oyunlardır.
Yılanlar gördü genç kız yüzlü, sahtekârların
ve dolandırıcıların eserlerini imleyen: sonra
gözüne, kırılmış çeşitli cam şişeleri ilişti, bunlar
işe yaramaz, sokağa atılmış cariyeleri simgeliyordu.

80

Dökülmüş bir kazan çorbayı görünce, rehberine
sorar bunun anlamı nedir diye.
“Sadakadır, bazı kişilerce vasiyet edilen,
öldükten sonra yapılsın diye.” Çeşitli çiçeklerin

olduğu büyük bir dağın yanından geçer, bir zamanlar
güzel kokarken, şimdilerde pistir kokuları.
Bu bir armağandı (doğruysa böyle adlandırmak)
Costanino'nun papa Silvestro'ya yolladığı.

81

Ökse otundan yapışkan tuzak gördü çok sayıda,
bir zamanlar, ey kadınlar, bunlar sizin güzelliğinizdi.
Uzun sürerdi dökmesi dizelere, Ay'da
Astolfo'ya gösterilenleri saymak; bitiremezdim
yazmakla binlerce dizeden sonra bile;
insanı ilgilendiren şeylerdi, bizlere gerekli olan:
delilikse ne çoktu ne de az Ay'da; yeryüzünde
her zaman var olmuş ve peşimizi bırakmamıştır asla.

82

Burada, kimi günlerine ve kimi yaşantılarına
döndü baktı Astolfo: Giovanni'nin açıklamaları
olmasaydı eğer ayırt edemezdi onları farklı
biçimlerinden ötürü. Sahip olduğumuzu sandığımız
şeye ulaşınca sonra, onu elde tutmak için kimse
yakarmaz Tanrı'ya; akıldır söz konusu olan:
burada dağlar kadardı, tek başına bile
şu ana kadar saydıklarımızdan daha fazlaydı.

83

Seyreltilmiş ve akışkan bir sıvı gibiydi, kolayca
buharlaşıverirdi, ağzı iyi kapatılmazsa eğer;
farklı farklı küçük şişelerde toplanmıştı,
kimisi daha çok, kimisi daha az kullanıma uygun,
hepsinden en büyüğü, çılgın Anglante
şövalyesinin aklının saklı tutulduğu şişeydi;
ve hemen fark ediliyordu diğerlerinin arasında,
çünkü üzerinde şu yazılıydı: Orlando'nun Akli.

84

Ve aynı şekilde diğerlerinin de üstünde yazılıydı
akılların ait olduğu kişilerin adları. Astolfo
neredeyse dolu olan kendi şişesini gördü;
ne ki onu daha çok hayrete düşüren, akıllarından
kuşku duymadığı pek çok kişinin ismini
görmek oldu orada; bunun anlamı şuydu:
pek azına sahip oldukları, bol miktarda ellerinden
kaçırdıkları gerçeğiydi, orada bulunduklarına göre.

85

Kimi aşktan kaybeder aklını, kimi onuru yüzünden,
kimisi denizleri aşip zenginliği ararken; kimileri
efendilerine bağladıkları umutları yüzünden,
kimileri büyümlü aptallıklarına kapılmış giderken;
değerli taşlar uğruna kimi, kimisi ise ressamların
yapıtlarından ötürü; bazıları da her şeyden üstün
tuttukları şeylerden. Sofistlerin ve astrologların,
dahası, şairlerin bile akli orada toplanmıştı yığın yığın.

86

Astolfo kendininkini aldı; onu ona Apokalips'in
yazarı verdi; aklının bulunduğu şişeyi burnuna
götürdü sadece, akli yeniden
yerine gelmiş gibiydi böylece: Turpino
söylüyor o andan sonra, Astolfo uzun bir süre
bilge bir adam gibi yaşamış; ne ki hemen
sonrasında yaptığı bir yanlış, sebep olmuş
bir kez daha aklının ondan geri alınmasına.

87

En büyük ve en dolu şişeyi, ki oradaydı
kontu bilge yapacak akıl,
Astolfo aldı; hiç de hafif sayılmazdı
sandığı kadar, diğer şişe yığınlarının içinde.

Şövalye Astolfo, Ay küreden
daha aşağıdaki kürelere inmeden önce,
kutsal havari tarafından yönlendirildi
bir nehir kenarında bulunan bir saraya;

88

her bir odası keten, ipek, pamuk, yün
yumaklarla kaplı, boyanmıştı farklı
renklere, hem çirkin hem güzel. İlk avluda
bir kadın duruyordu saçları ağarmış,
bütün bu yumaklardan ip çekip eğiriyordu,
tıpkı yaz günlerindeki köylü kadınlar gibi,
kaynayan sudan çıkarıp
işlerken kozayı, yeni ipek üretildiğinde.

89

kimi bir yumağı bitirdikten sonra yenisini koyar
eskisinin yerine, kimi taşır yenisini başka yere:
bir başka kadın da seçer tüm yumakların içinden,
güzel olanları çirkinden ilk anda ayırım yapmadan.
“Bu yapılan iş de ne, anlamadım hiçbir şey?”
dedi Astolfo, Giovanni’ye; ve o da yanıt verdi:
“Yaşlı kadınlar, bu iplerle siz ölümlülerin
yaşamlarını dokuyan Parca’lardır.

90

Ne kadar sürerse yumaklardan biri, o kadar sürer,
ona bağlı olan insan yaşamı, bir an bile fazla
değildir. Gerek Morte gerekse Natura gözlerini
dikerler, bir insanın öleceği saatten haberdar olmak
için. İkinci Parca özenle seçer en güzel yumakları,
çünkü kullanılacaktır sonra dokumak için süslerini
cennetin; ve en çirkin yumaklar günahkârları
bağlamak içindir sıkı sıkıya.”

91

Her biri önceden makaralara sarılı, başka işlerde kullanılmak üzere seçilmiş tüm çilelerin üzerinde küçük plakalar vardı isimlerin yazıldığı, bu plakaların kimi demirdendi, kimi altın ve gümüşten üst üste kümeler yapılmıştı bunlardan; bir an bile dinlenmeden, oradan oraya taşıyordu bunları hiç yorgun görünmeyen yaşlı bir adam, gidip geliyordu yenisini almak için.

92

O ihtiyar öyle hızlı hareket ediyor ve öyle çabuktu ki ayaklarına, koşmak için gelmişti dünyaya sanki; taşıyordu peleriniyle kucak dolusu yumakları, üzerlerinde her birinin, sahibinin adı yazılı. Nereye gittiği ve neden o işi yaptığı, bir sonraki bölümde anlatılacaktır size, mutlu olduğunuzu gösterecek olursanız eğer bana, her zamanki ilgiyle dinlemeye hazır.

35. Kanto

1

Kim çıkacak Meryem, benim adıma göklere,
yitirdiğim aklımı geri getirmek için?
Ok gibi bakışlarınız, gözlerinizden fırlayan,
deldi yüreğimi, her an yitirmekteyim kendimi.
Yakınmıyorum böylesi bir yazgısızlık karşısında,
ne ki kalsın yerinde, artmasın isterim; korkarım
yitireceğim aklımı giderek daha çok ve düşeceğim
Orlando'nun durumuna size anlattığım gibi.

2

Tekrar sahip olmak için aklıma, inanıyorum,
gerekmeyecek çıkmak ta Ay'a
ya da dayanmak cennet kapılarına; kaçmadı
çünkü o kadar yükseklerle, sanırım, aklım.
Ne ki gezer durur o güzel gözlerinizde, duru
çehrenizde, fildişi teninizde, kaymaktaşı beyazı
göğüslerinizde; geri alacağım aklımı bu dudaklarla,
eğer almam gerektiğini düşünürseniz siz de.

3

Şövalye¹ dolaşıyordu büyük saraylarda
izliyordu gelecekteki yaşamları tümüyle,
gördü feleğin çarkında çoktan yola
çıkanları: ayrımsadı henüz eğrilmemiş

¹ Alfonso.

bir yumak, som altından daha parlak;
öğütülmüş pırlanta olamazdı o kadar ışıltılı,
dönüştürülmüş olsa da bir yumak ipe,
ustalıkla, binde biri bile olamazdı.

4

Sonsuz sayıdaki yumağın arasından eşsiz duran
bir güzel yumağa takıldı kaldı hayran hayran;
o yumağın dokunacağı yaşamı öğrenme arzusu
duydu, hem hangi zamanda ve hem de kime
dokunduğunu. Havari her zamanki gibi ondan
saklamadı hiçbir şey; başlamış olacak bu yaşam,
dedi ona, İsa'nın doğumundan bu yana, M ve D
harfleriyle gösterilen tarihten yirmi yıl önce.²

5

Parlaklık ve güzellikte eşi ve benzeri yoktu
o ip yumağının; öyle olağanüstü olacaktı
o kutlu yaşam da, o yumaktan
dünyaya düşecek olan; çünkü Natura,
ender ve görülmedik ihsanlar saklayacaktır ona,
sürekli ve kararlı bir biçimde,
ya kişisel erdemlerinden ötürü ya da iyi
Fortuna'sından, bir insana verebileceği.

6

“İrmakların kralının deltasındaki görkemli
boynuzları arasına sıkışmış kalmış,” ona öyle
diyordu, “küçük ve mütevazı bir kasaba vardır:
Po'nun önünde ve arkasında bir bataklık, puslu
ve derin; yılların geçmesiyle, İtalya'nın en görkemli
kentine dönüşeceğini görüyorum; nedeni yalnızca
görkemli surları ve geniş, soluklu sarayları değil,
kültürü ve geleneklerinin üstünlüğüdür aynı zamanda.

2 1479, Ippolito d'Este'nin doğum yılı.

7

Kentin³ bu kadar hızlı yükselişi ve böyle çabuk, değildir bir rastlantının sonucu ya da şans eseri, Tanrı'nın emriyle olmuştur bu, sana sözünü ettiğim, o kişinin doğumuna değer olsun diye bu şehir, tıpkı meyve verecek olan ağacı aşılacak ve özenle büyütme gibi; ve kuyumcunun altını özenip bezenip işlemesi gibi, çok değerli bir taşı üzerine yerleştireceği için.

8

Bu yeryüzünde başka hiçbir ruh girmeyecektir ne daha güzel ne daha hoş bir kılıfa; enderdir yıldızlardan kopması ve ender olacaktır böylesine değerli bir ruhun yeryüzüne inmesi; Ippolito d'Este'nin ineceği gibi; ilahi kudret öyle bir hayat tasarlamıştır ki onun için. Adı Ippolito d'Este olacaktır bu adamın, Tanrı'nın böylesine varsıl nitelikler bağışladığı.

9

Pek çok insana dağıtılmış o süsler, yetmiştir çoğunu donatmaya kendi hesabına; hepsini toplayacaktır kendi bünyesinde o kişi, ki istemiştin ya, sana ondan söz etmemi. Erdemleri o koruyacak, araştırma, bilim onunla ayakta kalacaktır.⁴ Anlatmak olursam sana tüm diğer niteliklerini, o kadar uzak kalmış olacağım ki, sonra, Orlando boş yere beklemiş olacaktır aklını.”

10

İsa'nın havarisi böyle noktalandı dükle olan konuşmasını: gezip gördükleri için

3 Ferrara.

4 Ippolito d'Este, Bkz. 14, 50-3.

tüm odalarını o görkemli yerin,
yaşam örüklerinin atıldığı o büyük sarayın;
çıktılar kıyısına ırmağın, suları kumlara
karışmış bulanık ve çamurlu akan;
ve orada, ırmağın kıyısında, buldular o yaşlıyı,
yüklenmiş geliyordu isimlerle işlenmiş levhaları.

11

Aklınızda mı daha bilmiyorum, bir önceki
kantonun son dizelerinde bıraktığımı söylüyorum
şimdi, yüzüyle yaşlı gibi görünen, ne ki koşar
her geyikten daha hızlı, öylesine çeviktir o bedeniyle.
Başkalarının isimleriyle işlenmiş levhaları dolduruyordu
mantosunun eteğine; azalsa da hiç bitmiyordu
o yığın ve adı Lete olan o ırmağa bırakıyordu,
dahası, o büyük yığın, ırmakta kaybolup gidiyordu.

12

Demem o ki, gelince ırmağın kıyısına,
o savurgan yaşlı silkeliyordu içi dolu
eteğini ve dökülüyordu bulanık ırmağa
isimlerle işlenmiş bütün o levhalar.
Dibi boyluyordu sonsuz sayıda levha,
hiçbir işe yaramadan asla,
ve dipte yitip giden yüzbinlerce isimden
belki de sadece biri kurtarıyordu kendisini.

13

O ırmak boyunca ve çevresinde dolanıyordu
kargalar ve açgözlü akbabalar, leş kargaları
ve başka başka kuşlar, kavgacı sesleri ve haykırıışları
yayılıyordu etrafa ve hepsi atılıyordu ganimete,
gördükçe etrafa saçılan değerli malzemeden
yapılmış levhaları, kimisi gagasıyla kimisi
ucu kıvrık tırnaklarıyla yakalıyordu,
ne ki götüremiyorlardı çok uzaklara o parçaları.

14

Yükseklere çıkmak istercesine çırpıyorlardı
kanatlarını, ne ki yoktu o ağırlığı taşıyacak güçleri;
kaçınılmazdı bu nedenle Lete'nin içine düşüp
kaybolup gitmeleri o varsıl isimlerin
saygıdeğer anıları. Pek çok kanatlının
arasında vardı yalnızca iki kuğu, beyaz renginde
tıpkı sizin armanız gibi Efendim, onlar güvenle
taşıyorlardı ağızlarında kendi paylarına düşenleri.

15

Onları ırmağa armağan etmek isteyen acımasız
ve kötücül düşüncelerine karşın yaşlının,
iyi kalpli kuşlar kurtardılar kimilerini:
unutkanlığın içinde yitip gitti diğerleri.
Şimdi o kutsal kuğular uzaklaşıyor,
kimi zaman yüzerek, kimi zaman kanat çırparak
havada, o acımasız ırmağın kıyısında bir tepe
buluncaya dek ve tepenin zirvesinde bir tapınak.

16

Ölümsüzlükle kutsanmış bu yerde, iner
tepeden aşağı güzel bir peri kızı gelir Lete
Irmağının kıyısına ve alır kuğuların
gagasından isimleri ve çakar onları
bir heykelin tepesine: tapınağın ortasında
duran bir sütunun üstünde yükselen
ve kutsar burada onları ve öyle bir iş yapar ki
sürsün ister sonsuza kadar adları.

17

Kimdi bu yaşlı ve neden atıyordu ırmağa
o güzel isimleri hiçbir yararı yokken,
ya o güzel perinin gelip ırmağa indiği,
o kutsal yer neresiydi, ya o kuşların?

Astolfo öğrenmek arzusuyla yanıyordu
büyük sırları ve gizli anlamları;
ve soruyordu tüm bunları,
onu şu şekilde yanıtlayan Tanrı'nın adamına:

18

“Bilmelisin ki yaprak kıpırdamaz aşağıda,
buraya haberi gelmeden önce.
Yeryüzünde olan biten her şeyin vardır bir karşılığı
gökler katında, ancak farklıdır dıştan bakınca.
Göğsünde dalgalanan sakallarıyla o yaşlı adam,
hiçbir şeyin engel olamayacağı derecede hızlıdır,
aynı biçimde çalışır ve aynı işleri yapar, aşağıda
Tempo'nun yaptığı gibi yapar, burada yukarıda.

19

İpler tümüyle çarka dolandığında, aşağıda,
insan yaşamı ulaşır sona. Orada ünü kalır ardından,
buradaysa adı yazılı levha;
her ikisi de ölümsüz ve kutsal olarak kalacaklardır,
eğer ki burada yüzü sakallı adam ve aşağıda
Tempo, çalıp götürmezlerse onları.
Biri gördüğün gibi, bu levhaları atmakta ırmağa,
diğeri anısını savurmakta sonsuz unutkanlık girdabında.

20

Nasıl ki burada, yukarıda, kargalar ve
akbabalar, saksaganlar ve diğer çeşitli kuşlar
sudan çıkarıp almak için çaba harcıyorlarsa,
en güzel gördükleri isimleri: aşağıda da,
değer görüyorlar, pezevenkler, dalkavuklar,
soytarılar, ahlaksız gençler, iftira atanlar,
ve sarayda yaşayan daha niceleri niceleri,
erdemli ve ahlaklı insanların yerine,

21

soylu saraylılar denir onlara, çünkü bilirler
eşek ve domuza⁵ öykünmeyi: ipini
çekerse eğer Efendilerinin, ip çeken Parca,
bir de, Venere ve Bacco, sana sözünü
ettiğim bu tembel ve kalles insanlar
ki midelerini doldurmayı bilirler ancak;
ağızlarında salt birkaç gün taşırlar o ismi;
sonra terk ederler o ağırlığı unutulmuşluğa.

22

Ama nasıl ki mutlu mutlu şarkı söylerken kuğular,
kimi madalyonları kurtarıp taşırlarsa tapınağa,
aynı şekilde, değer olanları kurtarır şairler,
unutulmuşluğun pençesinden, ölümden daha da
acımasız olan. Ah ne mutlu size, Cesare'nin
akılcı ve ilerici ilkelerini izliyorsunuz örnek olarak,
ve dost ediniyorsunuz yazarları, korkunuz
kalmamış olacak böylece Lete'nin dalgalarından.

23

Tıpkı kuğular gibi ozanlar da enderdir,
böyle adlandırılmaya değer olanlardır;
çünkü ya gökler asla izin vermiyor fazla
sayıda olmasına seçkin kişilerin, ya da
suçun büyüğü cimri efendilerinin, çünkü terk ediyorlar
el açmaya kutsal dâhileri; yücelterek
ahlaksızlıkları, çiğneyerek erdemleri.
Ve sürgüne yolluyorlar ardından güzel sanatları.

24

İnan bana, Tanrı bu cahilleri yoksun bıraktı
akıldan ve algılama yeteneğinden,

5 Eşek ve domuz: Cehalet ve şehvet.

onları kayıtsız kıldığında şiire; ölüm, bedenleri ile birlikte anılarını da yok etsin diye.

Yaşamaları bir yana ki çıkacaklardır canlı canlı mezardan, en kötü alışkanlara sahip olsalar bile, yeter ki Cirra ile arkadaşlık kurmayı bilsinler, mür ya da sümbülden daha hoş a gidici olacaklardır.

25

Enea o kadar sofu değildi, ne Akhilleus o kadar güçlü, ne de Hektor o kadar gururlu; binlerce, binlerce ve binlercesi vardı, hak ederek, geçebilirlerdi onların önüne: ancak soylarından gelenler, koydular bu insanları, yapmış oldukları görkemli saray ve konaklara, sınırsız şan ve şerefle donatılmış olarak, varsılığa ve onura boğulmuş yazarların kalemiyle.

26

Augusto ne o kadar azizdi ne de o kadar iyi biriydi, Virgilio'nun tubasından yansıtıldığı gibi. Şiirde böyle anlatılmış olması, bağışlattı suçunu, sürgüne gönderdiklerinden ötürü. Bilemezdi kimse Nerone'nin adaletsizliğini, ününün pek de iyi olmadığını, ve yerde, gökte düşmanlarının varlığını, yeter ki edinmesini bilseydi dostluklarını yazarların.

27

Homeros gösterdi Agamennon'u muzaffer, Troyalılar ise miskin ve korkaktı onun gözünde; Prochilerin baştan çıkarıcılığına karşın, binlerce kez, Penelope'yi eşine sadık bir kadın olarak bildi insanlar. Eğer şimdi sen açığa çıkmasını istiyorsan gerçeğin, tersine çevirmelisin tarihi: Yunanlar yenilmişti, Troia ise yengi kazanmış ve Penelopea fahişenin tekiydi.

28

Öte yandan, Elissa'nın ne biçim bir ün bırakmış
olduğunu duymuşsundur, iffetli yüreğinden ötürü,
oysa bir hayat kadını olarak bilinmektedir,
çünkü olmamıştır Maron'un⁶ arkadaşı.
Şaşıрма bilgi taşıyan biri olduğuma,
her şeyi apaçık anlatarak konuşuyorsam.
Severim ben yazarları ve yaparım üzerime düşeni;
çünkü ben de bir yazardım sizin dünyanızda.

29

Diğer herkesten farklı oldu benim ünüm,
alır benden onu, ne zaman ne de ölüm:
sonsuz övgülere boğduğum İsa, ödüllendirdi
beni, yazarak bana bu inanılmaz alın yazımı.
Üzgünüm, değer bilmez bir dönemde yaşayan
yazarlar için, soyluluk kapıları kapanmıştı yüzlerine;
solgun, süzgün ve bitik bir yüzle dikilip kapılarına,
gece gündüz çalmışlardı boşu boşuna.

30

Bu nedenledir ki, önceki söylediğime dönecek
olursam eğer, ozan ve bilginlerin azdır sayısı;
çünkü çayır ve sığınağın olmadığı
yerleri terk eder giderler vahşi hayvanlar bile.”
Bunları söylerken saygın yaşlının,
alev alevdi iki lav parçası gibi görünen gözleri;
sonra döndü düke bilge bir gülümsemeyle,
dinginleştirdi birden yüzündeki huzursuz ifadesi.

31

Şimdilik İncil'in yazarı ile kal sen Astolfo,
çünkü ben sıçramak istiyorum,

6 Vergilius.

göklerden inmek için yeryüzüne;
duramıyorum artık bu kadar yüksekte,
kanatlarımın üstünde. Tekrar o kadına dönüyorum,
acımasız kıskançlık saldırısına uğramıştı ya.
Bırakmıştım onu yeryüzünde, kısa süren bir çatışmayla
devirmişti ya üç kralı yere birbiri arkasına;⁷

32

ve akşam vardığında bir şatoya, Paris yolu
üzerinde bulunan, yeni bir haber aldı kardeşiyle
ilgili, Agramante'yi devirmişti, o da Arli'ye
çekilmek zorunda kalmıştı; Ruggiero'sunun
kralla olduğundan emindi, ilk ışıklar gökte
kendini gösterdiğinde, başladı yol almaya,
Carlo'nun Agramante'yi takip ettiğini
varsayarak Provenza'ya giden yolda.

33

Sapmadan sağa sola, giderken ana yoldan,
Provenza'ya doğru karşılaştı genç bir kızla,
kederli olmasına karşın, yaşla dolu gözleriyle,
yine de güzeldi yüzü ve tavırları alımlı.
Bu kadın o kadındı, aşk ateşiyle kavrulmuştu,
âşıktı Monodante'nin oğluna.
Ne ki bu soylu kadın bırakmıştı sevgilisini
köprüde, Rodomonte'nin tutsağı olarak.⁸

34

Bu genç kadın bir savaşçı aramaktaydı,
alışkın olmalıydı çarpışmaya bu savaşçı,
tıpkı su samuru gibi hem karada hem suda,
ve cesur olmalıydı karşı durabilecek kadar

7 Bkz. 33, 69.

8 Bkz. 31, 75-78.

o pagana; Ruggiero'dan umudunu
kesen kadın karşılaşınca kendisi gibi
bir umutsuzla, selamlar onu kibarca
ve ardından sorar nedenini acısının.

35

Fiordiligi onu süzer ve sanki tam işine yarayacak
bir şövalye gibi görür onu;
ve başlar ona anlatmaya köprüyü, Alger kralının
nasıl da engellediğini köprüden geçmek isteyen,
ve ölümle burun buruna getirilişini sevgilisinin:
daha güçlü değildi Sarazen,
ancak kurnazdı ve biliyordu kullanmayı kendi
yararına o dar köprüyü ve altından geçen o ırmağı.

36

“Eğer,” diyordu “o kadar gözü pek ve mert isen,
ki görünüşünden belli oluyor, hem birine
hem diğerine sahip olduğun, Tanrı aşkına al intikamımı
efendimi tutsak edenden ve beni derin kederlere
boğan adamdan; ya da en azından söyle bana, hangi
ülkede bulabileceğimi ona karşı koyabilecek birini,
çok iyi bilen silahları ve savaşmayı, o kadar ki
kırabilmeli sağladığı yararı paganın, köprüden ve ırmak-
tan.

37

Bunun ötesinde kibar bir insana ve gezgin
bir şövalyeye yakışanı yapacaksın sen, kendi
değerini koymalısın ortaya, sadık âşıkların
en sadığının yararına. Şövalyenin diğer erdemlerini
anlatmak düşmez bana; o kadar çok,
o kadar çoktur ki sayıları duymayan, görmeyen,
ya görmeye da işitme organlarından.”

38

Her işi övgü ve başarıya değer olarak bilen
ve bitiren ve bundan da mutlu olan
yüce ruhlu savaşçı kadın karar verir,
gidecektir hemen o köprüye; ve şimdi
çok daha gönüllüdür gitmek için umutsuz
olduğu ölçüde; ölmek zorunda kalacağını
bilse de, çünkü şuna inanıyordur, zavallım:
Ruggiero olmadan hayat zindandır onun için.

39

“Ey âşık genç kız, ben elimden geldiğince,”
diye yanıtlar Bradamante, “kendimi koyuyorum
ortaya, bu çetin ve tehlikeli işe girişmek için.
Ne ki başka nedenlerim de var, ancak susuyorum;
ayrıca öyle şeyler söylüyorsun ki sevdiğin insanla ilgili,
çok az sevgili için söylenebilecek sözlerdir bunlar:
aşkta sadakat gösteren var mıdır; sana yemin ederim ki,
bu konuda herkes ama herkes yalancıdır.”

40

Bir iç çekişle son sözlerini noktaladı;
yürekten gelen bir iç çekişti bu; sonra dedi ki:
“Gidelim.” Ve vardılar ertesi sabah ırmağa,
o korku dolu geçide.
Bekçi yaptı görevini, fark edince, işaret verdi
borazanıyla efendisine. Pagan silahını kuşandı
hemen; hep olduğu gibi, hazırdu düello için;
ırmağı bir taraftan ötekine geçen köprü üstünde:

41

ve o savaşçı kadın görüldüğünde, Rodomonte
hemen tehdit etti onu öldürmekle, eğer
o büyük mezara⁹ sunmazsa silahlarını

9 Zerbino ve Issabella'nın anıt mezarı.

ve bindiği atını. Fiordiligi'nin anlattığı
hikâyenin iç yüzünü bilen Bradamante,
mezarda yatan Issabella'nın nasıl
öldürüldüğünü biliyordu bu adam tarafından,
seslendi bu nedenle kibirli Sarazen'e.¹⁰

42

“Hayvan herif, neden günahlarının bedelini
masum insanlara yüklemeye kalkıyorsun ki?
O ölünün¹¹ ruhunu kendi kanınla yatıştırmalısın:
sen öldürdün onu ve tüm dünya biliyor bunu.
Bu nedenle silah ve donanımlarını, atından
alaşağı ederek elinden aldığın birçok insan içinde,
en makbul kurban ve bağış, sen olacaksın,
onun intikamını almak adına seni öldürmeliyim.

43

Ve elimden aldığı armağan çok mutlu edecektir
onu, onun gibi bir kadın olduğuma göre ben de;
buraya gelmekte yoktur bir başka nedenim,
onun intikamını almaktır tek dileğim,
beklentim. Ne ki iyi olur bence aramızda
bir anlaşma yapmak, senin değerin benimki
ile karşı karşıya gelmeden önce. Yenilirim eğer,
diğer tutsaklarına yaptığını yaparsın bana:

44

ancak seni ben yenersem, ki buna inanıyor
ve umuyorum, alacağım atını, silahlarını,
sadece onları sunacağım gömüte,
tüm diğerlerini söküp alacağım anıttan;

¹⁰ Rodomonte.

¹¹ Issabella.

ayrıca serbest bırakmanı isteyeceğim her savaşçıyı.”
Rodomonte yanıtladı: “Uygundur benim için
bana söylediklerin; tutsaklara gelince ama,
yapamam dediğini, çünkü onlar burada değil.

45

Gönderdim onları Afrika’daki krallığıma;
ama söz veriyorum ve yemin ederim ki sana,
beklenmedik bir şekilde sen kazanırsan eğer,
at üstünde sen kalır ve benim ayağım
değerse yere, sağlayacağım serbest kalmalarını
tutukluların; habercim koşa koşa senin
bana şart koştuklarını krallığa bildirmek için
gidene kadar geçecek bir zamandan sonra,

46

Ama senin payına düşerse yenilgi, ki olması
gereken budur ve böyle olacaktır mutlaka,
istemem bırakmanı silahlarını ve
yazılmasını taşın bir mağlup olarak;
aşka ve zarafete esin veren güzel yüzüne,
ışiltılı gözlerine ve perçemine,
bağışlamak isterim utkumu; yeter ki sen
beni sev ve nefret etme benden.

47

Ben öyle değerli ve güçlü biriyim ki,
bana yenilmek ağrıya gitmeyecektir.”
Gülümsedi bunun karşısında ama acı acı,
işaretiydi öfkesinin, başka bir şeyin değil,
kadın yanıt bile vermedi o kibirliye;
çevirdi atının yüzünü ahşap köprünün başına,
mahmuzladı ve atıldı ileriye,
vurmak için o Morisko’yu altın mızrakla.

48

Rodomonte hazırlanır çarpışmaya,
 ilerler koşarak; ve o kadar bir gürültü
 çıkar ki köprüde, çınlatmıştır kulaklarını
 belki de uzakta olan pek çok kişinin.
 Altın mızrak alıştığı işi yaptı,
 aldı eyerinden onu ve tuttu havada, salladı,
 oysa başta iyi görünüyordu,
 indirdi baş aşağı ve serdi köprünün üzerine.

49

Öte taraftan ancak geçecek bir yer buldu
 zorlukla o savaşçı kadın atıyla,
 girdi büyük bir riske ve kıl payı
 kurtuldu nehre düşmekten;
 Ne var ki rüzgâr ve ateşten doğan Rabicano
 öylesine uyanık ve çevikti ki
 en kenarda buldu bir yol kendisine;
 tıpkı kılıcın bıçağının üstünde yürür gibiydi.

50

Kadın döndü ve yenik düşmüş Pagan'a çevirdi
 atının başını; ve hafif alaycı: "Şimdi," dedi,
 "gördün kimin kaybettiğini,
 ve altta kalanın kim olduğunu."
 Sesi kesilmiş, şaşırmıştı Pagan.
 Onu atından düşüren bir kadındı: ağzını açamadı
 ya da içinden gelmedi, şaşkın şaşkın
 etrafına bakınıyordu, aptallaşmış gibiydi.

51

Kalktı yerden sessiz ve üzgün; attıktan
 sonra beş ya da altı adım, kalkanı,
 miğferi ve kalan silahlarını çekti çıkardı
 ve fırlattı taşlara; tek başına ve ayakta,

hızlıydı üstündekileri atmakta: atmadan
hemen önce bir emir erini görevlendirdi,
önceden anlaşma yapıldığı için, gidecekti
Afrika'ya serbest bırakılması için esirlerin.

52

Gitti ve haber alınamadı ondan bir daha,
karanlık bir mağarada olduğundan başka.
Bu arada Bradamante asmıştı
büyük anıtın üstüne onun silahlarını;
ve çıkarttırdı tüm silahları, yazılmış isimlerden
görerek Carlo'nun şövalyelerine ait olanları,
bıraktı oldukları yerde oysa başkalarınınkine
dokundurtmadı ve izin vermedi çıkarılmasına.

53

Monodante'nin o oğlununkinden¹² başka,
Sansonetto'nun ve Oliviero'nunkiler de vardı
orada, Anglante prensini bulmak için
doğrudan doğruya buraya gelmişlerdi.
Orada yakalanmış ve gönderilmişlerdi
bir gün önce kibirli Sarazen tarafından Afrika'ya.
Kadın yaptı bu silahlardan koca bir küme,
ve kapattı hepsini içine kulenin.

54

Diğerlerinin hepsini bıraktı taşlara asılı olarak,
pagan savaşçılardan soyulup çıkarılan. Bir kralın
eşyaları da vardı aralarında; adımlarını
Frontalatte'yi bulmak için harcamıştı, boşuna
ve yararsızca; benim anlattığım Circassilerin
kralının silahlarıydı, uzun uzun gezdikten sonra
dere tepe demeden, geldi buraya, bırakmak zorunda
kaldı diğer atını ve çekip gitti hafiflemiş olarak silahsız.

12 Brandimarte.

55

Çekip gitmişti pagan kral silahsız ve yaya,
o tehlikeli köprüden geçip ve diğerleri de ki
Rodomonte'nin kendi inancından olanlardı,
ayrılmışlardı oradan aldıkları izinle.

Ancak yüreği tutmadı bir daha savaş meydanına
inmeye, yüzü kalmamıştı orada görünmek için,
böbürlenmişti çok çünkü zamanında,
küçük düşecekti, dönerse o koşullar içinde.

56

Bunlara rağmen ihtirası yeniden ele geçirdi onu,
kalbine mihlanan kadını bulmak için.

Şanslıydı ki hemen öğrendi

(kimden duyduğumu söyleyemem)

ülkesine doğru dönmekte olduğunu:

Bu yüzden Amore'nin kamçılması ve dürtmesi ile,
koyuldu hemen izleri takip etmeye. Ama şimdi
ben dönmek istiyorum Amone'nin kızına.¹³

57

Bir yazı bıraktıktan sonra o anıtın taşına,
ki orada köprüyü o adamdan nasıl kurtardığını
anlatmıştı, Fiordiligi'ye sordu nezaketle,
yüreği tasa ve yüzü yaşlarla dolu, başı öne eğik
durmakta olan, nereye gitmek istediğini,
oradan adım atıp yola koyulduğunda.

Yanıtladı Fiordiligi: "Yolum Arles'e doğru,
Sarazen karargâhı hedefim;

58

umarım bulurum orada bir gemi ve uygun
bir yoldaş, gitmek için Afrika'ya.

13 Bradamante.

Durmayacağım asla, efendimi ve kocamı buluncaya kadar. Tutsaklıktan kurtulduğuna göre bulmak için onu, o yola, bu yola başvuracağım, deneyeceğim her yolu; eğer Rodomonte tutmamışsa sana verdiği sözü, kurtarmak için bu kez deneyeceğim pek çok başka yolu.”

59

“Ben kendimi öneriyorum sana,” dedi Bradamante, “sana yolun bir parçasında eşlik etmek için, seni Arli’ye kadar götürebilirim, orada, benim hatırım için aramaya koyul, kral Agramante’nin o gözbebeği adamı Ruggiero’yu, ki adının duyulmadığı yer yoktur dünyada; vereceksin ona bu güzel savaş atını; üzerinden o kibirli Sarazen’i indirmiştim.

60

Ona harf harf şunu söylemeni istiyorum: ‘Şövalyenin biri seninle kapışmak ister ve göstermek tüm dünyaya kendisine karşı sözünde durmadığını, kısa zamanda çarpışmaya hazır etsin kendisini; bu şövalye bu atı verdi bana, sana vermem için. Ve ayrıca bana dedi ki söyle kendisine, kuşansın silahlarını ve zırhını ve beklesin geleceğim günü, onunla çarpışmak için.’

61

Ona sadece bunu aktar, başka bir şey değil, ve isterse kim olduğumu öğrenmek senden, bilmediğini söyle.” Fiordiligi yanıtladı olağan nezaketiyle: “Asla yorulmam sana hizmet etmekten, hazırım yalnızca iletileri iletmeye değil, canımı da vermeye, aynısını yaptın çünkü sen benim için.” Bradamante memnun, ona teşekkür etti, tuttu Frontino’yu yularından ve uzattı ona.

62

Rodano ırmağı boyunca, güzel ve genç kızlar,
uzun bir yolculuğa koyulmuşlardır birlikte,
Arli'yi görmeye gitmektedirler; duyuyorlardı
denizin kıyıya vuran dalgalarının çıkardığı
uğultuları. Bradamante durur yakınlarında
sınırın, neredeyse dış mahallelerde ve savunma
hattında, Fiordiligi'ye vermek üzere gereken
zamanı Ruggiero'ya götürebilsin diye atı.

63

Fiordiligi gelir ve aşar çiti, köprüyü ve de kapıyı;
ve yanına birini alır, Ruggiero'nun oturduğu
saraya kadar kendisine eşlik edecek,
ve iner orada atından;
aldığı emir üzerine, söyleyeceğini söyler
delikanlıya ve teslim eder Frontino'yu ona.
Sonra beklemez bir yanıt bile, yola koyulur,
hızla gerçekleştirmek üzere kalbinden geçenleri.

64

Ruggiero'nun akli karışır ve dalar düşüncelere,
anlayamaz başını sonunu bu hikâyenin, ona meydan
okuyanı, kimin ona hakaret dolu sözler söylediğini,
ve kimin ona kibarlık ettiğini. Anlayamaz
kim olabileceğini onu sözünde durmamakla
suçlayanın, hayal bile edemez ona böyle
davranabilecek bir adam olabileceğini;
herkes aklına geliyordu Bradamante dışında.

65

Rodomonte olduğuna inandı en sonunda,
başka herhangi biri olamayacağına göre,
neden bunları ondan duymak durumunda
olduğunu kendisine tamamen açıklayamasa da.

Onun dışında, dünyada kalan kiminle bir kavgası,
ve bir anlaşmazlığı vardı bilmiyordu.

Bu sırada Dordonalı genç kız
kuvvetle çalar borazanı ve yapar savaş çağrısı.

66

Haber ulaşır Marsilya'ya ve Agramante'ye,
yabancı bir şövalyenin savaşa çağrısı vardır.
Oradadır raslantı eseri Serpentino
ve izin ister giymek için zırhlı giysiyi,
ve yakalamak için o kibirli küstahı.
Bütün halk koşar surların üstüne;
ne genci kalır, ne yaşlısı,
hangisinin daha iyi savaşacağını görmek için.

67

Zengin bir tunik ve güzel silahlarıyla
Serpentino da la Stella girer düelloya.
Daha ilk girişiminde bulur kendini yerde:
atı kaçar kanatlanmış, uçarcasına.
Koşar peşinden soylu kadın
ve yakalar yularından Sarazen'e vermek için,
ve şöyle der: “Atla atının üstüne ve git efendine,
ve de ki göndersin senden daha iyisini bana.”

68

Çarpışma alanına yakın surların üstünde
adamlarıyla birlikte duran Afrikalı kral
görünce şaşırmıştı genç kızın Serpentino'ya
yaptığı bu soylu davranışını. “Savaş yasalarına
göre alıkoyabilirdi, oysa alıkoymadı,” diyordu
Sarazen adamlarına. Serpentino döner ve kadının
emrettiği gibi, onun adına, ister kraldan,
göndermesini savaş alanına daha iyi bir savaşçıyı.

69

Grandonio di Volterra, öfkeli, İspanya'nın en kibirli şövalyesi, ikinci olmak için izin istedi ve kabul edildi isteği, meydana çıktı, duyuldu tehditleri. "Soyluluğun yaramayacak dünyada bir işe; çünkü eğer yenik düşersen bana, efendime götüreceğim seni tutsak olarak yanımda: ancak öleceksin sen burada, eğer her zamanki gibi gücüm yerindeyse."

70

Kadın ona dedi ki: "Senin kabalığın beni daha saygısız yapmaz, bu yüzden, öneririm, geri dönmeni, kemiklerin denemeden önce, toprağın ne kadar sert olduğunu. Kralına git ve benim tarafımdan ilet ona, gelmedim senin gibi biriyle çarpışmaya; ne ki çarpışmaya değer bir savaşçı bulmak isterim karşımda, buraya çarpışmak için gelen biri olarak."

71

Bu keskin, sert ve acı sözler, Sarazen'in yüreğine düşürdü büyük bir ateş; tek bir cümle kurmadan, çevirdi atının başını hiddet ve öfkeyle. Kadın da o kibirliye döner, doğrultur ona altın mızrağı ve çevirir o yöne Rabicano'yu. Büyülü mızrak dokunduğu anda kalkana Sarazen yuvarlanır yere ayakları havada.

72

Yüce ruhlu savaşçı kadın alır ve verir ona atını ve şöyle der: "Uyarmıştım seni, benim elçim olman daha iyi olurdu senin için, ne pahasına olursa olsun benimle savaşmaktansa;

söyle kralına, rica ediyorum, adamları içinden seçsin dengim olan bir şövalyeyi, yorulmak istemiyorum sana benzeyen diğerleriyle, pek deneyimi olmayan savaş sanatında.”

73

Atının üstünde o denli sapasağlam duran savaşçının kim olabileceğini tahmin edemedi surların üstündekiler, başladılar saymaya ünlü isimleri boğucu sıcağa karşı insanı titretenleri. Bir kısmı Bradamante olduğunu söylüyordu, Rinaldo olduğuna emin olan daha çoktu, bir çoğu bahse girerdi Orlando olduğuna, ne ki biliyorlardı acınacak bir durumda olduğunu.

74

Üçüncü savaşçı, Lanfusa'nın oğlu¹⁴ izin alarak konuştu: “Kazanmak gibi bir umudum yok, ancak ben de düşersem, bu savaşçıların da geçerli bir gerekçesi olacaktır düşmüş olmaktan.” Sonra düelloda kullanılanlar arasından giydi zırhını ve kuşandı silahlarını, sonra ahırda tuttuğu yüz atın hızlı ve çevik olanlarından birini seçti atladı sırtına.

75

Geldi karşı karşıya kadınla düello için; ne ki önce selam verdi ve aldı karşılığını. Kadın konuştu: “Eğer öğrenmemde bir sakınca yoksa, lütfen bana söyleyiniz kim olduğunuzu.” Sorusuyla ilgili mutlu etti kadını Ferraù, ki hemen hemen hiç saklamazdı adını. Kadın ekledi: “Sizi reddetmiyorum ama yeğlerdim başkalarını.”

14 Lanfusa'nın oğlu: Ferraù: Bkz. 25, 74.

76

“Kimi?” diye sordu Ferraù ve yanıtladı
 genç kadın: “Ruggiero’yu;” dedi güçlkle
 telaffuz ederken adını ve yayıldı gül renginde bir ten
 bunu söylerken yüzüne, güzeller güzeli kadının.
 Devam etti sonra: “Onun övgüye değer
 işleri getirdi beni buraya. Yoktur başka
 bir arzum ve ilgilenmiyorum başka bir şeyle, bir tek
 düelloda ne denli usta olduğunu görmekten başka.”

77

Tamamen masumca söyledi, belki başka biri,
 hepsini kötü niyetle yorumlamış olabilir
 bu sözlerini. Yanıtladı Ferraù: “Göstermeliyiz
 önce hangimiz daha ustadır savaşmakta.
 Çoğunun başına gelen gelirse benim de başıma,
 o zaman yetersizliğimi gidermeye gelecek olan
 şövalye ki seninle karşı karşıya gelmesini çok
 istiyorsun, adını verdiğin o soylu şövalye olacaktır.”

78

Genç kadın konuşurken,
 siperliğini tutuyordu hep havada,
 bakarken Ferraù bu güzel yüze,
 vuruldu ona neredeyse,
 ve sessiz kaldı, konuştu kendi kendine:
 “Bence cennetten çıkmış bir melektir bu;
 dahası, dokunmasa da bana mızrağıyla,
 yıkıldım zaten ben gözlerinin güzelliğinden ötürü.”

79

Uzaklaştılar ve diğerlerinin başına geldiği gibi
 Ferraù da düştü hemen atından.
 Bradamante tuttu atını ona geri vermek için,
 ve dedi ki: “Geldiğin yere dön

ve tut verdiğin sözü.” Ferraù çekilip gitti utanç içinde meydandan ve kral Agramante’nin karşısında buldu Ruggiero’yu, bildirdi kendisine, şövalyenin onu düelloya çağırdığını.

80

Ruggiero henüz bilmeden kim olduğunu onu yollayanın, düelloda meydan okumak için, nerdeyse yeneceğinden emin, neşelendi birden; ve hemen getirtti zırhıyla fileli kazağını: onun yüreğine korku salmamıştı, başkalarının ağır darbelerle yere yıkılmış olmaları. Silahlarını nasıl kuşandığını ve meydana nasıl çıktığını ve gerisini size bir başka kantoda anlatacağım.

Kişi ve Yer Adları¹

18. Kanto

Norandino: Şam kralı.

Rodomonte: Sarza kralı.

Arimano ve Odoardo: Bkz. 16, 85, 7-8.

Anteo: Bkz. 9, 77-5.

Discordia: Kibir, anlaşmazlık

Melek Michele: Altın kaplamalı zırhıyla şeytana karşı savaşan-melek.

Fraude: Kurnazlık, hile.

Superbia: Kibir.

Ipocrisia: İkiyüzlülük.

Gelosia: Kıskançlık.

Grandonio ve Falsiron: Bkz. 14, 12, 12-13.

Balugante: Bkz. 14, 12-1.

Serpentin: Bkz. 14, 13-8.

Largaliffa: Bkz. 14, 16-3.

Berlinghiero: Nano'nun dört oğlundan biri.

Zaffo: Jaffa, Bkz. 15, 98-7.

Surro: Sur kenti ya da Tour, eski Tiro.

Saffetto: Sarafend.

Barutti: Beyrut.

1 Kişi ve yer adları alfabetik değil, metinde geçtikleri sırayla verilmiştir.

Zibeletto: Gebeli.

Tortosa: Bugünkü Tartus.

Lizza: Eski adı Laodicea bkz. 17, 94-4.

Laiazzo: İskenderun.

Lidia, Larissa, Mamuga: Antakya-Şam arasındaki üç kent.

Aleppe: Halep.

Fama: Ün, şöhret.

Tardocco: Bkz. 14, 22-8.

Alzerbe: Gerba.

Zumara kralı: Dardinello.

Surro: Tiro.

Saffetto: Sarafendi.

Oronte: Oronte (Asi) Nehri.

Soria: Suriye.

Fenicia: Fenike.

Palestina: Filistin.

Sansonetto: Bkz. 15, 95.

Damasco: Şam.

Marfisa: Ruggiero'nun kız kardeşi.

Tesifone: Cehennem yaratığı.

Morte: Ölüm.

Catai: Angelica'nın ülkesi.

Armenia: Ermenistan.

Luna: Eski Luni kenti.

Costanza: Costanza kenti. Pedias deltasında kuruluydu.

Cipro: Kıbrıs.

Tolomitta: Eski Tolomaide.

Notte: Gece.

Alfeo: Büyücü Alfeo.

Turpino: 40, 2-13

Labretto: Uydurma bir ad.

Fiandra: Kuzey denizi kıyısındaki eski Fiandra kontluğu ve etrafındaki topraklardan oluşan tarihî bölge.

Endimione: Mitolojide Luna'nın gözdesi.

Frisa: Hollanda'nın kuzey illerinden biri.

Martire: Montmartre.

Leri: Montlhéry.

Luna: Ay tanrıçası.

Ecate: Hekate, Luna'nın yer altındaki adı.

Gerusalemme: Kudüs.

19. Kanto

Limosso: Limasol.

Satalia: Adalia, Antalya.

Aziz Ermo ya da Aziz Elmo: Denizcilerin koruyucusu. Aziz Ermo ışığı geminin herhangi bir yerinde özellikle ana direğin tepesinde beliren bir ışıktır ve fırtınanın bittiğine işaret eder.

Laiazzo: Aiazzo, Alessandretta körfezinde.

San Sepolcro tapınağı: Kudüs'tedir.

Friuli'deki (Udine kenti): Utino.

20. Kanto

Ponto: Küçük Asya'nın kuzeydoğusuna uzanan tarihî bir bölgedir. Sinop, Samsun, Amasya, Tokat, Ordu, Giresun, Gümüşhane, Trabzon, Rize ve Artvin şehirlerini kapsar.

Clytemnestra ya da Clytaemnestra: Yunan mitolojisinde Agamemnon'un karısı.

Idomeno: Girit kralı Minos'un zalim oğlu

Cretesi: Giritliler.

Vendetta: İntikam perisi.

Midia: Yunan mitolojisinde Kolhis kralı Aetes'in kızı, Kirki'nin yeğeni ve Iason'un eşi. Büyücü olmayı tercih ederek kaderini kendi yazmıştır.

Guidone: Astolfo'nun kuzenidir; Amone ve Ottone kardeşirler.

Serse: Pers İmparatoru.

Cipro: Kıbrıs.

Rodi: Rodos.

Malia: Peleponnez'in güneyinde Malia promotoryosu.

Morea: Mora yarımadası.

Luni: Kaptanın memleketi; İtalya Spezia bölgesinde bir kasaba.

Sibilla, Sibilla Cumana: Bkz. 7, 75-5

Gianone: Yunan mitolojisinde altın postu arayan Argonotların önderi İason.

Pinabello: Bkz. 2, 69-75

Mastif: İri bir köpek türü, bu adla anılan pek çok ırk vardır.

Durance: Druenza, Fransa'nın güneydoğusunda bir ırmak.

Rodano: 812 km uzunluğunda, Fransa'nın en uzun ikinci ve suyu en bol olan akarsuyudur.

Griffone ve Aquilante: İki kardeş; iki ayrı büyücü (beyaz-siyah) tarafından büyütülmüş ve koruma altına alınmışlardır.

Idomeno: Girit Kralı Minos'un zalim oğlu.

Creta: Girit.

21. Kanto

Fede: Sadakat tanrıçası.

Hollandalı Ermonide: Uydurma bir ad.

Heraklius: Doğu Roma İmparatoru (610–641).

Acrocerauno: Arnavutluk ve Yunanistan sınırında bulunan sıradağlar.

Progne: Yunan mitolojisinde Pandione'nin kızı.

Medea: Yunan mitolojisinde Kolhis kralı Aetes'in kızı ve İason'un eşi. Bu iki kadın acımasızlıklarıyla bilinir çünkü ikisi de kendi çocuklarını öldürmüştür.

Oreste: Agamemnon ve Klytemnestra'nın oğlu.

Egisto: Yunan mitolojisinde Thyestes'in oğlu.

Erinyeler (Furie): Yunan ve Roma mitolojisinde evrendeki düzenin ve doğa yasalarının bekçileri. Bkz. 20, 128; 5,8.

22. Kanto

Pietro: Orijinal metinlerdeki adı “Simon” veya “Simeon”dur. Havari Andreas’ın kardeşi, Celileli bir balıkçıdır. Kilisesini üzerine inşa edeceği kayaya ithafen “Petrus” adı İsa tarafından verilmiştir. Roma’da öldürölmüştür. Roma Katolik Kilisesi’nin ilk piskoposu kabul edilir. 29 Haziran Aziz Petrus günüdür.

Ianni, Giovanni: Takdisçi Aziz Giovanni.

Ipermestra: Elli Danaidler’in kocasını öldürmeyen.

Armenia: Ermenistan

Danubio: Tuna Nehri.

Ungaria: Macaristan.

Moravi: Moravia.

Boemi: Bohemya.

Otone: Astolfo’nun babası, İngiltere kralı.

Vallambrosa: İtalya’nın Torino kentine yaklaşık 30 km uzaklıktaki ünlü bir manastır.

Barbante, Brabante: Belçika ve Hollanda’da bölge

Fiandra: Brabante ve Fransa arasında bir bölge.

Roano: Rouen.

Calessio: Calais.

Iroldo ve Prasildo: Boiardo’nun (*Âşık Orlando*) kişileridir. Ariosto onları daha önce anımsatmıştı: Bkz. 4, 40, 2-4

23. Kanto

Pontieri: Ponthieu. Bkz. 7, 38-2.

Chiaramonteler: Bradamante’nin mensubu olduğu Chiaramonte hanedanlığı. Bkz. 2, 67,1-4.

Astolfo: Bkz. 22, 28; 21.

Vallambrosa: Bkz. 22, 36, 3.

Altariva: Bkz. 3, 7; 4, 1.

Turpino: Bkz. 36, 6.

Mandricardo: Bkz. 14, 30, 8.

24. Kanto

Amor: Aşk Tanrısı.

Provenza: Provans.

Discordia: Anlaşmazlık.

Superbia: Gurur.

25. Kanto

Ricciardetto: Bradamante'nin ikiz erkek kardeşi.

Rinaldo: Orlando'nun kuzeni, Angelica'ya âşıktır.

Fiordispina: Kral Marsilio'nun kızı.

Ippolita: Amazonlar kraliçesi.

Camilla: Bkz. Vergilius'un kadın kahramanı. Bkz. 20, 1-5

Pasiphae: Minos'un karısı.

Bradamante: Rinaldo'nun kız kardeşi, Orlando'nun kuzeni, Ruggiero'nun âşık olduğu kadın.

Aldigier di Chiaramonte: Buovo Agrismonte'nin gayrimeşru çocuğu. Buovo Agrismonte, Amone'nin kardeşi, Rinaldo, Bradamante ve Ricciardetto'nun amcası; Malagigi ve Viviano'nun kardeşidir.

Bertolagi di Baiona: Maganzeselidir. Chiaramontelilerin düşmanıdır.

Lanfusa: Ferrau'nun annesi. Romanlarda tutsakların acımasız bekçisi olarak tanınır.

Sonno: Uyku.

Dedalo: Daidalos. Usta bir sanatçı, mimar.

26. Kanto

Bertolagi: Bkz. 25, 74-4.

Marfisa: Ruggiero'nun kız kardeşi.

Balisarda: Ruggiero'nun kılıcı.

Bellona: Roma'nın savaş tanrıçası.

Fiandra: Fiandra süsleri.

Merlino: Merlin. İngiliz büyücü.

Pietro: San Pietro, Vatikan.

Artu, Arturo: Bkz. 4, 52, 8.

Pitone: Piton yılanı.

Bernardo: Bernardo Dovizi, kardinal.

Bibiena: Bibbiana: Bernardo Dovizi'nin doğum yeri.

Sigismondo, Giovanni, Ludovico: Sigismondo Gonzaga, Giovanni Salviati, (Papa X Leone'nin torunu), Ludovico d'Aragona.

Guidobaldo, Guidobaldo della Rovere: Francesco Maria'nın oğlu.

Otobon dal Flisco ve Sinibaldo: İki kardeş.

Luigi da Gazolo: Ludovico Gonzaga'nın oğlu

İki Erculi: I Ercole ve II Ercole d'Este, Ferrara dükleri.

Ippolito d'Este: Ünlü kardinal. Ariosto bu yapıtını ona ithaf etmiştir (bkz. 1, 3, 1).

II Ippolito d'Este: Kardinal, Francesco dük I Alfonso'nun oğlu.

Ercule: Ercole Gonzaga, kardinal.

Ippolito: Ippolito dei Medici, kardinal.

Giuliano dei Medici: Ippolito dei Medici'nin babası.

Ferrante: Ferrante Gonzaga, Kardinal Ercole'nin kardeşi.

Andrea Doria: Bkz. 15, 30-34.

Francesco Sforza: Ludovico il Moro'nun oğlu. Bkz. 33, 45, 1-2

Avalo, Avalos, İki Avalos: Biri Francesco d'Avalos, Pescara markisi Alfonso'nun oğlu (Bkz. 33, 33); öteki Alfonso d'Avalos, Francesco'nun kuzeni, Vasto markisi (Bkz. 33, 27-7).

Tifeo: Canavar.

Consalvo Ferrante: Bkz. 33, 24, 5-6.

Monferrato kontu Guglielmo: III Guglielmo.

Consalvo di Cordova: Napoli krallığının fatihi.

Pentiselea: Amazonlar kraliçesi. Troya savaşında Akhilleus'a karşı savaşmıştır.

Minosso: Cehennemın korucu meleği.

Onuncu Leone: Papa X Leone: Bkz. 34, 6.

27. Kanto

Gasconia: Fransa'da tarihî ve coğrafi bölge. Bölge Baskların tarihi yerleşim yeridir.

Uggieri: Bkz. 15, 8, 5.

Oliviero: Bkz.15, 67, 8.

Stordilano: Granada kralı, Doralice'nin babası.

Termoodonte: Trakya'da bir nehir.

Serpentino: Bkz. 14, 13, 8.

Grandonio: Bkz.14, 12, 2.

Isolier: Bkz.14, 11, 8.

Tingitana: Cezayir'de bir bölge.

Gebenna Dağı: Le Cevennes.

Blaia: Blaye.

Arli: Arles.

Roano: Rouen.

Michele: Baş melek Cebail.

Sonna: Saone Nehri.

Reno: Ren Nehri.

Apolline, Apollo: Kehânetler tanrısı.

Daidalos: Girit'teki labirenti inşa eden mimar. Labirentten çıkmanın tek yol gökyüzün olduğundan biri kendisine, biri oğluna olmak üzere iki kanat yapar.

28. Kanto

Turpino: Bkz. 13, 11, 2.

Rachis: Montecassino rahibi idi.

Apelle ve Zeusi: Ünlü Antik Yunan ressamı.

Baccano: Perugia ve Orvieto arasında olduğuna inanılan vadi.

Corneto: Şimdiki adı Tarquinia. Bu yer adı özellikle seçilmiştir, şeytanca, art niyetli bir anıştı içerir. Corneto bir Etrüsk kentidir.

Roma ve Etrüsk arasındaki çatışma dillere destandır.

Arbia: Siena'da bir nehir.

Arno: Floransa'da bir nehir.

Siface: Afrikada bir krallık.

Jativa: Valencia'nın güney bölgesi.

Valerio: Gian Francesco Valerio. Bkz. 27, 137, 7.

Saona: Fransa'nın batısından geçen bir nehir.

Bacco ve Cerere: Şarap ve tarım tanrıları Bacchus ile Ceres.

Celtiberi: Pirenei.

Acqua morta: Aigues- Mortes, bkz. 27, 128, 7.

Mompoliero: Montpellier.

Grazie: Bkz. Botticelli, Le tre grazie (Üç Güzeller).

29. Kanto

Zerbino: Ariosto'nun eserinde kullanmış olduğu hayalî bir kahraman. Mandricardo tarafından öldürülmüştür.

Sarazen: Haçlı seferleri sırasında Hristiyan olmayanlar için kullanılan genel tabir.

Cigno: Poseidone'nin oğlu Aşil tarafından öldürülünce kuğuya (cigno) dönüşmüştür.

Parnasso: Orta Yunanistan'da bir dağ.

Pindo: Yunanistan, Arnavutluk ve Makedonya sınırlarında bulunan bir dağ.

Elicone: Yunanistan'da bir dağ. Bu üç dağ burada gerçek şairlerin simgesi durumundadır.

Breusse: Breus, kadınların acımasız düşmanı, Breton romanlarının bir kişiliği.

Publius Aelius Traianus Hadrianus: Roma İmparatoru.

Efendim: Kardinal Ippolito. 1479-1520 yılları arasında yaşamış, Ludovico Ariosto'nun koruyucusudur.

Romalı Lucrezia: Roma tarihinde Collatino'nun karısı ve Supurio Lucrezio Triciptino'nun kızıdır.

Tarquinio: Roma'nın son kralı.

Tarracon: Fransa'da bir bölge.

Siene, Assuan: Latince Syaene. Güney Mısır'da bir kent.

Garamanti: İç Afrika halkı. Bkz: 14, 17, 8.

Giove Ammone: Garamantilerin taptığı tanrı.

30. Kanto

Malaga: İspanya'da Endülüs Özerk Topluluğu içindeki kent.

Zizerra: Zibeltarro ya da Zibelterra.

Algeciras: Algeciras, İspanya'nın 17 özerk bölgesinden, ülkenin güneybatı köşesinde en fazla nüfusa sahip Endülüs otonom bölgesinin 8 eyaletinden biri olan Cádiz'e bağlı 44 belediyeden biridir.

Zibeltarro, Zibelterra: Cebelitarık Boğazı, Akdeniz ile Atlas Okyanusu'nu birleştiren, Avrupa ile Afrika kıtalarını ayıran boğazdır. Antik çağda Herkül'ün Sütunları olarak da bilinirdi.

Setta: Ceuta. Bkz. 14, 22, 2.

Soria: İspanya'nın Kastilya Leon bölgesinde bir şehirdir. Mandricardo, Gradasso'yu yenilgiye uğratır ve başta Gradasso olmak üzere Isolieri, Sacripante, Aquilante ve Grifone'nin büyücü Soria'nın elinden kurtulmalarını sağlar. Bkz. Matteo Maria Boiardo, *Orlando Innamorato* (Âşık Orlando), 3. 1, XXXIX vd.

Sole: Güneş.

Aurora: Şafak.

Brava'dan, Blaye'den: Fransa'nın güneybatısında bir kent.

31. Kanto

Zoroastro: Zerdüşt.

Ippalca: Kadın ulak.

Tembel Arturo: Büyük Ayı takımyıldızlarından. Kutba yakın olduğu için tembel sıfatını kullanıyor şair.

Fiordiligi: Bkz. 29, 49.

Sonno: Uyku tanrısı.

Lete: Lethe, unutkanlık ırmağı.

Falanto'nun Galeso nehri: Falanto tarafından kurulan Taranto'da bir nehir adı.

Falsiron, Grandonio, Balugante: Bkz. 14, 12, 1-3.

Favonio: Üretken rüzgâr.

Flora: Favonio'nun sevgilisi: Favonio'nun esmesiyle Flora doğurganlık kazanıyor ve çok çiçek üretiyor.

Pontieri ve Altafoggia: Maganzesilerin derebeyliklerinin bulunduğu topraklar: Maganzesi ve Chiaramote düşman derebeyliklerdi.

Truffaldin: Bağdat kralı. Angelica'yı kaçırmak için Albracca'ya gelmiş, Aquilante ve Grifone'yi kandırmış ancak Rinaldo onların desteğine rağmen kralı yakalayıp atının kuyruğuna bağlayarak sürüklemiştir.

Cinifio: Afrika'da bir nehir.

Narbona, Arli; Narbona, Arles: Provans'ın iki kenti.

Malagigi: Şeytanlarla iş yapan büyücü.

Notte, Gece: Gece ve arabası.

Milone: Orlando'nun babası.

32. Kanto

Merlino: Ünlü büyücü. Mağarada Brandimarte konuşmuş, gelecek soyundan söz etmişti.

Melissa: Merlino'nun kadın yardımcısı. Ruggiero'yu büyücü Alcina'nın boyunduruğundan kurtarmıştı.

Cadurci: Quercy.

Caorse: Cahours.

Dordona: Alvernia dağlarından doğan bir ırmak.

Monferrante, Clarmonte: İki ayrı kentken, XVII. yüzyılda birleşerek Clermont-Ferrand adını almıştır.

Isola perduta: İzlanda.

Gotia: Muhtemelen İsveç'te bir bölge olan Gotland.

Fieramonte: Fransızların kralı, Marcomir'in oğlu.

Clodione: Fieramonte'nin oğlu.

Ione: Io, Giove'nin (Zeus) nin sevgilisi.

Tristano: Ünlü Hristiyan şövalye.

Isotta: Cornovaglia kralı Marco'nun karısı.

33. Kanto

Timagora, Parrasio, Polignoto, Protogene, Apollodoro, Apelle, Zeusi: MÖ. V- IV, yüzyılda yaşamış Yunan ressam.

Cloto: Kader tanrıçaları Moiralardan biri.

Michel: Michelangelo Buonarroto.

Merlino: Büyücü Merlino.

Maurizio: İmparator Maurizio, doğu imparatoru.

Singiberto: Ariosto, Singiberto dese de aslında onun ardılı II. Childeberto'yu kast ediyor. İmparator Maurizio'nun daveti üzerine birkaç kez İtalya'ya indi Longobardilere karşı savaşmak için.

Giove Dağı: Gran San Bernardo.

Ambra: Lambro.

Ticino: Kuzey İtalya'da ırmak.

Eutar, Autari: Longobardiler'in kralı (584-590)

Clodoveo: Ariosto, III. Clotario diyeceğine Clodoveo diyor. Clotario, Benevento dükü Grimoaldo'ya karşı savaşmak için İtalya'ya indi ama büyük bir yenilgiye uğradı.

Benevento dükü: Grimoaldo.

Childeberto: Bkz. 13, 2-4.

Pipino: Carlo Magno'nun babası.

Papa Stefano: II Papa Stefano.

Adriano: Papa I Adriano.

Leon: Papa III Leone.

Aistulfo: Astolfo, Longobardilerin kralı.

Fornaci'den Palestrina: Adriatik kıyısı, Bocca delle Fornaci'den Palestrina'ya kadar; Chioggia ve Malamocco arası.

Rialto: Bugünkü adıyla.

Luigi Borgognoni: Luigi di Borgogna.

Ugo d'Arli: Ugo, Provenza kontu.

Berengarlar: Berengar hanedanı. Ugo 923'te İtalya'ya indi ve Rodolfo di Borgogna'yı yendi. Ardından Pavia kralı ilan edildi. Daha sonra II. Berengario'ya karşı mücadele verdi.

Unniler, Ungheresi: Macarlar.

Bavariler: İmparator Ottone'nin askerleri.

Bir Carlo daha: Carlo d'Angio.

Manfredi: 1266'da Benevento Savaşı'nda Carlo d'Angio'ya yenilen kral.

Corradino: 1268'de Tagliacozzo Savaşı'nda Carlo d'Angio'ya yenilen kral.

Galeozzo Visconti: Visconti hanedanından kont Galeozzo.

Alessandria: İtalya'da bir kent.

Conte Armaniac: Kont Giovanni Armagnac, bkz. 21, 3.

Tanaro: Po nehrinin bir kolu.

Marca kontu: Giacomo di Borbone, Marche kontu.

Bruci, Calabresi: Kalabrialılar.

Dauni, Pugliesi: Puglialılar.

Marsi, Abruzzesi: Abruzzalılar.

Salentini, Otrantini: Otrantolular.

Alfonso: Aragonalı Alfonso, Napoli kralı.

Ferrante: Aragonalı Ferrante, Napoli kralı.

VIII Carlo: Fransa kralı, 1494'te İtalya'ya iner.

Liri: Bir ırmak.

Tifeo: Ischia'da ırmak.

Inico del Vasto: Avalos markisi.

Faro: Messina Boğazı.

Nireo: Troya savaşına katılan Yunanlar içinde en yakışıklı olanıydı.

Achille: Akhilleus.

Ulisse: Odysseus.

Lada: Ladas, Büyük İskender'in ulağı, Olimpiyat birincisi.

Nestor: Lucio Settimo Nestore: Yunan şairi.

Cesare: Caesar.

Celo: Zeus'un dedesi, Saturno'nun babası.

Tebe: Thebai.

Delo, Delos: Apollo ve Artemis'in doğum yeri.

Ludovico: Ludovico il Moro, Bkz. 13, 63, 1-4.

Consalvo Ferrante: Ferdinando II d'Aragona.

Garigliano: İtalya'da ırmak.

Cesare Borgia: Takma adı Valentino, Romagna bölgesi dükü, Machiavelli'nin övgüyle söz ettiği bir hükümdar.

Sega: Bologna hanedanı Bentivoglio'nun simgesi.

Chiassi (Classe): Ravenna yakınlarında bir yer.

Giande: Rovere hanedanının simgesi meşe palamudu.

Giaradada: Ariosto bu yeri böyle adlandırmış ama gerçekte adı Ghiara d'Adda'dır. XII. Luigi burada Venediklileri 1509'da bozguna uğratmıştır.

Bentivoglio ailesi: Bologna hanedanı.

Felsina: Bologna.

Alfonso, Alfonso d'Este: Ferrara hanedanından. Bkz. 14, 3, 3-8.

Kral Francesco: I. Francesco.

Massimiliano Sforza: Milano dükü.

Proper Colonna, Prospero Colonna: İmparatorluk ordularının komutanı.

Blocca: Milano'ya yakın bir şato. Burada Prospero Colonna 1522'de işgalci Fransızlar ve İsviçrelileri bozguna uğratmıştır.

Taracona: Tarragona, Aragona, Bkz. 19, 51, 34.

Lotrecco: Lautrec beyi Odet de Foix.

Doria: Filippino Doria, Fransız kaptan.

Morte: Ölüm.

Gade: Cadice. Bkz. 14, 17, 71.

Baleariche: Belear adaları.

Evizia: Iviza.

Arzilla: Bkz.14, 23, 1.

Feza: Fez.

Ippona: Bona.

Buzea: Bugia.

Capis: Capisse.

Tolomitta: Bkz. 18, 95, 2.

Carena Dağları: Atlas dağlarının bir kolu.

Cirenei: Cirenaica halkı.

Albaiada: Albagada.

Batto mezarlığı: Cirenaica'nın kurucusu Batto'nun mezarı.

Amon tapınağı: Bkz. 29, 59, 6.

Tremisenne: Dobaia ve Cnoad arasında bir kent. Diğer Tresimenne için bkz. 12, 69, 8.

Nubia kenti: Nubia.

Dobada: Dobaia.

Coalle: Cnoad.

Arpialar: Kadın yüzlü, kuş bedenli mitolojik yaratıklar.

Cocito'nun kıyıları: Cehennemin ırmaklarından biri.

Sericana: Bkz.10, 71, 3.

34. Kanto

Arpieler: Kadın yüzlü, kuş bedenli mitolojik yaratıklar. Şair İtalya'yı işgal eden yabancı güçler için kullanıyor.

Calai ve Zete: Boreas'nın oğulları. Fineo'yu Arpieler'in saldırısından korumuşlardır. Bkz. 32, 91, 1.

Plutone: Cehennemin bekçisi.

Satanasso: Şeytan.

Lidia: Northumberland kralının kızıdır.

Anassarete: Iphis'in sevdiği kadın. Ne ki yüz vermez adama ve Iphis kendisini sevdiği kadının kapısına asar. Aphrodite de Anassarete'yi taşa çevirir.

Panfilia, Caria, Cilici: Pamphilia, Karia, Kilikya.

Euristeo: Herakles'in üvey kardeşi.

Giunone: Herakles'in annesi, Zeus'un eşi.

Lerna: Herakles'in suyanını öldürdüğü yer.

Nemea: Herakles'in ünlü aslanı öldürdüğü yer.

Ebro nehri: İspanya'da (Katalonya) bir ırmak.

Nabucco, Nabuccodonosor: Nebukadnezzar. Babil kralı.

Elia: Peygamber Elia.

Giudea: Yakın Ortadoğu'da tarihî bir bölge.

35. Kanto

Tempo: Zaman.

Prochi, Proci: Kur yapanlar.

Elissa: Didone.

Cesare: Augusto.

Cirra: Parnassos dağının üzerinde, iki tepeden birinin adıdır.
Şairleri simgeler.

Arlı: Arles.

Moro: Mağripli.

Ferraù: Pagan şövalye. O da Angelica'ya âşıktır.

Ludovico Ariosto (1474-1533): Ünlü İtalyan şair. Hukuk öğrenimi görmüş, kalabalık ailesine bakmak için Ferrara dukalarının yanında çalışmak zorunda kalmıştır. Çağdaşı Machiavelli gibi Hümanizma-Rönesans'ın temelini oluşturan yazarlardan biri olan Ariosto şiirin yanı sıra komedy, hiciv gibi türlerde de eserler vermiştir. Kendisine ölümsüz bir ün kazandıran ve gelmiş geçmiş en büyük şairler arasında anılmasını sağlayan eseri Çılgın Orlando üzerinde neredeyse 30 yıl çalışmıştır. Şair manzum şövalye hikâyelerini ve Şarlman'ın Hristiyanlığı yayma çabasını temel aldığı eserinde ince bir alaycılıkla derin bir insan sevgisini iç içe işler. Yayımlanmasının hemen ardından büyük bir başarı kazanan Çılgın Orlando sadece İtalya'da 154 baskı yapmış, hemen hemen bütün Avrupa dillerine çevrilmiştir. Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde üç cilt halinde yayımlanacak olan Çılgın Orlando, İtalyanca aslından ve manzum olarak dilimize ilk kez çevrildi. Elinizdeki kitap bu büyük eserin ikinci cildir.

Necdet Adabağ (1942): Ankara Üniversitesi, DTCF İtalyan Dili ve Edebiyatı'ndan mezun oldu, ardından MEB burslusu olarak Urbino'da (İtalya) doktora yaptı, tezini Giacomo Leopardi üzerine yazdı. On yıla yakın bir süre İtalyan Kültür Merkezi'nde çevirmen, kültür ve sanat basın danışmanı olarak çalıştı. Yeniden üniversiteye döndü. 2000 yılında İtalyan Kültür Bakanlığı çeviri yarışmasında birincilik ödülü aldı. 2001 yılında DTCF dekanı oldu. 2007 sonrası Ankara Üniversitesi Rektör koordinatörüymken Edebiyat Ödülleri (roman, öykü, şiir) verilmesi yönünde ödül düzenleyicisi ve seçici kurul üyesi olarak çalıştı. Başta Leopardi, Petrarca, Machiavelli, Sciascia, Goldoni, Pirandello, Manzoni olmak üzere pek çok İtalyan sanatçı ve yazarın yapıtlarını Türkçeye çevirdi. 2013 yılında İtalya Devlet Nişanı Commendatore'ye layık görüldü.

